

PROMISE

STARPDISCIPLINĀRAS UN
STARPINSTITUCIONĀLAS RĪCĪBAS
VEICINĀŠANA ATTIECĪBĀ UZ CIETUŠIEM
BĒRNIEM UN VARDARBĪBAS LIECINIEKIEM

Eiropas modeļa “Bērna māja” kvalitātes standarti

Šis dokuments ir izstrādāts ar Eiropas Savienības finansiālu atbalstu programmas “Tiesības, vienlīdzība un pilsonība” (2014.–2020. gads) ietvaros. Šī publikācija atspoguļo tikai tās autoru viedokļus, un Eiropas Komisija neatbild par tajā iekļautās informācijas iespējamo izmantošanu.

Izdevējs:	Projekts <i>PROMISE</i> www.childrenatrisk.eu/promise
Autors: bepeļņas organizācija <i>Child Circle</i>	Olvīija Linda Haldošone [<i>Olivia Lind Haldorsson</i>], bezpeļņas organizācija <i>Child Circle</i>
Priekšvārds un galvenais ieguldījums:	Bragi Gudbrandsons [<i>Bragi Guðbrandsson</i>], Bērnu aizsardzības valsts aģentūra, Islande
Ekspertu grupa:	Gordana Buljana Flandere [<i>Gordana Buljan Flander</i>], Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba Osa Landberja [<i>Åsa Landberg</i>], psiholoģe un psihoterapeite Rezmije Orāla [<i>Resmiye Oral</i>], Bērnu aizsardzības programma, Aiovas universitāte Kārls Jērans Svedīns [<i>Carl Göran Svedin</i>], <i>Barnafriid</i> – <i>Nationellt kunskapscentrum</i> , Linšēpingas Universitāte
Juridiskā caurlūkošana: Caurlūkošana un laba prakse:	Rebeka Odonela [<i>Rebecca O'Donnell</i>], <i>Child Circle</i> Džanete van Bavela [<i>Janet van Bavel</i>], Bērnu un jauniešu traumu centrs, Hārlema Tea Brezinščaka [<i>Tea Brezinscak</i>], Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba Brita Beimere [<i>Britta Bäumer</i>], Bērnu un pusaudžu psihiatrisko traumu nodaļa, bērna māja Stokholmā Ilva Edlinga [<i>Ylva Edling</i>], Bērnu un pusaudžu psihiatrisko traumu nodaļa, bērna māja Stokholmā Anna Franka-Virona [<i>Anna Frank-Viron</i>], bērnu nams, Bērnu aizsardzības departaments, Sociālās apdrošināšanas pārvalde Oulefa Austa Fārestveita [<i>Ólöf Ásta Farestveit</i>], bērna māja Reikjavikā Tūri Heiberga [<i>Turid Heiberg</i>], Baltijas valstu sekretariāta padome Anna Nelsona [<i>Anna Nelsson</i>], bērna māja Linšēpingā Anna M Petešone [<i>Anna M Pettersson</i>], bērna māja Linšēpingā Ana Marija Španiča [<i>Ana Marija Spanic</i>], Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba Peters van der Lindens [<i>Peter van der Linden</i>], Ferveja- Jonkera institūts Andrea Vagnere Tomsena [<i>Andrea Wagner Thomsen</i>], Bērnu, jauniešu un ģimeņu centrs, Sociālo dienestu valsts padome
Līdzdalībnieki pilotprojektos:	Kipra: Vasilika Kavre [<i>Vasiliki Kourri</i>], <i>CRC</i> politikas centrs “Cerība bērniem” Igaunija: Anna Linda-Līberga [<i>Ann Lind-Liiberg</i>], Bērnu un ģimeņu departaments, Sociālo lietu ministrija un Viola Lēneranda [<i>Viola Länerand</i>], Bērnu aizsardzības nodaļa, Igaunijas Sociālās apdrošināšanas pārvalde Vācija: Andrea Mēringere [<i>Andrea Moehring</i>], fonda <i>ChildHood</i> Vācijas pārstāvniecība

Ungārija: Nodibinājums *ESZTER*
Īrija: Mihaels van Asvēgens [*Michael van Aswegen*],
aģentūra *TUSLA*
Latvija: Laura Ceļmale, nodibinājums “Centrs Dardedze”,
un Lauris Neikens, Bērnu un ģimenes politikas
departaments, Labklājības ministrija
Lietuva: Dainora Bernackiene, Bērnu nodaļa, Ģimenes un
kopienu departaments, Sociālās nodrošināšanas un darba
lietu ministrija
Polija: Marija Kellere-Hamela [*Maria Keller-Hamela*] **un**
Beata Wojtkovska [*Beata Wojtkowska*], nodibinājums
Empowering Children
Rumānija: Adina Mihaela Kodresa [*Adina Mihaela*
Codres], Darba lietu, ģimenes, sociālās aizsardzības un
pensionāru lietu ministrija, Bērnu tiesību aizsardzības un
adopcijas valsts iestāde, **un** Andrēa Biži [*Andreea Biji*],
bepeļņas organizācijas “Glābiet bērnus” Rumānijas
pārstāvniecība

Redaktori:
Izkārtojums un noformējums:

Daja Venke [*Daja Wenke*] un Rebeka Odonela
Šona von Bliksena [*Shawna von Blixen*], Baltijas valstu
sekretariāta padome

Saturs

Priekšvārds	6
I. Ievads	8
II. Bērna mājas modelis	12
Trīs Ziemeļvalstu bērna mājas – trīs dažādi modeļi	15
Divi bērniem piemēroti centri – divi atšķirīgi modeļi	18
III. Eiropas bērna mājas standarti	20
Standartu piemērošana posmā no sākotnējā ziņojuma saņemšanas līdz lietas iztiesāšanai	20
Skaidrojums, kā lasīt standarta profilus	26
1. standarts. Pamatprincipi un transversālās darbības	27
1.1. Bērna intereses	27
Bērna interešu likšana uzmanības centrā – bērna māja Linšēpingā.....	28
Rīki, ko izmanto, lai saskanīgi un sistemātiski izvērtētu bērna intereses (piemēri)	29
Bērna interešu izvērtēšanas un noteikšanas satvars	29
1.2. Tiesības tikt uzklautam un saņemt informāciju	31
Bērnu atgriezeniskā saite par viņu pieredzi bērna mājā Linšēpingā.....	32
Dānijas tiesību aktos noteiktās normas, kas regulē bērnu iesaistīšanu bērnu aizsardzības novērtējumos.....	33
Pārrunas ar bērniem un vecākiem, bērna māja Tallinā	33
1.3. Izvairīšanās no nepamatotas kavēšanās	35
Izvairīšanās no nepamatotas kavēšanās – bērna māja Linšēpingā.....	36
Mērķi un maksimālais termiņš – bērna māja Islandē	37
Dānija: tiesību akti un vadlīnijas bērnu aizsardzības novērtējumu un izmeklēšanas interviju nepamatotas kavēšanas novēršanai	39
2. standarts. Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā sadarbība bērna mājā.....	40
Bērna mājas izveides un izmantošanas regulējums Ziemeļvalstīs.....	41
Oficiālais starpdisciplinārās un starpinstitucionālās sadarbības satvars – bērna māja Linšēpingā.....	42
Linšēpingas bērna mājas starpinstitucionālā nolīguma izklāsts	44
Izmaksu dalīšana Linšēpingas bērna mājā – starpinstitucionālā nolīguma izraksts	45
Bērna mājas darbības regulējums Dānijas tiesību aktos	45
Bērnu pasargāšanas politika – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs Zagrebā	46
3. standarts. Iekļaujoša mērķgrupa	48
Iekļaujoša mērķgrupa – bērna māja Islandē.....	49
Zviedrijas bērna mājas mērķgrupas definēšana valsts pamatnostādņēs	50

4. standarts. Bērniem piemērota vide	52
Bērniem piemērotas vides nodrošināšana – bērna māja Islandē un bērna māja Linšēpingā	53
5. standarts. Starpinstitucionālā lietas vadība	60
Starpinstitucionālā plānošana un lietas pārskatīšana – bērna māja Stokholmā	62
Stokholmas bērna mājas starpinstitucionālās sanāksmes darba kārtība	63
Stokholmas bērna mājā skatītās lietas piemērs	65
Attiecīgo iestāžu loma un funkcijas starpinstitucionālajā sanāksmē – bērna māja Linšēpingā	65
Dānijas tiesību aktos noteiktais regulējums par informācijas apmaiņu bērna mājā	66
Informācijas apmaiņas nodrošināšana bērna interesēs – Bērnu un jauniešu traumu centrs, Hārlema	66
Bērnu un jauniešu traumu centra Privātuma protokols	67
6. standarts. Izmeklēšanas intervijas	69
Bērniem piemērota pieeja pierādījumu un taisnīga tiesas procesa nodrošināšanai – bērna māja Islandē	71
Izmeklēšanas interviju veicināšana bērniem piemērotās telpās apmācītu speciālistu vadībā – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba	75
Izmeklēšanas intervijas bērniem ar īpašām vajadzībām – bērna māja Linšēpingā	78
Izmeklēšanas intervijas – bērna māja Stokholmā	79
7. standarts. Medicīniskā apskate	81
Medicīniskā novērtēšana un ārstēšana – Bērnu un jauniešu traumu centrs, Hārlema	82
Medicīniskā apskate un ārstēšana – bērna māja Linšēpingā	83
8. standarts. Terapeitiskie pakalpojumi	85
Atbalsts cietušajam – bērna māja Islandē	87
Īslaicīga un ilglaicīga atbalsta sniegšana no vardarbības cietušiem bērniem – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba	90
Konkrēta gadījuma piemērs no Bērnu un jauniešu aizsardzības centra Zagrebā	92
Vecāku un bērna apvienotā kognitīvi biheiviorālā terapija, bērna māja Linšēpingā	93
9. standarts. Spēju veidošana	95
Spēju veidošana – bērna māja Linšēpingā	96
Spēju un profesionālās kompetences veidošana. Izglītība un pārraudzība – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs Zagrebā	97
10. standarts. Preventīvi pasākumi. Informācijas apmaiņa, informētības veicināšana un ārēja kompetenču veidošana	98
Plašsaziņas līdzekļi kā partneris vardarbības pret bērniem novēršanai un reakcijai uz to – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba	99
Informēšana un ārējas kompetences veidošana – bērna māja Linšēpingā	101

Ārējas kompetences veidošanas darbības – Bērnu un jauniešu aizsardzības centra Zagrebā	101
IV. Saistītie noteikumi, juridiskie pienākumi un Eiropas bērna mājas standarti. Pārskats	103
1. pielikums. EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (“Direktīva par cietušo tiesībām”).....	112
2. pielikums. EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI (“Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu”).....	136
3. pielikums. Eiropas Padomes Konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (“Lansarotes konvencija”)	149

Priekšvārds

Eiropas modeļa “Bērna māja” standarti ir pirmais mēģinājums Eiropā definēt intervences pasākumu un dienestu darbības principus, kas tiek saukti par “Bērna mājas” modeli. Nosaukums “bērna māja” (“māja bērniem”) ir radies Islandē, kur 1998. gadā tika izveidota pirmā bērna māja. Kopš tā laika ir nodibinātas daudzas bērna mājas, galvenokārt Ziemeļvalstīs.

ANO Bērnu tiesību konvencijas (*UNCRC*) gandrīz visaptverošā ratifikācija ir veicinājusi bērnu labklājības politisko nostādņu un prakšu konvergenci Eiropā, pateicoties tam, ka daudzas dažādās ieinteresētās puses, tostarp valdības un nevalstiskās organizācijas, profesionālās apvienības un universitātes, stiprina savu sadarbību un apvieno centienus. Tam visam mēs varam pievienot ietekmi, ko rada Eiropas Cilvēktiesību tiesas un Tiesas prakse, tām pēdējā desmitgadē aizvien biežāk savos nolēmumos atsaucoties uz *UNCRC*. Tādējādi divas atšķirīgas Eiropā pieņemtās bērnu labklājības tradīcijas, proti, ar politiskām nostādnēm un procedūrām vadītā “*bērnu glābšana*”, no vienas puses, un vairāk uz ģimeni orientētais, bet mazāk uz bērnu vērsts “*atbalsts ģimenei*”, no otras puses, pakāpeniski tiek aizstātas ar stratēģijām, kas izstrādātas, pamatojoties uz *UNCRC* iekļauto tiesību pieeju.

Šie pilnveidojumi ir radījuši kontekstu, kas ļauj attīstīties un izplatīties bērna mājas modelī ietvertajiem principiem un praksei. Bērna mājas modeli var skatīt kā mēģinājumu panākt, ka bērnu tiesības saņem pienācīgu atbalstu un aizsardzību sāk “reāli darboties”, un nodrošināt piekļuvi tieslietu sistēmai, kas ir bērniem draudzīga. “*Promise*” standarti, kas ietverti šajās praktiskajās darbībās, tādējādi būtu jāskata kā vadlīnijas ceļā uz cietušo un vardarbību pieredzējušo bērnu tiesību stiprināšanu.

Bērna mājas modelis ir pieeja, kas nodrošina starpdisciplināru un starpinstitucionālu (tiesību, sociālo, medicīnas jomā) sadarbību bērniem piemērotā iestādē, kurā zem viena jumta tiek piedāvāti visaptveroši pakalpojumi bērnam un ģimenei. Bērna mājas modeļa pamatā ir pieņēmums, ka galvenais elements ir bērna paustās ziņas, lai varētu identificēt un izmeklēt pret bērnu vērstu vardarbību gan kriminālizmeklēšanas, gan bērna aizsardzības un terapijas nolūkos.

Lai arī terminam “bērna māja” ir visai skaidra nozīme, valstīs ir visai atšķirīgi bērna mājas izveides ceļi un to organizatoriskā struktūra, un tie dažkārt atšķiras pat vienas valsts ietvaros. Atšķiras mērķgrupas, lomu un pienākumu pretstatījums, kā arī tas, kādā satvarā partneri sadarbojas, īstenojot savas pamatfunkcijas. Piemēram, kuru profesiju pārstāvji veic izmeklēšanas intervijas, kādus tiesu protokolus piemēro vai kā tiek sniegti terapeitiskie un medicīniskie pakalpojumi.

Šīs darbības režīma atšķirības pasvīturo modeļa elastīgumu un to, cik atjautīgi modelis tiek pielāgots dažādām tiesību sistēmām, sociālām struktūrām, kultūras tradīcijām un profesionālajai praksei dažādās valstīs, un tas iedvesmo un stimulē tos, kas vēl tikai vēlas izveidot bērna māju. Svarīgi ir tas, ka bērna māja nekad nav fiksēts modelis, bet gan pastāvīgā attīstībā esoša prakse, ko var tūlītēji pielāgot cietušo vai par vardarbības lieciniekiem kļuvušo bērnu kompleksajām vajadzībām.

Tieši tāpēc, ka ir jāizveido sistēma, kuras ietvaros ir pieļaujams modeļa elastīgums un tā piemērojamība, kļuva acīmredzama vajadzība izstrādāt *Eiropas modeļa “bērna māja” standartus*. Protams, pastāv ierobežojumi tam, cik daudzveidīga var būt modeļa īstenošana, vienlaikus saglabājot tā autentiskumu. Bērna mājas modelis ir izstrādāts, pamatojoties uz pierādījumiem balstītu praksi, tostarp tiesu protokoliem, terapeitisko ārstēšanu un

medicīniskām apskatēm. Īstenojot šo modeli dažādās kultūrās, ir svarīgi uzticēties šiem uz pierādījumiem balstītiem bērna mājas principiem.

Šodien bērna mājas principi un prakse tiešā un netiešā veidā ir iekļauti un tiek veicināti daudzās Eiropas Padomes (EP) un Eiropas Savienības (ES) Eiropas tiesību un politikas pamatnostādnēs, tostarp EP Konvencijā par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (2010. g.)¹, EP Pamatnostādnēs par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu (2010. g.)², EP Ieteikumā par bērniem draudzīgiem sociāliem dienestiem (2011. g.)³, ES Direktīvā par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu (2011. g.)⁴ un ES Direktīvā, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus (2012. g.)⁵.

Tādējādi vairums Eiropas valstu ir apņēmušās pildīt saistības, kas noteiktas starptautiskajos un reģionālajos tiesību aktos, pamatojoties uz kuriem ir dibināta bērna māja. Cerams, ka *Eiropas bērna mājas standartu* piemērošana pierādīs, ka tie ir vērtīgs šo saistību izpildes rīks.

Bragi Gudbrandsons

2017. gada marts

¹ Eiropas Padomes Konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (EPLS Nr. 201)

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046e1e1>

²² Eiropas Padomes Ministru komitejas Pamatnostādnes par bērniem draudzīgu tieslietu sistēmu (pieņēmusi Ministru komiteja 2010. gada 17. novembrī 1098. ministru vietnieku sanāksmē)

³ Eiropas Padomes Ieteikums par bērnu tiesībām un bērniem un ģimenēm piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem

<https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=090000168046ccea>

⁴ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI https://ec.europa.eu/anti-trafficking/sites/antitrafficking/files/directive_2011_92_1.pdf

⁵ EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:32012L0029&from=EN>

I. Ievads

Ja bērns ir bijis pakļauts vardarbībai, daudzām dažādām instancēm, tostarp sociālajiem dienestiem, medicīnas un garīgās veselības aprūpes dienestiem un tiesībsardzības iestādēm, ir pienākums aizsargāt un veicināt bērna tiesības un labklājību. Ikviens procesa dalībnieks ir personīgi atbildīgs par to, lai nodrošinātu savas lomas izpildi efektīvā un bērniem piemērotā veidā un lai primāri tiktu izvērtētas visas bērna intereses.

Ja šie dalībnieki nestrādā kopā, bērns var tikt pakļauts paralēli veiktām iztaujāšanām un novērtējumiem, pārvietots no vienas iestādes uz otru, tādējādi, iespējams, atkārtoti pārdzīvojot biedējošās sajūtas. Pētījumi un klīniskā pieredze liecina, ka atkārtotas intervijas, ko veic dažādas personas dažādās vietās un dažādi dienesti, apvienojumā ar nepiemērotām intervēšanas metodēm veicina bērna retraumatizāciju.⁶

Tā ir nopietna problēma, jo bērna apgalvojumi ir ārkārtīgi svarīgi, lai nodrošinātu bērna drošību un aizsardzību, noteiktu fiziskās un garīgās atlabšanas nepieciešamību un garantētu sekmīgu un bērniem piemērotu⁷ kriminālizmeklēšanu un tiesas procesu⁸. Turklāt nejaušas neatbilstības intervijās, kas veiktas dažādos laikos, dažādās vietās un ko veikušas dažādas personas ar dažādu kompetences līmeni, var diskreditēt bērnu kā liecinieku.⁹

Pēdējos gados aizvien vairāk tiek atzīts, ka ir nepieciešama starpdisciplināra un starpinstitucionāla (SD/SI) sadarbība, lai nodrošinātu cietušo un vardarbību pieredzējušo bērnu tiesības uz aizsardzību, līdzdalību, atbalstu un palīdzību. Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā sadarbība var sniegt nozīmīgu labumu gan bērniem, gan profesionāļiem, tomēr dažkārt ir jārisina arī dažādi izaicinājumi. Sadarbības nodrošināšanai ir nepieciešama visu iesaistīto iestāžu apņemšanās un ieguldījums. Lai iestādes varētu kopā strādāt saskaņotā veidā, ir jāizveido stingri struktūras moduļi, kas nodrošina labi funkcionējošu un efektīvu organizatorisko struktūru. Svarīgi izveidot sadarbības modeli tā, lai uzmanības centrā būtu bērnu tiesības, vajadzības un intereses.

⁶ Sk., piemēram: Henry, Jim (1997). *Following Disclosure, System Intervention Trauma to Child Sexual Abuse Victims*. *Journal of Interpersonal Violence* 12: 499; Newgent, Rebecca A., Fender-Scarr, Lisa K. and Bromley, Jamie L. (2002). *The Retraumatization of Child Sexual Abuse: The Second Insult*. *National Institute for Trauma and Loss in Children, Volume 2, Number 2, Fall 2002*; Newlin, Chris, Cordisco Steele, Linda, Chamberlin, Andra, Anderson, Jennifer, Kenniston, Julie, Russell, Amy, Stewart, Heather and Vaughan-Eden, Viola (2014). *Child Forensic Interviewing: Best Practices*. *U.S. Department of Justice Office of Justice Programs Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention*; Westcott Helen L. and Davies, Graham M (eds) (2002). *Children's Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice*. *Wiley Series of the Psychology of Crime, Policing and Law, July 2002*; Jansson, Helene, Rathje, Pia and Gade Hansen, Søren (2015). *The experience of children testifying in court in cases of sexual abuse*. PCK Kopenhāgenas Seksoloģijas klinika, seksuālās vardarbības centrs, Rigshospitalet Kopenhāgena un Bērnu valsts padome, Dānija.

⁷ Bērniem piemērota tiesu sistēma ir "tiesu sistēma, kas garantē visu bērnu tiesību respektēšanu un efektīvu īstenošanu augstākajā sasniedzamajā līmenī" (Eiropas Padome, *Pamatnostādnes par bērniem piemērotu tiesu sistēmu un to paskaidrojuma raksts* (2011. g.), 4. lpp.)

⁸ Eiropas valstīs atšķiras kriminālizmeklēšanas un tiesvedības process, tostarp tas, kādā veidā tajā tiek iesaistīti bērni. Eiropas Komisija ir veikusi plašu pētījumu par bērnu iesaistīšanu civilās, administratīvās un kriminālizmeklēšanas tiesvedības darbībās 28 ES dalībvalstīs, kurā tā apkopoja un salīdzināja visus pieejamos statistikas datus un publicēja politikas kopsavilkuma pārskatus un 29 valsts ziņojumus par katru no šīm trim tiesvedības jomām http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/rights_child/eu_study_to_collect_data_on_child_friendly_justice.pdf.

⁹ Sk. atsauci 1. zemsvītras piezīmē.

Vai jūs to zinājāt?

1958. gadā ārsts pediatrs C. Henrijs Kempe [*C. Henry Kempe*] Denverā izveidoja pirmo starpdisciplināro grupu, kas risināja ar sliktu izturēšanos pret bērniem saistītus jautājumus (Kolorado, ASV). Vēlāk Dr. C. Henrijs Kempe un viņa kolēģi publicēja referātu “Piekautā bērna sindroms” [*The Battered Child Syndrome*], kurā galveno uzmanību pievērta vardarbības pret bērnu izplatības un seku noteikšanai un atpazīšanai.

1997. gadā Dr. C. Henrijs Kempe nodibināja Starptautisko savienību vardarbības un nevēlīgas izturēšanās pret bērnu novēršanai ([*International Society for the Prevention of Child Abuse and Neglect*] (*ISPCAN*)), kas ir starpdisciplināra platforma, kurā iesaistījušies speciālisti, kas apņēmušies darboties kopā, lai pasaules mērogā cīnītos pret vardarbību un nevēlīgu izturēšanos pret bērniem un bērnu ekspluatāciju. 2006. gadā bērna māja Islandē saņēma *ISPCAN* starpdisciplinārās grupas balvu. www.ispcan.org

Pamatojoties uz starptautiskajām un Eiropas tiesībām un pamatnostādnēm un uz bērna mājas¹⁰ modeli, šajā dokumentā ir sniegti **desmit labas prakses standarti, proti, “Eiropas bērna mājas standarti”, kas pielāgoti bērnu interesēm un paredzēti starpdisciplināriem un starpinstitucionāliem dienestiem, kuri nodarbojas ar cietušiem un vardarbību pieredzējušiem bērniem.** Standartu izstrādes galvenais mērķis ir nodrošināt kopēju darbības un organizatorisko sistēmu, kas veicina tādu praksi, ar kuru tiek novērsta retraumatizācija, vienlaikus nodrošinot tiesai derīgas liecības, un kas atbilst bērnu tiesībām uz aizsardzību, palīdzību un bērniem piemērotu tiesu sistēmu.

Standartos ir apkopoti **transversālie principi un darbības, pamatfunkcijas un institucionālās sistēmas**, kas nodrošina bērniem atbilstošus, efektīvus un saskaņotus intervences pasākumus, tostarp: 1.1. bērna intereses; 1.2. bērna tiesības tikt sadzirdētam un saņemt informāciju; 1.3. nepamatotas kavēšanās novēršana; 2. starpdisciplināra un starpinstitucionāla organizācija; 3. mērķgrupa; 4. bērniem piemērota vide; 5. starpinstitucionāla plānošana un lietas pārvaldība; 6. izmeklēšanas intervijas; 7. medicīniskās apskates; 8. terapeitiskie pakalpojumi; 9. spēju veidošana un; 10. preventīvi pasākumi: informācijas apmaiņa un ārēja kompetenču veidošana.

Galvenais standartu nolūks ir nodrošināt, ka tiek izstrādāti pasākumi, kas **novērš** cietušo bērnu un vardarbības liecinieku **retraumatizāciju**¹¹. Rīkojoties saskaņā ar šiem standartiem, var novērst retraumatizāciju, jo tiek nodrošināts, ka praktiskais darbs un lēmumi tiek īstenoti, ievērojot bērna intereses, ka bērna tiesības tikt uzklautam tiek īstenotas, neveicot atkārtotas intervijas, ka bērnu intervē un atbalsta kompetenti savas jomas speciālisti, ka intervijas tiek veiktas starpdisciplinārā vidē vienam bērnam piemērotās telpās, kurās bērnam un aprūpētājiem tiek sniegts pienācīgs atbalsts bez nepamatotas kavēšanās, un ka bērnam nav jāstājas tiesas priekšā.¹²

¹⁰ Bērna mājas modelis, kas sīkāk raksturots 2. nodaļā, ir atzīts par vadošo starpdisciplināro un starpinstitucionālo dienestu cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem. Sk. atsauci 12. zemsvītras piezīmē.

¹¹ Reviktimizācija ir atkārtota kļūšana par noziedzīga nodarījuma upuri. Retraumatizācija ir atkārtota nonākšana traumas stāvoklī, ko ierosinājis notikums, piemēram vairākkārtīga liecību uzklautāšana tiesā vai vairākkārtīgas intervijas.

¹² Eiropas bērna mājas standarti veicina visaptverošu pieeju, kas nodrošina, ka tiek ņemtas vērā bērna tiesības tikt uzklautam un saņemt informāciju, tiek iekļauta starpdisciplināra un starpinstitucionāla sadarbība ar mērķi novērst retraumatizāciju un nodrošināt bērna interesēm visatbilstošāko rezultātu, tiek nodrošināti vispusīgi un pieejami pakalpojumi, kas atbilst atsevišķām un kompleksām bērna, pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu un

Standarti izstrādāti, pamatojoties uz agrāk šajā jomā veikto darbu, tostarp ASV izstrādātajiem Standartiem Nacionālās bērnu alianses akreditētajiem bērnu aizstāvības/aizsardzības centriem¹³ un Zviedrijas bērna mājas novērtēšanas kritērijiem¹⁴. To izstrādē piedalījās pieredzējuši eksperti un praktiķi no bērna mājas un bērniem piemērotiem centriem, kas strādā ar cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem Eiropā. To pamatā ir procesi, kuru darboties spēja ir pierādīta praksē un kas sniedz pievienoto vērtību bērnam, ģimenei un speciālistiem darbojoties kopā¹⁵.

Svarīgi, ka standartos ir ietverts modelis, kas nosaka, ka ir jāizpilda Eiropas un starptautiskajās tiesībās noteiktie juridiskie pienākumi. Starptautiskajās un Eiropas tiesībās parasti tiek prasīts ievērot vispārējos principus, piemēram, bērna interešu un bērna līdzdalības principus, un tajos ir ietverti arī noteikti īpaši noteikumi attiecībā uz galvenajiem procesiem, piemēram, intervijām ar cietušiem bērniem un viņiem sniegto palīdzību. Standarti atbilst tam, kā šīs tiesību normas var īstenot ikdienas praktiskajā darbā, veicot bērna mājas **transversālās darbības un pamatfunkcijas**. Šajos standartos ir risināta arī **institucionālā sistēma**, kas ir praktiskā darba pamats, un lai gan tā retāk tiek sniegta pašos tiesību aktos, tā tiek skatīta šo tiesību aktu īstenošanas autoritatīvajās vadlīnijās¹⁶. Īsumā, institucionālā sistēma raksturo darba grupu strādāšanas veidus, lai tās maksimāli vislabākajā veidā spētu izpildīt tiesību normas.¹⁷

Standarti tika formulēti tā, lai nodrošinātu pārnesamību un pielāgojamību, atzīstot, ka tie tiks īstenoti atšķirīgos politiskos, juridiskos, tiesvedības, sociāli ekonomiskos un kultūras

aprūpētāju vajadzībām, tiek nodrošināti augsti profesionālie standarti, apmācība un pietiekami resursi personālam, kas strādā ar bērniem, kuri ir liecinieki, un vardarbībā cietušiem bērniem, un tiek novērsta vardarbība, piemēram, īstenojot informētības veicināšanas pasākumus. Sk. *PROMISE* vīziju, <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/Promise-Vision-FINAL1.pdf>

¹³ Standarti akreditētajiem biedriem (Nacionālā bērnu aliansē, 2017. g.) www.nationalchildrensalliance.org/sites/default/files/downloads/NCA-Standards-for-Accredited-Members-2017.pdf

¹⁴ Landberg, Åsa and Svedin, Carl Göran (2013). *Inuti ett Barnahus, 23 Zviedrijas bērna māju kvalitātes pārskats*. Stockholm, *Rädda Barnen* angļu valodā: http://www.barnafrid.se/custom/uploads/2016/10/Inuti-ett-Barnahus_ENG.pdf Zviedru valodā: http://resourcecentre.savethechildren.se/library/inuti-ett-Bērna_māja-en-kvalitegranskning-av-23-svenska-verksamheter

¹⁵ Šo standartu izstrādē mutisku un rakstveida ieguldījumu ir sniegusi *PROMISE* projekta ekspertu grupa, kurā piedalījās eksperti, piemēram, no Islandes bērna mājas, Linšēpingas bērna mājas (Zviedrija), Stokholmas bērna mājas (Zviedrija), Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centra (Horvātija), Hārlemas *MDCK* (Nīderlande), Linšēpingas Universitātes (Zviedrija) un Bērnu aizsardzības programmas, kas izveidota Aiovas Universitātē. Saistībā ar šiem standartiem un šo dokumentu notika plašas apspriedes mutiskas informācijas apmaiņas un rakstisku apsekojumu veidā ar AK (Anglijas un Skotijas), Bulgārijas, Igaunijas, Īrijas, Kipras, Latvijas, Lietuvas, Maltas, Polijas, Rumānijas, Somijas, Ungārijas, Vācijas valdības ministrijām/iestādēm un/vai dienestu pārstāvjiem.

¹⁶ Šie standarti, piemēram, saskan ar Eiropas Padomes Pamatnostādņēm par bērniem draudzīgu tiesu sistēmu un veicina bērniem piemērotas tiesu sistēmas galvenos aspektus (pieejama (piem., 3. un 4. standarts), vecumam atbilstoša (piem., 1.1., 5., 6. standarts), ātra (piem., 1.–3., 5.,6. standarts), rūpīga (piem., 5.,6. standarts), bērna vajadzībām pielāgota un centrēta uz tām (piem., 1.1.–1.3., 5., 6. standarts), ievēro tiesības uz taisnīgu tiesas procesu (piem., 6. standarts), ievēro tiesības uz privāto un ģimenes dzīvi (piem., 1.1., 3., 4. standarts), ievēro tiesības uz integritāti un cieņu (piem., 1.1., 3., 4. standarts)).

¹⁷ IV nodaļā sniegtajā tabulā ir sniegts pārskats par standartos iekļautajiem juridiskajiem pienākumiem un starptautiskajām vadlīnijām. Katrā no profiliem, kas raksturo standartus 3. nodaļā, ir sniegtas arī atsauces uz attiecīgajām tiesību normām un vadlīnijām.

Sk. arī O'Donnell, Rebecca (2017) *Child victims of violence and multidisciplinary and interagency services: Reference Document on European & International Law & Guidance*. Stokholma, projekts “*PROMISE*” www.childrenatrisk.eu/promise

apstākļos.¹⁸ Katra standarta ilustrēšanai sniegti noderīgi praktiskā darba piemēri no atzītām Eiropas bērna mājām un bērniem piemērotiem dienestiem, kas parāda, kā dažādu veidu dienesti un nacionālais konteksts ir izveidojis atšķirīgas pieejas, vienlaikus saglabājot standartos noteiktos pamatprincipus, darbības un kārtību.

Piemērojot standartus, jāatzīmē, ka ir svarīgi pastāvīgi novērtēt dienestu organizatorisko struktūru un sniegumu. Standartiem ir pievienoti rādītāji, kas sniedz dažus piemērus, kādā veidā var vākt informāciju, lai pārliecinātos, vai un kādā apmērā tiek ievēroti standarti, un kā nodrošināt iespējamo politikas un prakses pārskatīšanu. Novērtēšana sniedz arī nozīmīgas iespējas nodrošināt, ka dienesta praktiskajā darbā un organizatoriskajā sistēmā tiek ņemti vērā jaunie pētījumi, vadlīnijas, tiesību akti un pieredze. Īpaši būtu jācenšas nodrošināt, ka bērni tiek uzklausi un viņu viedokļi tiek ņemti vērā, veidojot dienesta struktūru.¹⁹

Šajā dokumentā termina “vardarbība” definīcija ir piemērota saskaņā ar Bērnu tiesību konvencijas 19. pantu: “fiziska vai psiholoģiska vardarbība, miesas bojājumi vai nežēlīga, nevērīga vai nolaidīga izturēšanās, slikta izturēšanās vai ekspluatācija, tostarp seksuāla vardarbība”.

Termins “bērns” šeit ir definēts saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvencijas 1. pantu: “ikviens cilvēks, kas nav sasniedzis 18 gadu vecumu”.

¹⁸ Wenke, Daja and Heiberg, Turid (2017). *Enabling Child-sensitive Justice: The success story of the Barnahus model and its expansion in Europe*. Stokholma, projekts “PROMISE” www.childrenatrisk.eu/promise

¹⁹ Ir izstrādāts sekošanas rīks, kas ir vienkāršs līdzeklis, kā dienestiem pašiem sevi novērtēt, kurā saskaņā ar šajā dokumentā iekļautajiem standartiem atbilstoša bērna mājas modeļa izveides procesa posmā tie atrodas. Šo sekošanas rīku var lejupielādēt no PROMISE tīmekļa vietnes www.childrenatrisk.eu/promise

II. Bērna mājas modelis

Bērna māja (islandiešu valodā “māja bērniem”) ir atzīts par vadošu bērniem piemērotu, starpdisciplināru un starpinstitucionālu modeli, kas izstrādāts darbam ar cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem.²⁰ Bērna māja ir izveidota ar mērķi ikvienam bērnam nodrošināt saskaņotu un efektīvu atbildi un novērst retraumatizāciju izmeklēšanas un tiesvedības laikā. Viens no bērna mājas pamatuzdevumiem ir palīdzēt sagatavot tiesvedībai derīgas liecības, izdibinot no bērna skaidrojumus tā, lai bērnam nebūtu jāierodas uz tiesu, ja lietā ir uzsākts kriminālprocess²¹. Lai veiktu šo uzdevumu, bērna māja piedāvā “viena kontaktpunkta” pieeju, saskaņā ar kuru vienā bērnam piemērotā telpā sadarbojas visas attiecīgās iestādes un aģentūras, piem., policija, sociālie dienesti, bērnu aizsardzības dienesti, fiziskās un garīgās veselības pakalpojumu sniedzēji un prokurors. Bērna mājai ir arī nozīmīga loma galveno ieinteresēto personu informētības un zināšanu veicināšanā par vardarbību pret bērniem.²²

Ziemeļvalstu bērna mājas raksturīgākā iezīme ir tā, ka tās ir iekļautas valsts struktūrās, piemēram, sociālajos dienestos, veselības un bērnu aizsardzības sistēmās, kā arī tiesu sistēmā. Lai to sasniegtu, ir radītas dažādas institucionālās sistēmas, ņemot vērā atšķirīgu nacionālo kontekstu. Piemēram, dažviet bērna mājas modelis ir iekļauts kā sociālo dienestu un bērnu aizsardzības iestāžu funkcija, savukārt citviet šo funkciju veic veselības sistēmas vai tiesībsargājošās iestādes. Neatkarīgi no tā šis modelis paredz starpdisciplināru un starpinstitucionālu sadarbību vienam bērnam piemērotās telpās. Dažviet bērna mājas telpās bērnu intervē policijas darbinieks, citviet to dara speciālists bērnu jomā, piemēram, psihologs vai sociālais darbinieks. Tomēr visas bērna mājas nodrošina, ka persona, kas intervē bērnu, ir īpaši apmācīta veikt izmeklēšanas intervijas ar bērniem, ka izmeklēšanas intervijām ir uz pierādījumiem balstīti protokoli un ka starpdisciplinārās grupas pārstāvis novēro interviju blakustelpā.

Eiropā ir vairāki starpdisciplināri un starpinstitucionāli dienesti, kas ir līdzīgi bērna mājas modelim, kuros valsts veselības un sociālo dienestu, bērnu aizsardzības sistēmas un/vai vietējo iestāžu iesaistīšanās pakāpe ir atšķirīga.²³ Bērna mājas pieeja būtiski atšķiras no citiem starpdisciplināriem un starpinstitucionāliem dienestiem arī ar to, ka to oficiāli atzīst tiesu sistēma. Atkarībā no tiesu sistēmas un dažkārt arī no tiesnešu pieejas un attieksmes dažās Eiropas valstīs bērniem joprojām ir jāierodas tiesā, pat ja ir telpas, kur bērnu var uzklaut

²⁰ Wenke, Daja and Heiberg, Turid (2017). *Enabling Child-sensitive Justice: The success story of the Barnahus model and its expansion in Europe*. Stokholma, projekts “PROMISE” www.childrenatrisk.eu/promise 4. lpp. Sk. arī EK REC-RDAP-CHIL-AG-2016 uzaicinājumu iesniegt piedāvājumus, kurā uzsvērts Bērna mājas modelis: “piedāvājumi ir jā sagatavo ar mērķi nodrošināt bērna interesēm atbilstošu rīcību uz vardarbību pret bērniem, kas būtu starpdisciplināra, starpinstitucionāla, visaptveroša un iespēju robežās zem viena jumta (Bērna mājas/mājas bērniem modelis).”

²¹ Vairumā valstu vecākiem bērniem, proti, tiem, kas visbiežāk ir vecāki par 15 gadiem, ir jāierodas tiesā pat tad, ja viņi ir intervēti bērna mājā.

²² Ziemeļvalstīs bērna mājai ir noteiktas atšķirīgas pamatfunkcijas: **Dānija:** palīdzēt vietējiem pašvaldības bērnu sociālajiem dienestiem; **Islande:** koordinēt paralēli veiktās kriminālizmeklēšanas un bērnu sociālo dienestu izmeklēšanas; **Norvēģija:** veicināt policijas izmeklēšanas intervijas; **Zviedrija:** koordinēt paralēli veiktās kriminālizmeklēšanas un bērnu sociālo dienestu izmeklēšanas (*Bakketeig, Elisiv* (2016). *The Barnahus model in the Nordic countries*. Referāts prezentēts PROMISE – Reģionālā konference un mācību komandējums, Linšēpinga, 2016. gada 28.–29. novembris. Pamatojoties uz *Johansson, Susanna, Kari Stefansen, Anna Kaldal & Elisiv Bakketeig* (presē, 2017): *Implementing the Nordic Barnahus model: Characteristics and local adaptations*. In *Johansson, S., Stefansen, K., Kaldal, A. & Bakketeig, E.* (red.). *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model*.)

²³Sk., piemēram, PROMISE ieinteresēto pušu kartēšanu, <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2016/06/114049-PROMISE-Web-versie1.pdf>

bērniem piemērotā, starpdisciplinārā vidē. Tas var notikt pat tad, ja dienesti ir kļuvuši par valsts vai vietējo iestāžu, piemēram, bērnu aizsardzības dienestu vai veselības sistēmas sastāvdaļu.

Bērna mājas galvenie kopīgie kritēriji

Bērna māja nodrošina bērniem piemērotu, drošu vidi, kurā zem viena jumta atrodas visi attiecīgie dienesti.

1. Izmeklēšanas intervijas tiek veiktas, izmantojot uz pierādījumiem balstītu protokolu.
2. Bērna sniegto liecību derīgumu nodrošina ar attiecīgiem pasākumiem saskaņā ar “taisnīga tiesas procesa” principiem. Mērķis ir pasargāt bērnu no vajadzības atkārtot savus paziņojumus tiesvedības laikā, ja ir izdots apsūdzības raksts.
3. Ir pieejams medicīniskais novērtējums tiesu izmeklēšanas vajadzībām, kā arī lai nodrošinātu bērna fizisko labklājību un atlabšanu.
4. Ir pieejams psiholoģiskais atbalsts un īslaicīgi un ilgtermiņa terapeitiskie pakalpojumi saistībā ar traumām, ko guvis bērns un pārkāpumus neizdarījušie ģimenes locekļi un aprūpētāji.
5. Ir novērtētas cietušā un viņa iespējamo brāļu un māsu aizsardzības vajadzības, un tiek nodrošināta pārraudzība.

ASV Bērnu aizstāvības centra [*Children's Advocacy Centre (CAC)*] modelim²⁴ un bērna mājas modelim ir kopīgs mērķis novērst retraumatizāciju un sniegt starpdisciplināru reakciju uz notikušo ar bērnu. Šo starpdisciplināro reakciju nodrošina policija un apsūdzības iestāde, taču CAC modelī šis dienests nav oficiāli iekļauts tiesu sistēmā. Ja ir izsniegts apsūdzības raksts, bērnam ir jāierodas tiesā, jo liecības nav sniegtas saskaņā ar “taisnīga tiesas procesa” nosacījumiem, kas noteikti ASV sistēmā. Tomēr CAC sagatavo un atbalsta bērnu tiesvedībai un sniedz būtisku ieguldījumu, lai samazinātu laiku, kas bērnam jāpavada, stāstot par savu pieredzi, vienlaikus tas nodrošina, ka dažādi dienesti ar katru bērnu rīkojas koordinētā veidā.

Vai jūs zinājāt?

Pirmais Bērnu aizstāvības centrs (CAC) ASV tika izveidots 1985. gadā. Centrs tika izveidots ar mērķi novērst retraumatizāciju, nodrošinot bērniem piemērotu, drošu un neitrālu vidi izmeklēšanas interviju sniegšanai, medicīniskām apskatēm un ārstēšanai. Šodien Amerikas Savienotajās Valstīs ir vairāk nekā 900 bērnu aizstāvības centru, kuros izvietotas starpdisciplināras darba grupas, kuru sastāvā ir tiesībaizsardzības iestāžu darbinieki, bērnu aizsardzības personāls, prokurori, juristi, advokāti, garīgās veselības terapeiti un medicīniskais personāls, kas kopā darbojas, lai novērstu dublēšanos un mazinātu traumas.

Pirmā bērna māja Eiropā tika izveidota Islandē 1998. gadā. Ņemot piemēru no ASV CAC, bērna mājas modelis integrēja CAC izmeklēšanas intervijas un bērnu aizsardzības pieeju valsts sociālo dienestu, bērnu aizsardzības un tiesu sistēmā. Kopš tā laika bērna mājas modelis pakāpeniski izplatījās arī citās Ziemeļvalstīs. Šobrīd Ziemeļvalstīs ir vairāk nekā 50 bērna mājas, tostarp Dānijā, Norvēģijā un Zviedrijā, Olandē (Somija), Grenlandē un Fēru salās.

Galvenā atšķirība starp CAC un bērna māju ir tāda, ka bērna māja ir iekļauta valsts sociālās labklājības sistēmā un tiesu sistēmā, tādējādi tās tiesiskais statuss ir sabiedriskā organizācija,

²⁴ Sīkāka informācija par Bērnu aizstāvības centriem ir sniegta turpmāk ierāmējumā vai arī <http://www.nationalchildrensalliance.org/cac-model>

ko finansē no valsts līdzekļiem. Savukārt CAC centri galvenokārt ir dibināti kā neatkarīgas vai privātas bezpeļņas organizācijas.

Vēl viena būtiska atšķirība ir tāda, ka bērna māja nodrošina vidi, kurā no bērna tiek izdibināta informācija, kas ir derīga liecība tiesvedībā, vienlaikus ievērojot aizstāvības tiesības. CAC centri palīdz sagatavot un atbalstīt bērnu, lai viņš ierastos tiesā.

Citu veidu starpdisciplinārie *bērniem piemērotie centri* parasti tiek izveidoti ar mērķi mazināt retraumatizāciju un piedāvā starpdisciplināru reakciju, taču tiem trūkst sistemātiskas visu attiecīgo valsts un vietējo iestāžu, tostarp policijas un prokuroru, iesaistīšanās. Daži no šiem dienestiem ir iekļauti valsts vai pašvaldību veselības, sociālo pakalpojumu vai bērnu aizsardzības sistēmās. Citi ir izveidoti un darbojas kā neatkarīgas iestādes un veido starpinstitucionālo sadarbību neformālākā veidā.

Dažas Eiropas valstis ir pieņēmušas starpdisciplināru un starpinstitucionālu bērnu aizsardzības pieeju, nepiedāvājot kopīgus pakalpojumus vienā konkrētā bērniem piemērotā vietā. Lai arī standartus var piemērot noteiktiem šādu sistēmu aspektiem, *PROMISE* satvarā tiek stingri veicināta “viena kontaktpunkta” pieeja, piedāvājot bērnam koordinētu reakciju *vienā bērnam piemērotā vietā*. Faktiski tiek uzskatīts, ka tas ir galvenais nosacījums, lai nepieļautu retraumatizāciju un nodrošinātu bērna skaidrojumu.

Ņemot vērā katras valsts kontekstu, bērna mājas vai līdzīga modeļa izveide valstij radīs savas īpašās iespējas un problēmas. Šajā dokumentā turpmāk raksturoti pieci atšķirīgi modeļi un vērā ņemamas prakses piemēri, kas parāda, kā atšķirīgā valsts kontekstā ir radītas daudzveidīgas un izdomas bagātas bērna mājas un citu līdzīgu bērniem piemērotu dienestu struktūras un darbības, vienlaikus nodrošinot atbilstību šajos standartos sniegtajiem pamatprincipiem un vērtībām.

Trīs Ziemeļvalstu bērna mājas – trīs dažādi modeļi

<p>Bērna māja Islandē</p> <p>Bērna mājas galvenā loma ir koordinēt paralēli notiekošo kriminālizmeklēšanu un bērna labklājības izmeklēšanu</p>	
<p>BĒRNA MĀJAS GRUPA</p> <p>Koordinē starpinstitucionālo sadarbību, jo īpaši attiecībā uz liecību vākšanu. Veic izmeklēšanas intervijas, izmantojot uz pierādījumiem balstītus protokolus. Sniedz konsultācijas un padomus atsevišķās lietās sadarbībā ar partneriestādēm. Sniedz specializētus novērtējumus un terapiju vardarbībā cietušiem bērniem. Sniedz konsultācijas un padomus pārkāpumu neizdarījušiem vecākiem un citiem aprūpētājiem. Sniedz konsultācijas un padomus vietējiem bērnu aizsardzības dienestiem un attiecīgā gadījumā citiem.</p>	
<p>IZMEKLĒŠANAS INTERVIJAS – GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES SPECIĀLISTI, KAS SPECIALIZĒJUŠIES IZMEKLĒŠANAS INTERVIJĀS</p> <p>Liecības tiesai:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbildīgi par liecību saņemšanu no bērniem tiesneša vadībā un aizstāvības un apsūdzības puses, policijas, vietējās bērnu aizsardzības iestādes un bērna juridiskā advokāta uzraudzībā. - Kā starpnieki nodod tiesneša, aizstāvības un attiecīgā gadījumā citu personu jautājumus. - Ja ir izvirzīta apsūdzība, pieraksta liecības, kas izmantojamas lietās izskatīšanai tiesā. <p>Aptaujas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Gadījumos, ja bērns nav paudis skaidrojumu vai ja tas ir divdomīgs, pēc vietējo bērnu aizsardzības dienestu pieprasījuma izdibina bērna stāstījumu, ja iespējams. - Gadījumos, ja aizdomās turamais likumpārkāpējs nav sasniedzis vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība, pēc bērnu aizsardzības dienestu pieprasījuma iegūst bērna liecības. 	<p>NOVĒRTĒJUMS, TERAPIJA, ATBALSTS – ĪPAŠI GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES SPECIĀLISTI</p> <p>Novērtējums un ārstēšana</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbildīgi par garīgās veselības novērtēšanu, ko veic, pamatojoties uz juridiski apstiprinātiem instrumentiem un aptaujas lapām. - Atbildīgi par garīgās veselības aprūpi, piemērojot uz pierādījumiem balstītu terapiju. <p>Nodrošina pieeju ārstēšanai.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sniedz terapiju laukos dzīvojošo cietušo bērnu mājas vidē. <p>Sniedz atbalstu pārkāpumu neizdarījušiem vecākiem.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sniedz konsultācijas un padomus pārkāpumu neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem un attiecīgā gadījumā brāļiem un māsām.
<p>MEDICĪNISKĀ APSKATE – SPECIALIZĒTS MEDICĪNISKAIS PERSONĀLS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pēc policijas, pašvaldības bērnu aizsardzības dienestu, bērna vai vecāku pieprasījuma veic medicīniskās apskates. - Par apskatēm atbildīgie ir pieredzējis pediātrs, ģealogs un apmācīta medmāsa, Islandes Universitātes slimnīcas personāls. - Akūtas tiesu medicīniskās apskates veic Universitātes slimnīcā. 	<p>CITI UZDEVUMI – BĒRNA MĀJAS GRUPA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Sniedz konsultācijas un padomus pašvaldības bērnu aizsardzības dienestiem pēc pieprasījuma. - Saistībā ar lietu koordinē sanāksmes un vada lietu pirms tiesas liecībām. - Rīko starpinstitucionālās sanāksmes, lai apspriestos pirms nosūtīšanas uz bērna māju. - Sniedz tiesai ziņojumus lietās, kurās vainīgais ir notiesāts - Veic lietu uzskaiti un glabā arhīva materiālus. - Izglīto, apmāca un veido izpratni.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ OFICIĀLI IEKĻAUTS BĒRNU AIZSARDZĪBAS VALSTS AĢENTŪRAS SASTĀVĀ ➤ VALSTS AĢENTŪRA NODROŠINA FINANSĒJUMU, RISINA FINANŠU UN PERSONĀLA VADĪBAS JAUTĀJUMUS ➤ VALSTS AĢENTŪRA SNIEDZ JURIDISKAS UN CITAS PROFESIONĀLĀS VADLĪNIJAS UN IR ATBILDĪGA PAR ADMINISTRATĪVAJIEM JAUTĀJUMIEM SADARBĪBĀ AR TIESU, RAJONA PROKURATŪRU, POLICIJU, UNIVERSITĀTES SLIMNĪCU UN VIETĒJIEM BĒRNU AIZSARDZĪBAS DIENESTIEM, KAS IR BĒRNA MĀJAS PARTNERI 	

<p>Bērna māja Linšēpingā</p> <p>Bērna mājas galvenā loma ir koordinēt paralēli notiekošo kriminālizmeklēšanu un bērna labklājības izmeklēšanu.</p>	
<p>BĒRNA MĀJAS GRUPA</p> <p>Koordinē starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. Novērtē un izstrādā bērna mājas misiju un darbības. Vada un pārrauga vadlīniju un programmu īstenošanu. Sagatavo gada pārskatus un finanšu ziņojumus par bērna mājas darbību attiecīgajām iestādēm. Nodrošina datu vākšanu un statistikas datu apkopošanu. Nodrošina atbalstu krīzes situācijās un ārstēšanu.</p>	
<p>MEDICĪNISKĀ APSKATE – SPECIALIZĒTS MEDICĪNISKAIS PERSONĀLS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par medicīniskajiem novērtējumiem un/vai tiesu medicīniskajiem novērtējumiem. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>NOVĒRTĒJUMI, TERAPIJA UN ATBALSTS – ĪPAŠI GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES SPECIĀLISTI/BĒRNU UN PUSAUDŽU PSIHIATRI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbildīgi par garīgās veselības novērtēšanu, ko veic, pamatojoties uz juridiski apstiprinātiem instrumentiem un aptaujas lapām. - Atbild par garīgās veselības aprūpi. - Sniedz atbalstu krīzes situācijās. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<p>IZMEKLĒŠANAS INTERVIJAS UN KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA – POLICIJA un PROKURORS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par kriminālizmeklēšanu. - Īpašu izglītību ieguvis policijas darbinieks veic izmeklēšanas interviju, izmantojot uz pierādījumiem balstītus protokolus. - Intervija tiek filmēta un liecības ir derīgas tiesai. - Prokurors novēro izmeklēšanas interviju. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>BĒRNU AIZSARDZĪBA – SOCIĀLIE DIENESTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par bērnu aizsardzības novērtējumu un akūta riska novērtējumiem. - Atbild par informācijas sniegšanu bērnam un vecākiem/aprūpētājiem. - Atbild par turpmāko bērna un vecāku/aprūpētāju pārraudzību. - Novēro izmeklēšanas interviju. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ OFICIĀLI IEKĻAUTS BĒRNU UN PUSAUDŽU PSIHIATRIJAS VALSTS AĢENTŪRĀ UN SOCIĀLĀS LABKLĀJĪBAS DIENESTĀ/BĒRNU AIZSARDZĪBAS DIENESTĀ. ➤ OFICIĀLA VIENOŠANĀS, KO PARAKSTĪJUSI KATRAS LĪGUMSLĒDZĒJAS IESTĀDES VADĪBA, REGLAMENTĒ STARPINSTITUCIONĀLO SADARBĪBU, BĒRNA MĀJAS DARBĪBU UN FINANSĒJUMU. ➤ BĒRNA MĀJA TIEK FINANSĒTA NO VALSTS LĪDZEKĻIEM. LĪGUMSLĒDZĒJAS IESTĀDES VIENLĪDZĪGI SADALA BĒRNA MĀJAS IZMAKSAS. 	

STOKHOLMAS BĒRNA MĀJA	
Bērna mājas galvenā loma ir koordinēt paralēli notiekošo kriminālizmeklēšanu un bērna labklājības izmeklēšanu.	
<p>MEDICĪNISKĀ APSKATE – SPECIALIZĒTS MEDICĪNISKAIS PERSONĀLS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par medicīniskajiem novērtējumiem un/vai tiesu medicīniskajiem novērtējumiem. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>NOVĒRTĒJUMI UN TERAPIJA – ĪPAŠI GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES SPECIĀLISTI/BĒRNU UN PUSAUDŽU PSIHIATRI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbildīgi par garīgās veselības novērtēšanu, ko veic, pamatojoties uz juridiski apstiprinātiem instrumentiem un aptaujas lapām. - Atbild par atbalsta sniegšanu krīzes situācijā. - Dažkārt novēro izmeklēšanas interviju. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<p>IZMEKLĒŠANAS INTERVIJAS UN KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA – POLICIJA un PROKURORS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par kriminālizmeklēšanu. - Apmācīts policijas darbinieks veic izmeklēšanas interviju, izmantojot uz pierādījumiem balstītus protokolus. - Intervija tiek filmēta un liecības ir derīgas tiesai. - Prokurors novēro izmeklēšanas interviju. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>BĒRNU AIZSARDZĪBA – SOCIĀLIE DIENESTI – VADOŠĀ IESTĀDE</p> <ul style="list-style-type: none"> - Koordinē starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. - Atbild par bērnu aizsardzības novērtējumu un akūta riska novērtējumiem. - Atbild par informācijas sniegšanu bērnam un vecākiem/aprūpētājiem. - Atbild par turpmāko bērna un vecāku/aprūpētāju pārraudzību. - Novēro izmeklēšanas interviju. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ BĒRNA MĀJA IR IEKĻAUTA SOCIĀLAJOS DIENESTOS/BĒRNU AIZSARDZĪBAS DIENESTOS. ➤ OFICIĀLA VIENOŠANĀS, KO PARAKSTĪJUSI KATRAS LĪGUMSLĒDZĒJAS IESTĀDES VADĪBA, REGLAMENTĒ STARPINSTITUCIONĀLO SADARBĪBU, BĒRNA MĀJAS DARBĪBU UN FINANSĒJUMU. ➤ BĒRNA MĀJA TIEK FINANSĒTA NO VALSTS LĪDZEKĻIEM. LĪGUMSLĒDZĒJAS IESTĀDES VIENLĪDZĪGI SADALA BĒRNA MĀJAS IZMAKSAS 	

Divi bērniem piemēroti centri – divi atšķirīgi modeļi

BĒRNU UN JAUNIEŠU AIZSARDZĪBAS CENTRS ZAGREBĀ Centra galvenā loma ir sniegt efektīvu un sistemātisku atbalstu traumu guvušiem bērniem un viņu ģimenei.	
<p>MEDICĪNISKĀ APSKATE – SPECIALIZĒTS MEDICĪNISKAIS PERSONĀLS – NEIROPEDIATRS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par medicīniskiem novērtējumiem un/vai tiesu medicīniskiem novērtējumiem, koncentrējoties uz bērna somatisko un neiroloģiskās attīstības statusu. - Atbild par bērna nosūtīšanu pienācīgai ārstēšanai vajadzības gadījumā. - Novēro izmeklēšanas intervijas. - Piedalās starpdisciplināro novērtējumu un ārstēšanas plānošanā. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES SPECIĀLISTI – VADĪBA</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par bērna attīstības, garīgās veselības un traumatizācijas klīnisko apsekošanu, kā arī novērtē esošās vajadzības saistībā ar garīgo veselību un bērnu aizsardzību. - Psihologi, sociālie pedagogi un logopēdi ievāc informāciju, izmantojot juridiski apstiprinātus psihometriskos rīkus. - Atbild par atbalsta sniegšanu bērnam un ģimenei, sniedzot atbalstu krīzes situācijā, nodrošinot ārstēšanu un pārraudzību. - Piedalās starpdisciplināro novērtējumu un ārstēšanas plānošanā. - Veicina un aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<p>IZMEKLĒŠANAS INTERVIJAS – GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES SPECIĀLISTI, KAS SPECIALIZĒJUŠIES IZMEKLĒŠANAS INTERVIJĀS/AKREDITĒTIE LIECINIEKI EKSPERTI</p> <p>Sākotnējās intervijas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kad bērns ir nosūtīts uz Centru, vada sākotnējās intervijas, lai iegūtu tiesai derīgu informāciju. - Intervija tiek ierakstīta un nosūtīta attiecīgajām iestādēm. <p>Kopīgās izmeklēšanas intervijas (tiek veiktas tikai pēc tiesas rīkojuma)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par izmeklēšanas interviju vadīšanu, kuras novēro tiesnesis, atbildētājs un viņa advokāts, policija un citas attiecīgās lietā iesaistītās puses. Novērotāji var uzdot jautājumus ar bērnu intervējošā speciālista starpniecību. - Intervija tiek filmēta un liecības ir derīgas tiesā, jo intervija veikta pēc tiesas rīkojuma. 	<p>BĒRNU AIZSARDZĪBA – SOCIĀLĀ DARBA SPECIĀLISTI</p> <ul style="list-style-type: none"> - Piedalās starpdisciplināros novērtējumos un atbild par bērna sociālās vides un akūtā riska novērtējumiem. - Vajadzības gadījumā sniedz konsultācijas vecākiem - Novēro izmeklēšanas intervijas. - Piedalās starpdisciplināro novērtējumu un ārstēšanas plānošanā. - Koordinē sadarbību ar sociālā labklājības centru, piedalās plānošanā un lietas vadībā.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ CENTRS IR IEKĻAUTS VESELĪBAS APRŪPES SISTĒMĀ. ➤ NEŽĒLĪGAS IZTURĒŠANĀS GADĪJUMOS STARPINSTITUCIONĀLĀ SADARBĪBA TIEK REGLAMENTĒTA AR VALDĪBAS PROCEDŪRAS PROTOKOLIEM. ➤ CENTRS TIEK FINANSĒTS NO DIVIEM AVOTIEM: VESELĪBAS APRŪPES APDROŠINĀŠANAS UN ZAGREBAS PILSĒTAS PĀRVALDES FINANSĒJUMA. ➤ SADARBĪBA AR POLICIJU, SOCIĀLĀS LABKLĀJĪBAS UN TIESU SISTĒMU. 	

<p>Hārlemas MDCK</p> <p>MDCK galvenā loma ir koordinēt bērnu kriminālizmeklēšanu un labklājības izmeklēšanu un plānot ilgtermiņā bērna drošību, aprūpi riska gadījumos un atlabšanu.</p>	
<p>MDCK GRUPA</p> <p>Koordinē starpinstitucionālo sadarbību, izmeklēšanu, plānošanu un lietu vadību. Veicina informācijas apmaiņu starp iestādēm. Novērtē un izstrādā MDCK misiju un darbības. Vada un pārrauga vadlīniju un programmu īstenošanu. Nodrošina datu vākšanu un statistikas datu apkopošanu, kas tiek izmantoti gada ziņojumos un zinātniskā pētniecībā.</p>	
<p>SPECIALIZĒTAIS PERSONĀLS</p> <p>MEDICĪNISKAIS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par medicīniskajiem novērtējumiem un/vai tiesu medicīniskajiem novērtējumiem. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>ĪPAŠI GARĪGĀS VESELĪBAS APRŪPES un JAUNIEŠU APRŪPES SPECIĀLISTI (bērniem un pieaugušajiem/vecākiem)</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par garīgās veselības novērtējumu. - Atbild par garīgās veselības aprūpi. - Atbild par atbalsta sniegšanu krīzes situācijā. - Veicina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<p>POLICIJA un PROKURORS</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par kriminālizmeklēšanu. - Īpašu izglītību ieguvis policijas darbinieks veic izmeklēšanas interviju, izmantojot uz pierādījumiem balstītus protokolus. - Intervija tiek filmēta un apgalvojumi ir derīgi tiesai. - Prokurors un aizstāvības advokāts var nākt un skatīties interviju, kad tā ir pabeigta. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību. 	<p>Jauniešu aizsardzība un organizācija “Drošība mājās”²⁵ (VADOŠĀ).</p> <ul style="list-style-type: none"> - Atbild par bērnu aizsardzības novērtējumu un akūta riska novērtējumiem. - Atbild par informācijas sniegšanu bērnam un vecākiem/aprūpētājiem. - Atbild par turpmāko bērna un vecāku/aprūpētāju pārraudzību. - Aktīvi nodrošina starpinstitucionālo sadarbību, plānošanu un lietu vadību.
<ul style="list-style-type: none"> ➤ MDCK IR ORGANIZĀCIJU TĪKLS, KURĀ IETILPST “DROŠĪBA MĀJĀS”, JAUNIEŠU AIZSARDZĪBAS, MEDICĪNISKĀS, TIESU/TIESĪBAIZSARDZĪBAS, VESELĪBAS UN JAUNIEŠU APRŪPES ORGANIZĀCIJAS. ➤ SADARBĪBAS LĪGUMS, KO PARAKSTĪJUSI KATRAS LĪGUMSLĒDZĒJAS IESTĀDES VADĪBA, REGLAMENTĒ STARPINSTITUCIONĀLO SADARBĪBU ➤ MDCK TELPU UN DARBĪBAS IZMAKSAS KOPĪGI FINANSĒ slimnīca, policija un pašvaldība; TOMĒR dalīborganizācijām un (vietējai) pašvaldībai NAV OFICIĀLI REGLAMENTĒTU IEMAKSU UN BUDŽETA 	

²⁵ “Drošība mājās” ir organizācija, kurai iedzīvotāji un speciālisti ziņo par bērnu aizsardzības bažām vai lūdz saistībā ar tām padomu.

III. Eiropas bērna mājas standarti

Šajā nodaļā ir sniegti Eiropas bērna mājas standarti. Standartos ir apkopoti transversālie principi un darbības, pamatfunkcijas un institucionālās sistēmas, kas nodrošina bērniem piemērotu, efektīvu un saskaņotu praktisko darbu. Vairumā gadījumu standarts sastāv no vairākiem saistītiem vispārējā standarta aspektiem. Piemēram, standartā, kas attiecas uz mērķgrupu, ietilpst divi aspekti: “iekļaujoša un plaša definīcija” un “nediskriminācija”.

Šie standarti kopā sniedz praktisku satvaru dalībniekiem, kas vēlas izveidot un vadīt dienestus, kas darbotos saskaņā ar Eiropas bērna mājas modeļa pamatprincipiem un iezīmēm. Šos standartus var izmantot kā paraugu un atbalstu, pastāvīgi attīstot dienesta transversālās darbības, pamatfunkcijas un organizatorisko struktūru. Šie standarti sniedz vadlīnijas par to, kā veicināt personāla kompetences, kā arī tā preventīvo darbu, piemēram, par informācijas apmaiņu ar nozīmīgām ieinteresētām personām un zināšanu vairošanu.

Standartu raksturojums un motīvi, kā arī ieteicamie rādītāji, saistītie tiesību akti un vadlīnijas un attiecīgie rīki ir apkopoti tabulās, kurās ir sniegts “standarta profils”. “Standarta profila” skaidrojums, kurā raksturots tā saturs, ir sniegts 17. lpp. Standarti ir sīkāk ilustrēti ar vairākiem labas prakses piemēriem, kas parāda, kā šos standartus attiecībā uz cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem ir piemērojušas pieredzējušas bērna mājas un bērniem piemēroti centri Eiropā²⁶.

Standartu piemērošana posmā no sākotnējā ziņojuma saņemšanas līdz lietas iztiesāšanai

Standartus var pārnest un pielāgot dažādām nacionālām sistēmām un procesiem, kas attiecas uz sociāliem dienestiem un bērnu aizsardzību²⁷, veselības aprūpi, kriminālizmeklēšanu un tiesvedību. Dokumenta III.a–III.e attēlos ir ilustrēti procesa posmi, sākot no sākotnējā ziņojuma līdz lietas iztiesāšanai, un dažādu valstu bērna māju vai bērniem draudzīgu centru loma katrā no šiem posmiem.

Pirmais standarts ietver trīs transversālas darbības, kas piemērojamas visam procesam no sākotnējā ziņojuma saņemšanas līdz lietas iztiesāšanai, proti, praktiskajā darbā un lēmumu pieņemšanā uzmanības centrā likt bērna intereses (1.1.), nodrošināt, ka tiek ievērotas bērnu tiesības tikt uzklautam un saņemt informāciju (1.2.) un novērst nepamatotu kavēšanos (1.3).

2.–4. standarts attiecas uz institucionālo sistēmu un organizatorisko struktūru, piemēram, nodrošināt bērniem piemērotu vidi, un attiecas uz visiem bērna mājā notiekošajiem procesa posmiem.

5.–10. standartā ir raksturotas pamatfunkcijas un konkrētas darbības, ko veic bērna māja, piemēram, starpinstitucionāla lietas vadība, izmeklēšanas intervijas vai medicīniskās apskates.

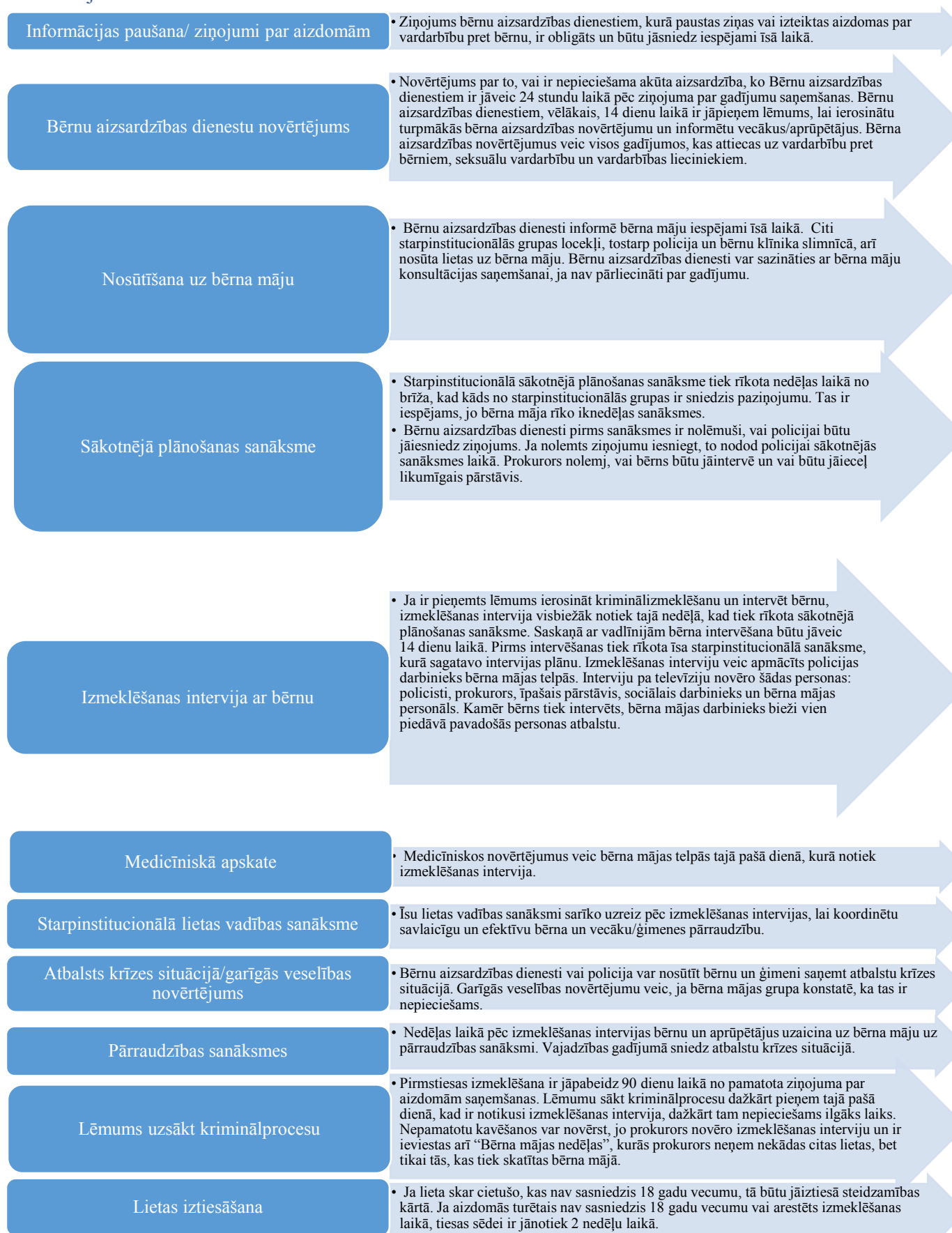
²⁶ Šajā dokumentā ir iekļauti labas prakses piemēri, ko snieguši *PROMISE* projekta partneri un eksperti, tostarp bērna māja Islandē, bērna māja Linšēpingā (Zviedrija), bērna māja Stokholmā (Zviedrija), Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs (Horvātija), Hārlemas *MDCK* (Nīderlande).

²⁷ Šeit ietilpst bērnu aizsardzības novērtējumi, kuros objektīvi novērtē, kāds ir risks, ka bērns tiks pakļauts vecāka(-u)/aprūpētāja(-) turpmākai vardarbībai. Dienesti paziņo lēmumus par turpmāko intervenci ģimenē un/vai bērna izņemšanu no mājām.

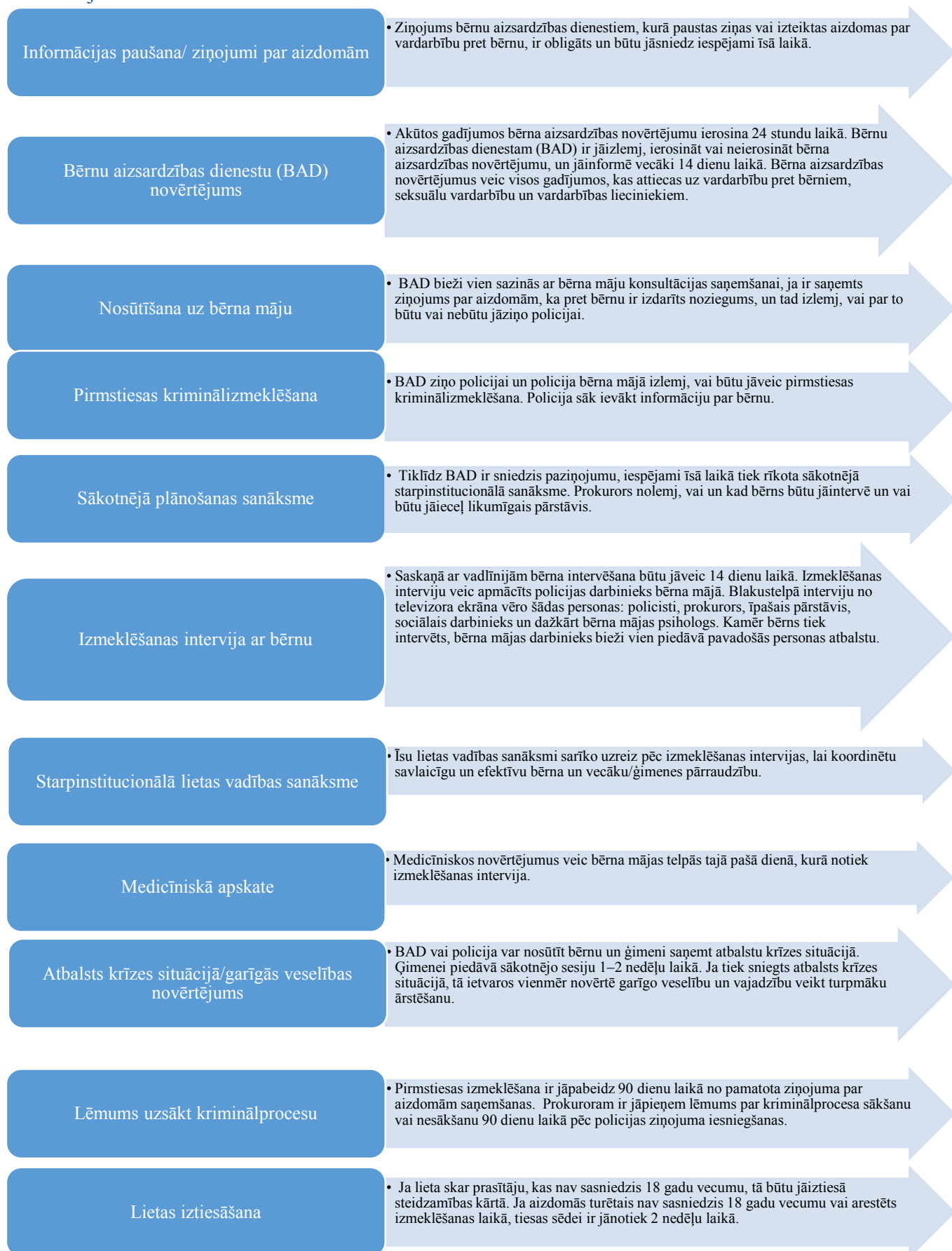
III.a attēls. Procesa posmi, sākot no sākotnējā ziņojuma līdz lietas iztiesāšanai, un Islandes bērna mājas iesaiste

III.b attēls. Procesa posmi, sākot no sākotnējā ziņojuma līdz lietas iztiesāšanai, un Linšēpingas bērna mājas iesaiste

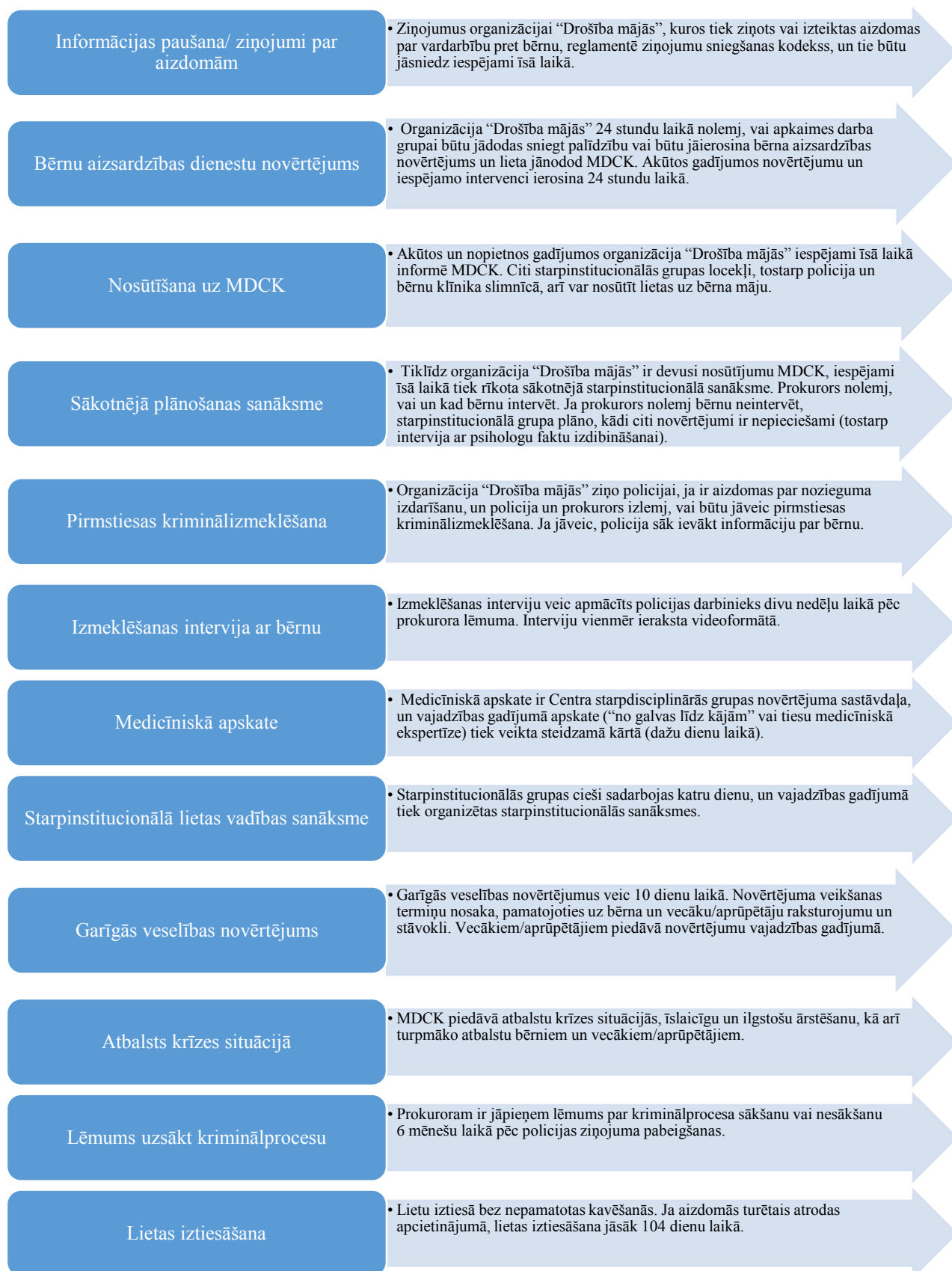
III.c attēls. Procesa posmi, sākot no sākotnējā ziņojuma līdz lietas iztiesāšanai, un Stokholmas bērna mājas iesaiste

III.d attēls. Procesa posmi, sākot no sākotnējā ziņojuma līdz lietas iztiesāšanai, Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centra iesaiste

III.e attēls. Procesa posmi, sākot no sākotnējā ziņojuma līdz lietas iztiesāšanai, un Hārlemas MDCK iesaiste

Skaidrojums, kā lasīt standarta profilus

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>Šajā ierāmējumā ir raksturots standarts.</p> <p>Pamatojoties uz ANO, ES, Eiropas Padomes tiesību aktiem un “bērna mājas” modeli, šajā dokumentā ir sniegti desmit labas prakses standarti, ko bērniem piemēroti un efektīvi dienesti var piemērot attiecībā uz cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem. Standartu galvenais mērķis ir novērst retraumatizāciju, nodrošināt tiesai derīgas liecības un ievērot bērnu tiesības uz aizsardzību, palīdzību un bērniem piemērotu tiesu sistēmu. Standarti nodrošina kopīgo Eiropas tiesību normu un autoritatīvu vadlīniju īstenošanu.</p>
<p>KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Šajā ierāmējumā sniegts skaidrojums par standarta izstrādes nolūku.</p> <p>Atsauces uz starptautiskajiem un Eiropas juridiskajiem pienākumiem. Standarti un rādītāji ietver šajā ierāmējumā minētos juridiskos pienākumus. Šie juridiskie pienākumi, kas klasificēti <i>PROMISE</i> tiesiskajā regulējumā, ir izstrādāti, pamatojoties uz īpašiem noteikumiem, kas sniegti starptautiskajos un Eiropas normatīvajos aktos. Uzklīkšķiniet uz hipersaitēm, lai redzētu normatīvajos aktos iekļauto apsvērumu un pantu uzskaitījumu, kas attiecas uz konkrēto standartu un juridisko pienākumu.</p> <p>Atsauces uz vadlīnijām. Konkrēti argumenti tam, kāpēc standarts būtu jāievēro, balstās uz bērnu tiesībām, kas noteiktas starptautiskajās un reģionālās tiesībās, un izriet no autoritatīvām vadlīnijām, ko sniegusi ANO Bērnu tiesību komiteja un citas struktūras, piemēram, Eiropas Padome.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Šajos standartos bērna vajadzības arī atrodas uzmanības centrā, lai nodrošinātu efektīvu un bērniem piemērotu praksi <i>visiem</i> bērniem, kas ir cietuši no vardarbības vai ir tās liecinieki. Tādējādi šie standarti ir izstrādāti, ņemot vērā pētījumus attiecīgajās jomās un starpdisciplināru un starpinstitucionālu grupu pieredzi²⁸, kas tika apliecināta darbā un pozitīvi ietekmējusi cietušo bērnu vai vardarbības liecinieku un viņu pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu labklājību.</p>
<p>RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS</p>	<p>Šajā ierāmējumā sniegti rādītāji un pierādījumu veidi, kurus var apkopot, lai izmērītu standarta izpildi.</p> <p>Rādītāji var palīdzēt noteikt, vai un kādā apmērā dienests savā darbā piemēro noteiktu standartu un nodrošina politisko nostādņu un prakses pārskatīšanu. Šie rādītāji izriet no starptautiskajiem un reģionālajiem tiesību aktiem un vadlīnijām, un tāpat kā standartus tos var pielāgot tā, lai tie vislabāk atainotu tiesisko, politisko, sociāli ekonomisko un kultūras vidi.</p> <p>Vairums no šiem rādītājiem ir ar politiku saistītie rādītāji, kas norāda, vai pastāv attiecīgā politika vai procedūras, piemēram, oficiāls starpinstitucionāls nolīgums. Šie rādītāji var atainot arī fizisko vai tehnisko iekārtojumu, piemēram, vai pastāv interviju telpa, kas ar audiovizuālajiem sakaru līdzekļiem ir savienota ar citu dienesta telpu. Visu šo rādītāju raksturošanai ir jāsniedz aprakstoša informācija par, piemēram, izstrādāto politiku, procedūrām, protokoliem, fizisko un tehnisko iekārtojumu.</p> <p>Dažkārt politikas/procedūras rādītāju raksturošanai papildus var izmantot skaitliskos rādītājus, piemēram, dienu skaitu, kas pagājis no ziņu paušanas vai aizdomu paziņošanas līdz izmeklēšanas intervijai (nepamatota kavēšanās). Skaitlisko rādītāju iegūšanai ir nepieciešams apkopot specifiskus datus, kuriem ir skaitliska vērtība.</p> <p>Svarīgi atzīmēt, ka minētie rādītāji ir rādītāju un pierādījumu <i>piemēri</i>. Katram dienestam būtu jāveltī zināms laiks, lai izstrādātu pilnīgu rādītāju kopumu uzraudzības veikšanai. Šeit piedāvātie rādītāji un pierādījumi var kalpot kā norādes un iedvesma.</p>

²⁸ Ar atsauci uz pieredzi šajā nodaļā ir domāta pieredze un laba prakse, ko snieguši *PROMISE* projekta partneri un eksperti, tostarp bērna māja Islandē, bērna māja Linšepingā (Zviedrija), bērna māja Stokholmā (Zviedrija), Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs (Horvātija), Hārlemas *MDCK* (Nīderlande), kā arī bērna māja Dānijā un Norvēģijā.

	Svarīgi ir arī atzīmēt, ka rādītāji ir cieši saistīti ar dienesta darbību un veiktspēju un nesniedz informāciju par īstermiņa vai ilgtermiņa ietekmi un/vai rezultātiem attiecībā uz šo dienestu redzeslokā nonākušajiem bērniem.
RESURSI	Šajā ierāmējumā ir sniegti praktiski rīki, vadlīnijas, politiskās nostādnes, veidlapas un citi resursi, kas var palīdzēt īstenot šo standartu.

1. standarts. Pamatprincipi un transversālās darbības

1. standartā ir iekļauti trīs pamatprincipi, kas nosaka starpdisciplināro praksi un lēmumu pieņemšanu bērna mājā. Šie principi ir iedzīvināti ar transversālajām darbībām, kas ir īstenotas kā attiecīgo 5.–10. standartā noteikto pamatfunkciju sastāvdaļa. Transversālās darbības nodrošina ar 2.–4. standartā noteiktās institucionālās sistēmas un organizatoriskās struktūras starpniecību.

Pamatprincipi un transversālās darbības ietver sevī starptautiskajos, reģionālajos un valsts tiesību aktos noteiktos pamatnoteikumus, tostarp ANO Bērnu tiesību konvencijas²⁹ 3. un 12. pantu. Tie ir izšķiroši, lai novērstu retraumatizāciju, kas ir bērna mājas centrālais mērķis.

Pamatprincipi un transversālās darbības ir vērstas uz to, lai nodrošinātu, ka praktiskajā darbā un lēmumu pieņemšanā uzmanības centrā tiek liktas bērna intereses (1.1. standarts), ka bērna tiesības būt uzklusītam tiek ievērotas, neradot retraumatizāciju, tostarp visu laiku nodrošinot pietiekamas informācijas sniegšanu (1.2. standarts), un ka aizsardzības, palīdzības un tiesvedības procesi tiek īstenoti savlaicīgā veidā (1.3. standarts).

1.1. Bērna intereses

KAS IR STANDARTS?	1.1. Bērna intereses. Bērna intereses ir primārais apsvēruma, veicot visas darbības un pieņemot lēmumus, kas attiecas uz bērnu un pārkāpumu neizdarījušo ģimeni/aprūpētājiem/atbalstītājiem.
KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?	Starptautiskie un reģionālie juridiskie pienākumi. Bērna intereses (<i>UNCRC</i> 3. pants) ir tiesības, procedūras vispārējs princips un noteikums. Tas attiecas uz visas Konvencijas īstenošanu, tostarp uz bērnu tiesībām uz aizsardzību pret vardarbību. Saikne ar tiesību normām. Interesu nodrošināšana ir primārais apsvēruma, piemērojot direktīvās noteiktos pienākumus. Norādījumi. <i>UNCRC</i> 3. pantā prasīts, ka visiem dalībniekiem ir rūpīgi jāizvērtē savas darbības attiecībā uz bērniem, lai nodrošinātu, ka bērna intereses ir primārais apsvēruma. Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) uzsver, ka 3. panta 3. punkts attiecas uz visiem dienestiem un iestādēm, kas ir atbildīgas par bērniem. Tāpēc dienestiem, kas izveidoti cietušo bērnu un vardarbības liecinieku aizsardzībai, ir jānodrošina, ka lēmumi par attiecīgo darbību tiek pieņemti, pamatojoties uz konkrētā bērna interešu novērtējumu. <i>CRC</i> atzīst, ka bērna interešu jēdziens ir “sarežģīts un tā saturs ir jānosaka katrā atsevišķā gadījumā”. ³⁰

²⁹ Visa standartu sistēma kopumā veicina *UNCRC* 19. un 6. panta (tiesības uz dzīvību, izdzīvošanu un attīstību) īstenošanu. Nediskriminācija (*UNCRC* 2. pants) tiek skatīta 3. standartā kā obligāts aspekts, ko izmanto, nosakot dienesta mērķgrupu.

³⁰ Jaunākie pārspriedumi par “bērna interešu” teoriju un praksi ir atrodami rakstu krājumā: “*The best interests of the child – A dialogue between theory and practice*” (Eiropas Padome, 2016. gada marts) <https://rm.coe.int/CoERMPublicCommonSearchServices/DisplayDCTMContent?documentId=0900001680657e>
56

	<p>CRC Vispārējā komentārā Nr. 13³¹ uzsvērts, ka “ir jāievēro bērnu tiesības, kas paredz, ka bērna intereses ir primārais apsvērums visās lietās, kas skar vai ietekmē viņus, jo īpaši ja viņi ir cietuši no vardarbības, kā arī visos preventīvajos pasākumos”.</p> <p>CRC Vispārējā komentārā Nr. 14³² bērnu interešu izvērtēšanā un noteikšanā³³ tiek likts īpašs uzsvars uz starpdisciplinārām grupām (VK Nr. 14, 47. pants). Grupa, kurā kopā strādā dažādu nozaru un iestāžu darbinieki, atrodas jo īpaši labā stāvoklī, lai nodrošinātu visaptverošu izvērtējumu un to, ka visā procesā tiek aplūkotas bērna intereses. Kopīgā programma un pasākumi palīdz nodrošināt, ka starpdisciplinārā un starpinstitucionālā procesa centrālais aspekts ir bērna intereses.</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu³⁴ (2010. g.) 3. nodaļas D daļu; Eiropas Padomes Ieteikumu par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem³⁵ (2011. g.) 3. nodaļas A daļu; un EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei³⁶</p>
RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS	<p>Ir izstrādāta un tiek sistemātiski īstenota starpdisciplināras un starpinstitucionālas grupas darbības sistēma/programma/process katra atsevišķa bērna interešu izvērtēšanai un noteikšanai.</p> <p>Ir izstrādāts saraksts (nepilnīgs un bez noteiktas hierarhijas), kurā uzskaitīti aspekti, kas jāiekļauj, lai izvērtētu bērna intereses nolūkā pilnībā un faktiski nodrošināt bērna tiesību ievērošanu, kā noteikts tiesību aktos un pamatnostādņēs³⁷, un bērna mājas grupa šo sarakstu sistemātiski izmanto.</p> <p>Personāls skaidri saprot savu attiecīgo lomu un pienākumus katra konkrētā bērna interešu izvērtēšanā un noteikšanā.</p> <p>Personāls zina un ir apmācīts, kā šajā nolūkā piemērot procedūras un rīkus, piemēram, pārbaudes punktu sarakstus, protokolus un procesus, katra konkrētā bērna interešu izvērtēšanai un noteikšanai.</p> <p>Izvērtējot bērna intereses, tiek ņemts vērā bērna viedoklis, bērna identitāte, ģimenes vides saglabāšana un radniecības saišu uzturēšana, bērna aprūpe, aizsardzība un drošība, neaizsargātības stāvoklis, tiesības uz veselību, izglītību, un šie attiecīgie aspekti ir līdzsvaroti³⁸.</p> <p>Bērna intereses noskaidro viens vai vairāki kvalificēti speciālisti bez nepamatotas kavēšanās. Tās tiek noskaidrotas, pamatojoties uz konstatētiem faktiem un informāciju, ko sniedzis bērns un pārkāpumu neizdarījušais aprūpētājs(-i).</p>
RESURSI	<p>Bērna interešu izvērtēšanas un noteikšanas satvars³⁹ (sk. tālāk)</p> <p>Rīki, ko izmanto, lai saskaņīgi un sistemātiski izvērtētu bērna intereses (Sk. tālāk)</p>

Bērna interešu likšana uzmanības centrā – bērna māja Linšēpingā

Bērna interešu likšana uzmanības centrā ir galvenais princips, pamatojoties uz kuru Linšēpingas bērna mājā tiek pieņemti visi lēmumi un veikti intervences pasākumi saistībā ar cietušo bērnu vai vardarbības liecinieku. Bērna interešu ievērošana kā primārais apsvērums ir centrālā darbība

³¹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

³² <https://www.crin.org/en/docs/GC.14.pdf>

³³ *Izvērtēšana* nozīmē, ka tiek novērtēti un līdzsvaroti visi aspekti, kas nepieciešami, lai pieņemtu lēmumu konkrētajā situācijā. *Noteikšana* ir formāls process, kas izstrādāts, lai noteiktu bērna intereses, pamatojoties uz bērna interešu izvērtējumu (CRC VK Nr. 14, 47. punkts).

³⁴ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

³⁵ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

³⁶ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

³⁷ Sk. Vispārējā komentāra Nr. 14 50. un 80. punktu

³⁸ Vispārējā komentārā Nr. 14 Komiteja identificē dažas situācijas, kurās ir obligāti jālīdzsvaro šie aspekti, tostarp, kad tiek skatīts gadījums, kurā atsevišķi aspekti rada pretstatījumu (piemēram, ģimenes vides saglabāšana pretstatā bērna aizsardzībai no vecāku vardarbības riska).

³⁹ Pamatojoties uz Vispārējo komentāru Nr. 14, <https://www.crin.org/en/docs/GC.14.pdf>

visā starpdisciplinārā procesā un intervences pasākumos, kas ietver informācijas vākšanu, analīzi un plānošanu un rezultātu pārskatīšanu.

Lai pārliecinātos, ka bērna intereses bērna mājā tiek izvērtētas saskanīgi un sistemātiski, personāls izmanto dažādus rīkus, kas sīkāk raksturoti turpmākajā ierāmējumā. Šie rīki palīdz grupai nodrošināt, ka bērna interešu izvērtējums ir plānošanas un lietas vadības neatņemama sastāvdaļa, ka personāls zina savu lomu un pienākumus un attiecīgi rīkojas, ka personāla un resursu izmaiņu dēļ iesāktais process un intervences pasākumi netiek pārtraukti un ka bērniem un aprūpētājiem ir iespēja sniegt atgriezenisko saiti par lēmumiem un iejaukšanos. Šie rīki palīdz arī nodrošināt pienācīgu informācijas apmaiņu, kas ļauj dažādu nozaru pārstāvjiem izvērtēt un noteikt bērna intereses, lai arī tas dažkārt ir problemātiski tiesisko ierobežojumu dēļ.

Rīki, ko izmanto, lai saskanīgi un sistemātiski izvērtētu bērna intereses (piemēri)

Programmas un procedūras. Lai nodrošinātu, ka, bērnu mājā pieņemot lēmumus un īstenojot intervenci, primāri tiek izvērtētas bērna intereses un ka katrā konkrētajā gadījumā bērna intereses tiek sistemātiski izvērtētas, galvenais stūrakmens ir skaidras programmas un procedūras. Piemēram, ir izstrādātas skaidras procedūras un noteikta darba kārtība attiecībā uz regulārajām starpinstitucionālajām plānošanas un kopīgajām konsultatīvajām sanāksmēm, kurās izvērtē un nosaka bērna intereses.

Sadarbības nolīgums. Sadarbības nolīgumā, kas sīkāk aplūkots 2. standartā, ir skaidri noteiktas attiecīgo iestāžu saistības, tostarp to loma un pienākumi. Ir pierādījies, ka tam ir izšķiroša nozīme, lai nodrošinātu, ka iestāžu darbība un sniegtie pakalpojumi būtu mazāk atkarīgi no personāla un resursu izmaiņām (kas var negatīvi ietekmēt bērna interešu izvērtēšanas un noteikšanas nepārtrauktību un saskanību).

Pārbaudes punktu saraksti. Bērna māja izmanto pārbaudes punktu sarakstus, lai pārliecinātos, ka, pieņemot bērna mājā lēmumus un īstenojot intervenci attiecībā uz cietušo bērnu, primāri tiek izvērtētas bērna intereses, kā arī, lai izvērtētu un noteiktu bērna intereses.

Novērtēšana. Bērna māja periodiski novērtē darbības procesu un vidi bērna mājā no bērna skatu punkta. Tas palīdz nodrošināt, ka kopējais process un vide ir bērniem labvēlīgi un jutīgi reaģē uz aspektiem, kas ir būtiski, lai nodrošinātu, ka bērna intereses tiek pienācīgi izvērtētas gan vispārējā ziņā, gan katrā konkrētajā gadījumā.

Pārraudzības sanāksmes. Bērna māja nedēļas laikā pēc izmeklēšanas intervijas bērna mājā organizē sanāksmi ar bērnu un aprūpētājiem. Tādējādi tiek dota iespēja bērnam un vecākiem sniegt atgriezenisko saiti par savu pieredzi bērna mājā. Arī ar personu, kas pavadīja bērnu uz bērna māju, sazinās pa telefonu, lai noskaidrotu, ko bērns ir piedzīvojis bērna mājas apmeklējuma laikā.

Bērna interešu izvērtēšanas un noteikšanas satvars

ANO Bērnu tiesību komiteja (CRC) savā Vispārējā komentārā Nr. 14 (2013. g.) par bērnu tiesībām uz to, lai primārais apsvērums būtu viņu intereses (3. panta 1. punkts), ir sniegusi autoritatīvas vadlīnijas, kā būtu jāveic bērna interešu izvērtējums un noteikšana un kādi aspekti būtu jāizvērtē.

CRC norāda, ka “bērna interešu izvērtēšana ir vienreizēja darbība, kas jāveic katrā konkrētajā gadījumā, ņemot vērā īpašos apstākļus, kādos atrodas katrs bērns [...]”, tostarp “tie ir saistīti ar attiecīgā bērna vai bērnu individuālajām iezīmēm, piemēram, *inter alia* vecumu, dzimumu, brieduma pakāpi, pieredzi, piederību kādai minoritāšu grupai, fizisku, uztveres vai intelektuālu invaliditāti, kā arī sociālo un kultūras vidi, kurā attiecīgais bērns vai bērni atrodas, piemēram, to, vai bērna audzināšanā piedalās vai nepiedalās vecāki, vai bērns dzīvo kopā ar viņiem, kāda ir bērna un viņa ģimenes vai aprūpētāju attiecību kvalitāte, vai vide ir droša, vai ģimenei, paplašinātajai ģimenei vai aprūpētājiem ir pieejami kvalitatīvi alternatīvie līdzekļi, u. c.”

Saskaņā ar *CRC* bērna interešu izvērtēšanu sāk ar to, ka izvērtē īpašos apstākļus, kas katru bērnu padara par unikālu. Šā procesa nodrošināšanai var sagatavot sarakstu ar aspektiem, kurus var iekļaut interešu izvērtējumā atbilstīgi bērna mājas kontekstam, un “šim interešu izvērtējuma sarakstam nav jābūt pilnīgam, un aspektiem nav jābūt uzskaitītiem noteiktā hierarhijā”.

CRC iesaka sarakstā sniegt konkrētus norādījumus, tomēr tam jābūt pietiekami elastīgam, lai varētu izvērtēt arī citus aspektus, kas varētu attiekties uz konkrēto bērnu. *CRC* uzsver, ka, “izvērtējot, kas ir bērna vai bērnu interesēs, nevar uzskatīt par derīgiem tos aspektus, kas ir pretrunā konvencijā ietvertajām tiesībām vai kas radītu sekas, kuras būtu pretrunā konvencijā noteiktajām tiesībām”.

CRC uzskata, ka, izvērtējot un nosakot bērna intereses, būtu jāņem vērā turpmāk minētie aspekti. Šie aspekti ir rūpīgi jālīdzsvaro. Sīkāks šo aspektu apraksts ir sniegts Vispārējā komentārā Nr. 14⁴⁰ aiz 52. punkta.

- a) Bērna viedoklis
- b) Bērna identitāte
- c) Ģimenes vides saglabāšana un attiecību uzturēšana
- d) Bērna aprūpe, aizsardzība un drošība
- e) Neaizsargātības stāvoklis
- f) Bērna tiesības uz veselību
- g) Bērna tiesības uz izglītību

⁴⁰ <https://www.crin.org/en/docs/GC.14.pdf>

1.2. Tiesības tikt uzklausiņam un saņemt informāciju

KAS IR STANDARTS?	1.2. Tiesības tikt uzklausiņam un saņemt informāciju. Bērna tiesības tikt uzklausiņam un saņemt informāciju tiek ievērotas un izpildītas.
KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?	<p>Starptautiskie un reģionālie juridiskie pienākumi. Bērna līdzdalības tiesības ir viens no ANO Bērna tiesību konvencijas (<i>UNCRC</i>) vispārējiem principiem. Konvencijas 12. panta 2. punktā norādīts, ka bērnam “tiek dota iespēja tikt uzklausiņam jebkādā ar viņu saistītā tiesvedībā un administratīvā procesā”.</p> <p>Saikne ar tiesību normām Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā Informācijas sniegšana Tiesības saņemt mutisko un rakstisko tulkošanu Iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uzklausiņam, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas</p> <p>Norādījumi. ANO Bērna tiesību komiteja (<i>CRC</i>) uzsver, ka “vecums nedrīkst būt šķērslis bērna tiesībām pilnībā piedalīties tiesvedības procesā”. No vardarbības cietušā bērna tiesības tikt uzklausiņam ir noteiktas <i>UNCRC</i> 19. pantā, un <i>CRC</i> tās ir vairākkārtīgi atkārtoti apstiprinājuši un precizējuši (piem., <i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13⁴¹). <i>CRC</i> mudina valstis “nodrošināt, lai tiesvedībā, kur tiek skartas no seksuālās vardarbības vai citiem vardarbīgiem noziegumiem cietušo bērnu individuālās intereses, būtu sniegti un izvērtēti šo bērnu viedokļi, vajadzības un bažas”. To darot, valstīm “jāveic visi nepieciešamie pasākumi, lai nodrošinātu, ka tiek ievērotas tiesības tikt uzklausiņam, pilnībā garantējot bērna aizsardzību” (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 12⁴²). Būtu, piemēram, jāīsteno retraumatizācijas novēršanas pasākumi, kas nodrošina, ka tiek novērsta, piemēram, liecību atkārtota sniegšana, un jāizmanto interviju videoieraksti (Vispārējās diskusijas par bērnu tiesībām tikt uzklausiņam [<i>General Day of Discussion on the right of the child to be heard</i>]⁴³).</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu ⁴⁴ (2010. g.) IV. nod. D daļas 3. punktu; Eiropas Padomes Ieteikuma par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem⁴⁵ (2011. g.) 3. nod. B daļu; un EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei⁴⁶, tostarp 1. principu.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Tiesības saņemt informāciju un tikt uzklausiņam ir galvenie starpdisciplināra un starpinstitucionāla procesa aspekti. Bērna viedokļu sistemātiska uzklausišana ļaus dziļāk saprast bērna vēlmes un vajadzības un palīdzēs noteikt bērna intereses, kā arī veicinās atbilstīgu un ilgtspējīgu rīcību, tostarp, piemēram, ārstēšanu un terapiju. Jēgpilnas līdzdalības priekšnoteikums ir piekļuve pietiekamai informācijai. Tas dos arī pilnvaras bērnam un palīdzēs kontrolēt situāciju.⁴⁷</p> <p>Bērni var sniegt arī nenovērtējamu atgriezenisko saiti, kas ļaus padarīt dienestā piedāvāto vidi, procesus un intervenci bērniem piemērotu un atbilstīgu bērnu vajadzībām un vēlmēm, ja bērniem tiks dotas iespējas sniegt savu viedokli par dienestā gūto pieredzi.</p>
RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU	Personāls tiek apmācīts, kā sazināties ar bērniem, uzklausiņam viņus un dalīties ar informāciju, pielāgojoties viņu vecumam un attīstībai.

⁴¹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

⁴² <http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/AdvanceVersions/CRC-C-GC-12.pdf>

⁴³ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/DiscussionDays.aspx>

⁴⁴ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

⁴⁵ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

⁴⁶ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

⁴⁷ Pamattiesību aģentūra nesēn veica pētījumu, pamatojoties uz 392 bērnu intervijām 9 ES dalībvalstīs, kurās bērni uzsvēra, cik nozīmīgi ir tikt uzklausiņam ar sapratni un cieņu, uzsverot, ka ir nepieciešamas skaidras un praktiskas vadlīnijas, kā arī visu saskarē ar bērniem nonākošo speciālistu apmācība (<http://fra.europa.eu/en/press-release/2017/child-friendly-justice-childs-perspective>).

PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS	Izmeklēšanas intervijas veic tā, lai bērnam palīdzētu nodrošināt, ka tiek ievērotas viņa tiesības tikt uzklautam tiesas procesā (sk. arī 6. standartu "Izmeklēšanas intervijas"). Bērni un viņu pārkāpumus neizdarījušie vecāki/aprūpētāji var ietekmēt intervences pasākumu (piemēram, ārstēšanas un terapijas) grafiku, vietu ⁴⁸ un režīmu. Bērniem tiek dotas iespējas sniegt atgriezenisko saiti par savu pieredzi dienesta telpās. Informācija regulāri un sistemātiski tiek sniegta bērniem un aprūpētājiem, pielāgojot to bērna vecumam un attīstībai. Bērni un aprūpētāji saņem informāciju sev saprotamā valodā. Īpašas pūles tiek veltītas tam, lai nodrošinātu, ka bērniem ar īpašām vajadzībām vai funkcionāliem traucējumiem ir tādas pašas iespējas saņemt informāciju un tikt uzklautiem.
RESURSI	MDCK informatīvais materiāls maziem bērniem ⁴⁹ MDCK informatīvais materiāls pusaudžiem ⁵⁰ MDCK informatīvais materiāls vecākiem un aprūpētājiem ⁵¹

"Kaut kas bija gan jauniešiem, gan vecākiem, gan bērniem. [...] Tāpēc patiešām (..), jā, bija patiešām ērti atrasties bērnu mājā." Meitene, 12 gadi, iztaujāta, lai novērtētu bērnu pieredzi bērna mājā Dānijā⁵²

Bērnu atgriezeniskā saite par viņu pieredzi bērna mājā Linšēpingā

Bērna māja Linšēpingā aicina vecākus un bērnu uz pārraudzības sanākumi nedēļas laikā pēc izmeklēšanas intervijas. Ne visi vecāki ņem līdzi bērnus, bet, ja bērns ierodas, viņam lūdz atbildēt uz aptaujas jautājumiem par viņa pieredzi bērna mājā.

Aptauja ir pielāgota bērna vecumam, piemēram, tiek izmantoti simboli, un tā tiek veikta ar dienesta darbinieka atbalstu. Darbinieka loma ir pielāgota bērna konkrētajām vajadzībām un apstākļiem. Dažkārt darbinieks nolasa jautājumu un palīdz bērnam ierakstīt atbildi. Citos gadījumos pietiek tikai ar to, ka iepazīstina ar aptauju un atstāj bērnu, lai viņš patstāvīgi izlasa jautājumus un sniedz atbildi.

Aptaujā iekļauj jautājumus par to, kā bērns jutās, kad tika aizvests uz bērna māju, kā jutās bērna mājas vidē, kā jutās, runājot ar policiju vai apmeklējot ārstu. Citi jautājumi skar laiku pēc bērna mājas apmeklējuma, piemēram, kā bērns jutās atkal ieraudzīt vecākus pēc intervijas, un, ja tajā brīdī līdzās bija sociālais darbinieks, ko bērns domā par sociālajiem darbiniekiem. Bērnam lūdz arī atbildēt, kā bija atgriezties bērna mājā kopā ar saviem vecākiem un vai bērns kopumā jutās, ka viņš/viņa tika uzklauts.

Linšēpingas bērna mājas grupa atturas rīkot aptauju bērnam uzreiz pēc izmeklēšanas intervijas. Tas būtu neētiski, jo bērns uzreiz pēc intervijas ir jo īpaši neaizsargātā stāvoklī. Aptauju atliek uz vēlāku laiku arī tāpēc, ka vecākiem ir jādod sava piekrišana bērnam piedalīties aptaujā.

⁴⁸ Ārstēšanas vietu ne vienmēr var elastīgi piemērot, piemēram, ja konkrētos pakalpojumus sniedz tikai vienā vietā. Lai apmierinātu bērna un vecāka(-u)/aprūpētāja(-u) vēlmes un vajadzības, iespējami plašāk būtu jāizmanto mobilie resursi un vietējās uzklautāšanas telpas/dienesta telpas.

⁴⁹ <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/We-want-to-know-how-you-feel.pdf>

⁵⁰ <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/MDCK-INFORMATION-FOR-YOUNG-PEOPLE.docx>

⁵¹ <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/MDCK-INFORMATION-FOR-PARENTS.docx>

⁵² Bornenotat 1/16 (BØRNERÅDET, 2016. gada marts) http://www.boerneaadet.dk/media/166117/BRD-Boernenotat_116_Boernehuse.pdf

Dānijas tiesību aktos noteiktās normas, kas regulē bērnu iesaistīšanu bērnu aizsardzības novērtējumos

“Veicot izvērtējumu [bērnu aizsardzības novērtējumu], iekļauj pārrunas ar bērnu vai jauniešu. Var iztikt bez pārrunām, ja tādi faktori kā bērna vai jaunieša briedums vai lietas būtība skaidri liecina, ka lēmums būtu jāpieņem, iepriekš ar bērnu neapspriežoties. Ja nevar veikt pārrunas, jāveic pasākumi, lai noskaidrotu bērna vai jaunieša viedokli. Pārrunas var veikt arī bez vecāka, kuram ir aizgādības tiesības, piekrišanas, ja tas ir bērna vai jaunieša interesēs.”
50. panta 3. punkts Konsolidētajā likumā par sociālajiem dienestiem⁵³

Pārrunas ar bērniem un vecākiem, bērna māja Tallinā

Tallinā bērna māja tika atvērta 2017. gada janvārī. Pirms atvēršanas bērna māja organizēja pārrunas ar bērniem un vecākiem, lai saņemtu atgriezenisko saiti par bērna mājas atrašanās vietu, iekšējo vidi, bērna mājas sniegtajiem pakalpojumiem un personālu. Pārrunas tika organizētas, jo bērna mājas personāls jūta, ka ir nepieciešams pielāgot dienestu lietotāju vajadzībām un viedokļiem.

Pārrunu veikšanai tika uzaicināti 11 bērni, meitenes un zēni, vecumā no 6 līdz 15 gadiem un 9 vecāki, lai piedalītos modelētā bērna mājas apmeklējumā. Visi apmeklējumi tika veidoti pēc vienas shēmas, atkārtojot faktisko procesu, kas tiek piemērots, kad bērni un vecāki nāk uz bērna māju. Dalība bija brīvprātīga un ar vecāku piekrišanu. Visi apmeklējumi tika ierakstīti.

Vispirms bērna mājas koordinators sagaidīja ģimeni, pavadīja to uz ģērbtuvu un tad uzaicināja uz sanāksmju telpu. Sanāksmju telpā bērniem tika piedāvātas uzkodas un sula. Darbinieki izskaidroja, kādiem mērķiem ir izveidota bērna māja un kas notiks tālāk. Tad koordinators parādīja vecākiem uzgaidāmo telpu un kafijas automātu, piedāvāja bērnam izmantot tualeti un ar bērnu devās uz interviju telpu. Intervija notika saskaņā ar īstas izmeklēšanas intervijas veikšanas procedūru, bet intervijas tēma bija Ziemassvētki un brīvdienas. Personāls izmantoja uz pierādījumiem balstītu protokolu (*NICHD*) un intervija tika ierakstīta. Pēc intervijas bērns devās uz medicīniskās apskates telpu, kur tam tika veikta vienkārša apskate, piemēram, svēršana un mērīšana. Bērni izmēģināja arī apskates krēslu/gultu. Pēc medicīniskās apskates beigām bērni devās atpakaļ uz sanāksmju telpu, kur aprunājās par apmeklējumu un savu pieredzi. Arī vecāki sniedza atsauksmi par uzgaidāmo telpu un savu pieredzi.

Dalībnieku atsauksmes lielākoties bija labas. Galvenais konstatējums bija tāds, ka, lai arī videi ir liela nozīme (un tā tika augsti novērtēta), bērna mājas nozīmīgākais aspekts ir tajā strādājošie cilvēki, sākot no mājas apsaimniekotāja līdz tiesu medicīnas speciālistam, un tas, kā viņi attiecas pret bērniem.

Bērni norādīja uz dažām bērna mājas nepilnībām. Dažas no tām šķiet maznozīmīgas, taču būtiski uzlabo kopējo pieredzi bērna mājā. Piemēram, bērni lūdza veselīgākas uzkodas un viņiem nepatika smaka uzgaidāmajā telpā. Bērni arī atzīmēja, ka izlietne tualetē bija pārāk augstu maziem bērniem un mazākajiem bērniem nebija podiņa. Vecāki bērni lūdza, lai medicīniskās apskates telpa būtu pielāgota arī vecākiem bērniem. Bērna māja sadarbosies ar studentiem, lai telpu vairāk pielāgotu jauniešiem. Bērni ieteica arī nodrošināt spēles un rotaļlietas, lai gaidīšanas laikā būtu nodarbošanās.

⁵³ <http://english.sim.dk/media/14900/consolidation-act-on-social-services.pdf>

Tagad, kad bērna māja Tallinā jau darbojas, apmeklētājiem joprojām tiek lūgta atgriezeniskā saite, aicinot sniegt novērtējumu 1–5 ballu skalā, līdzīgi kā tas ir skolu sistēmā. Ir pierādījies, ka atgriezeniskā saite ļoti palīdz uzlabot gūto pieredzi bērna mājā.

1.3. Izvairšanās no nepamatotas kavēšanās

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>1.3. Izvairšanās no nepamatotas kavēšanās. Ir veikti pasākumi, lai izvairītos no nepamatota kavēšanās, nodrošinot izmeklēšanas interviju, bērnu aizsardzības novērtējumu un garīgās veselības un medicīniskos apskaušu veikšanu noteiktā laikā un sniedzot bērniem savlaicīgu informāciju.</p>
<p>KĀPĒC DIENESTIEM ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām Pēc faktu paziņošanas intervija notiek bez nepamatotas kavēšanās Individuāli tiek novērtēti katra bērna apstākļi un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzības Informācijas sniegšana Palīdzības un atbalsta sniegšana</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (CRC) ir noteikusi, ka, “lai palīdzība būtu efektīva, tiklīdz līdzdalības procesā ir nolemts īstenot darbības, tās nedrīkst nepamatoti kavēt” (<i>UNCRC Vispārējais komentārs Nr. 13</i>⁵⁴). Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu⁵⁵ (2010. g.) IV. nodaļas D daļas 4. punktu.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Izvairīšanās no nepamatotas kavēšanās ir bērnu aizsardzības un bērniem piemērotas kriminālizmeklēšanas un tiesvedības pamatprincips. Lai starpinstitutionālais darbs būtu efektīvs, būtu jānovērš nepamatota kavēšanās tā, lai katra iestāde varētu veikt savas funkcijas savlaicīgi. Tas pozitīvi ietekmē bērna labklājību un var uzlabot kriminālizmeklēšanas un tiesas procesa rezultātu. Piemēram, ja pēc ziņojuma saņemšanas izmeklēšanas intervija notiek bez nepamatotas kavēšanās, bērnam ir vieglāk izstāstīt notikumu un atcerēties detaļas, tādējādi bērna liecība ir kvalitatīvāka un vērtīgāka. Mazinās arī risks, ka bērns tiek pakļauts spiedienam atsaukt savus paziņojumus. Agrīnāk var novērtēt arī iespējamās aizsardzības vajadzības, nepasliktinot bērna paziņojuma kā liecības vērtību. Tas savukārt nodrošina, ka bērns bez kavēšanās tiek pasargāts no pakļaušanas turpmākai vardarbībai. Savlaikus veikta medicīniskā pārbaude var palīdzēt atpazīt un dokumentēt fiziskas vardarbības pēdas un virzīt gan ārstēšanas procesu, gan tiesvedības gaitu. Tā var ļaut sākt sniegt ātrāk arī terapeitiskos pakalpojumus.</p>
<p>IZPILDES RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Tiek vākti dati, kas ļauj pārraudzīt terminus katrā atsevišķā gadījumā un kopējos darbības rezultātus, lai novērstu nepamatotu kavēšanos. • Lai nekavētu izmeklēšanas interviju, iespējami drīz tiek rīkotas kopīgas apspriedes, lai tai sagatavotos. • Prokurors, kas vada pirmstiesas izmeklēšanu, novēro izmeklēšanas interviju blakustelpā, lai bez kavēšanās varētu iegūt būtisku informāciju. • Viens vai vairāki sociālie darbinieki novēro izmeklēšanas interviju blakustelpā, lai bez kavēšanās varētu veikt darbības, kas nepieciešamas bērna aizsardzības un vajadzību nodrošināšanai. • Izmeklēšanas intervijas laikā ir pieejami bērna mājas darbinieki, lai vajadzības gadījumā varētu nekavējoties veikt krīzes intervenci. • Uzreiz pēc izmeklēšanas intervijas tiek rīkota kopīga pārraudzības sanāksme, lai nodrošinātu, ka ikvienam ir skaidri nākamie posmi, sava loma un pienākumi. • Pirms un pēc izmeklēšanas intervijas tiek rīkotas starpinstitutionālās sanāksmes, kurās izmanto pārbaudes punktu sarakstus, lai nodrošinātu, ka nekas nav palaists garām un tiek veiktas atbilstīgas un pienācīgas darbības. • Nekavējoties tiek novērtēta vajadzība veikt medicīnisko apskati. Ja medicīniskā apskate ir nepieciešama, ideālā gadījumā tai būtu jānotiek vienā dienā ar izmeklēšanas interviju bērna mājas telpās. • Nekavējoties tiek novērtēta vajadzība sniegt terapeitiskos pakalpojumus, tostarp atbalstu krīzes situācijā.

⁵⁴ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

⁵⁵ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

	<p><i>Skaitliskie rādītāji⁵⁶</i></p> <ul style="list-style-type: none"> · Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz bērna aizsardzības novērtēšanas sākšanai · Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz pirmajai starpinstitucionālajai plānošanas sanāksmei · Laiks, kas pagājis no starpinstitucionālās plānošanas sanāksmes līdz izmeklēšanas intervijai · Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz izmeklēšanas intervijai · Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz garīgās veselības novērtējumam · Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz medicīniskajai apskatei · Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz medicīniskās/garīgās veselības aprūpes ieviešanās pasākumiem bērnam un pārkāpumus neizdarījušai ģimenei/aprūpētājiem/atbalsta sniedzējiem · Laiks, kas pagājis no pirmstiesas kriminālizmeklēšanas sākšanas līdz lēmumam sākt kriminālprocesu · Laiks, kas pagājis no pirmstiesas kriminālizmeklēšanas sākšanas līdz lietas iztiesāšanai
--	--

Izvairīšanās no nepamatotas kavēšanās – bērna māja Linšēpingā

Izvairīšanās no nepamatotas kavēšanās ir bērnu aizsardzības un bērniem piemērotas kriminālizmeklēšanas un tiesvedības pamatprincips. Tomēr vairumā Eiropas valstu nepamatotas kavēšanās novēršana joprojām ir izaicinājums. Bērna māja Linšēpingā ir izstrādājusi efektīvu darbības sistēmu, lai nodrošinātu savlaicīgu reakciju saskaņā ar attiecīgajiem valsts tiesību aktiem un vadlīnijām.

Galvenais faktors, kas ļauj izvairīties no nepamatotas kavēšanās, ir attiecīgo iestāžu labi funkcionējoša sadarbība un saziņa, kas tiek regulēta ar skaidrām organizatoriskām procedūrām. Tikpat svarīgi ir arī tas, ka iesaistītie speciālisti redz, kādu labumu savlaicīga rīcība sniedz no bērna viedokļa un kādu labumu tā sniedz tiem pašiem plānošanas un izpildes procesā.

Linšēpingas bērnu māja katru pirmdienu rīko kopīgas konsultatīvas sanāksmes, kurās apspriež iespējamās lietas un gatavo intervijas. Tas ļauj bērnu mājas darba grupai intervēt bērnu tajā pašā nedēļā. Sanāksme tiek vadīta saskaņā ar iepriekš noteiktu darba kārtību, un sanāksmes vadītājam ir pārbaudes punktu saraksts, lai pārlicinātos, ka visi nepieciešamie aspekti ir aplūkoti. Kā liecina pieredze, personai, kas ierosina lietu konsultatīvajā sanāksmē, ir jābūt labi sagatavotai, lai darba grupa varētu ātri gūt pienācīgu priekšstatu par konkrēto lietu.

Medicīniskos izmeklējumus veic bērna mājas telpās vienā dienā ar interviju. Lai tas būtu iespējams, svarīgi, lai slimnīcas pediatriem būtu noteiktas saistības un lai viņi būtu elastīgi. Būtisks faktors ir arī slimnīcas tuvums, jo tas samazina brauciena laiku.

Galvenais faktors, kas ļauj samazināt izmeklēšanas laiku, ir tas, ka prokurors novēro bērna mājā vadīto interviju blakustelpā. Tādējādi prokurors var nekavējoties dot policijai norādījumus par turpmākajām darbībām. Kopš prokuratūra ir ieviesusi “bērna mājas nedēļas”, prokurors apmeklē bērna māju biežāk. “Bērna mājas nedēļā” prokurors neņem nekādas citas ienākošās lietas. Tas palīdz būtiski samazināt izmeklēšanai nepieciešamo laiku.

⁵⁶ Dienestam būtu jānosaka skaidri skaitlisko rādītāju mērķi. Mērķi jānosaka, pamatojoties uz valsts tiesību aktiem un procedūrām, ja tādas ir.

Vēl viens nozīmīgs faktors, kas ļauj novērst kavēšanos izmeklēšanas laikā, ir tas, ka bērns un aizdomās turētais tiek intervēti vienā dienā. Intervija ar bērnu tiek plānota bērna mājā no rīta, savukārt aizdomās turēto intervē policijas iecirknī tās pašas dienas pēcpusdienā. Rūpīgi plānojot un koordinējot, tas ir iespējams.

Novērst nepamatotu kavēšanos ir svarīgi ne tikai attiecībā uz kriminālizmeklēšanu un tiesvedību, bet arī attiecībā uz bērna aizsardzības novērtēšanu un bērna vajadzību tūlītēju pārraudzību. Tāpēc bērna mājas darba grupas personāls novēro interviju un vajadzības gadījumā piedāvā krīzes intervenci. Turklāt bērna intervēšana parasti notiek divu sociālo darbinieku klātbūtnē, kas novēro interviju. Tādējādi no informācijas, ko bērns sniedz intervijas laikā, sociālie darbinieki varēs novērtēt bērna aizsardzības vajadzības un turpināt savu darbu ar bērnu. Divu sociālo darbinieku klātbūtne palīdz nodrošināt, ka lietas novērtēšana, bērna interešu izvērtējums un lēmumu pieņemšana ir līdzsvarota un pamatota no dažādiem skatu punktiem. Tas sniedz pievienoto vērtību jo īpaši sarežģītos gadījumos.

Uzreiz pēc intervijas tiek rīkota iesaistītā personāla īsa sanāksme, kurā koordinē efektīvu un savlaicīgu pārraudzību. Lai nodrošinātu, ka visi jautājumi ir pienācīgi aplūkoti, izmanto pārbaudes punktu sarakstu. Šajā saistībā viens no galvenajiem apsvērumiem ir savlaicīgi informēt bērnu un aprūpētājus par turpmākajiem soļiem un nodrošināt, ka viņiem tas var sniegt priekšrocības.

Nedēļas laikā pēc intervijas bērns un aprūpētāji tiek uzaicināti uz bērna māju uz pārraudzības sanāksmi. Gadījumos, kad viens no aprūpētājiem ir aizdomās turētais izmeklēšanā, arī viņš/viņa tiek aicināts ar noteikumu, ka sociālie dienesti ir nolēmuši, ka tas ir droši un ir bērna interesēs. Smagas vardarbības vai seksuālās vardarbības gadījumos, kur viens no aprūpētājiem ir aizdomās turētais, šis aprūpētājs, pret kuru vērsta izmeklēšana, nepiedalās pārraudzības sanāksmē. Šajā sanāksmē bērnam un aprūpētājam(-iem) ir iespēja iepazīties ar atjaunināto informāciju un tiek uzklausīta bērna pieredze par situāciju mājās kopš intervijas. Vajadzības gadījumā tiek sniegts atbalsts krīzes situācijā.

Bērna māja Linšēpingā apkopo datus un vāc statistikas datus par katras darbības termiņu un termiņu kavējumiem procesa laikā. Tādējādi tiek nodrošināta uzraudzība un darba grupa gūst informāciju par to, kādi turpmākie pasākumi ir nepieciešami, lai novērstu nepamatotu kavēšanos.

Mērķi un maksimālais termiņš – bērna māja Islandē

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz bērna aizsardzības novērtēšanas sākšanai

Ja ir aizdomas par vardarbību vai ja no bērna ir saņemta informācija, nekavējoties ir jāziņo Bērnu aizsardzības dienestam (BAD). Tiklīdz ir saņemts ziņojums, BAD nedēļas, **maksimums 7 dienu** laikā, ir jārikojas, lai novērtētu bērna stāvokli. Akūtos gadījumos, jo īpaši, ja bērns ir pakļauts riskam, BAD rīkojas tajā pašā dienā vai, vēlākais, nākamajā dienā.

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz izmeklēšanas intervijai

Izmeklēšanas intervijai jānotiek **maksimums 14 dienu** laikā pēc informācijas izpaušanas/ziņojuma par aizdomām, jo īpaši attiecībā uz maziem bērniem. Mazākie bērni

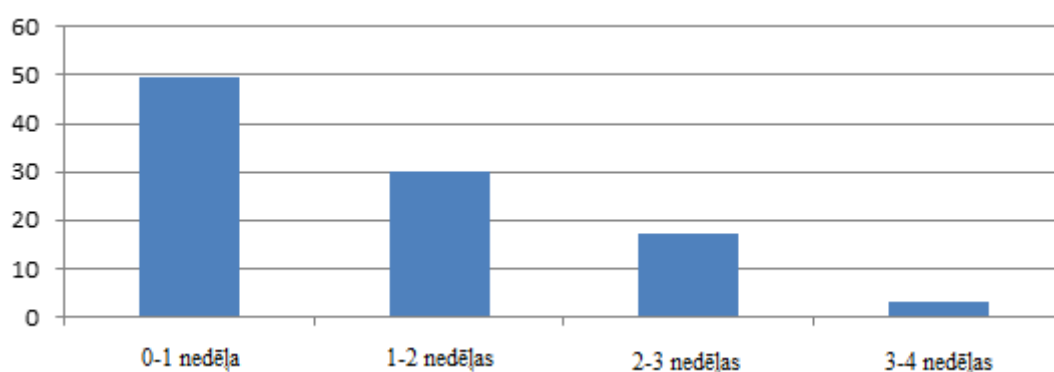
parasti ātrāk aizmirst un biežāk ir vieglāk ietekmējami. Pastāv arī risks, ka vecāki/aprūpētāji ietekmē bērna liecību. Pusaudžiem šis termiņš nedrīkstētu pārsniegt 21 dienu.

Islandes bērna mājas mērķis ir nodrošināt izmeklēšanas interviju iespējami īsā laikā, vēlams, 7 dienu laikā no brīža, kad bērna māja saņem intervijas pieprasījumu (sk. tālāk).

Laiks, kas pagājis no izmeklēšanas intervijas pieprasījuma līdz plānošanas sanāksmei un izmeklēšanas intervijai

Bērna māja Islandē rīko sanāksmi katru nedēļu, kurā izskata jaunās lietas. Bērna māja cenšas veikt izmeklēšanas interviju **7 dienu laikā** no pieprasījuma tiesas liecību iegūšanai. Akūtos gadījumos interviju ieplāno nekavējoties. Starpinstitucionālo sanāksmi organizē izmeklēšanas intervijas dienā, lai saplānotu šo interviju un noteiktu turpmāko rīcību, kas jāveic attiecīgajām iestādēm, pamatojoties uz intervijā konstatētajiem faktiem.

Laiks no izmeklēšanas intervijas pieprasījuma līdz tās veikšanai Islandes bērna mājā (2013. gads)

Avots: *Barnaverndarstofa* (Bērnu aizsardzības valsts aģentūra, Islande)

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz garīgās veselības novērtējumam

Garīgās veselības novērtējumu ideālā gadījumā veic **2 nedēļu laikā** pēc informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām. Termiņu var noteikt, pamatojoties uz bērna raksturojuma novērtējumu, piemēram, bērna vecumu, bērna situāciju, piemēram, kādas ir bērna un aizdomās turētā vardarbības veicēja attiecības, un citiem rādītājiem. Dažkārt bērniem ir svarīgi veikt novērtējumu un sākt terapiju uzreiz pēc izmeklēšanas intervijas, savukārt citkārt ir iespējams gaidīt 2–3 nedēļas. Laika posms no informācijas izpaušanas/ziņošanas par aizdomām līdz garīgās veselības novērtēšanai **nekad nedrīkstētu pārsniegt 4 nedēļas**.

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz medicīniskajai apskatei

Medicīniskā apskate būtu jāveic **2–4 nedēļu laikā** pēc informācijas izpaušanas/ziņošanas par aizdomām, izņemot akūtos gadījumos, kad tā būtu jāveic 72 stundu laikā pēc ļaunprātīgas rīcības.

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz medicīniskās/garīgās veselības aprūpes ieviešanai pasākumiem pārskatītājiem/ģimenei/aprūpētājiem/atbalsta sniedzējiem

Terminš ir līdzīgs tam, ko piemēro attiecībā uz cietušo bērnu. Terapeits un ārsti saņem pārskatītājus neizdarītājus vecākus/aprūpētājus un bērnu vienlaikus. Ja pārskatītājus neizdarītājiem vecākiem/aprūpētājiem ir nepieciešams novērtējums un ārstēšana, BAD to nodrošina ārpus bērna mājas telpām.

Laiks, kas pagājis no pirmstiesas kriminālizmeklēšanas sākšanas līdz lēmumam sākt kriminālprocesu

Mērķis ir iekļauties **6–8 mēnešos**, bet **nepārsniegt 12 mēnešus** no kriminālizmeklēšanas ierosināšanas brīža līdz lēmuma par kriminālprocesa uzsākšanu pieņemšanai. Šajā laikposmā ir ļoti svarīgi nodrošināt, lai bērns saņemtu terapeitisko atbalstu. Šajā laikā terapeitam ir iespēja novērtēt bērna progresu un to, kā ļaunprātīga rīcība ir ietekmējusi viņa dzīvi un labklājību, un sniegt šo informāciju tiesai.

Laiks, kas pagājis no lēmuma par kriminālprocesa uzsākšanu līdz lietas iztiesāšanai

Tiesai būtu jānotiek ne vēlāk kā **4 nedēļu laikā** pēc lēmuma par kriminālprocesa uzsākšanu.

Dānija: tiesību akti un vadlīnijas bērnu aizsardzības novērtējumu un izmeklēšanas interviju nepamatotas kavēšanas novēršanai

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz bērna aizsardzības novērtēšanas sākšanai

Dānijas bērnu aizsardzības nodaļām ir jāpieņem lēmums par bērna aizsardzības novērtēšanas ierosināšanu 24 stundu laikā pēc ziņojuma saņemšanas par zināmu vai iespējamu ļaunprātīgu rīcību/vardarbību. Bērnu aizsardzības nodaļai ir jāpabeidz novērtējums 4 mēnešu laikā. Šajā laikā novērtējumu sagatavo arī bērna māja, un tas tiek iekļauts bērna aizsardzības novērtējumā.⁵⁷

Laiks, kas pagājis no informācijas izpaušanas vai ziņošanas par aizdomām līdz izmeklēšanas intervijai

Izmeklēšanas intervijai jānotiek pēc iespējas drīzāk un, ja iespējams, ne vēlāk kā 7 dienu laikā pēc ziņojuma par zināmu vai iespējamu vardarbību.⁵⁸

⁵⁷ Sīkāku informāciju skatīt Konsolidētā likumā par sociālajiem dienestiem 155. panta 2. punktā un 50. panta 7. punktā <http://english.sim.dk/media/14900/consolidation-act-on-social-services.pdf>

⁵⁸ *Seksuelt misbrug av born – Behandling av sager om seksuelt misbrug av born og videoafhoring af born i sådanne sager (Rigsadvokatmeddelelsen 2016)* 3. pants <https://vidensbasen.anklagemyndigheden.dk/h/6dfa19d8-18cc-47d6-b4c4-3bd07bc15ec0/VB/f573a2e7-705a-4fe7-890b-32a781c185e9#>

2. standarts. Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā sadarbība bērna mājā

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>2.1. Oficiālais statuss. Bērna māja ir oficiāli iekļauta valsts vai pašvaldību sociālo dienestu vai bērnu aizsardzības dienestu sastāvā, tiesībaizsardzības/tiesu sistēmā vai valsts veselības aizsardzības sistēmā. Bērna māja var darboties kā neatkarīgs dienests, ja tam ir piešķirtas likumā noteiktās funkcijas, ko atzīst valsts vai pašvaldības iestādes, tostarp tam ir oficiāls pilnvarojums sadarboties ar attiecīgajām valsts iestādēm.</p> <p>2.2. Starpdisciplinārās un starpinstitucionālās sadarbības organizēšana bērna mājā. Sadarbība ir strukturēta un pārredzama, tostarp ir skaidri noteiktas funkcijas, pilnvaras, koordinācijas mehānismi, budžets, uzraudzības un novērtēšanas pasākumi, kas nodrošina procesu efektivitāti, nepārtrauktību un stabilitāti.</p> <p>2.2. Starpdisciplinārās un starpinstitucionālās sadarbības process un prakse bērna mājā. Starpdisciplinārā/starpinstitucionālā intervence sākas ar sākotnējā ziņojuma saņemšanu, un saskaņotu intervences pasākumu process tiek vadīts līdz pat lietas pabeigšanai.</p>
<p>KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) aicina piemērot efektīvas procedūras, tostarp “starpnozaru koordināciju, kuras veikšanai vajadzības gadījumā ir noslēgti protokoli un saprašanās memorandi” (<i>CRC Vispārējais komentārs Nr. 13</i>⁵⁹). Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu⁶⁰ (2010. g.) IV. nodaļas 5. punktu; Eiropas Padomes Ieteikuma par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem⁶¹ (2011. g.) V nodaļas E daļu; un EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei⁶².</p> <p>Pētniecība un pieredze. Strukturēta organizācija, kurā ir skaidri noteiktas funkcijas, pilnvaras, koordinācijas mehānismi, budžets, uzraudzības un novērtēšanas mehānismi, veicina efektīvu un uz sadarbību vērstu starpinstitucionālu darba grupu izveidi, savstarpēju cieņu pret veicamajām funkcijām un kopīgu atbildības sajūtu. Oficiāli nolīgumi, kuros ir iekļauti šie galvenie aspekti, nodrošina nepārtrauktību un attiecīgo iestāžu vadības saistības. Dānijā ar likumu tiek regulētas bērna mājas funkcijas, tostarp personāla loma un pienākumi, telpas, finansējums, sadarbības formas un datu vākšana.</p> <p>Atbalsts, ko sniedz štata darbinieks, kura pienākumos ietilpst starpinstitucionālās grupas darbību un intervences pasākumu koordinēšana, palīdz nodrošināt procesa plūdumu un nepārtrauktību. Koordinators var pārraudzīt, vai grupas locekļi pilda savus attiecīgos pienākumus, un agrīnā stadijā noteikt starpdisciplinārā un starpinstitucionālā procesa problēmas. Koordinatoram turklāt var būt liela nozīme programmu un procedūru plānošanā un izpildē.</p>
<p>RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS</p>	<p>Oficiālais statuss</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērna māja ar likumu vai oficiālu nolīgumu ir atzīta un reglamentēta valsts vai pašvaldību sociālo dienestu vai bērnu aizsardzības dienestu sastāvā, tiesībaizsardzības/tiesu sistēmā vai valsts veselības aizsardzības sistēmā. - Bērna mājai ir oficiāls attiecīgo iestāžu pilnvarojums koordinēt starpinstitucionālo sadarbību un sniegt starpdisciplinārus pakalpojumus. <p>Oficiāli starpinstitucionāli dibināšanas nolīgumi</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ar pilnvaroto pārstāvju parakstītu oficiālu starpinstitucionālu dibināšanas nolīgumu attiecīgās iestādes apņemas sadarboties starpdisciplinārā un starpinstitucionālā līmenī un sniegt pakalpojumus bērna mājā. - Oficiālajos dibināšanas nolīgumos ietver tādus aspektus kā dibināšanas nolūku, mērķus, saistības, lomu un pienākumus, organizatorisko struktūru, finansējumu, privātumu, laika posmu un strīdu vadību.

⁵⁹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

⁶⁰ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

⁶¹ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

⁶² http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

	<p>- Oficiālajā dibināšanas nolīgumā nodrošina, ka visas iestādes iesaistās uz vienlīdzīgiem nosacījumiem tādā veidā, lai sadarbība visos aspektos, tostarp veselības, bērnu aizsardzības, tiesiskajā un garīgās veselības ziņā, tiktu veidota bērna interesēs.</p> <p>- Oficiālo dibināšanas nolīgumu regulāri pārskata un atjaunina, lai tajā atainotu tiesību aktu un attiecīgo aģentūru procedūru un struktūru grozījumus.</p> <p>- Koordinācijas komiteja, tostarp dažādu iestāžu pārstāvji, pārbauda un reglamentē oficiālā dibināšanas nolīguma īstenošanu.</p> <p>- Personāls labi pārzina oficiālo dibināšanas nolīgumu un ir apmācīts par tā piemērošanu.</p> <p>Koordinēšana</p> <p>- Vienam vai vairākiem personāla locekļiem ir piešķirtas pilnvaras darboties kā bērna mājas starpinstitucionālās sadarbības koordinatori.</p> <p>- Koordinatora loma ir skaidri definēta darba aprakstā.</p> <p>- Bērna mājas starpinstitucionālās sadarbības grupa regulāri satiekas, lai bērnu mājā apspriestu iestāžu ikdienas sadarbības praktiskos aspektus, tostarp programmas un protokolus.</p> <p>Budžets</p> <p>- Oficiālo nolīgumu parakstījušās dalībinstādes apņemas veikt iemaksas bērna mājas budžetā, lai segtu bērna mājas darbības un personāla izmaksas.</p> <p>Citas iekšējās politiskās nostādes</p> <p>- Personāls darbojas, pamatojoties uz iekšējām politiskajām pamatnostādnēm, piemēram, bērna pasargāšanas politiku un procedūrām, personāla rīcības kodeksu, ziņošanas politiku par pārkāpumiem, drošības procedūrām un ārkārtas situāciju protokolu, un ņemot vērā tajās sniegtās norādes.</p>
RĪKI, POLITIKA	<p>Linšēpingas bērna mājas oficiālā starpinstitucionālā nolīguma apraksts (sk. tālāk)</p> <p>MDCK Sadarbības līgums⁶³</p> <p>Daudznozaru pieejas kvalitātes sistēma ++: Efektīva pieeja Nīderlandē attiecībā uz vardarbību pret bērnu, vardarbību ģimenē un seksuālo vardarbību⁶⁴</p> <p>Bērnu drošības nodrošināšana⁶⁵</p>

Bērna mājas izveides un izmantošanas regulējums Ziemeļvalstīs⁶⁶

Dānija

Dānijā pirms bērna mājas izveides tika pieņemts likums, kas noteica, ka valsts līmenī ir obligāti jāizveido un jāizmanto bērna mājas:

*“Reģionālās pilsētas domes katrā reģionā izveido bērna mājas, kas pārbauda bērna un jaunieša apstākļus, ja pret bērnu vai jaunieci ir bijusi vērsta ļaunprātīga rīcība vai ja ir radušās kādas aizdomas par šādu rīcību. 2. Sociālo lietu un iekšlietu ministrs var izstrādāt noteikumus, kas reglamentē bērna māju izvietojumu, darbību, finansējumu, pienākumus utt.”*⁶⁷

Turklāt Dānijas Rīkojums par bērna māju reglamentē bērna mājas darbību un galvenās funkcijas (sk. rīkojuma kopsavilkumu). Sociālo dienestu valsts padome ir izstrādājusi arī kvalitātes standartus.

⁶³ <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/MDCK-colab-and-privacy-agreement.docx>

⁶⁴ <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/MDA-in-the-Netherlands.pdf>

⁶⁵ www.keepingchildrensafe.org.uk

⁶⁶ Šis kopsavilkums ir izstrādāts, pamatojoties uz šādiem avotiem: *Bakketeig, Elisiv* (2016). *The Barnahus model in the Nordic countries*. Referāts prezentēts PROMISE – Reģionālā konference un mācību komandējums, Linšēpinga, 2016. gada 28.–29. novembris. Pamatojoties uz *Johansson, Susanna, Kari Stefansen, Anna Kaldal & Elisiv Bakketeig* (presē, 2017): *Implementing the Nordic Barnahus model: Characteristics and local adaptations*. In *Johansson, S., Stefansen, K., Kaldal, A. & Bakketeig, E.* (red.). *Collaborating against child abuse: Exploring the Nordic Barnahus Model*. Londona: Palgrave. *Landberg, Åsa and Svedin, Carl Göran* (2013). *Inuti a Barnahus: A Quality Review of 23 Swedish Barnahus*, Stokholma: *Rädda Barnen*. Informāciju sniedza Islandes Bērnu aizsardzības valsts aģentūra (2016. gada februāris).

⁶⁷ Konsolidētais likums par sociālajiem dienestiem, 50. a. panta 1. punkts, <http://english.sim.dk/media/14900/consolidation-act-on-social-services.pdf>

Islande

Islandē bērna māja tika izveidota bez oficiāliem noteikumiem, bet gan pamatojoties uz dalībniešu neformālu vienošanos. Šodien Bērnu aizsardzības valsts aģentūra (*Barnaverndarstofa*) ir pilnvarota “vadīt īpašus pakalpojumu centrus, kuru mērķis ir veicināt starpdisciplināru sadarbību un stiprināt iestāžu koordināciju, izskatot ar bērnu aizsardzību saistītas lietas”⁶⁸.

Turklāt Kriminālprocesa likumā (Nr. 88/2008) ir noteikts, ka cietušā bērna uzklaušāšanu, ja bērns nav sasniedzis 15 gadu vecumu, veic tiesneša vadībā “šādam nolūkam īpaši paredzētā telpā”⁶⁹ un ar īpaši apmācītas personas atbalstu⁷⁰. Tiesneši šo Kriminālprocesa likuma normu kopumā interpretē kā prasību bērniem, kas nav sasnieguši 15 gadu vecumu, intervēt bērna mājā.

Norvēģija

Norvēģijā bērna māja sākotnēji tika izveidota bez formāla reglamentējošā satvara. Šodien saskaņā ar Kriminālprocesa likumu un noteikumiem par veicinātām izmeklēšanas intervijām policijai un prokuroriem obligāti ir jāizmanto bērna māja.⁷¹

Zviedrija

Zviedrijā bērna māja sākotnēji tika izveidota bez formāla reglamentējošā satvara. Šobrīd ar likumu nav obligāti jāizmanto bērna māja. Tomēr Valsts policijas aģentūra kopā ar prokuratūru, Tiesu medicīnas valsts padomi un Veselības un labklājības valsts padomi ir izstrādājuši valsts vadlīnijas un standartus, kas jāievēro, lai kopīgi izmantotajās telpās sadarbojoties veiktās darbības tiktu sauktas par “bērna māju”:

*“Šādu sadarbojoties veikto darbību mērķis ir nodrošināt, ka bērniem, kas, iespējams, ir bijuši pakļauti noziedzīgai rīcībai, tiek sniegta tiesiska aizsardzība, atbilstīga ārstēšana un atbalsts un, ja nepieciešams, tūlītēja krīzes situācijas un ārstnieciska iejaukšanās. Visā procesā uzmanības centrā ir jābūt bērna interesēm. Bērnu informē par visiem jautājumiem, kas viņu skar, un dod iespēju izteikties savai brieduma pakāpei atbilstošā apmērā un veidā. Izmeklēšanu, kas tiek veikta paralēli tiesību sistēmā un sociālajos dienestos, sāk nekavējoties un veic iespējami strauji, ņemot vērā ar bērnu saistītos apsvērumus un stāvokļa sarežģītību. Iespējami īsā laikā pabeidz pirmstiesas izmeklēšanu un pieņem lēmumu par apsūdzības izvirzīšanu. Izmeklēšanu pabeidz, ievērojot likumā noteiktos termiņus.”*⁷²

Bērna mājā īstenotā starpinstitucionālā sadarbība galvenokārt tiek reglamentēta ar iestāžu noslēgtajiem oficiālajiem nolīgumiem (sk. Linšēpingas bērna mājas piemēru).

Oficiālais starpdisciplinārās un starpinstitucionālās sadarbības satvars – bērna māja Linšēpingā

⁶⁸ Bērnu aizsardzības likuma 7. pants, https://eng.velferdarraduneyti.is/media/acrobat-enskar_sidur/Child-Protection-Act-as-amended-2015.pdf

⁶⁹ Kriminālprocesa likums (Nr. 88/2008), 9. pants

⁷⁰ Kriminālprocesa likums (Nr. 88/2008), 123. pants

⁷¹ *Straffeprosessloven* (Kriminālprocesa likums), 239. pants, 239. panta a)–f) punkts, <http://www.lovddata.no/>

⁷² *Delredovisning av regeringsuppdrag avseende gemensamma nationella riktlinjer kring barn som misstänks vara utsatta för brott och kriterier för landets Barnahus* (Rikspolisstyrelsen, Sweden, 2009)

Linšēpingas bērna mājas darba grupas sastāvā ir pieci bērna mājas darbinieki, apmēram 90 sociālie darbinieki no deviņu apkaimes pašvaldību sociālajiem dienestiem, četri valsts prokuratūras prokurori, vienpadsmit policijas darbinieki, pieci līdz seši pediatri no Bērnu un pusaudžu slimnīcas un daži personāla locekļi no Bērnu un pusaudžu psihiatrijas departamenta, sieviešu klīnikas un tuvējās slimnīcas tiesu medicīnas nodaļas.

Nemot vērā daudzās iesaistītās iestādes un personāla locekļus, ir nepieciešama skaidra organizatoriskā struktūra, lai nodrošinātu plānošanu, darbību un sadarbību. Sadarbojoties ir jāņem vērā tas, ka darba grupa strādā, ievērojot dažādas profesionālās procedūras, noteikumus un likumus.

Lai bērna mājā nodrošinātu vienmērīgu un efektīvu pakalpojuma sniegšanu, ir noslēgts oficiāls sadarbības nolīgums, iecelts viens vai vairāki koordinatori, izstrādātas stingras programmas un izveidota sadarbības/darba grupa.

Oficiāls nolīgums ir nepieciešams, lai precizētu sadarbības parametrus, tostarp sadarbības nolūku, mērķus, saistības, pienākumus, organizatorisko struktūru un finansējumu. Nolīgumu paraksta katras iestādes vadība, lai nodrošinātu attiecīgo iestāžu saistību nepārtrauktību un iesaistīšanos. Turpmāk sniegts nolīguma izklāsts. Nolīguma īstenošanu pārrauga **vadības grupa**, kurā ietilpst attiecīgo iestāžu vadības pārstāvji.

Bērna mājas ikdienas darbs tiek veikts pēc stingras programmas, ko visas iestādes ir apņēmušās ievērot. Šajā programmā ir noteiktas, piemēram, starpinstitucionālās plānošanas sanāksmes, intervijas novērojošo speciālistu loma un pienākumi, labāko interešu novērtēšanas un noteikšanas procedūras, kā arī dokumentēšanas un lietu izsekošanas procedūras.

Sadarbības/darba grupu veido visu iestāžu pārstāvji, kas tiekas reizi mēnesī. Grupas izveides mērķis ir radīt dalītas atbildības un aktīvas iesaistīšanās sajūtu, un tai ir nozīmīga loma programmu atbilstības un aktualizācijas nodrošināšanā.

Bērna mājas grupai ir liela nozīme darba koordinēšanā. Pieciem grupas locekļiem ir atšķirīga profesija un loma, un viņi visi bērna mājā darbojas kā starpinstitucionālās sadarbības **koordinatori**. Grupas vadītāja īpašais pienākums ir sadarboties ar vadības grupu, kā arī sadarbības/darba grupu.

Grupas vadītājs veic šādus pienākumus:

- koordinē un vada bērna mājas grupas darbu;
- novērtē un izstrādā bērna mājas misiju un darbības;
- vada un pārrauga vadlīniju un programmu īstenošanu;
- darbojas kā vadības grupas sekretārs;
- darbojas kā sadarbības/darba grupas priekšsēdētājs;
- sagatavo gada un finanšu pārskatus par bērna mājas darbību attiecīgajām iestādēm;
- vada mācību komandējumus un informē par bērna mājas darbu;
- nodrošina datu vākšanu un statistikas datu apkopošanu;
- piedalās attiecīgajos tīklos;
- sniedz vadības grupai regulāru informāciju/zīņojumus par bērna mājas darbu.

Linšēpingas bērna mājas starpinstitucionālā nolīguma izklāsts

- 1. Partneri.** Definē starpinstitucionālā nolīguma partnerus.
- 2. Nolūks.** Nolūks ir nodrošināt retraumatizācijas un nepamatotas kavēšanās novēršanu. Šajā pantā raksturo dažus galvenos sadarbības un lietas izskatīšanas principus, tostarp, kādai būtu jābūt attieksmei pret bērniem. Šeit raksturo starpdisciplinārās sadarbības vidi un veidu. Sniedz sīkāku skaidrojumu par kompetences veidošanu un apmācību augstas kvalitātes pakalpojumu nodrošināšanai.
- 3. Mērķis.** Definē bērna mājas mērķus un nepieciešamos rezultātus, piemēram, nodrošināt, ka bērna intereses ir primārais apsvēruma, nodrošināt, ka tiek garantēta bērnu aizsardzība, profesionalitāte un bērnam draudzīga vide un tiek novērsta retraumatizācija.
- 4. Mērķgrupa.** Definē mērķgrupu.
- 5. Ģeogrāfiskās robežas.** Definē ģeogrāfiskās robežas.
- 6. Saistības.** Uzskaita iesaistīto dienestu kopīgās saistības, tostarp, ka dienestiem ir jāapmeklē plānošanas sanāksmes, jāuzņemas atbildība par efektīvu sadarbību, jānodrošina, ka informācija, norādījumi, programmas un pārbaudes punktu saraksti ir saprasti un tiek lietoti, jāatbalsta kompetenču un spēju palielināšana un jāsadarbojas ar citiem dienestiem. Raksturo bērna mājā esošo attiecīgo dienestu konkrētās saistības.
- 7. Personāls.** Raksturo personāla struktūru un pienākumus.
- 8. Organizatoriskā struktūra.** Raksturo organizatorisko struktūru, tostarp vadības grupas un koordinatora un sadarbības/darba grupu lomu.
- 9. Finansēs un izmaksu dalīšana.** Raksturo, kā nolīguma partneri dala bērna mājas izmaksas, tostarp attiecīgo iestāžu pienākumu nodrošināt pienācīgu aprīkojumu un personālu.
- 10. Norises vieta.** Raksturo norises vietas, tostarp, ka tai ir jābūt bērnam piemērotai.
- 11. Dokumentācija.** Raksturo, kā tiek nodrošināta dokumentācija, tostarp attiecīgo dienestu dokumentācija un kopīgie protokoli.
- 12. Privātums.** Raksturo, kādas darbības attiecīgajām iestādēm jāveic, lai nodrošinātu privātumu un datu aizsardzību.
- 13. Pārraudzība.** Nosaka, kā bērna māja uzrauga budžetu un kopīgos un attiecīgos gada pārskatus.
- 14. Kompetence.** Nosaka, kādas darbības ir jāveic, lai visi dienesti, katrs atsevišķi un visi kopā, nodrošinātu kvalitāti un kompetenci.
- 15. Nolīguma darbības periods.** Nosaka nolīguma darbības periodu.
- 16. Strīdu risināšana.** Raksturo, kā tiks risināti iespējamie strīdi.

Izmaksu dalīšana Linšēpingas bērna mājā – starpinstitucionālā nolīguma izraksts

“Pastāvīgā personāla izmaksas, kā arī telpu nomas maksu un citas darbības izmaksas kopīgi sadala *Landstinget* [lēnes padome, kas atbild par visu valsts finansēto veselības aprūpi] [..] un deviņas pašvaldības [..]. *Landstinget* atbild par finanšu pārskatiem.

Landstinget pienākums ir nodrošināt, lai apskates telpā būtu pieejams viss nepieciešamais medicīniskais aprīkojums. Policijas pienākums ir nodrošināt, lai interviju telpā un novērošanas telpā būtu pieejams viss nepieciešamais tehniskais aprīkojums.

Katrs partneris sedz sava personāla izmaksas, tostarp sava personāla apmācības izmaksas. Katrs sedz arī izmaksas, kas attiecas uz bērna mājā strādājošo personālu.

Bērna mājas darbības kopējās provizoriskās izmaksas [..] gadā ir [..]. *Landstinget* daļa ir 50 % un pašvaldību daļa ir 50 %.

Pašvaldību daļu daļa proporcionāli kopējam iedzīvotāju skaitam pašvaldībā, kas noteikts šā nolīguma parakstīšanas brīdī.

Attiecīgās pašvaldības katru mēnesi līdz 30. datumam pārskaita uz *Landstinget* kontu 1/12 daļu no savām izmaksām. “

Bērna mājas darbības regulējums Dānijas tiesību aktos

Dānijas rīkojumā par bērna māju [*Bekendtgørelse om børnehuse*] ir noteiktas Dānijas bērna mājas galvenās iezīmes, tostarp personāla loma un pienākumi, telpas, finansējums, sadarbība un datu vākšana.

Uzdevumi un personāls

Rīkojuma 1. pantā noteikta bērna mājas loma, kas izriet no Konsolidētā likuma par sociālajiem dienestiem (sk. iepriekš). Tajā noteikts, ka bērna mājas pastāvīgajiem darbiniekiem ir jābūt kvalificētiem rīcībai vardarbības gadījumos pret bērniem un jauniešiem un ka bērna māja var iesaistīties un sadarboties ar citām attiecīgām iestādēm un ekspertiem, piemēram, policiju, tiesu medicīnas ekspertiem, ar savām īpašajām zināšanām par vardarbību pret bērniem. Tajā ir arī noteikts, ka attiecīgās iestādes sanāk bērna mājas telpās, lai katram bērnam nodrošinātu saskaņotu un bērnam labvēlīgu, kvalitatīvu dažādu nozaru intervenci.

Rīkojuma 2. pantā noteikts, ka bērna māja sniedz konsultācijas un vadlīnijas pašvaldībai. Bērna māja palīdz sociālo dienestu darbiniekam, kas nodarbojas ar bērna lietu, izvērtēt, pārbaudīt un izmeklēt, kāda aizsardzība un palīdzība bērnam ir nepieciešama, tostarp, kāda veselības aprūpe bērnam nepieciešama vardarbības rezultātā. Bērna māja saskaņo izmeklēšanu un nodrošina, ka tā ir bērnam piemērota. Bērna māja piedāvā bērnam arī atbalstu krīzes situācijā un terapiju, kā arī vienu vai vairākus aprūpētājus, ja bērna māja uzskata, ka tas ir būtiski. Attiecīgā gadījumā pēc policijas ieskatiem bērna mājā veic izmeklēšanas intervijas, kas tiek ierakstītas videofilmā.

Rīkojuma 3. pantā noteikts, ka bērna mājai ir jābūt sasniedzamai pa telefonu visu diennakti, lai sniegtu konsultācijas akūtos gadījumos.

Iekštelpu vide

Rīkojuma 4. un 5. pantā ir raksturotas bērna mājas telpas. Bērna mājai ir jābūt izveidotai un aprīkotai tā, lai tā varētu veikt 1. un 2. pantā noteiktos uzdevumus. Telpām, ko izmanto videofilmā ierakstītajām izmeklēšanas intervijām, ir jāatbilst spēkā esošajām normām un noteikumiem par bērnu intervēšanu izmeklēšanas vajadzībām saistībā ar seksuālo vardarbību pret bērniem. Bērna mājas interjeram un mēbelēm ir jābūt bērnam piemērotām, lai nodrošinātu, ka bērni un jaunieši, kas ieradušies bērna mājā, jūtas pēc iespējas drošāk.

Finansējums

Rīkojuma 5. un 6. pants attiecas uz bērna mājas budžetu un finansējumu. Bērna māja ir izveidota piecos Dānijas reģionos. Katrā reģionā ir vairākas pašvaldības. 5. pantā noteikts, ka bērna mājas budžetu nosaka pašvaldība, kurā bērna māja darbojas. Citas reģiona pašvaldības var uz to sūtīt bērnus un kopīgi segt darbības izmaksas. Rīkojuma 5. pantā noteikts, ka 60 % budžeta veido iemaksas, kas tiek aprēķinātas proporcionāli kopējam pašvaldībā dzīvojošo personu skaitam vecumā no 0 līdz 17 gadiem uz katra gada 1. janvāri, un 40 % sedz no nemainīgām izmaksām uz katru bērnu, ko pašvaldība nosūta uz bērna māju.

Sadarbība

Rīkojuma 7. un 8. pantā noteikti sadarbības noteikumi, tostarp, ka katra bērna māja noslēdz oficiālus nolīgumus ar sava reģiona pašvaldībām un policiju, tiesu medicīnas iestādi un slimnīcu, kas specializējusies vardarbības pret bērniem jomā. Tas ir tāpēc, lai nodrošinātu skaidras procedūras lietas vadībai un attiecīgā kompetentā personāla iesaistīšanai un lai katrā bērna mājā tiktu uzturētas augstas profesionālās ētikas normas. Nolīgumi nodrošinās arī bērna mājas darba saskanību valsts līmenī. 8. pantā noteikts, ka visas bērna mājas būs iekļautas bērna māju tīklā, lai veicinātu pastāvīgu pieredzes apmaiņu.

Datu reģistrēšana un ziņošana

Saskaņā ar 9. pantu bērna mājai ir jāapkopo un jāreģistrē dati par bērniem un jauniešiem, kas saņēmuši pakalpojumus bērna mājā, un jāsniedz šie dati Sociālo dienestu valsts padomei statistikas vajadzībām. Sociālo dienestu valsts padome izstrādās ziņojuma formātu un tā precīzu saturu.

*Bekendtgørelse om børnehuse, BEK. Nr. 1153 af 01/10/2013*⁷³

Bērnu pasargāšanas politika – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs Zagrebā

Lai izpildītu starptautiskos, reģionālos un valsts tiesību aktos noteiktās saistības aizsargāt bērnus pret vardarbību un nodrošināt viņu cilvēktiesības, būtisks stūrakmens ir iekšējā politika, kurā iekļauta dienesta apņemšanās pasargāt bērnus un aizsargāt viņus pret ļaunprātīgu rīcību.

Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs ir pieņēmis iekšējo politiku⁷⁴, kurā noteiktas pamatnostādnes, kas personālam jāievēro, lai izpildītu juridiskās, profesionālās un ētikas prasības darbā ar cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem. Pamatnostādnēs ir iekļauti

⁷³ <https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=158447>

⁷⁴ <http://www.poliklinika-djeca.hr/english/about/standards-of-practice/standards-of-practice-in-protecting-children-child-protection-policy/>

bērnu pasargāšanas un aizsardzības apsvērumi. Šī politika ietekmē visas Centra darbības jomas un nodrošina kvalitāti un pārredzamību.

Politikas nostādnēs ir sniegtas bērnu aizsardzības procedūras, starpdisciplinārās sadarbības procedūras, kā arī novērtēšanas, ārstēšanas un izmeklēšanas interviju veikšanas procedūras. Politiskajās nostādnēs ir arī noteiktas obligātās prasības personālam, ētikas principi un galvenie pienākumi. Iekļautas ir arī personāla darbā pieņemšanas procedūras, tostarp darbinieku atlase.

Vai vēlaties izstrādāt bērnu aizsardzības politiku? Šeit ir sniegti vairāki resursi, piemēram, *Keeping Children Safe*⁷⁵.

⁷⁵ <http://www.keepingchildrensafe.org.uk/>

3. standarts. Iekļaujoša mērķgrupa

KAS IR STANDARTS?	<p>3.1. Iekļaujoša mērķgrupa/mērķgrupas plaša definīcija. Bērna mājas mērķgrupā ietilpst visi bērni, kas ir kļuvuši par visu veidu vardarbīga nozieguma upuriem un/vai tā lieciniekiem⁷⁶. Pārkāpumus neizdarījuši ģimene/aprūpētāji ir sekundārā mērķgrupa.</p> <p>3.2. Nediskriminēšana. Ir pieliktas īpašas pūles, lai sasniegtu <i>visus</i> bērnus, kas cietuši no visu veidu vardarbības vai kļuvuši tās liecinieki.</p>
KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?	<p>Starptautiskie un reģionālie juridiskie pienākumi. Nediskriminēšana ir ANO Bērnu tiesību konvencijas pamatprincips (<i>UNCRC</i> 2. pants) un ir svarīga, lai īstenotu <i>UNCRC</i> 19. pantu par bērnu tiesībām uz aizsardzību pret varmācību.</p> <p>Saikne ar tiesību normām Nediskriminēšana Noteikumi par cietušo identificēšanu, tostarp īpaši noteikumi par bērnu kā noziegumā cietušo identificēšanu, piemēram, noteikums par vecuma noteikšanu, noteikums par ģimenes locekļiem</p> <p>Norādījumi. Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) uzsver, ka dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, lai ikvienam bērnam nodrošinātu tiesības uz aizsardzību pret visu veidu vardarbību “bez jebkādas diskriminācijas un neatkarīgi no bērna, viņa vecāku vai aizbildņu rases, ādas krāsas, dzimuma, valodas, reliģiskās piederības, politiskās vai citas pārliecības, nacionālās, etniskās vai sociālās izcelsmes, mantiskā stāvokļa, veselības stāvokļa un dzimšanas apstākļiem vai jebkādiem citiem apstākļiem”. Dalībvalstīm bez tam ir jāveic proaktīvi pasākumi, lai nodrošinātu, ka bērniem, kas atrodas iespējami neaizsargātā situācijā, tiek garantētas tieši tādas pašas tiesības uz aizsardzību kā visiem citiem bērniem (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13⁷⁷).</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu⁷⁸ (2010. g.) III. nodaļas D daļu un Eiropas Padomes Ieteikuma par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem⁷⁹ (2011. g.) V. nodaļas B daļu</p> <p>Pētniecība un pieredze. Bērna mājai var būt liela nozīme dalībvalstu saistību īstenošanā, proti, savos mērķos tā iekļauj plašu mērķgrupu un nodrošina vienlīdzīgu piekļuvi un pakalpojumus visiem bērniem, kas tiek nosūtīti uz dienestu.</p>
RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS	<p>Mērķgrupas definēšana - Bērna māja definē mērķgrupas savā darbības moto/oficiālajā dibināšanas nolīgumā. - Mērķgrupās iekļauj <i>visus</i> bērnus, kas cietuši no <i>visu</i> veidu vardarbības vai bijuši tās liecinieki, tostarp, bet ne tikai no fiziskās un psiholoģiskās vardarbības, vardarbības ģimenē, seksuālās vardarbības un izmantošanas, komerciālās izmantošanas, cilvēku tirdzniecības, dzimumorgānu kropløšanas un ar goda aizskaršanas motīviem saistītiem noziegumiem.⁸⁰</p> <p>Diskriminācijas aizliegums - Starpdisciplināra un starpinstitucionāla rīcība tiek piedāvāta <i>visiem</i>⁸¹ bērniem, kas tiek nosūtīti uz bērna māju. <i>Visos</i> gadījumos attiecīgās iestādes, cieši sadarbojoties, plāno un veic</p>

⁷⁶ Vardarbība šeit tiek definēta saskaņā ar *UNCRC* 19. pantu un *CRC* Vispārējo komentāru Nr. 13 (2011. g.): “fiziska vai psiholoģiska vardarbība, miesas bojājumi vai nežēlīga, nevērīga vai nolaidīga izturēšanās, slikta izturēšanās vai ekspluatācija, tostarp seksuāla vardarbība”.

⁷⁷ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

⁷⁸ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

⁷⁹ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

⁸⁰ Ja mērķgrupa ir definēta tiesību aktos vai valsts pamatnostādņēs, piemēram, kā tas ir Dānijā un Zviedrijā, piekļuve būtu jāgarantē vismaz likumā noteiktajām grupām. Visiem dienestiem būtu jācenšas iekļaut plašas mērķgrupas, kas ietver visu veidu vardarbību. Tomēr daudzi dienesti ir sākuši darbību, iekļaujot šaurāku grupu, piemēram, iekļaujot tikai seksuālo vardarbību un seksuālo izmantošanu, un pakāpeniski paplašina darbības jomu, iekļaujot citas vardarbības formas.

⁸¹ Diskriminācija ir iespējama, pamatojoties tostarp uz nacionālo vai etnisko izcelsmi, ādas krāsu, valodu, reliģiju, dzimumu, seksuālo orientāciju, sociāli ekonomisko statusu, invaliditāti un bēgļa statusu. Var rasties vajadzība pielikt īpašas pūles, lai sasniegtu īpaši mazaizsargātus bērnus.

<p>bērnu aizsardzības novērtējumus, kriminālizmeklēšanu, medicīnisko un garīgās veselības pārbaudi, krīzes intervenci⁸² un pārraudzību.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pakalpojumi ir pieejami bērniem neatkarīgi no viņu dzīvesvietas. Mobilos resursus un vietējas uzklaustīšanas telpas izmanto pēc vajadzības, jo īpaši pirmstiesas izmeklēšanas posmā, kā arī veicot pastāvīgus krīzes intervences pasākumus un īstenojot ārstēšanas un pārraudzības pasākumus. - Bērna māja ir pieejama bērniem ar īpašām vajadzībām un invaliditāti, nodrošinot, ka viņi saņem tādu pašu informācijas apjomu, norādījumus un iespējas izteikt savus uzskatus un skaidrojumus intervijās. - Vajadzības gadījumā bērniem un pārkāpumus neizdarījušajiem aprūpētājiem tiek piedāvāti tulka pakalpojumi, nodrošinot, ka bērni saņem tādu pašu informācijas apjomu, norādījumus un iespējas izteikt savus uzskatus un skaidrojumus intervijās.
--

Iekļaujoša mērķgrupa – bērna māja Islandē

3.1. Iekļaujoša un plaša mērķgrupas definīcija

Bērna māja Islandē sniedz pakalpojumu trim galvenajām mērķgrupām. Tajās ietilpst bērni vecumā no 3,5 līdz 18 gadiem, kas cietuši no seksuālās vardarbības, no fiziskas vardarbības un/vai vardarbības ģimenē, un bērni, kas ir bez pavadoņa un kam nepieciešams patvērumš. Sekundārā mērķgrupa ir pārkāpumus neizdarījušie bērnu vecāki/aprūpētāji. Viņi saņem konsultācijas un padomus un ir iesaistīti bērna terapijā.

Bērni un pusaudži, kas cietuši no seksuālās vardarbības un seksuālas izmantošanas, ir mērķgrupa jau no paša sākuma. Šajā mērķgrupā ietilpst bērni, kas cietuši no uzmākšanās internetā un seksuālās vardarbības internetā, un bērni, kas pamudināti vai piespiesti veikt seksuālas darbības. Dažkārt arī iespējamie vardarbības veicēji ir bērni, kas vēl nav sasnieguši vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība.

Seksuālās vardarbības un izmantošanas gadījumos bērna mājas pakalpojumi ir pieejami bērniem, kas snieguši ziņas, un saistībā ar šiem gadījumiem ir sākta kriminālizmeklēšana. Turklāt pakalpojumi tiek sniegti bērniem, kurus vietējie bērnu aizsardzības dienesti ir nosūtījuši uz bērnu māju, ja ir stipras aizdomas, ka ir notikusi vardarbība, tomēr bērns nav par to vēl ziņojis vai arī viņa paustā informācija ir neviennozīmīga (piemēram, aptaujas veikšanai).

Kopš 2015. gada sākuma bērna māja Islandē sniedz pakalpojumus arī *bērniem, kas ir cietuši no fiziskas vardarbības un/vai vardarbības ģimenē vai ir tās liecinieki*. Šos bērnus nosūta uz bērnu māju tikai gadījumos, ja ir sākta kriminālizmeklēšana.

Pavisam nesen bērna māja Islandē ir sākusi sniegt pakalpojumus *bērniem bez pavadoņa un bērniem, kas meklē patvērumu*. 2016. gada februārī Bērnu aizsardzības valsts aģentūra un Imigrācijas direktorāts nolēma sākt izmēģinājuma projektu, kas paredz veikt kopīgas izmeklēšanas intervijas Islandes bērna mājā. Mērķis ir nodrošināt bērniem piemērotu patvēruma pieteikumu izskatīšanu, lai identificētu iespējamās traumas un veicinātu bērna vajadzību novērtēšanu. Projekts tika pieņemts ar Iekšlietu ministrijas un Labklājības ministrijas piekrišanu. Nepavadīto un patvērumu meklējošo bērnu skaits Islandē ir zems, taču gaidāms, ka tas nākotnē pieaugs.

Pieejamība neatkarīgi no dzīvesvietas

⁸² Bērna mājas pakalpojumu klāstā var nebūt iekļauti daži krīzes intervences veidi, piemēram, neatliekamā medicīniskā palīdzība.

Bērna māja Islandē sniedz pakalpojumus visiem bērniem, kas ietilpst minētajās mērķgrupās, neatkarīgi no tā, kur viņi Islandē dzīvo – lauku apvidū vai galvaspilsētā. Vairumā gadījumu bērni un pārkāpumus neizdarījušie vecāki/aprūpētāji ierodas bērna mājā uz izmeklēšanas interviju vai aptauju. Bērna māja atrodas Reikjavīkā. Pēc pirmstiesas izmeklēšanas bērniem, kuriem nepieciešama ārstēšana, saņem šo ārstēšanu un pārraudzības pakalpojumus savā pašvaldībā. Bērna mājas terapeiti dodas braucienos pa visu valsti, lai vajadzības gadījumā sniegtu ārstēšanas pakalpojumus. Bērni, kas dzīvo galvaspilsētā, ārstēšanas un pārraudzības pakalpojumu saņemšanai dodas uz bērna māju, lai arī dažkārt terapeiti var satikties ar bērniem viņu skolā vai mājās.

Mutiskā tulkošana

Tulki palīdz bērna mājas darbiniekiem sazināties ar tiem bērniem un viņu vecākiem/aprūpētājiem, kas nerunā islandiešu vai angļu valodā. Tulki ir pieejami izmeklēšanas interviju, ārstēšanas sesiju un/vai medicīnisko pārbaūžu laikā. Turklāt bērna mājas terapeiti un izmeklēšanas intervētāji pārvalda dažādas valodas, tādējādi ir vieglāk sniegt pakalpojumus valodā, ko zina bērns un/vai aprūpētāji.

Pieklūve bērniem ar invaliditāti

Islandes bērna mājas pirmajā stāvā, kur atrodas telpas bērniem ar īpašām vajadzībām, ir nodrošināta pieklūve ar ratiņkrēslu. Šeit ir ar ratiņkrēslu pieejama tualete, terapijas telpa, medicīniskās apskates telpa un izmeklēšanas interviju telpa. Bērniem ar dzirdes un runas traucējumiem attiecīgā gadījumā intervijās palīdz zīmju valodas speciālisti.

Zviedrijas bērna mājas mērķgrupas definēšana valsts pamatnostādņēs

“Mērķgrupā ietilpst bērni, kas iespējami ir pakļauti:

- uzbrukumiem un citiem vardarbības noziegumiem saskaņā ar Zviedrijas Sodu kodeksa 3. nodaļu (Noziegumi pret dzīvību un veselību);
- prettiesiskai brīvības atņemšanai, smagiem integritātes pārkāpumiem, prettiesiskai ietekmēšanai, prettiesiskiem draudiem, uzmākšanās darbībām un citiem noziegumiem saskaņā ar Zviedrijas Sodu kodeksa 4. nodaļu (Noziegumi pret brīvību un mieru);

un ja pieprasījumus paralēli īsteno sociālās aģentūras, prokuratūra un policija:

- par bērna izvarošanu, bērna seksuālo vardarbību, seksuālo ietekmēšanu, seksuālo pakalpojumu pirkšanu no bērna un citiem noziegumiem saskaņā ar Zviedrijas Sodu kodeksa 6. nodaļu (Dzimumnoziegumi);
- sieviešu dzimumorgānu kropļošanu saskaņā ar Likumu par sieviešu dzimumorgānu kropļošanas aizliegumu (1982:316).

Mērķgrupā tiek iekļauti arī bērni, kas pakļauti vardarbībai ģimenē (tieši vai netieši vardarbības liecinieki).

Uzskaitītajos noziegumos ietilpst ar goda aizskaršanas motīviem saistīti noziegumi.

Attiecīgā gadījumā sadarbība būtu jāattiecina arī uz bērniem, kas ir dzimumnozieguma izdarītāji.”

Valsts pamatnostādnēs ir arī minēts, ka mērķgrupā ietilpst bērni, kas pakļauti cilvēku tirdzniecībai (4. lpp.).

(Progresā ziņojums par valdības pamatuzdevumu izveidot vienotas valsts pamatnostādnes iestāžu savstarpējai sadarbībai pieprasījumos, kas attiecas uz bērniem, kuri varētu būt pakļauti noziegumam, un izstrādāt standartus Bērnu aizstāvības valsts centriem (4.3. punkts).)

4. standarts. Bērniem piemērota⁸³ vide

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>4.1. Vieta un pieejamība. Bērna mājas telpas vēlams izvietot atsevišķā ēkā, kas atrodas bērniem pazīstamā vidē, piemēram, dzīvojamā zonā. Bērna mājai būtu jābūt sasniedzamai ar sabiedrisko transportu. Telpām būtu jābūt pieejamām tostarp bērniem ar invaliditāti un/vai īpašām vajadzībām.</p> <p>4.2. Iekštelpas. Iekštelpu aprīkojums un materiāli ir bērniem un ģimenei piemēroti un bērnu vecumam atbilstoši, jo īpaši uzgaidāmajās telpās. Telpas ir fiziski drošas visu vecumu un attīstības pakāpes bērniem, tostarp bērniem ar invaliditāti un/vai īpašām vajadzībām.</p> <p>4.3. Privātums. Privātuma nodrošināšanai ir pieejamas atsevišķas, skaņu necaurlaidīgas privātas zonas.</p> <p>4.4. Izvairšanās no saskares ar aizdomās turamo vardarbības veicēju. Bērna māju iekārto tā, lai nekad netiktu pieļauta cietušā saskare ar domājamo likumpārkāpēju.</p> <p>4.5. Interviju telpa. Bērna mājā starpinstitucionālajai grupai⁸⁴ tiek nodrošināta interviju novērošana tiešsaistē citā telpā, kas nav interviju telpa.</p>
<p>KĀPĒC DIENESTIEM ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām</p> <p>Iztaujāšana notiek šim nolūkam īpaši paredzētās vai pielāgotās telpās</p> <p>Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju</p> <p>Norādījumi. Sk. Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu⁸⁵ (2010. g.) IV. nodaļas D daļas 5. punktu un Eiropas Padomes Ieteikuma par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem⁸⁶ (2011. g.) IV. nodaļas B daļu</p> <p>Pētniecība un pieredze. Lai nodrošinātu, ka dienests ir <i>pieejams visiem</i> bērniem, un lai garantētu bērna privātumu un drošību, izšķiroša nozīme ir ēkas stāvoklim un izkārtojumam. Drošai, neitrālai un bērniem piemērotai videi ir būtiska nozīme baiļu mazināšanai un retraumatizācijas novēršanai. Bērniem piemērotā vidē bērni var labāk sniegt skaidrojumu, kas ir ārkārtīgi svarīgi, lai nodrošinātu bērna drošību un aizsardzību, noteiktu fiziskās un garīgās atlabšanas nepieciešamību un garantētu sekmīgu kriminālizmeklēšanu un tiesas procesu.</p>
<p>PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS</p>	<p>Vieta un pieejamība</p> <ul style="list-style-type: none"> · Bērna māja atrodas bērniem piemērotā teritorijā, piemēram, dzīvojamā zonā, vai kādā stratēģiskā vietā (piemēram, slimnīcas tuvumā). · Sabiedriskais transports ir pieejams gājiena attālumā no bērna mājas. · Bērna māja ir aprīkota ar uzbrauktuvi ratiņkrēsliem vai platformas pacelāju. <p>Iekštelpu vide</p> <ul style="list-style-type: none"> · Bērnu uzņem draudzīgs personāla loceklis un piedāvā padzerties. · Uzgaidāmajā zonā pieejamais saturs, piemēram, rotaļlietas, žurnāli un grāmatas, kā arī mēbeles atbilst gan jaunāku un vecāku bērnu, gan bērnu ar īpašām vajadzībām un bērnu ar invaliditāti vajadzībām.

⁸³ Bērniem piemērota vide šeit domāta tāda vide, kas pakārtota un pielāgota bērnu konkrētajām vajadzībām.

⁸⁴ Bērna intervēšanu nav atļauts novērot ģimenei/vecākiem/aprūpētājiem.

⁸⁵ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

⁸⁶ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

	<ul style="list-style-type: none"> · Iekštelpas ir projektētas saskaņā ar labākās prakses paraugiem, lai nodrošinātu iekštelpu pieejamību, piemēram, ēkai ir tikai viens stāvs vai arī ir ierīkoti lifti, koridori tiek turēti atvērti un ir pieejamas tualetes. · Regulāri tiek veiktas telpu drošuma pārbaudes. <p>Privātums</p> <ul style="list-style-type: none"> · Vajadzības gadījumā ir pieejamas izolētas uzgaidāmās telpas bērna privātuma vai drošības nodrošināšanai vai tiesībaizsardzības nolūkos. · Telpas ir skaņas necaurlaidīgas. · Atrašanās vieta un norādes zīmes ir diskrētas. <p>Izvairšanās no saskares ar aizdomās turamo vardarbības veicēju⁸⁷</p> <ul style="list-style-type: none"> · Aizdomās turēto vardarbības veicēju iztaujā un viņam sniedz pakalpojumus citā vietā. <p>Ja aizdomās turētajam vardarbības veicējam pakalpojumi tiek sniegti tajā pašā ēkā:</p> <ul style="list-style-type: none"> · bērniem un pārkāpumus neizdarījušai ģimenei/aprūpētājiem un aizdomās turētajiem vardarbības veicējiem ir atsevišķas ieejas un telpas; · tikšanās ar bērnu un ar aizdomās turēto vardarbības veicēju tiek plānotas tā, lai novērstu saskari. <p>Interviju telpa</p> <ul style="list-style-type: none"> · Interviju telpa ir nošķirta no novērošanas telpas, taču ir savienota ar iekšējām audiovizuālo sakaru sistēmām. · Intervija tiek novērota ekrānā blakus esošajā novērošanas telpā. · Telpa ir ērta un bērniem piemērota. Telpu mēbeles un interjers ir veidots tā, lai neradītu apmulsumu un/vai veicinātu iztēli, piemēram, ar zīmējumiem, mākslas darbiem un rotaļlietām. · Kamera ir novietota tā, lai varētu sekot bērnam un uzņemt bērna rokas kustības, ja viņš zīmē vai kaut ko rāda.
--	--

Bērniem piemērotas vides nodrošināšana – bērna māja Islandē un bērna māja Linšēpingā

Reikjavīkā un Linšēpingā ir rūpīgi izvēlēta bērna mājas atrašanās vieta un tās iekštelpas, paturot prātā galvenos aspektus, tostarp pieejamību, privātumu, saskares novēršanu ar aizdomās turēto vardarbības veicēju un interviju telpas iekārtojumu.

Atrašanās vieta un pieejamība

Islandē bērna mājas dienesti ir izvietoti ēkā, kas atrodas dzīvojamā zonā, kur ir droša un klusa vide. Ēka un tās atrašanās vieta ļauj bērniem justies tā, it kā viņi ierastos privātmājā, nevis policijas iecirknī, slimnīcā vai kādā citā iestādē.

⁸⁷ Dažkārt telpās var rīkot terapeitiskas sanāksmes, kurās piedalās vardarbības veicējs un bērns, ja tiek uzskatīts, ka tas ir bērna interesēs. Primāri tiek domāts par bērna drošību un labklājību. Seksuālas vardarbības un citu smagu vardarbības veidu gadījumos vardarbības veicējs nekad nedrīkst ienākt bērna mājas telpās.

Bērna māja Islandē

Bērna māja Linšepingā ir izvietota bijušajā pirmskolas iestādes ēkā, kuras tuvumā ir slimnīca, policijas iecirknis, prokuratūra un tiesu medicīnas centrs. Ēkas apkārtnē ir apzaļumota un bērniem piemērota.

Abas bērna mājas atrodas vietā, kas ir viegli sasniedzama ar sabiedrisko transportu. Ieeja ir ierīkota tā, lai nodrošinātu piekļuvi bērniem ar invaliditāti.

Bērna māja Linšepingā

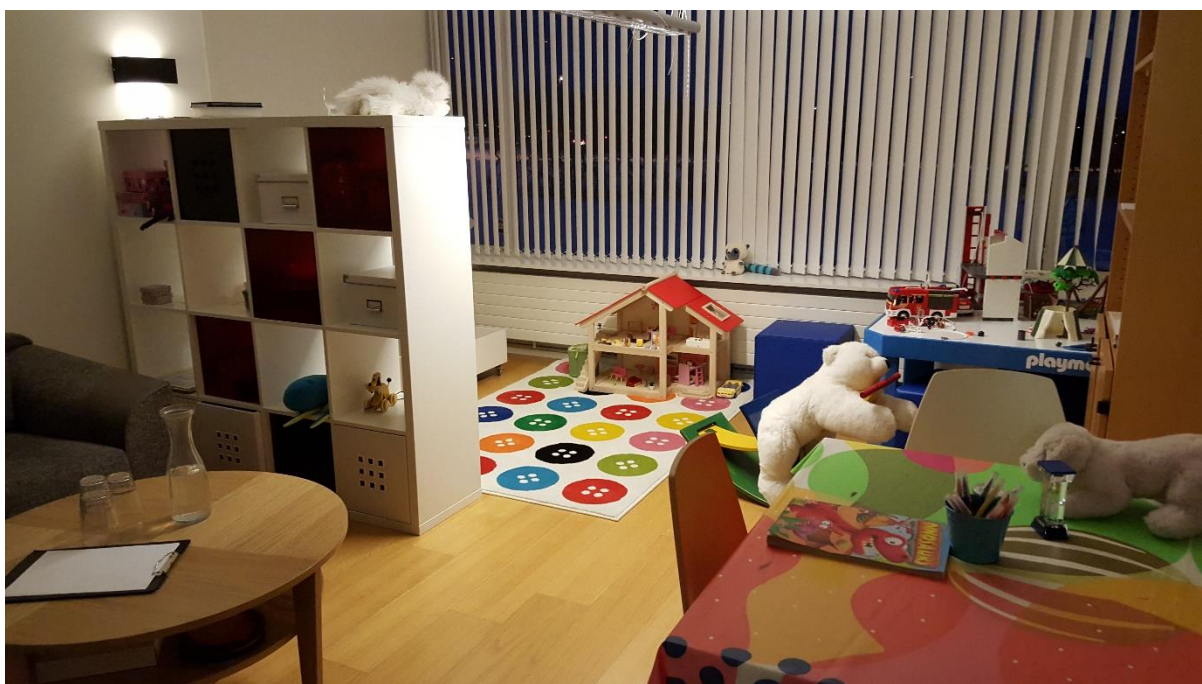
Iekštelpu vide

Islandē un Linšepingā bērna mājas ir projektētas tā, lai nodrošinātu bērniem maksimālas ērtības un veicinātu viņu drošības sajūtu. Uzgaidāmās telpas ir mēbelētas un aprīkotas tā, lai būtu piemērotas gan mazākiem, gan vecākiem bērniem. Bērnam ierodoties, ar viņu sasveicinās draudzīgi un viesmīlīgi darbinieki un piedāvā dzērienu.

Kad bērns ienāk **Islandes bērna mājā**, viņš redz pie sienas piekārtus citu bērnu zīmējumus, mīļīgas rotaļlietas un krāsainu apģērba pakaramo, kas atbilst bērna izmēram. Ir divas uzgaidāmās telpas, viena ir paredzēta pirmsskolas vecuma bērniem un maziem bērniem, savukārt otra ir paredzēta lielākiem bērniem un pusaudžiem⁸⁸. Papildus ir viena atvērta uzgaidāmā telpa.

Maziem bērniem paredzētā uzgaidāmā telpa nodrošina drošu vidi, kur bērni var spēlēties ar dažādām savam vecumam atbilstošām rotaļlietām. Piemēram, tur ir divas rotaļu pilis ar figūriņām un mēbelēm, pužļi, krāsojamās grāmatas, flomāsteri un krāsas, maza virtuve ar aprīkojumu, mazi galdiņi un krēsli un mīļīgas rotaļlietas.

Lielākiem bērniem un pusaudžiem paredzēta uzgaidāmā telpa ir iekārtota “modernā” stilā. Tur ir žurnāli pusaudžiem, galda futbols, vecumam atbilstošas galda spēles un ērti krēsli un mēbeles, kas nodrošina privātumu. Bērna mājā ir *Wi-Fi* interneta savienojums un planšetdators ar dažādām spēlēm. Ir arī atvērta uzgaidāmā telpa, kur vecāki/aprūpētāji var atrast žurnālus un laikrakstus.

Uzgaidāmā telpa maziem bērniem, bērna māja Islandē

⁸⁸ Kad 2010. gadā tika novērtēta bērnu pieredze bērna mājā Zviedrijā, tika konstatēts, ka pusaudžiem bērna mājas interjers licies pārāk “bērnišķīgs” un ka viņi ir vēlējušies vairāk tādu lietu, kas būtu piemērotas laika kavēklis vecākiem bērniem. Šajā pašā pētījumā tika noskaidrots, ka pusaudži daudz biežāk nekā mazi bērni kā negatīvu pieredzi izjuta gaidīšanu, kad tiks iztaujāti, jo gaidīšana darīja viņus nervozus. (Kaldal, A., Diesen, C., Beije, J., Diesen, E 2010. *Barnahusetredningen*. Stockholm: Jure Förlag AB

Linšēpingas bērna mājā ir divas uzgaidāmās telpas, kas aprīkotas bērniem piemērotā veidā, tostarp tajās ir maziem bērniem paredzētas mazas mēbeles. Gan mazie, gan lielākie bērni gaidīšanas laiku var pavadīt, spēlējoties ar bērniem atbilstošām rotaļlietām un spēlēm. Vairums rotaļlietu ir saliktas atvilktnēs, un tās var ņemt pēc vajadzības. Stresa mazināšanai ir arī dažas lietas, ar kurām var niekoties. Šīs lietas var ņemt līdzī uz interviju, tāpēc ir svarīgi, lai tās neradītu skaņu. Bērna mājā ir arī “mazi draudziņi”, ko vajadzības gadījumā bērni var ņemt līdzī uz mājām. Zviedrijas bērna māja kopumā tomēr atturas dot dāvanas bērniem, kuri atnākuši uz iztaujāšanu policijas vajadzībām, jo to var uztvert kā balvu par informācijas sniegšanu.

Katrā uzgaidāmajā telpā pie sienas ir piekārti bērnu zīmējumi, lai bērni redzētu, ka pirms viņiem bērna mājā ir bijuši arī citi bērni. Linšēpingas bērna mājā ir pieejams bezmaksas *Wi-Fi* un ir iespējams skatīties filmas un spēlēt dažādas galda spēles vai *Wii* konsoles spēles.

Pa ceļam uz Linšēpingas bērna māju bērniem parāda mazu brošūru, kurā ir redzami bērna mājas vides attēli, lai sagatavotu viņus apmeklējumam.

Uzgaidāmā telpa, bērna māja Linšēpingā

Privātums

Attiecīgajā bērna mājā netiek veiktas nekādas citas darbības, un ieeja ir paredzēta vienīgi bērna mājas apmeklētājiem un personālam.

Islandē ēkas ārpusē nav nekāda logotipa, un bērna mājas adrese neparādās valsts telefona abonētu tiešsaistes sarakstā un nav publiski identificējama arī nekādā citādā veidā. Ēkai ir divas atsevišķas ieejas, tādējādi telpās vienlaikus var ienākt dažādi bērni un aprūpētāji nesastopoties. Interviju telpas ir skaņas necaurlaidīgas un nodrošina privātumu.

Linšēpingā uzgaidāmās telpas ir izvietotas dažādās ēkas daļās, un katrai tuvumā atrodas attiecīgā interviju telpa. Uzgaidāmajā telpā vienlaikus nekad neatrodas vairāki bērni, ja vien viņi nav brāļi un māsas. Novērošanas telpas, kas paredzētas speciālistiem, kuri klausās

iztaujāšanu, neatrodas blakus uzgaidāmajām telpām. Interviju telpas ir skaņas necaurīdīgas tāpat kā Islandē.

Izvairšanās no saskares ar aizdomās turamo vardarbības veicēju

Aizdomās turētais vardarbības veicējs nenāk uz **Islandes bērna māju**, bet viņu pārstāv aizstāvības advokāts, kas atrodas novērošanas telpā izmeklēšanas interviju laikā. Ja atbildētājs pieprasa, tiesnesis var atļaut atbildētājam tiesas namā televīzijas ekrānā novērot bērna mājā notiekošo bērna iztaujāšanu tiešraidē.

Bērna seksuālās vardarbības gadījumos bērnu uz Islandes bērna māju parasti pavada pārkāpumu neizdarījušais vecāks/aprūpētājs. Ja pret bērnu ir vērsta fiziska vardarbība vai vardarbība ģimenē, šādos gadījumos bērns visbiežāk dzīvo kopā ar aizdomās turēto vardarbīgo vecāku/aprūpētāju. Tādos gadījumos bērnu uz bērna māju nogādā vietējā Bērnu aizsardzības dienesta sociālais darbinieks, jo par bērna drošību ir atbildīgs bērnu aizsardzības darbinieks. Linšepingā aizdomās turēto vardarbības veicēju vienmēr iztaujā policijas iecirknī un nekad to nedara bērna mājā, lai izvairītos no bērna un aizdomās turētā vardarbības veicēja iespējamās saskares bērna mājā.

Zviedrijā, ja vecāki vai aprūpētāji tiek turēti aizdomās par vardarbību, tiek iecelts īpašs pārstāvis. To dara arī gadījumos, ja ir pamats uzskatīt, ka pārkāpumu neizdarījušais vecāks vai aprūpētājs, ņemot vērā viņa attiecības ar aizdomās turēto vardarbības veicēju, nerīkojas bērna interesēs. Īpašajam pārstāvim ir tiesības pieņemt lēmumus par iztaujāšanu un medicīniskām apskatēm, tostarp pavadīt bērnu uz izmeklēšanas interviju, neinformējot par to vecākus vai aprūpētājus.

Interviju telpa

Bērna mājas galvenais mērķis ir nodrošināt bērniem piemērotu vidi izmeklēšanas intervijas laikā, lai mazinātu bērna uztraukumu. Tas ir ļoti svarīgi bērna labklājības nodrošināšanai un sekmīgai bērna skaidrojumu izdibināšanai. Tāpēc ir svarīgi iztaujāšanas telpu iekārtot tā, lai bērns justos ērti un droši.

Islandes bērna māja ir ierīkotas divas interviju telpas. Tās ir atšķirīgas lieluma ziņā un atrodas dažādos trīs stāvu ēkas stāvos. Abās telpās ir ērti, vecumam atbilstoši krēsli un galdi. Lai bērns justos ērti, bērnam ir pieejamas rotaļlietas un citi priekšmeti, tomēr tie ir minimālā apjomā, lai tie nenovērstu bērna uzmanību iztaujāšanas laikā. Telpas ir mazas, jo pieredze rāda, ka mazās telpās bērni skaidrojumu sniegšanas laikā vairāk izjūt tuvību un drošību. Intervēšanas telpas ir aprīkotas ar kamerām un skaņu sistēmām, kas nodrošina intervijas novērošanu tiešsaistē novērošanas telpā.

Interviju telpa, bērna māja Islandē

Vienu no izmeklēšanas interviju telpām primāri izmanto gadījumos, kad tiesas sēde notiek bērna mājas telpās. Šī telpa atrodas blakus lielai konferenču telpai, kurā tiek novērota tiesas sēde un aptaujas. Konferenču telpā novērotāji tiešraidē vēro iztaujāšanu televīzijas ekrānā un var sazināties ar intervētāju tiešās intervijas laikā. Intervētājam ir austiņa, kas ļauj novērotājiem sazināties ar intervētāju un uzdot viņam jautājumus pa mikrofonu, kas atrodas konferenču telpā.

Otru intervēšanas telpu izmanto tikai aptaujām. Tā atrodas blakus novērošanas telpai, kurā Bērnu aizsardzības dienesta darbinieki var datora ekrānā tiešsaistē vērot interviju ar bērnu un sazināties ar intervētāju.

Novērošanas telpa, bērna māja Islandē

Linšēpingas bērna mājā arī ir divas dažāda lieluma interviju telpas, kurām katrai blakus ir novērošanas telpa. Dažkārt ir problemātiski nodrošināt, lai interviju telpa izskatītos jauka un silta, nenovietojot tajā priekšmetus, kas piesaista bērna uzmanību vai rosina iztēli, piemēram, zīmējumus, mākslas priekšmetus vai rotaļlietas.

Interviju telpa, bērna māja Linšēpingā

Linšēpingā bērnam paredzētajā krēslā vienmēr ir ieklāta aitādiņa, lai krēslā bērns justos omulīgi un viņam būtu ar ko niekoties. Ir ļoti svarīgi pievērst uzmanību sīkumiem; piemēram, ja telpā ir pulkstenis, tas nedrīkst radīt pārāk skaļu troksni. Lai telpa izskatītos skaista, liela nozīme ir krāsas toņiem, taču svarīgi ir izvērtēt, kā tie iederēsies videoierakstā. Daži toņi, piemēram, spilgti sarkanais, ekrānā var būt pārāk spilgts un traucēt skatītājiem.

Novērošanas telpa, bērna māja Linšēpingā

Interviju telpas ir aprīkotas ar kamerām, kas nodrošina intervijas vērošanu tiešsaistē novērošanas telpā un intervijas ierakstīšanu. Nav divkāršo spoguļu, jo tiek uzskatīts, ka tādējādi pret bērnu tiek izrādīta lielāka cieņa. Divkāršo spoguļu lietošana var arī novērst bērna uzmanību. Ja bērns pārvietojas pa telpu, kamera seko kustībai. Vēl ir arī kamera, kas filmē mazo galdiņu, kas atrodas pie bērna krēsla, gadījumā, ja bērns kaut ko zīmē vai rāda pie galda. Tiešai saziņai intervijas laikā ir iespējams izmantot austiņas, to lietošana ir pārbaudīta, taču tās tiek izmantotas reti, jo tiek uztvertas kā iejaukšanās iztaujāšanas procesā. To vietā, kad iztaujāšana tuvojas beigām, tiek ieplānots īss pārtraukums, kura laikā izmeklēšanas intervētājs dodas uz novērošanas telpu, lai apspriestos ar speciālistiem, kas novēro iztaujāšanu.

5. standarts. Starpinstitucionālā lietas vadība

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>5.1. Oficiālas procedūras un programmas. Bērna mājas personāla un attiecīgo bērna mājas iestāžu darba neatņemama sastāvdaļa ir starpinstitucionālā lietas pārskatīšana un plānošana, kas tiek veikta, ievērojot savstarpēji saskaņotas oficiālās programmas un procedūras.</p> <p>5.2. Lietas pastāvīga plānošana un pārskatīšana. Bērna mājā tiek regulāri rīkotas lietas pārskatīšanas un plānošanas sanāksmes, kurās piedalās starpinstitucionālās grupas attiecīgās iestādes.</p> <p>5.3. Pastāvīga sekošana lietai. Bērna māja nodrošina, ka tiek veikta pastāvīga dokumentēšana un ka starpinstitucionālās grupas locekļiem tiek nodrošināta piekļuve attiecīgajiem lietas materiāliem par lietas virzību līdz pat tās slēgšanai.</p> <p>5.4. Atbalsta persona⁸⁹. Lai nodrošinātu, ka bērnam un pārkāpumus neizdarījušai ģimenei/aprūpētājiem tiek sniegts pastāvīgs atbalsts un nodrošināta pārraudzība, tiek iecelta apmācīta persona vai bērna mājas darbinieks, kas uzrauga starpdisciplināro rīcību.</p> <p>Starpinstitucionālo plānošanu, lietas pārskatīšanu un sekošanu lietai var ietekmēt valsts tiesību aktos noteiktie ierobežojumi attiecībā uz informācijas sniegšanu vai tiesību aktu neesamība, kas ļautu un dotu dienestiem pilnvaras izplatīt informāciju par konkrētu lietu. Ņemot vērā lielo integrācijas pakāpi, ir nepieciešama skaidra un rūpīga pieeja konfidencialitātes saistībām un var būt nepieciešama pakāpeniska pieeja, lai nodrošinātu, ka tiek īstenota pareiza informācijas apmaiņa. Var būt vajadzība arī atrast risinājumus, piemēram, starpinstitucionālos datu aizsardzības protokolus, lai izpildītu tiesiskos ierobežojumus un/vai arodorganizāciju noteikumus, kas jāievēro attiecīgiem speciālistiem saistībā ar informācijas izplatīšanu par konkrētu lietu.</p>
<p>KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām</p> <p>Bērna interešu nodrošināšana ir primārais apsvērum, piemērojot direktīvās noteiktās saistības</p> <p>Katra bērna apstākļu un pārkāpumu neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums</p> <p>Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība</p> <p>Uzticības loka veidošanas noteikumi</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) uzsver, ka ir nepieciešamas efektīvas procedūras, lai īstenotu bērnu tiesības uz aizsardzību pret vardarbību (<i>UNCRC</i> 19. pants), tostarp starpnozaru koordinācija, kurai pilnvarojums vajadzības gadījumā ir piešķirts ar protokoliem un saprašanās memorandiem. <i>CRC</i> arī norāda, ka “speciālistiem, kas strādā bērnu aizsardzības sistēmā, ir jābūt apmācītiem sadarboties ar citām iestādēm un sadarbības protokolu jomā”. Procesā tiks iekļauta: a) bērna, aprūpētāju un ģimenes īstermiņa un ilgtermiņa vajadzību starpdisciplināra, līdzdalību veicinoša izvērtēšana, aicinot bērnu, kā arī aprūpētājus un ģimeni izteikt savus viedokļus un piešķirot tiem pienācīgu uzmanību;</p>

⁸⁹ Šo lomu parasti uzņemas sociālie/bērnu aizsardzības dienesti kā lietas vadītāji, ja tie darbojas bērna mājā. Ja sociālie/bērnu aizsardzības dienesti neatrodas bērna mājā, šo lomu var uzņemties kāds grupas loceklis, kas atbild par sadarbību ar vietējiem sociālajiem/bērnu aizsardzības dienestiem.

	<p>b) bērna, aprūpētāju un ģimenes informēšana par izvērtējuma rezultātiem; c) bērna un ģimenes nosūtīšana uz noteiktiem dienestiem, lai nodrošinātu šo vajadzību izpildi; un d) intervences atbilstības turpmākā pārraudzība un novērtēšana. (Vispārējais komentārs Nr. 13⁹⁰).</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu⁹¹ (2010. g.) 4. nod. A daļas 5. punktu un Eiropas Padomes Ieteikuma par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem⁹² (2011. g.) V. nod. E daļu, H daļas d) apakšpunktu un J daļu.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Lai nodrošinātu starpdisciplināru, saskaņotu, efektīvu un atbilstīgu attiecīgo iestāžu un starpinstitucionālās grupas intervenci, ir svarīgi iestādēm savstarpēji plānot lietas virzību, pamatojoties uz procedūrām un protokoliem. Sekošana lietai un tās pārskatīšana ļauj grupai iespējami lielākā apjomā, saskaņā ar tiesiskajām prasībām un bērna labākajās interesēs apkopot informāciju un dalīties ar to, lai konkrētā lieta tiktu apspriesta un pārlūkota visos izmeklēšanas un tiesas procesa posmos. Sekošana lietai ļauj starpinstitucionālajai grupai turpināt uzraudzīt dienestam nosūtīto lietu virzību un rezultātus.</p> <p>Izraudzītais speciālists visā procesā sniedz pienācīgu atbalstu cietušajam un pārraudzību, un tas var palīdzēt mazināt bērna un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu/aprūpētāja nemieru un traumu. Būtisks cietušo atbalsta aspekts ir nodrošināt, ka bērnam un pārkāpumus neizdarījušajiem aprūpētājiem ir nepārtraukti pieejama informācija un ka bērna viedoklim ir piešķirts pienācīga uzmanība. Tas palīdz arī nodrošināt, ka process tiek virzīts bērna interesēs un ka maksimāli tiek izpildīti īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa rezultāti bērna interesēs. Bērniem un viņu pārkāpumus neizdarījušajiem ģimenes locekļiem/aprūpētājiem var būt nepieciešamas norādes un atbalsts, lai stiprinātu viņu spējas sniegt bērnam atbalstu un lai izprastu tiesas procesu, bērna tiesības un pieejamo ārstēšanu.</p>
<p>RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTŠ</p>	<p>Oficiālas procedūras un programmas</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērna māja ir izstrādājusi oficiālas lietu vadības procedūras, tostarp sanāksmju plānošanas, dokumentēšanas un pārraudzības procedūras. - Ir parakstīts protokols, kas starpinstitucionālajai grupai dod pamatu rīkoties privātuma un datu aizsardzības jomā. - Ir izstrādāta sistēma, kas ļauj novērtēt, kā starpdisciplinārā rīcība ietekmē bērnu. - Lietu pārskatīšanu un plānošanu koordinē un veicina iecelts bērna mājas darbinieks. - Personāls ir iepazīstināts ar procedūrām un programmām un ir apmācīts tās lietot. <p>Starpinstitucionāla plānošana un lietu pārskatīšana</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērna mājā tiek rīkota sākotnēja sanāksme, kurā piedalās visas attiecīgās iestādes, lai izplānotu starpdisciplināro intervenci un saskaņotu rīcību. - Pēc izmeklēšanas intervijas un medicīniskās apskates bērna mājā tiek rīkota pārraudzības sanāksme, kurā piedalās visi attiecīgie speciālisti, lai informētu viņus par konstatētajiem faktiem un lai saplānotu un saskaņotu turpmākos intervences pasākumus. - Attiecīgās iestādes bērna mājā rīko regulāras sanāksmes, kurās pārskata lietas, apmainās ar jaunāko informāciju un novērtē starpdisciplinārās un starpinstitucionālās intervences ietekmi. - Lietas pārskatīšanā vienādi iesaistās visas iestādes, un tajā nedominē kāda viena iestāde uz citu dienestu rēķina. - Ja bērnam ir mācīšanās traucējumi vai kādas īpašas vajadzības, lai plānotu dienestu darbību, tostarp izmeklēšanas intervijas, medicīniskās apskates un ārstēšanu, notiek apspriešanās ar speciālistiem, kam ir kompetence un, vēlams, kas jau ir iepriekš pazinusi attiecīgo bērnu. <p>Pastāvīga sekošana lietai</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērna māja sistemātiski dokumentē ar konkrēto lietu saistīto informāciju, tostarp, bet ne tikai: cietušā un ģimenes demogrāfiskos datus, izmeklēšanas intervijas un ierašanos uz izmeklēšanas intervijām, starpdisciplināro sanāksmju skaitu, kas rīkotas saistībā ar lietas

⁹⁰ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

⁹¹ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

⁹² <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

	<p>pārskatīšanu, iestāžu pārstāvniecību šajās sanāksmēs, ziņojumus par terapiju un iespēju robežās medicīniskos ziņojumus.⁹³</p> <p>Atbalsta sniedzējs</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērnam un aprūpētājiem visā izmeklēšanas un tiesas procesā tiek sniegts pastāvīgs atbalsts un regulāra informācija. - Pēc tiesas procesa un darbību pabeigšanas atbilstoši bērna un ģimenes/aprūpētāju vajadzībām tiek organizēta pārraudzība⁹⁴. - Lai nodrošinātu, ka bērnam un pārkāpumus neizdarījušai ģimenei/aprūpētājiem tiek sniegts pastāvīgs atbalsts un nodrošināta pārraudzība, tiek iecelta apmācīta persona vai starpinstitucionālās grupas loceklis, kas uzrauga starpdisciplināro rīcību. - Ja atbalsta sniedzēja/koordinatora lomu pilda pilnvarotais, kas nedarbojas dienestā, par koordināciju ar šo pilnvaroto ir atbildīgs dienestā strādājošais grupas loceklis, kas nodrošina pienācīgu saziņu un pārraudzību.
RESURSI	<p>MDCK Sadarbības nolīgums, tostarp Privātuma nodrošināšanas protokols⁹⁵</p> <p>Stokholmā izveidotās bērna mājas plānošanas sanāksmes darba kārtība (sk. turpmāk)</p>

Starpinstitucionālā plānošana un lietas pārskatīšana – bērna māja Stokholmā

Starpinstitucionālās plānošanas sanāksmes ir vairuma Zviedrijā dibināto bērna māju koncepcijas un darbības galvenā funkcija. Starpinstitucionālās plānošanas sanāksmju nolūks ir informācijas apmaiņa un bērna vajadzību izvērtējums no dažādiem aspektiem – medicīniskā, psiholoģiskā, tiesiskā/juridiskā un sociālā aspekta. Visi šie aspekti ir jāņem vērā, lai izstrādātu vispusīgu plānu, kurā bērna intereses tiek liktas visu dienestu uzmanības centrā, vienlaikus nodrošinot, ka tiesvedības laikā tiek izpildītas tiesiskās prasības. Šajās sanāksmēs speciālisti veido kontaktus un kopīgi izstrādā starpinstitucionālo lietas plānu, kas kalpo kā pamats, lai turpinātu sadarbību un katras konkrētās lietas pārraudzību.

Tiklīdz policija ir iesniegusi Stokholmas bērna mājai ziņojumu, tā kopā ar bērnu aizsardzības dienestu koordinatoru izvērtē, vai ir nepieciešama starpinstitucionālā plānošanas sanāksme konkrētās lietas apspriešanai. Ja par bērnu un ģimeni iepriekš nekas nav bijis zināms un ja nav zināms, vai ir kādi faktori, kas rada sarežģījumus, piemēram, neiropsihiatriska diagnoze vai garīga slimība, plānošanu parasti veic tikai policija un bērnu aizsardzības dienesti. Šādos gadījumos starpinstitucionāla plānošanas sanāksme, kurā piedalītos visas iestādes, netiek rīkota, jo nav nekādas informācijas, ko sniegt. Starpinstitucionālās plānošanas sanāksmes tiek rīkotas apmēram 30 % gadījumu, kurus izmeklē policija un bērnu aizsardzības dienesti.

Starpinstitucionālās plānošanas sanāksmes tiek rīkotas noteiktos laikos katru nedēļu. Sanāksmēs vienmēr aicina piedalīties policiju, prokuroru, bērnu aizsardzības dienestus, bērnu un pusaudžu psihiatru un uz slimnīcas bāzes veidotu bērnu aizsardzības grupu. Dažkārt aicina piedalīties arī citus ekspertus, piemēram, vardarbības gadījumos, kas saistīti ar goda aizskaršanas motīviem. Cenšas nodrošināt, lai sanāksmē vai nu tieši, vai ar telekonferences starpniecību piedalītos visas iestādes, tostarp tās, kas neatrodas bērna mājā. Ir plānots ieviest videokonferences, lai piedalīties varētu tie, kas nevar personīgi ierasties bērna mājā.

⁹³ Parasti visu būtisko informāciju, tostarp medicīniskos ziņojumus, policijas ziņojumus un ziņas par intervences pasākumiem bērnu aizsardzības nolūkā, apkopo sociālie/bērnu aizsardzības dienesti. Visām iestādēm tiek prasīts sniegt informāciju sociālajiem/bērnu aizsardzības dienestiem.

⁹⁴ Pārraudzību un pastāvīgu atbalstu un palīdzību parasti sniedz vietējie sociālie/bērnu aizsardzības dienesti. Ja sociālais/bērnu aizsardzības dienests atrodas bērna mājā, tas darbojas kā lietas vadītājs un nodrošina vispārējo koordināciju un pārraudzību. Lietas vadītājs uzrauga, lai tiktu īstenoti pamatprincipi un lai visā procesā tiktu ievērotas bērna tiesības.

⁹⁵ <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/MDCK-colab-and-privacy-agreement.docx>

Saskaņā ar standartizēto darba kārtību sanāksmi vada bērnu aizsardzības dienestu koordinators. Katru lietu apspriež apmēram 30 minūtes. No visiem dalībniekiem tiek gaidīts, lai viņi būtu labi sagatavojušies, jo viņi tiek savlaikus informēti par lietu un zina, kas no viņiem tiek gaidīts. Katrai iestādei ir pašai jā sagatavo piezīmes par sanāksmi.

Sākotnēji starpinstitucionālās plānošanas sanāksmes nebija strukturētas un varēja būt ļoti garas. Tas radīja neapmierinātību, un dalībnieki dažkārt zaudēja motivāciju tajās piedalīties. Skaidra sanāksmes struktūra un darba kārtība palīdzēja atrisināt šo problēmu un ierobežot sanāksmes ilgumu. Iestādes darbojas, ievērojot savstarpēju uzticību un cieņu, un jebkāda kritika būtu jāsniedz konstruktīvā veidā.

Svarīgi, ka visas iestādes saprot starpinstitucionālo plānošanas sanāksmju nozīmi. Stokholmas bērna mājas oficiālajā starpinstitucionālajā sadarbības nolīgumā ir sniegta skaidra sadarbības struktūra. Tas ir svarīgi gadījumos, kad tiek apšaubīta starpinstitucionālo plānošanas sanāksmju nepieciešamība vai kad attiecīgās iestādes sanāksmes neuzskata par prioritāti.

Dokumentācija

Zviedrijas tiesību aktos ir noteikti ierobežojumi attiecībā uz bērna mājas lietu dokumentēšanu. Bērna mājā ir plaša vispārīga dokumentācija, no kuras var iegūt datus un statistikas datus, tomēr tie neattiecas uz konkrētām lietām.

Katra iestāde uzņemas atbildību par savu dokumentāciju un rīkojas saskaņā ar saviem noteikumiem un normām. Tomēr iestādes drīkst noteiktā apmērā apmainīties ar informāciju plānošanas sanāksmēs, strādājot ar konkrēto lietu visā darba procesā.

Tādējādi plānošanas un lietas pārskatīšanas procesā starpinstitucionālajām sanāksmēm ir centrālā loma. Bērnu aizsardzības dienesti uzņemas vispārējo atbildību par lietu, tostarp tās pārraudzību. Bieži vien tie ir tādā statusā, ka var noteikt, vai ir nepieciešamas turpmākas starpinstitucionālās lietas pārskatīšanas sanāksmes, kurās var dalīties ar informāciju.

Stokholmas bērna mājas starpinstitucionālās sanāksmes darba kārtība

1. Sanāksmes ievads un struktūra

- Dalībnieku iepazīstināšana: vārds, uzvārds un iestādes nosaukums
- Sanāksmes dokumentācija: sanāksmes piezīmes – vai nu kopīgās piezīmes, vai katras iestādes atsevišķi sagatavotās piezīmes
- Konfidencialitātes apsvērumi: vai sanāksmē piedalās kādas iestādes, kurām ir konfidencialitātes saistības – īsa informācija

2. Sanāksmes mērķis

- Informācijas apmaiņa un kopīga plānošana
- Nodrošināt, ka primāri tiek domāts par bērnu un bērna interesēm
- Noteikt konkrētu mērķi, kas attiecas uz lietu

3. Priekšvēsture un iepriekšējās zināšanas par lietu

- Sociālie dienesti:
 - iepriekš veiktā izmeklēšana par vardarbību ģimenē – kad;
 - iepriekš veiktie intervences pasākumi un to rezultāti.
- Policija/prokurors:
 - vai policija ir iepriekš saņēmusi ziņojumus par kādu no ģimenes, piemēram, par vardarbību, vielu pārmērīgu lietošanu vai citiem smagiem noziegumiem?

-
- Bērnu aizsardzības grupas un Bērnu un pusaudžu psihiatrijas aģentūras iespējamo lietas žurnālu pārskatīšana
- 4. Izmeklēšanas interviju plānošana**
- Kādas darbības attiecīgās iestādes ir veikušas pēc policijas ziņojuma sagatavošanas?
 - Izmeklēšanas intervijas diena:
 - datums un laiks;
 - bērna juridiskais pārstāvis un persona, kuru bērns pazīst un kas pavadīs bērnu uz bērna māju;
 - bērna specifiskās īpašības un stāvoklis, piemēram, valoda, īpašas vajadzības, stāvoklis mājās;
 - bērnu un pusaudžu psihiatrijas aģentūra atrodas novērošanas telpā.
- 5. Plānošana pēc izmeklēšanas intervijas – kādi jautājumi ir jāizvērtē jau šajā posmā**
- Bērnu aizsardzības izvērtējums – dažādi scenāriji
 - Kā tiks informēts bērna aprūpētājs?
 - Bērna iespējamās apvienošanās ar vecākiem/aprūpētājiem pēc intervijas plānošana
 - Prokurora un policijas domas par nākamajiem posmiem
 - Krīzes interence
 - Medicīniskā apskate
 - Kas informēs bērnu par lēmumiem un darbībām – *CRC 12. pants*
- 6. Citi jautājumi**
- Vai ir brāļi un māsas, kas varētu būt varmācības liecinieki?
 - Citi jautājumi, tostarp iespējamā vajadzība nodrošināt tulku
- 7. Starpinstitucionālās sanāksmes kopsavilkums**
- Sanāksmes kopsavilkums
 - Ja plānošanā ir nepieciešamas izmaiņas, ir jāinformē visas iestādes

Stokholmas bērna mājā skatītās lietas piemērs

Ēriks, 8 gadus vecs zēns, dzīvo ar abiem vecākiem, nav brāļu un māsu. Kādu dienu pēc skolas mācību stundas Ēriks pastāsta savam skolotājam, ka māte viņu sit, kad sadusmojas. Skola par to ziņo bērnu aizsardzības dienestiem, kuri ziņo par šo gadījumu policijai. Pēc nedēļas bērna mājā tiek rīkota starpinstitucionālā plānošanas sanāksme, kurā piedalās policija, bērnu aizsardzības dienesti, prokurors, bērnu un pusaudžu psihiatrs un slimnīcā nodibināta bērnu aizsardzības grupa. Visi speciālisti sniedz informāciju par to, ko viņi zina par Ēriku un viņa ģimeni. Starpinstitucionālā grupa nolemj, ka policijai pēc dažām dienām ir jāiztaujā Ēriks bērna mājā. Tā kā nav zināms, vai Ērika tēvs var pasargāt viņu no mātes vardarbības, Ērikam ieceļ juridisko pārstāvi. Iztaujāšanas dienā juridiskais pārstāvis satiek Ēriku skolā. Viņš paskaidro Ērikam, uz kuriem abi dodas, un Ērikam tiek parādīti attēli – ēka un policists, kas ar viņu sarunāsies. Viņiem pievienojas Ērika skolotāja un visi dodas uz bērna māju, tādējādi Ēriku pavada persona, kas viņu pazīst un kas nodrošina, ka viņš jūtas droši. Bērna mājā Ēriks satiek policijas darbinieku, kas viņu iztaujā. Iztaujāšanas laikā citi speciālisti, piemēram, prokurors un bērnu aizsardzības dienesta darbinieks, vēro interviju novērošanas telpā. Prokurors nolemj, ka Ērikam ir jāveic tiesu medicīnas ekspertīze, jo viņš runā par to, ka dabū zilumus, kad māte viņu sit. Uzreiz pēc iztaujāšanas bērna mājā viņam tiek veikta medicīniskā apskate. Pēc tās Ēriks un viņa skolotāja atgriežas skolā. Tajā pašā dienā bērnu aizsardzības dienesti gatavo tikšanos ar Ērika vecākiem. Šajā sanāksmē vecāki tiek informēti par to, ka Ēriks ir apmeklējis bērna māju, un viņiem tiek dots padoms, kā viņi var palīdzēt Ērikam un kā par viņu rūpēties bez fiziskas vai garīgas vardarbības. Vecākiem tiek noteikta arī jauna tikšanās pārraudzības sanāksmē ar bērnu aizsardzības dienestiem.

Attiecīgo iestāžu loma un funkcijas starpinstitucionālajā sanāksmē – bērna māja Linšepingā

Bērna māja

Starpinstitucionālās sanāksmes priekšsēdētājs. Atbild par to, lai nodrošinātu, ka sanāksmē tiek pieņemts kopīgs izvērtējums, pamatojoties uz attiecīgo iestāžu sniegto pietiekamo informāciju. Atbild par to, lai nodrošinātu, ka iestādes ir vienojušās par lietas nepārtrauktu plānošanu. Darbojas sekretāra statusā un izplata sanāksmes piezīmes iestādēm, kas piedalījušās sanāksmē.

Slimnīcas Pediatrijas nodaļa

Sniedz medicīnisko ekspertīzi. Sākotnēji izvērtē, kas ir nepieciešams medicīniskai apskatei. Sniedz informāciju, ja par bērnu ir jau kas zināms.

Bērnu un pusaudžu psihiatrijas aģentūra

Sniedz bērnu psihiatrisko ekspertīzi. Veic lietas sākotnējo izvērtējumu saistībā ar vajadzību sniegt krīzes atbalstu un terapeitisko iejaukšanos. Sniedz informāciju, ja par bērnu kas iepriekš ir zināms.

Policija un prokurors

Sniedz kriminālprocesuālo un tiesas ekspertīzi. Veic sākotnējo izvērtējumu, vai ir nepieciešams ierosināt kriminālizmeklēšanu.

Sociālie dienesti

Sniedz psihosociālo ekspertīzi. Veic lietas sākotnējo izvērtējumu saistībā ar bažām par bērna aizsardzību un intervences pasākumiem. Sniedz informāciju, ja par bērnu ir jau kas zināms.

Dānijas tiesību aktos noteiktais regulējums par informācijas apmaiņu bērna mājā

“Izvērtējot lietu, kurā ir iesaistīta bērna māja, sk. 50a. sadaļu, bērna mājas darbinieki, policija un prokuratūra, kā arī veselības aprūpes iestādes, pilnvarotie veselības aprūpes speciālisti un pašvaldības iestādes, kas risina jautājumus saistībā ar sociāli mazāk aizsargātiem bērniem un jauniešiem, var savstarpēji apmainīties ar stingri privātu informāciju, kas skar bērna vai jaunieša personīgos un ar ģimeni saistītos apstākļus, ja ir uzskatāms, ka jebkāda šādas informācijas apmaiņa ir nepieciešama saistībā ar bērna vai jaunieša veselību un attīstību.” 50. panta 1. punkta c) apakšpunkts Konsolidētajā likumā par sociālajiem dienestiem

Informācijas apmaiņas nodrošināšana bērna interesēs – Bērnu un jauniešu traumu centrs, Hārlema

2011. gadā Hārlemas Bērnu un jauniešu traumu centrs (*MDCK*) sāka rīkot starpdisciplinārās grupas iknedēļas sanāksmes. Sanāksmēs piedalījās dažādu iestāžu speciālisti, kas darbojas saistībā ar vardarbību un nevērīgu izturēšanos pret bērniem un vecāku vardarbību. Mērķis bija dalīties ar informāciju par konkrētiem gadījumiem.

Iknedēļas sanāksmēs speciālisti atspoguļoja konkrētus gadījumus, izmantojot anonimizētu informāciju un datus. Apspriežot šos gadījumus grupā, bieži vien kļuva acīmredzams, ka vairākas iestādes bija strādājušas ar to pašu lietu vai saistītām lietām, nemaz nenojaušot par to. Varēja gadīties, piemēram, ka tiesu izmeklēšanas psiholoģijas institūta psihologs strādāja ar vardarbības veicēju, nemaz nezinot, ka cietušais ir pāridarītāja bērns, kuru ārstē Bērnu un jauniešu traumu centra traumu speciālists. Datu aizsardzības noteikumu dēļ iestādes nedrīkstēja savstarpēji apmainīties ar informāciju vai sadarboties konkrētās lietās.

Grupa nolēma, ka ir absolūti nepieciešams risināt šo jautājumu, un veica vairākus pasākumus, lai uzlabotu informācijas apmaiņas iespējas, pienācīgi izvērtējot bērna intereses. Viens no šiem pasākumiem bija turpmāk minētā datu aizsardzības protokola izstrāde.

Pirmais konkrētais solis cīņā ar šķēršļiem, ko rada datu aizsardzības likumi, bija mēģināt panākt vecāku/aprūpētāju informētu piekrišanu apspriest lietu starpdisciplinārajā grupā. Grupa paskaidroja vecākiem/aprūpētājiem, ka apmainīties ar informāciju ir svarīgi, lai varētu strādāt, pienācīgi izvērtējot bērna intereses, un lai nodrošinātu, ka sniegtie pakalpojumi ir efektīvi. Lai arī daudzi vecāki/aprūpētāji vēlējās piekrist informācijas apmaiņai, grupa saskārās arī ar pretestību, jo īpaši gadījumos, kas saistīti ar šķiršanos liela konflikta apstākļos.

Otrs nozīmīgs solis bija dažādu iestāžu speciālistu iesaistīšanās grupu apmācībā par “strādāšanu kopā starpdisciplinārā grupā” Čadvikas Bērnu aizstāvības centrā Sandjego, ASV. Apmācība radīja sajūtu par darbošanos vienā virzienā un pozitīvi ietekmēja visu grupas locekļu vēlmi dalīties ar informāciju un strādāt ciešāk kopā. Taču ņemot vērā to, ka iestādēs bija strauja personāla mainība, grupai pievienojās aizvien jauni speciālisti. Tādēļ bija grūti saglabāt ilgtermiņā ietekmi, ko deva apmācība. Joprojām ir problemātiski atrast resursus jaunas apmācības iespējām, komandas veidošanas darbībām un tam, lai nodrošinātu zinātības nodošanu jaunajiem grupas locekļiem.

Acīmredzami kļuva skaidrs, ka ir nepieciešams protokols, kas dotu iespēju starpdisciplinārajai grupai dalīties ar informāciju par lietām, vienlaikus ievērojot tiesisko regulējumu. Grupa nolēma uzdot juristam, kas ir eksperts bērnu tiesību jomā un sniedz pakalpojumus lietās, kas saistītas ar sliktu izturēšanos pret bērniem, izstrādāt datu aizsardzības protokola projektu. Jurists apmeklēja Čadvikas Bērnu aizstāvības centru, lai iegūtu zināšanas par centrā izmantotajām informācijas apmaiņas metodēm, normām un noteikumiem. Apmeklējuma laikā iegūtās zināšanas tika izmantotas protokola izstrādē.

Protokola projektu rūpīgi izskatīja visu līgumslēdzēju iestāžu, tostarp policijas, prokuratūras, traumu centra un tiesu medicīnas garīgās veselības aģentūras, likumīgie pārstāvji. Datu aizsardzības protokolu acīmredzami parakstīja visu iesaistīto iestāžu direktori. Tad protokols tika nosūtīts Nīderlandes Datu aizsardzības iestādei, kas to apstiprināja.

Tiks izstrādāta rokasgrāmata par informācijas apmaiņu, izmantojot datu aizsardzības protokolu, lai nodrošinātu informācijas apmaiņu starp personālu. Rokasgrāmatas pamatelements ir jautājumu virkne, kas skar informācijas apmaiņas ētiskos un juridiskos apsvērumus.

Datu aizsardzības protokols acīmredzami sniedz priekšrocības vairākos veidos. Datu apmaiņa saskaņā ar protokolu ļauj ietaupīt laiku un novērst nepamatotu kavēšanos. Speciālisti ātri iegūst informāciju un netērē laiku un pūles informācijas meklēšanai un pieprasījumiem no atsevišķām iestādēm. Datu apmaiņa ir arī pamats tam, lai sniegtu ātru un mērķētu palīdzību. Tā palīdz nodrošināt vispusīgu un saskaņotu pieeju cietušā atbalsta sniegšanai un veicina komandas garu.

Lai arī vairums iestāžu piekrīt, ka efektīvas iestāžu sadarbības nodrošināšanai ir svarīgi dalīties ar informāciju bērna interesēs, pastāv tomēr risks, ka klienti iesniedz sūdzības pret atsevišķiem speciālistiem. Par to raizējas daži speciālisti, kas darbojas Bērnu un jauniešu traumu centrā. Lai arī datu aizsardzības protokols pilnībā atbilst Nīderlandes datu aizsardzības likumam, tas pilnībā nepasargā atsevišķus speciālistus no disciplinārlietas, ko var ierosināt viņu profesionālā apvienība. Svarīga gūtā mācība ir tā, ka no disciplinārlietas ierosināšanas riska var izvairīties, ja attiecīgās profesionālās apvienības aktīvi tiek iesaistītas protokola izstrādē un apstiprināšanā. Tāpēc ir svarīgi nodrošināt, lai datu aizsardzības protokola projekts tiktu iesniegts visām attiecīgajām profesionālajām apvienībām un tiktu saņemta to oficiāla piekrišana.

Bērnu un jauniešu traumu centra Privātuma protokols⁹⁶

Privātuma aizsardzības protokola mērķis ir nodrošināt, lai Bērnu un jauniešu traumu centra (MDCK) locekļi varētu dalīties ar nepieciešamo informāciju par klientu, viņa vecākiem un citām lietā iesaistītajām personām, pienācīgi izvērtējot bērna intereses:

“MDCK mērķis ir veicināt visu iestāžu un to personāla sadarbību, pienācīgi izvērtējot bērna intereses un saskaņotā veidā, lai nodrošinātu, ka bērns ir pastāvīgā drošībā. Viens no starpdisciplinārās metodes stūrakmeņiem ir visas pieejamās informācijas izmantošana, lai izstrādātu “rīcības plānu”, kas izbeigtu ļaunprātīgu rīcību un nodrošinātu palīdzību bērnam un viņa ģimenei. Tas nozīmē visas (nepieciešamās) informācijas un lietas materiālu apmaiņu.” (MDCK Datu aizsardzības protokols)

⁹⁶ Privātuma protokola versija angļu valodā ir pieejama <http://www.childcentre.info/promise/wp-content/uploads/2015/11/MDCK-colab-and-privacy-agreement.docx>

Lietas tiek nosūtītas uz *MDCK*, izmantojot attiecīgo vietējo nosūtīšanas mehānismu, ko piemēro bērniem, kas piedzīvojuši ļaunprātīgu rīcību vai nevērīgu izturēšanos. Pirms lietas nosūtīšanas uz *MDCK* attiecīgajiem speciālistiem ir obligāti jāinformē vecāki un bērni vecumā līdz 16 gadiem par to, ka visa informācija, kas ir būtiska bērna un ģimenes drošībai, tiks sniegta *MDCK* dalībniešādēm un tajā strādājošajiem speciālistiem.

Praksē katra saistībā ar lietu rīkotā sanāksme sākas ar atgādinājumu: “Mēs apmaināmies tikai ar to informāciju, kas ir nepieciešama darbam ar lietu, un lai garantētu, ka bērns un viņa ģimene ir pastāvīgā drošībā”.

Pēc tam grupas vadītājs nolasa bērna un ģimenes locekļu vārdus un uzvārdus, dzimšanas datus un citus attiecīgos personas datus un galvenos faktus saistībā ar lietu. Tad sanāksme tiek pārtraukta, lai visi grupas locekļi varētu ieskatīties savas iestādes lietvedībā un pārliicināties, vai attiecīgais bērns vai ģimene ir nonākusi iestādes uzmanības lokā. Ja ir kas zināms, tiek identificēta būtiska informācija, kas jāpaziņo citām iestādēm.

Pēc 30 minūtēm grupa atkal sanāk kopā. Grupas locekļi apmainās ar būtisko informāciju saistībā ar lietu un izstrādā rīcības plānu. Iegūtā informācija tiek saglabāta *MDCK* aizsargātās datnēs tādā veidā, lai visi grupas locekļi to vajadzības gadījumā varētu izgūt.

Tā kā Nīderlandes tiesību akti ir ļoti ierobežojoši attiecībā uz informācijas apmaiņu starp iestādēm, katrs grupas loceklis datnes pierakstos dokumentē savus apsvērumus par informācijas apmaiņu ar *MDCK* grupu. Parastais formulējums ir, ka pastāv riski bērna drošībai, kas tiek apliecināts ar faktiem un novērojumiem, un tādēļ tas attaisno informācijas apmaiņu bērna interesēs.

6. standarts. Izmeklēšanas intervijas⁹⁷

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>6.1. Uz pierādījumiem balstīta prakse un protokoli. Izmeklēšanas intervijas veic saskaņā ar uz pierādījumiem balstītu praksi un protokolus, kas nodrošina iegūto pierādījumu kvalitāti un kvantitāti. Iztaujāšanas galvenais mērķis ir izvairīties no retraumatizācijas un panākt, lai bērns brīvā stāstījumā sniegtu pēc iespējas sīkākas ziņas, uzdodot viņam atvērtus, neuzvedinošus jautājumus tā, lai bērna paziņojumi tiktu sniegti tādā veidā, kas atbilst pierādījumu iegūšanas normām un aizstāvības tiesībām, un ir derīgi tiesā.</p> <p>6.2. Kvalificēts personāls. Izmeklēšanas intervijas veic kvalificēts personāls, kas ir regulāri apmācīts veikt izmeklēšanas intervijas.</p> <p>6.3. Atrašanās vieta un ierakstīšana. Izmeklēšanas intervijas tiek veiktas bērna mājā. Tās tiek audiovizuāli ierakstītas, lai dažādiem speciālistiem, kam nepieciešama piekļuve bērna skaidrojumiem, nebūtu jāveic atkārtota iztaujāšana.</p> <p>6.4. Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā klātbūtne. Izmeklēšanas interviju veic viens speciālists. Visi attiecīgie⁹⁸ starpdisciplinārās, starpinstitucionālās grupas locekļi var novērot izmeklēšanas interviju vai nu tiešsaistē blakustelpā, vai tās ierakstu. Starp intervētāju un novērotājiem pastāv mijiedarbības sistēma, kas ļauj novērotājiem uzdot jautājumus bērnam ar intervētāja starpniecību.</p> <p>6.5. Atbildētāja tiesību uz taisnīgu tiesu un “pušu līdzekļu vienlīdzību” ievērošana. Ir izstrādāta kārtība, kādā aizstāvība uzdod jautājumus cietušam bērnam/lieciniekam ar izmeklēšanas intervētāja starpniecību. Ja apsūdzētajai personai ir tiesisks pamats novērot bērna liecināšanu, to nodrošina ar audiovizuālās pārraides līdzekļiem, lai nepieļautu apsūdzētā un bērna iespējamo saskari.</p> <p>6.6. Intervijas pielāgošana bērnam. Intervija tiek pielāgota bērna vecumam, attīstībai un kultūras fonam un tiek ņemtas vērā īpašās vajadzības, tostarp tulka pakalpojumi. Tas var iekļaut intervijas ilguma samazināšanu, pārtraukumu paredzēšanu un iespēju, ka intervija tiek veikta vairākās sesijās. Interviju skaitu ierobežo līdz minimumam, kas nepieciešams kriminālizmeklēšanai. Ja ir nepieciešamas vairākas intervijas, tās veic tas pats speciālists.</p>
<p>KĀPĒC DIENESTIEM ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām Informācijas sniegšana Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu Izmeklēšanas un tiesvedības procedūru pielāgošana gadījumos, kad ir iesaistīti bērni Iztaujāšana notiek šim nolūkam īpaši paredzētās vai pielāgotās telpās Iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību Bērnu iztaujāšanas iespēju robežās un attiecīgā gadījumā vienmēr veic viena un tā pati persona No seksuālās vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās cietušo personu iztaujāšanu veic tā paša dzimuma persona Iztaujāšanu skaits ir pēc iespējas mazāks, un tās veic tikai tad, ja kriminālizmeklēšanā un tiesvedībā tās ir obligāti vajadzīgas Visas cietušā bērna vai attiecīgā gadījumā liecinieka statusā esošā bērna iztaujāšanas var ierakstīt audiovizuāli un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumu kriminālprocesā Iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uz klausīt, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju Apmācība un rīki Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (CRC) uzsver, ka “vardarbības gadījumi, par kuriem ziņojis bērns, pārstāvis vai trešā persona, ir jāizmeklē kompetentiem speciālistiem,</p>

⁹⁷ Izmeklēšanas interviju var definēt šādi: “atsevišķa sesija, ierakstīta iztaujāšana, kas domāta, lai izdibinātu no bērna vienreizēju informāciju, ja pastāv bažas par iespējamu ļaunprātīgu rīcību vai ja bērns ir kļuvis par vardarbības liecinieku pret citu personu” (<http://www.nationalcac.org/forensic-interview-services/>) vai “strukturēta saruna ar bērnu, kuras mērķis ir izdibināt sīkāku informāciju par iespējamu(-iem) notikumu(-iem), ko bērns ir pieredzējis vai kļuvis par liecinieku”. (http://www.smallvoices.org/what_we_do/forensic_interviews.html). Izmeklēšanas interviju veic, lai iegūtu no bērna informāciju, kas attiecas uz tiesu vai ir derīga tiesai.

⁹⁸ Attiecīgie locekļi var atšķirties atkarībā no valsts prakses, tiesiskām procedūrām un likuma. Piemēram, tie var būt psihologs (ja interviju veic policija), sociālie dienesti, tiesībsardzības iestādes, likumīgais aizbildnis, prokurors, tiesnesis. Bērna iztaujāšanu nav atļauts novērot ģimenei/aprūpētājiem.

	<p>kas guvuši savai lomai atbilstošu un vispusīgu apmācību, un izmeklēšanā ir jāizmanto pieeja, kas balstīta uz bērna tiesībām un ir bērniem pielāgota. Stingras, tomēr bērniem pielāgotas izmeklēšanas procedūras palīdzēs nodrošināt vardarbības pareizu identificēšanu un palīdzēs sniegt pierādījumus administratīvā procesā, civilprocesā, bērnu aizsardzības procesā un kriminālprocesā. Īpaši ir jā rūpējas, lai bērnam netiktu nodarīts kaitējums turpmākajā izmeklēšanas procesā. Šajā saistībā visām pusēm ir jā lūdz bērna viedoklis un tam jā piešķir pienācīgs svars.” (<i>UNCRC Vispārējais komentārs Nr. 13</i>⁹⁹). <i>CRC</i> arī norāda, ja tiek pārkāptas bērna tiesības, “valstīm ir jā pievērš īpaša uzmanība tam, lai nodrošinātu, ka bērniem un viņu pārstāvjiem ir pieejamas efektīvas un bērnu vajadzībām pielāgotas procedūras.” (<i>Vispārējais komentārs Nr. 5</i>¹⁰⁰). Tā arī mudina dalībvalstis “pieņemt un īstenot noteikumus un procedūras bērniem, kas cietuši no fiziskas vardarbības, seksuālās vardarbības vai citiem vardarbīgiem noziegumiem, nodrošinot, ka tiek novērsta liecību atkārtota sniegšana, izmantojot iztaujāšanas videoierakstus, lai mazinātu retraumatizāciju” (<i>Vispārējās diskusijas par bērnu tiesībām tikt uzklautiem</i>¹⁰¹). Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu¹⁰² IV. nod. D daļas 6. punktu un EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei¹⁰³, Eiropas Komisija, piemēram, 1., 2. un 6. principu.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Pētījumi liecina, ka atkārtota iztaujāšana var būt bērnam ļoti traumatiska un izraisīt retraumatizāciju. Šāda “retraumatizācija” var bērnam nodarīt pat lielāku kaitējumu nekā pati ļaunprātīgā rīcība. Tāpēc ir jā veic īpaši pasākumi, lai nodrošinātu, ka bērniem ir dota iespēja sniegt liecības emocionāli un fiziski drošā un veicinošā vidē, lai novērstu retraumatizāciju un nodrošinātu sekmīgu kriminālizmeklēšanu un tiesas procesu. Pētījumi arī liecina, ka atkārtotas iztaujāšanas, ko veic personas, kas nav īpaši apmācītas izmeklēšanas interviju vadīšanā, visticamāk, izkropļo bērna uzskatu par notikumiem, uzdodot uzvedinošus jautājumus, kas kaitīgi ietekmē kriminālizmeklēšanu. Tāpēc ir jā veic pasākumi, lai nodrošinātu izmeklēšanas intervijas atbilstību prasībām, kas attiecas uz pierādījumu iegūšanas normām, un lai tiktu ievērotas aizstāvības tiesības, lai iegūtie pierādījumi būtu derīgi tiesā.¹⁰⁴</p>
<p>IZPILDES RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS</p>	<p>Uz pierādījumiem balstīta prakse un protokoli</p> <ul style="list-style-type: none"> - Visās izmeklēšanas intervijās un aptaujās tiek izmantoti uz pierādījumiem balstīti protokoli, piemēram, <i>NICHD</i> vai <i>NCAC</i>. - Intervētāji ir apmācīti izmantot uz pierādījumiem balstītu praksi un protokolus. - Izmeklēšanas intervētāju iegūtie pierādījumi ir konsekventi atzīti par derīgiem tiesā. <p>Kvalificēts personāls</p> <ul style="list-style-type: none"> - Izmeklēšanas intervijas un aptaujas veic tikai kvalificēts personāls. - Personāls tiek regulāri apmācīts, kā veikt izmeklēšanas intervijas. - Personālam tiek sniegti regulāri norādījumi un konsultācijas un tiek veikta uzraudzība, tostarp, nodrošinot salīdzinošās pārbaudes (sk. arī 9. standartu). <p>Atrašanās vieta un ierakstīšana</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērna mājā ir pieejamas īpašas bērniem piemērotas izmeklēšanas interviju telpas.

⁹⁹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹⁰⁰ https://www.unicef-irc.org/portfolios/general_comments/GC5_en.doc.html

¹⁰¹ <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Pages/DiscussionDays.aspx>

¹⁰² <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

¹⁰³ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

¹⁰⁴ Šeit minētais pētījums ir dokumentēts vairākos izdevumos, tostarp: *Henry, Jim* (1997). *Following Disclosure, System Intervention Trauma to Child Sexual Abuse Victims*. *Journal of Interpersonal Violence* 12: 499; *Newgent, Rebecca A., Fender-Scarr, Lisa K. and Bromley, Jamie L.* (2002). *The Retraumatization of Child Sexual Abuse: The Second Insult*. National Institute for Trauma and Loss in Children, Volume 2, Number 2, Fall 2002; *Newlin, Chris, Cordisco Steele, Linda, Chamberlin, Andra, Anderson, Jennifer, Kenniston, Julie, Russell, Amy, Stewart, Heather and Vaughan-Eden, Viola* (2014).-vēl padomāt, ko ar to bibliogrāfiju *Child Forensic Interviewing: Best Practices*. U.S. Department of Justice Office of Justice Programs Office of Juvenile Justice and Delinquency Prevention; *Westcott Helen L. and Davies, Graham M* (eds) (2002). *Children’s Testimony: A Handbook of Psychological Research and Forensic Practice*. Wiley Series of the Psychology of Crime, Policing and Law, July 2002; *Jansson, Helene, Rathje, Pia and Gade Hansen, Søren* (2015). *The experience of children testifying in court in cases of sexual abuse*. *PCK* Kopenhāgenas Seksoloģijas klīnika, seksuālās vardarbības centrs, *Rigshospitalet* Kopenhāgena un Bērnu valsts padome, Dānija.

	<p>- Interviju telpas ir aprīkotas ar kameru un skaņu sistēmu, kas nodrošina augstas kvalitātes ierakstus un izmeklēšanas intervijas vērošanu tiešsaistē.</p> <p>- Visas intervijas tiek audiovizuāli ierakstītas.</p> <p>- Interviju ieraksti tiek uzglabāti drošā vietā un tiem ir ierobežota pieejamība.</p> <p>Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā klātbūtne</p> <p>- Iztaujāšanu parasti veic viens speciālists, bet citi attiecīgie speciālisti to novēro citā telpā.</p> <p>- Ir pieejams aprīkojums, kas ļauj vērot intervijas tiešsaistē uz ekrāna citā telpā.</p> <p>- Ir pieejams aprīkojums, kas ļauj novērotājiem vajadzības gadījumā tieši sazināties ar intervētāju, izmantojot austiņu.</p> <p>- Izmeklēšanas intervētājiem būtu jābūt apmācītiem, kā izmantot tulka pakalpojumus iztaujāšanas laikā.</p> <p>- Intervētājs bērnam un tulkam izskaidro tulka lomu. Intervētājs iesaka, vai tulkam būtu jāpieslēdzas ar telesakaru līdzekļiem vai jābūt klāt interviju telpā, kā arī iesaka, kurā vietā tulkam būtu jāatrodas interviju telpā. Tulkošanu pārbauda otrs tulks, lai nodrošinātu precizitāti.</p> <p>- Nepavadītu bērnu un bērnu, kam nepieciešams patvērums, aptaujas novēro attiecīgās imigrācijas iestādes, bērna likumīgais aizbildnis un citi attiecīgie speciālisti.</p> <p>- Novērošanas grupa izmanto pārbaudes punktu sarakstu un nodrošina, ka katram ir skaidra sava loma un pienākumi.</p> <p>- Pārkāpumus neizdarījušiem ģimenes locekļiem un aprūpētājiem nav atļauts novērot izmeklēšanas interviju.</p> <p>Atbildētāja tiesību uz taisnīgu tiesu un “pušu līdzekļu vienlīdzību” ievērošana.</p> <p>- Aizstāvības advokātam ir piedāvāta iespēja uzdot jautājumus bērnam pēc skaidrojumu sniegšanas, piemēram, bērna otrā intervijā.</p> <p>- Ja tiek pieprasīta otra intervija, tajā uzdod tikai papildjautājumus un neatkārtoti pirmajā intervijā uzdotos jautājumus.</p> <p>- Ja tiek pieprasīta otra intervija, to veic tas pats speciālists, kas veica pirmo interviju.</p> <p>- Apsūdzētais vardarbības veicējs nedrīkst ienākt bērna mājas telpās, taču viņam var atļaut novērot interviju ar audiovizuālās pārraides starpniecību.</p> <p>Pielāgošana bērniem</p> <p>- Interviju skaitu ierobežo līdz absolūtajam minimumam, kas nepieciešams kriminālizmeklēšanai.</p> <p>- Ja ir nepieciešamas vairākas intervijas, tās veic tas pats speciālists.</p> <p>- Iztaujāšanu pielāgo personas stāvoklim un raksturojumam, ņemot vērā personas vecumu, attīstību, valodas prasmi, kognitīvo un sociālo līmeni, kultūras fonu, emocionālo stāvokli.</p> <p>- Īpašās vajadzības ir izpētītas un tiek ievērotas.</p> <p>- Vajadzības gadījumā tiek piedāvāti tulka pakalpojumi.</p>
RĪKI, POLITIKA, RESURSI	<p><i>NICHD</i> Izmeklēšanas intervijas protokols¹⁰⁵</p> <p><i>NCAC</i> bērnu izmeklēšanas interviju struktūra¹⁰⁶</p> <p><i>APSAC</i> Izmeklēšanas intervijas praktiskās vadlīnijas¹⁰⁷</p> <p>“<i>Corner House</i>” Izmeklēšanas intervijas protokols¹⁰⁸</p>

Bērniem piemērota pieeja pierādījumu un taisnīga tiesas procesa nodrošināšanai – bērna māja Islandē

Uz pierādījumiem balstīta prakse un protokoli

Bērna mājā veic divu veidu izmeklēšanas intervijas, proti, liecību sniegšana lietas izskatīšanai tiesā un aptaujas; katra no tām kalpo vairākiem mērķiem tiesu sistēmai un medicīniskiem un bērnu aizsardzības dienestiem. Abu veidu intervijas veic, pamatojoties uz pierādījumiem balstītu praksi un protokolus.

Bērna mājā Islandē izmanto divus iztaujāšanas protokolus. Viens ir starptautiski atzītais Nacionālā bērnu tiesību aizsardzības centra (*NCAC*) [*National Children's Advocacy Center*]

¹⁰⁵ <http://nichdprotocol.com/>

¹⁰⁶ <http://nationalcac.org/>

¹⁰⁷ (<http://www.apsac.org/practice-guidelines>)

¹⁰⁸ https://www.cornerhousemn.org/images/CornerHouse_RATAC_Protocol.pdf

Strukturētais bērnu izmeklēšanas interviju protokols, savukārt otrs ir Nacionālā bērnu veselības un cilvēka attīstības institūta (*NICHD*) [*National Institute of Child Health and Human Development*] Starptautiskais Protokols uz pierādījumiem balstītām bērnu izmeklēšanas intervijām. Izmeklēšanas intervētāji Islandes bērna mājā ir speciālisti garīgās veselības jomā un ieguvuši izglītību bērnu attīstības jomā. Viņi ir apmācīti izmantot vienu vai abus protokolus.

NCAC bērnu izmeklēšanas interviju struktūra ir elastīga, un to var pielāgot dažādu vecumu bērniem, kam ir atšķirīgs kultūras fons. Tas ir piemērots tādu bērnu iztaujāšanai, kas varētu būt cietuši no seksuālas vai fiziskas vardarbības vai kas varētu būt vardarbības liecinieki. *NCAC* izmeklēšanas intervijas modelī uzsvars tiek likts uz elastīgu domāšanas un lēmumu pieņemšanas pieeju iztaujāšanas procesā pretstatā jau sagatavotam formātam. Katrs modeļa komponents ir iekļauts, pamatojoties uz pētījumu. Praktizējošu ekspertu grupa katru gadu pārskata protokolu, lai noteiktu, vai ir nepieciešams tajā veikt atbilstīgus papildinājumus vai pielāgojumus.¹⁰⁹

NICHD protokols tika izstrādāts, ņemot vērā konkrētus ar bērna attīstību saistītus apsvērumus, tostarp valodas spējas, atmiņu, ietekmējamību, izmeklēšanas vajadzības, intervētāja uzvedību un stresa un traumas sekas. To izstrādāja starpdisciplināra grupa, kurā ietilpst pētnieki, izmeklēšanas intervētāji, policijas darbinieki un juristi, kas tiecas izmeklēšanas intervijās izmantot uz pierādījumiem balstītu pieeju.¹¹⁰

Aptaujas

Jo agrāk tiek identificēta vardarbība pret bērnu un lieta tiek nodota bērna mājai, jo labākas ir izredzes bērnam atļaut un saņemt atbilstošu ārstēšanu. Jo īpaši grūti ir identificēt seksuālu vardarbību pret bērnu, jo bērns ne vienmēr parāda kādas acīmredzamas zīmes vai sniedz ziņas par ļaunprātīgu rīcību. Bērni tomēr var dot norādes un zīmes, kas var radīt aizdomas par to, ka ir notikusi seksuāla vardarbība vai seksuāla izmantošana. Piemēram, aizdomas par seksuālu vardarbību pret bērnu var rasties, ja bērns izrāda savam vecumam neatbilstošas zināšanas vai interesi par seksuālām darbībām, zīmē seksuālas darbības vai sūdzas par sāpēm dzimumorgānos. Aizdomas var rasties arī tad, ja būtiski mainās bērna noskaņojums un/vai uzvedība un ja bērns izrāda savam vecumam neatbilstošu seksuālo uzvedību.

Ja ir aizdomas par vardarbību pret bērnu, Islandes tiesību aktos ir noteikts, ka visām amatpersonām, speciālistiem un citām personām, kas strādā ar bērniem, ir jāziņo bērnu aizsardzības dienestiem (*BAD*) par aizdomām par vardarbību pret bērnu. Bērnu aizsardzības dienesti bieži vien nodod šīs lietas bērna mājai, kas veic aptaujas. Būtu jāatzīmē, ka aptaujas gandrīz vienmēr attiecas uz gadījumiem, ja pastāv aizdomas par seksuālu vardarbību un izmantošanu. Izņēmuma gadījumos šādas iztaujāšanas veic bērniem bez pavadona un bērniem patvēruma meklētājiem, un to mērķis ir dokumentēt bērna stāstījumu saistībā ar patvēruma pieteikumu un identificēt iespējamo traumu, tostarp ļaunprātīgu rīcību, kas pret viņiem varētu būt vērsta ceļojuma laikā.

Ja pastāv aizdomas par seksuālo vardarbību pret bērnu, aptaujas tiek veiktas gadījumos, ja bērna sniegtās ziņas ir nepārliciecināmas vai neviennozīmīgas, ja vardarbības veicējs nav sasniedzis vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība, un ja bērns ir sniedzis ziņas, taču atsakās atklāt vardarbības veicēja vārdu. No seksuālas vardarbības cietušā bērna brāļus un māsas var nosūtīt uz bērna māju aptaujas veikšanai gadījumos, ja vardarbības veicējs ir cietušā uzticības lokā

¹⁰⁹ Sk. <http://nationalcac.org>

¹¹⁰ Sk. <http://nichdprotocol.com>

esoša persona un tai ir bijusi piekļuve cietušā brāļiem un māsām. Šādas aptaujas var veikt pat tad, ja brāļi un māsas nav snieguši ziņas par jebkāda veida seksuālu vardarbību.

Aptaujas veic, izmantojot uz pierādījumiem balstītus izmeklēšanas intervijas protokolus. Tās novēro tikai bērnu aizsardzības dienestu personāls. Ja aptaujas laikā bērns sniedz ziņas par seksuālu vardarbību, intervētājs nekādā gadījumā neuzdod sīkākus jautājumus, bet rūpīgi klausās bērna stāstījumu un pēc tam izbeidz interviju un pateicas bērnam par ierašanos bērna mājā. Uzreiz pēc ziņu sniegšanas interviju novērojošais bērnu aizsardzības darbinieks nodod lietu policijai kriminālizmeklēšanai. Otra iztaujāšana notiek tiesneša uzraudzībā (sk. turpmāk), ko, vēlams, veic tas pats intervētājs.

Pēc aptaujas bērns paliek vienā no bērna mājas uzgaidāmajām telpām, kamēr pārkāpumus neizdarījušie vecāki/aprūpētāji sarunājas ar intervētāju un bērnu aizsardzības darbinieku. Šīs tikšanās laikā intervētājs iziet cauri galvenajiem aptaujas punktiem un sniedz padomu, kā rīkoties jautājumos, kas radušies aptaujas laikā. Piemēram, kā rīkoties, ja ir mainījusies bērna uzvedība, vai sniegti ieteikumi par to, kādus pasākumus veikt, lai turpmāk pasargātu bērnu. Ja aptaujas laikā bērns ir ziņojis par seksuālo vardarbību, visus šos gadījumus izvērtē, lai izlemtu, vai bērns ir jānosūta uz bērna māju medicīniskai ekspertīzei un/vai jānodod ārstniecības dienestu rīcībā.

Ja iespējams vardarbības veicējs nav vēl sasniedzis vecumu, ar kuru iestājas kriminālatbildība, vai ja bērns atsakās izpaust vardarbības veicēja vārdu, veic aptauju, lai dotu bērnam iespēju izstāstīt savu sakāmo un lai dokumentētu stāstījumu. Ir svarīgi iegūt visu informāciju un ziņas, kas nepieciešamas, lai dienesti varētu rīkoties un veikt pārraudzību.

[Kopīgas izmeklēšanas intervijas – liecināšana tiesai](#)

Būtiskākā Islandes bērna mājas atšķirība ir tā, ka izmeklēšanas procesā cietušajam bērnam ir dota iespēja sniegt liecību bērna mājā tiesneša vadībā. Ja ir izdots apsūdzības raksts, kopīgās izmeklēšanas intervijas laikā sniegtā bērna liecība automātiski kļūst par tiesai sniegtu apgalvojumu.

Mērķis ir pasargāt bērnu no atkārtotu apgalvojumu sniegšanas tiesas namā un no iespējamās konfrontācijas ar atbildētāju tiesas sēdē. Turklāt bērna liecības var izdibināt bez nepamatotas kavēšanās, savukārt tiesvedība var ilgt vairāk nekā gadu no sākotnējo skaidrojumu sniegšanas brīža. Kopumā tiek uzskatīts, jo īsāks ir laikposms, kas pagājis no vardarbības veikšanas līdz izmeklēšanas intervijai, jo lielāka pierādījumu vērtība ir bērna apgalvojumiem. Turklāt nevar apgalvot, ka ziņu izpaušanu ir ietekmējuši ārstēšanas ieviešanas pasākumi vai citi faktori, kas var rasties, ja no ziņu sniegšanas līdz tiesai ir pagājis ilgāks laiks.

Izmeklēšanas intervijas pamatdoma ir līdzsvarot divus cilvēka pamattiesību principus, proti, “taisnīgs tiesas process” un “atbildētāja tiesības uz taisnīgu tiesu”, no vienas puses, un “bērna intereses”, no otras puses. Tāpēc iztaujāšana ir jārīko tā, lai aizstāvības pozīcija varētu novērot bērna liecināšanu un uzdot cietušajam bērnam jautājumus. Bērna mājā tas ir iespējams attiecīgā gadījumā ar intervētāja starpniecību. Šī kārtība atbilst praksei, kuru Eiropas Cilvēktiesību tiesa savā tiesas praksē ir noteikusi kā atbilstīgu procedūru.

Jāatzīmē, ka apsūdzētā persona nedrīkst ierasties bērna mājā, lai novērotu bērna liecināšanu. Tiesnesis var ļaut apsūdzētajai personai vērot intervijas audiovizuālo pārraidi, un šādā gadījumā apsūdzētais parasti atrodas tiesas namā. Tomēr tas notiek ļoti reti.

Interviju ierakstīšana

Ir divas izmeklēšanas interviju telpas. Visas intervijas ar bērnu tiek audiovizuāli ierakstītas. Ierakstītās datnes uzglabā drošā arhīvā. Ja ir ierosināta tiesiska darbība, tiesnesis un policijas izmeklētāji saņem ierakstītās intervijas kopiju. Ieraksts tiek uzskatīts par derīgu liecību tiesvedībā. Ieraksti ir pieejami arī dažādiem speciālistiem bērna mājā, kas pieprasa piekļuvi bērna paustajām ziņām medicīniskās pārbaudes vai terapijas vajadzībām.

Tiesas sēde, izmantojot audiovizuālo tehnoloģiju, Islande (Bragi Gudbrandsona foto: Islandē izveidotā bērna māja, Baltijas Jūras valstu padomes un Eiropas Padomes konference, Tallina, 2015. gada 19.–20. februāris)

Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā klātbūtne

Izmeklēšanas intervijas veic viens apmācīts izmeklēšanas intervētājs. Visi attiecīgie starpdisciplinārās, starpinstitucionālās grupas locekļi var novērot izmeklēšanas interviju tiešsaistē blakustelpā. Intervētājs ieliek austiņu, un novērotāji var sazināties ar intervētāju pa mikrofonu, kas novietots novērošanas telpā.

Islandē izveidotajā bērna mājā pastāv stingrs uzskats, ka ir svarīgi izvairīties no bērna atkārtotas iztaujāšanas, ko veic dažādas iestādes dažādās vietās, tostarp tiesas zālē. Pētījumi liecina, ka atkārtota iztaujāšana bērnam var būt ļoti traumatiska. Atkārtotas intervijas, visticamāk, atkārtoti traumē bērnu, kam var būt pat postošākas sekas nekā pašai vardarbībai.

Izmeklēšanas/tiesas interviju laikā iztaujāšanu blakustelpā novēro tiesnesis, kas oficiāli atbildīgs par procedūru, sociālais darbinieks no BAD, policija, prokuratūra, aizstāvības pozīcija un bērna advokāts. Intervijas audiovizuālo ierakstu veic vairāku iemeslu dēļ, proti, lai iegūtu datus bērnu aizsardzības dienestu novērtējumam un kriminālizmeklēšanai un lai iegūtu tiesai derīgas liecības pamattiesvedībā, ja ir izdots apsūdzības raksts. Šāda kārtība vairumā gadījumu dod iespēju veikt tikai vienu interviju, jo bērnam nav jāierodas tiesā.

Aptaujas laikā bērna aizsardzības darbinieks novēro interviju tiešsaistē blakustelpā TV vai datora ekrānā.

Ja aptaujā nepavadītus nepilngadīgos un bērnus, kas ir patvēruma meklētāji, interviju novēro Imigrācijas direktorāta pārstāvis, bērna likumīgais aizbildnis un vietējā bērnu aizsardzības dienesta par lietu atbildīgais sociālais darbinieks. Dažkārt tiek piesaistīta arī policija, piemēram, ja pastāv aizdomas par cilvēku tirdzniecību.

Pielāgošana bērniem

Intervija ir pielāgota bērna attīstībai, vecumam un kultūras fonam. Iztaujāšanā tiek ņemtas vērā bērna īpašās vajadzības, un intervijas tiek pielāgotas bērniem ar fiziskās vai garīgās attīstības traucējumiem. Praksē tas nozīmē, ka dažkārt ir jāsamazina intervijas ilgums, jāparedz pārtraukumi un intervija jāvada tam pašam speciālistam vairākās sesijās. Ja bērns labi nepārvalda valodu, kurā runā intervētājs, vai ja bērns lieto zīmju valodu, tiek piesaistīti tulki.

Izmeklēšanas interviju veicināšana bērniem piemērotās telpās apmācītu speciālistu vadībā – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba

Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centra mērķis ir nodrošināt pietiekamu un derīgu informāciju tiesvedībai un līdz minimumam samazināt bērna retraumatizāciju. Tālab Centrs piedāvā bērniem piemērotas telpas, kurās iztaujāšanu veic viens kvalificēts darbinieks, izmantojot uz pierādījumiem balstītu protokolu.

Centra darbā tiek izmantota starpdisciplināra pieeja, lai nodrošinātu, ka katram bērnam tiek sniegta vispusīga rīcība. Grupā ietilpst psihologi, psihiatri, neiropediatrs, sociālie darbinieki, sociālie pedagogi, logopēds, medmāsa un jurists. Atkarībā no bērna konkrētajām vajadzībām šie speciālisti izveido grupu, kurā ietilpst dažādi darbinieki. Saskaņā ar Mazgadīgo tiesas likumu ir aizliegts iztaujāt bērnus tiesas zālē tiesas sēdes laikā. Bērnu iztaujāšana būtu jāveic sociālajam pedagogam atsevišķā telpā. Iztaujāšanu pārraida videoierakstā uz tiesas zāli. Tikai ar īpašu tiesas rīkojumu izmeklēšanas interviju drīkst veikt Bērnu un jauniešu aizsardzības centrā un kā liecību tiesvedībā izmantot tās ierakstu.

Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs stingri mudina tiesnešus intervēt bērnus Centrā, lai iztaujāšanu varētu veikt apmācīts speciālists bērniem piemērotā vidē. Tiesneši un citas iesaistītās puses var novērot interviju citā telpā uz uzdot bērnam jautājumus ar intervētāja starpniecību. Tiesneši tomēr bieži vien nelabprāt dodas uz Centru un nelabprāt veic iztaujāšanu ar cita speciālista starpniecību.

Centrs tāpēc aicina veikt likuma reformu, lai nodrošinātu, ka turpmāk intervijas ir obligāti veicamas Centrā un iztaujāšanu veic apmācīts speciālists. Norvēģijas pieredze, piemēram, ir iedvesmojusi rosināt likuma reformu Horvātijā, jo jaunākie tiesību akti nosaka, ka bērnu iztaujāšana kopumā būtu jāveic bērna mājā.¹¹¹

¹¹¹ *Prop. 112 L (2014–2015) Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak): Endringer i straffeprosessloven (avhør av barn og andre særlig sårbare fornærmede og vitner) (Det Kongelige Justis- og Beredskapsdepartementet)*
<https://www.regjeringen.no/contentassets/cfc370518c96405d868eff0bb67a0633/no/pdfs/prp201420150112000ddpdfs.pdf>

Sākotnējās intervijas

Sākotnējās intervijas veic, kad bērns tiek nosūtīts uz Bērnu un jauniešu aizsardzības centru ar mērķi iegūt izmeklēšanas vajadzībām nepieciešamo informāciju. Sākotnējās intervijas veic bez sociālo dienestu, policijas, skolas vai citu iesaistīto pušu klātbūtnes. Iztaujāšanu veic kvalificēts personāls, kas apmācīts veikt izmeklēšanas intervijas. Intervijas ziņojumu nosūta citām attiecīgām iestādēm. Tas ir pirmais starpdisciplinārā novērtējuma posms. Šajā posmā Centrs iegūst arī citu būtisku informāciju no bērna aprūpētājiem un citiem dienestiem. Turklāt Centrs novērtē bērna garīgo un fizisko veselību. Ar informāciju apmainās tiesībaizsardzības iestādes, valsts advokāts un/vai sociālās labklājības dienesti, kā arī tiek sniegti ieteikumi par turpmākajiem bērna aizsardzības pasākumiem.

Interviju telpa, Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba

Kopīgās izmeklēšanas intervijas

Kopīgās izmeklēšanas intervijas ir tiesas procesa daļa un tiek veiktas, lai nodrošinātu bērniem piemērotas, uz pierādījumiem balstītas intervijas tiesvedībā. Kopīgās izmeklēšanas intervijas veic kvalificēts izmeklēšanas intervētājs, kas ir Centra darbinieks. Atsevišķā Centra telpā, kas ar audiovizuālajiem sakaru līdzekļiem ir savienota ar intervēšanas telpu, iztaujāšanu novēro tiesnesis, atbildētājs un viņa advokāts, policija un citas attiecīgās lietā iesaistītās puses. Novērotāji var uzdot jautājumus ar bērna intervējošā speciālista starpniecību. Intervētājs novērotāju uzdotos jautājumus pielāgo bērna attīstības līmenim, emocionālajam stāvoklim un īpatnībām.

Novērošanas telpa, Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba

Izmeklēšanas izvērtējumi pēc tiesas rīkojuma

Izmeklēšanas izvērtējumus veic, pamatojoties uz tiesas rīkojumu. Tos veic Centra darbinieki, kas ir akreditēti liecinieki eksperti (piemēram, psihologi, psihiatri vai sociālie darbinieki). Lai veiktu izmeklēšanas izvērtējumu, bērnu intervē akreditēts eksperts Centra telpās. Izmeklēšanas izvērtēšanā ietilpst cietušo bērnu un vardarbības liecinieku uzticamības novērtējumi, bērna aizgādības novērtējumi un likumpārkāpumus izdarījušo bērnu un jauniešu izmeklēšanas izvērtējumi.

Uz pierādījumiem balstīti protokoli

Visi Centrā strādājošie garīgās veselības aprūpes speciālisti ir apmācīti veikt izmeklēšanas intervijas bērniem piemērotā un uz pierādījumiem balstītā veidā. Speciālistiem ir jāspēj atrast smalkais līdzsvars starp to, kā iegūt būtisku informāciju, ko var izmantot tiesā, un kā pasargāt bērnu no retraumatizācijas. Tam ir nepieciešamas prasmes, piemēram, prasmes veidot pienācīgas attiecības ar bērnu, prasmes aktīvi klausīties un apstrādāt informāciju un prasmes uzdot bērna attīstībai atbilstošus un neuzvedinošus jautājumus. Dažkārt ir visai problemātiski līdzsvarot klīnisko lomu (palīdzēt bērnam un atbalstīt viņu) un izmeklēšanas lomu (iegūt tiesai noderīgu informāciju).

Pieredze liecina, ka ir svarīgi intervijas pirmajos posmos ieguldīt laiku un pūles, tostarp sniegt ievadu, izveidot saikni, izstāstīt pamatnoteikumus, veidot stāstījuma praksi un pievērst uzmanību atmiņām par epizodiskiem notikumiem. Veltot vairāk laika šiem pirmajiem posmiem, īsākā laikposmā var iegūt vairāk izmeklēšanai būtiskas informācijas. Mazinās arī bērna retraumatizācijas risks. Intervētāji ir apmācīti vadīt paplašinātas izmeklēšanas intervijas, tāpēc ir sagatavoti darboties ar lietām, kurās ir nepieciešamas vairākas iztaujāšanas. Dažkārt tas notiek, ja bērns ir kautrīgs vai atsakās sniegt ziņas, ja bērns ir piedzīvojis traumu un/vai ja bērns ir ļoti mazs vai ar invaliditāti.

Izmeklēšanas intervijās ar bērniem ieviešot uz pierādījumiem balstītus protokolus, piemēram, *NICHD* protokolu, ir uzlabojusies Bērnu un jauniešu aizsardzības centra pakalpojumu kvalitāte, lietderība un efektivitāte. Izmeklēšanas intervijas kvalitāte ir palielinājusies, un retraumatizācijas risks ir samazināts līdz minimumam. Ir pierādīts, ka uz pierādījumiem balstīti protokoli mazina uzvedināšanu un palielinās intervijā iegūtās informācijas apjoms, kas ir derīgs tiesai.

Izmeklēšanas intervijas bērniem ar īpašām vajadzībām – bērna māja Linšepingā

Lai sagatavotos izmeklēšanas intervijai, liela nozīmē ir kopīgajām konsultatīvajām sanāksmēm, kas tiek regulāri rīkotas bērna mājā Linšepingā. Tā kā vecāki/aprūpētāji parasti netiek iepriekš informēti par izmeklēšanas interviju ar bērnu, no viņiem nevar iegūt informāciju par bērnu. Tāpēc bērna mājas darba grupai ir svarīgi spēt iegūt informāciju no citiem avotiem. Ja bērnam ir īpašas vajadzības, bērna mājas darba grupa iegūst informāciju, pienācīgi izvērtējot bērna vajadzības. Lai iegūtu informāciju par bērniem ar īpašām vajadzībām, var būt vajadzība sazināties ar turpmāk minētajiem speciālistiem.

- Īpašās vajadzības saistībā ar runu. Policijas darbinieks, kas iztaujās bērnu, sazinās ar bērna logopēdu. Ja bērnam nav logopēda, policijas darbinieks sazinās ar logopēdu, kas var sniegt ieteikumus un palīdzību.
- Īpašās vajadzības saistībā ar attīstības traucējumiem. Policijas darbinieks, kas iztaujās bērnu, sazinās ar speciālistu no bērnu rehabilitācijas nodaļas, kas nodarbojas ar bērnu. Ja bērnu rehabilitācijas nodaļā nav speciālista, kas pazīst bērnu, sazinās ar speciālistu, kas var sniegt ieteikumus un palīdzību.
- Īpašās vajadzības saistībā ar fiziskiem traucējumiem. Ja bērns pārvietojas ratiņkrēslā, bērna mājā tiek rezervēta lielāka interviju telpa. Telpas ir pielāgotas, lai nodrošinātu iekštelpu pieejamību.
- Īpašās vajadzības saistībā ar redzes un dzirdes traucējumiem. Sazinās ar speciālistiem, kas var sniegt palīdzību, piemēram, ar zīmju valodas tulku.
- Īpašās vajadzības saistībā ar neiropsihiskiem traucējumiem (piemēram, uzmanības deficīta un hiperaktivitātes sindroms (*ADHD*), autisms). Bērnu psihiatrijas eksperts piedalās kopīgajās konsultatīvajās sanāksmēs un intervijas laikā iztaujāšanu vēro blakustelpā.
- Īpašās vajadzības, kas attiecas uz vardarbību saistībā ar goda aizskaršanas motīviem un dzimumorgānu sakropļojumu. Ir pieejama rokasgrāmata, ko bērna mājas darbinieki var izmantot, darbojoties ar šādām lietām. Turklāt ir pieejami valsts iestāžu kompetentie eksperti. Sieviešu klīnikā un bērnu slimnīcā ir specializēti ārsti, kurus var iesaistīt šajās lietās.
- Citas īpašas vajadzības. Policijas darbinieks, kas vada interviju, vai par lietu atbildīgais sociālais darbinieks sazinās ar attiecīgā bērna skolas vai pirmsskolas iestādes skolotāju, lai saņemtu vispārēju informāciju par bērnu. Tas palīdz noskaidrot, piemēram, vai bērns ir kautrīgs vai runātīgs.

Mutiskā tulkošana

Dažkārt ir nepieciešams tulks, kas palīdz ar bērnu sazināties izmeklēšanas intervijas laikā. Izmeklēšanas intervētājs ir apmācīts vadīt interviju tā, lai ziņu paušanu neietekmētu personiskā pārlicība, attieksme un emocionālā izpausme. Savukārt parastam tulkam var nebūt šāda veida apmācības un saprašanas.

Linšēpingas bērna mājā cenšas izvairīties no tā, ka interviju telpā atrodas tulks. Tulki tiek pieslēgti ar konferences telefona starpniecību. Tas palīdz mazināt iespēju, ka tulks varētu ietekmēt bērnu un informācijas sniegšanu. Svarīgi ir nodrošināt, ka tulks nav nekādā veidā pazīstams ar bērnu vai ģimeni, lai nebūtu riska, ka interviju ietekmē personiska saikne. Tāpēc ieteicams tulku pieaicināt no cita valsts reģiona, kas atrodas tālu no cietušā kopienas.

Linšēpingas bērna mājā ir bijuši vairāki ar goda aizskaršanas motīviem saistīti vardarbības gadījumi, kuros tulks ir mēģinājis ietekmēt bērnu, lai viņš neizpauž informāciju, vai arī kļūdaini iztulkojis bērna apgalvojumus. Viens no veidiem, kā pārlicināties, ka tulkojums ir pareizs, ir lūgt otru tulku pārbaudīt intervijas stenogrammu. Laba prakse ir informēt tulku, ka interviju var pārskatīt otrs tulks.

Bērna mājas gūtā pieredze liecina, ka ir rūpīgi jāizvērtē bērna valodas prasmes. Valodas zināšanu un sarunvalodas prasmju līmenis, kas ir pietiekams, lai bērns varētu darboties pirmsskolas iestādē, piemēram, var nebūt pietiekams, lai bērns varētu piedalīties izmeklēšanas policijas intervijā Zviedrijā.

Izmeklēšanas intervijas – bērna māja Stokholmā

Stokholmā bērna mājā izmeklēšanas intervijas veic policijas darbinieki. Personālam, kas iztaujā bērnus izmeklēšanas vajadzībām, ir jābūt ar pabeigtu speciālo universitātes izglītību uz pierādījumiem balstītas izmeklēšanas interviju metodoloģijas jomā, īpašu uzmanību pievēršot bērniem un jauniešiem. Šī izglītība ietver dažus kursus par bērnu attīstības psiholoģiju un par bērniem ar īpašām vajadzībām. Izglītība ietver gan teoriju, gan praksi un pāris gadus ir integrēta izmeklēšanas intervētāja darbā. Pēc izglītības iegūšanas tiek veikta pastāvīga kvalitātes kontrole, salīdzinošās pārbaudes un nodrošināta pārraudzība.

Interviju telpa, bērna māja Stokholmā

Bērna mājā izmeklēšanas intervijas metodoloģija ir izstrādāta, pamatojoties uz pierādījumiem balstītiem protokoliem, tostarp *NICHD* protokolu, un ir centrālais bērna mājā veiktās kriminālizmeklēšanas elements. Kriminālizmeklēšanu veic vismaz divi bērna mājā strādājošie policijas darbinieki. Vismaz viens no izmeklētājiem ir apmācīts veikt izmeklēšanas intervijas.

Lai sagatavotos izmeklēšanas intervijai, apkopo informāciju no cilvēkiem, kuriem ir zināms bērna attīstības stāvoklis un valodas prasmes. Pirms intervijas konsultējas arī ar bērna mājā

strādājošajiem psihologiem. Bērna mājas psihologs novēro interviju, ja intervijas laikā ir nepieciešams papildu eksperts bērnu psiholoģijas jomā.

7. standarts. Medicīniskā apskate

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>7.1. Novērtējums. Medicīniskos novērtējumus un/vai tiesu medicīniskos novērtējumus¹¹² kvalificēts personāls parasti veic bērna mājas telpās.</p> <p>7.2. Ārstēšana. Ārstēšanu veic bērna mājas telpās (izņemot neatliekamās vai sarežģītos gadījumos, kad ir nepieciešama īpaša iejaukšanās slimnīcas iestādē ambulatori vai stacionāri).</p> <p>7.3. Personāls. Medicīniskās apskates veic kvalificēts personāls, kas apmācīts atpazīt rādītājus, kas liecina par fizisku, seksuālu un emocionālu vardarbību, kā arī par nevērīgu attieksmi pret bērnu.</p> <p>7.4. Lietas pārskatīšana un plānošana. Attiecīgā gadījumā lietas pārskatīšanā un plānošanā piedalās medicīniskais personāls.</p> <p>7.5. Informācija un bērna līdzdalība. Bērni un ģimene/aprūpētāji saņem pienācīgu informāciju par pieejamo un nepieciešamo ārstēšanu un var ietekmēt iejaukšanās pasākumu veikšanas laiku, vietu un režīmu.</p>
<p>KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām: Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā Informācijas sniegšana Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu Palīdzības un atbalsta sniegšana Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums Apmācītu speciālistu iesaistīšana psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs / Apmācība un rīki (Tiesu medicīnas) apskates tiek veiktas minimāli</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) ir uzsvērusi, ka bērniem un pārkāpumus neizdarījušiem aprūpētājiem un citiem ģimenes locekļiem būtu jāsniedz dažādu veidu atbalsts cietušajam, tostarp medicīniskie, garīgās veselības aprūpes, sociālie un juridiskie pakalpojumi. <i>CRC</i> arī mudina veikt pārraudzības pasākumus un intervences pasākumus ilgākā laikposmā. Par atbalstu cietušajam būtu jāņem vērā, izmantojot līdzdalību veicinošu pieeju, un tas būtu jāsniedz bez nepamatotas kavēšanās. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai aicinātu bērnu izteikt viedokli un bērna viedoklim dotu pienācīgu svaru (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13¹¹³). <i>CRC</i> turklāt uzsver, ka jāveic pasākumi, tostarp medicīniskie pakalpojumi, lai veicinātu no vardarbības cietušo fizisko un psiholoģisko atveseļošanu. Medicīniskām apskatēm, ārstēšanai un iespējamai nosūtīšanai uz specializētu ārstēšanu būtu jābūt neatņemamai bērna mājā sniegto pakalpojumu sastāvdaļai, lai nodrošinātu cietušo tiesības uz veselību un garantētu izmeklēšanas pierādījumus. (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13¹¹⁴)</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu veselības aprūpi¹¹⁵ (2011. g.) IV. nodaļas 19. punktu</p> <p>Pētniecība un pieredze. Var gadīties, ka pret konkrētu bērnu tiek vērsta ļaunprātīga rīcība un nevērība, kas izpaužas dažādos veidos, dažus no kuriem nevar viegli pamanīt, ja netiek veikta medicīniskā apskate. Tādējādi visos gadījumos ikvienu bērna medicīniskā apskate palielinās diagnozes precizitāti.</p>
<p>RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA</p>	<p>Novērtēšana - Medicīniskos novērtējumus un/vai tiesu medicīniskos novērtējumus parasti veic bērna mājas telpās. Ārstēšana - Ārstēšanu attiecīgā gadījumā veic bērna mājas telpās.</p>

¹¹² Tiesu medicīniskās apskates var raksturot kā apskates, ko veic, lai konstatētu miesas bojājumus un paņemtu paraugus, ko var izmantot kā pierādījumu policijas izmeklēšanā vai tiesā.

¹¹³ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹¹⁴ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹¹⁵ http://www.coe.int/t/dg3/health/Guidelines_on_child_friendly_health_care__English_version_.pdf

STANDARTS TIEK IEVĒROTS	<p>- Bērna māja sadarbojas ar vietējo slimnīcu, uz kuru bērns attiecīgos gadījumos tiek nosūtīts turpmākai izvērtēšanai un ārstēšanai, tostarp steidzamos un sarežģītos gadījumos, ja ir nepieciešama īpaša ambulatora vai stacionāra iekļaušanās slimnīcas apstākļos, kā arī ar slimnīcām, kuras noteiktos gadījumos nosūta pacientus uz dienestu.¹¹⁶</p> <p>Personāls</p> <p>- Medicīnisko novērtēšanu un ārstēšanu bērna mājā atkarībā no bērna vajadzībām veic pediatrs, ginekologs, tiešu medicīnas ārsts vai kvalificēta medmāsa, kas ir īpaši apmācīta vardarbības un nevērīgas izturēšanās pret bērnu jomā.</p> <p>- Personāls ir kompetents ar fotoattēliem dokumentēt uz cietušā ķermeņa konstatētos miesas bojājumus un brūces.</p> <p>- Personālam ir pieejams aprīkojums bērniem piemērotas vispārējās un ģenitāliju apskates veikšanai bērna mājā (piemēram, videokolposkopijas iekārta seksuālas vardarbības izmeklēšanai un augstas kvalitātes fotokamera fiziskas vardarbības noteikšanai) un personāls ir kompetents to izmantot. Ja šāda aprīkojuma nav, bērnu nosūta dienestam, kas var nekavējoties veikt šādu izmeklēšanu.</p> <p>Lietas pārskatīšana un plānošana</p> <p>- Medicīniskais personāls piedalās lietas pārskatīšanas un plānošanas apspriedēs, kas notiek, veicot sākotnējo izvērtējumu, un attiecīgā gadījumā turpmākajās lietas pārskatīšanas sanāksmēs.</p> <p>Informācija un bērna līdzdalība</p> <p>- Bērniem un aprūpētājiem tiek sniegta pietiekama informācija par apskati un pieejamo ārstēšanu.</p> <p>- Bērna māja aicina bērnu sniegt savu viedokli par apskati un ārstēšanu un šo viedokli pienācīgi ņem vērā.</p>
------------------------------------	--

Medicīniskā novērtēšana un ārstēšana – Bērnu un jauniešu traumu centrs, Hārlema

Kad bērns tiek nosūtīts uz Hārlemas Bērnu un jauniešu traumu centru, darba grupa rīko sākotnējo plānošanas sanāksmi, lai apmainītos ar informāciju. Grupa kopīgi nolēm, vai ir nepieciešama medicīniskā novērtēšana. Vairumā gadījumu tiek uzskatīts, ka medicīniskā novērtēšana ir nepieciešama, lai identificētu fizisku kaitējumu, nepareizu uzturu vai vecus kaulu lūzumus. Medicīniskais novērtējums bieži vien ir arī noderīgs, lai bērnam un vecākiem/aprūpētājiem būtu labāka garīgā pašsajūta. Bērnam ir svarīgi no ārsta dzirdēt, ka ar viņa ķermeni viss ir kārtībā un ka iespējamais fiziskos miesas bojājumus var izārstēt. Bērnam un viņa vecākiem/aprūpētājiem ārsta apstiprinājums, ka bērns nav guvis kādu seksuāli transmisīvo slimību, nav stāvoklī vai guvis paliekošus fiziskus miesas bojājumus, var būt milzīgs atvieglojums.

Bērnu un jauniešu traumu centrs ir izvietots slimnīcā, kur trīs pediatri ir apmācīti medicīniski novērtēt vardarbības un nevērīgas izturēšanās pret bērnu gadījumus. Viņi atrodas Centra telpās divas pēcpusdienas nedēļā. Medicīnisko novērtēšanu var ielānot pēcpusdienā, kad pediatri ir darba vietā, vai ārkārtas gadījumos pediatrus var izsaukt novērtējuma veikšanai. Bērnu māsa Centrā ir pieejama visu laiku.

Medicīnisko novērtējumu veic viens no pediatriem kopā ar bērnu māsu. Gan ārsti, gan medmāsa ir īpaši apmācīti, regulāri apmeklē kursus un konferences un viņiem ir pieejami jaunākie pētījumi un literatūra šajā jomā.

¹¹⁶ Steidzams medicīniskais novērtējums ir nepieciešams, piemēram, tādos gadījumos kā sūdzības par fiziskām sāpēm un/vai sāpēm dzimumorgānos, kurām nepieciešams steidzami pievērst uzmanību, vajadzība saņemt ārkārtas kontracepciju, vajadzība veikt seksuāli transmisīvas infekcijas skrīningu un profilaksi, vajadzība novērtēt tieksmes uz pašnāvību u. c. Dažās vietās dienests pats novērtē tieksmes uz pašnāvību. Ja ir augsts pašnāvības risks, bērnu nosūta uz psihiatrisko slimnīcu.

Pediatram un medmāsi ir pieejams nepieciešamais aprīkojums bērniem piemērotu apskāšu veikšanai. Videokolposkopiju seksuālās vardarbības izvērtēšanai var veikt ginekoloģijas nodaļā slimnīcā, kurā Centrs ir izvietots. Slimnīcā ir pieejama arī radioloģijas iekārta, lai noteiktu vecus un svaigus kaulu lūzumus. Attiecīgā gadījumā stundas laikā Centrā var ierasties tiesu medicīnas ārsts no Nīderlandes Tiesu medicīnas institūta, kas ir specializējies bērnu/pusaudžu tiesu medicīniskajā ekspertīzē, lai veiktu tiesu ekspertīzi īpašā telpā, kas ierīkota saskaņā ar spēkā esošajām normām un noteikumiem par vidi, kādā ir jāveic tiesu medicīniskā ekspertīze.

Medicīniskās apskates telpa, Hārlemas MDCK

Slimnīcā tiek nodrošināta specializēta ārstēšana. Vajadzības gadījumā bērnu var pārvest uz Amsterdamas Medicīnisko centru, Universitātes slimnīcu, kas ir 15 minūšu attālumā. Tur ir pieejama augstas specializācijas mediķu grupa, tostarp specializētie pediatri un radiologs, kas specializēties sliktas izturēšanās pret bērniem gadījumu izvērtēšanā.

Medicīniskā apskate un ārstēšana – bērna māja Linšēpingā

Bērna mājā Linšēpingā ir pilnībā aprīkota medicīniskās apskates telpa un videokolposkops. Ja nepieciešama medicīniskā apskate, tā vienmēr tiek veikta bērna mājā. Asins paraugus un rentģenu veic slimnīcā.

Medicīniskās apskates telpa, bērna māja Linšēpingā

Medicīniskās apskates veic pediatrs, kas ierodas pēc izsaukuma, bieži vien kopā ar tiesu medicīnas ārstu. Ja ir jāveic bērna ģenitāliju apskate, kopā ar pediatru parasti cieši sadarbojas medmāsa no Bērnu uroloģijas, neiroloģijas un resnās zarnas slimību nodaļas, tā kā šiem speciālistiem ir pieredze un labas prasmes atbalstīt bērnus šādas apskates laikā. Seksuālas vardarbības gadījumos apskati parasti veic viens un tas pats pediatrs, kam ir liela pieredze un kompetence šajā jomā. Ja ir aizdomas par seksuālo vardarbību pret bērnu, kas ir sasniedzis pubertātes vecumu, apskati veic ginekologs no sieviešu klīnikas.

Medicīniskās apskates gandrīz vienmēr veic izmeklēšanas intervijas dienā, ņemot vērā bērna intereses un nodrošinot atbilstīgu bērnu aizsardzību un riska novērtējumu. Steidzamos gadījumos medicīnisko apskati veic tajā pašā dienā, kad bērna māja ir saņēmusi ziņojumu par gadījumu.

Visā lietas pārvaldības procesā, ko nodrošina bērna māja, liela nozīme ir pediatru kompetencei, un viņi piedalās kopīgajās konsultatīvajās sanāksmēs, kurās lietas tiek plānotas un pārskatītas. Slimnīcā, kurā bērna māja ir regulārs un pastāvīgs elements, ir izstrādāts pediatru slīdošais darba grafiks, kas nodrošina šo ikdienas darbu. Visās slimnīcas nodaļās ir izveidota Bērnu aizsardzības grupa, kas darbojas reģiona veselības aprūpes sistēmas ietvaros un kas veselības aprūpes darbiniekiem izplata informāciju par vardarbību pret bērnu.

8. standarts. Terapeitiskie pakalpojumi

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>8.1. Novērtēšana un ārstēšana¹¹⁷. Cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem, kas nosūtīti uz bērna māju, ikdienā ir pieejama novērtēšana un ārstēšana.</p> <p>8.2. Personāls. Garīgās veselības aprūpes pakalpojumus un ārstēšanu nodrošina speciālisti, kas ir speciāli apmācīti un ir jomas eksperti.</p> <p>8.3. Informācija un bērna līdzdalība. Bērni un ģimene/aprūpētāji saņem pienācīgu informāciju par pieejamo ārstēšanu un var ietekmēt iejaukšanās pasākumu veikšanas laiku, vietu un režīmu.</p> <p>8.4. Krīzes interence. Bērna mājai ir skaidra organizatoriskā struktūra un pastāvīgie darbinieki, kas ikdienā vajadzības gadījumā bērniem un pārkāpumus neizdarījušiem ģimenes locekļiem/aprūpētājiem nodrošina atbalstu krīzes situācijā.</p>
<p>KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Starptautiskie un Eiropas juridiskie pienākumi. Saskaņā ar ANO Bērnu tiesību konvencijas (<i>UNCRC</i>) 39. pantu dalībvalstis veic “visus attiecīgos pasākumus, lai veicinātu to bērnu fizisko un psihisko atlabšanu un sociālo reintegrāciju, kuri ir kļuvuši par upuri jebkādam necieņas, ekspluatācijas vai vardarbības izpausmēm [...]”.</p> <p>Saikne ar tiesību normām Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā Informācijas sniegšana Tiesības saņemt mutisko un rakstisko tulkošanu Palīdzības un atbalsta sniegšana Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums Apmācītu speciālistu iesaistīšana psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs / apmācība un rīki</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) ir uzsvērusi, ka bērniem un pārkāpumus neizdarījušiem aprūpētājiem un citiem ģimenes locekļiem būtu jāsniedz dažādu veidu atbalsts cietušajam, tostarp medicīniskie, garīgās veselības aprūpes, sociālie un juridiskie pakalpojumi. <i>CRC</i> arī mudina veikt pārraudzības pasākumus un intervences pasākumus ilgākā laikposmā. Par atbalstu cietušajam būtu jāņem vērā, izmantojot līdzdalību veicinošu pieeju, un tas būtu jāsniedz bez nepamatotas kavēšanās. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai aicinātu bērnu izteikt viedokli un bērna viedoklim dotu pienācīgu svaru (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13¹¹⁸). <i>CRC</i> ir arī atkārtoti apstiprinājusi, ka ārstēšana ir viens no daudzajiem pakalpojumiem, kas jānodrošina, lai “veicinātu to bērnu fizisko un psihisko atlabšanu un sociālo reintegrāciju”, kas piedzīvojuši vardarbību. Saskaņā ar <i>UNCRC</i> 39. pantu ārstēšanai ir jānotiek “vidē, kas nāk par labu bērna veselībai un kurā viņš tiek respektēts un cienīts”. Īpaša uzmanība jāpievērš tam, lai aicinātu bērnu izteikt viedokli un bērna viedoklim dotu pienācīgu svaru. <i>CRC</i> arī uzsver, ka pakalpojumi būtu jāsniedz arī pārkāpumus neizdarījušajiem ģimenes locekļiem (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13¹¹⁹).</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādņu par bērniem piemērotu tiesu sistēmu¹²⁰ (2011. g.) V. nod. J daļu; Eiropas Padomes Ieteikuma par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem¹²¹ (2011. g.) IV. nod. B daļu, V. nod E daļas 1.–3. punktu un EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei¹²², 1. un 6. principu.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Nodrošinot bērnam un vajadzības gadījumā pārkāpumus neizdarījušiem ģimenes locekļiem/aprūpētājiem efektīvu ārstēšanu, var mazināt negatīvās sociālās, emocionālās un attīstības sekas, ko atstāj bērnam radītā trauma. Lai nodrošinātu efektīvu ārstēšanu, būtiski ir izvairīties no nepamatotas kavēšanās, tāpēc bērniem un</p>

¹¹⁷ Atkarībā no konkrētā gadījuma īpatnībām var mainīties vajadzību noteikšanas un ārstēšanas plāna formulēšanas process.

¹¹⁸ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹¹⁹ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹²⁰ ¹²⁰ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

¹²¹ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

¹²² http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

	pārkāpumus neizdarījušiem ģimenes locekļiem/aprūpētājiem, kam ir nepieciešama ārstēšana, būtu iespējami īsā laikā jāpiedāvā terapeitiskie/garīgās veselības aprūpes pakalpojumi.
RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS	<p>Novērtējums un ārstēšana</p> <ul style="list-style-type: none"> - Garīgās veselības novērtējumus ikdienā veic bērna mājā, pamatojoties uz pārbaudītiem rīkiem un anketām, kas kalpo par pamatu ārstēšanas plāna izstrādei, ņemot vērā gūtos pierādījumus un konstatētās traumas. - Ārstēšanu pielāgo bērna individuālajam raksturojumam, ņemot vērā viņa vecumu, attīstību, valodas prasmi, kognitīvo un sociālo līmeni, kultūras fonu, emocionālo stāvokli. - Pirmo oficiālo terapijas seansu sāk iespējami drīzāk pēc izmeklēšanas intervijas, lai izvairītos no bērna stāstījuma izkropļojumiem un arī no nepamatotas kavēšanās. Ja nepieciešama steidzama iejaukšanās, tiek piedāvāta ārstēšana izmeklēšanai derīgā veidā¹²³. - Ja nepieciešams, bērniem tiek piedāvāta īslaicīga un ilgstoša ārstēšana. Ja bērna māja nepiedāvā ilgstošu ārstēšanu, bērnu nosūta uz citu terapeitisko/garīgās veselības aprūpes dienestu, kas piedāvā ilgstošu ārstēšanu. - Novērtēšanu un ārstēšanu nekad neveic, pamatojoties uz nosacījumu, ka cietušajam ir jāvēlas sadarboties kriminālizmeklēšanā, kriminālvajāšanā vai tiesā. <p>Personāls</p> <ul style="list-style-type: none"> - Personāls, kas sniedz garīgās veselības aprūpes pakalpojumus, ir īpaši apmācīts veikt cietušo bērnu un vardarbības liecinieku novērtēšanu un ārstēšanu. - Personālam ir regulāri pieejamas apmācības iespējas, norādījumi, pārraudzība un konsultācijas. <p>Informācija un bērna līdzdalība</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērniem un pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem regulāri tiek piedāvāta informācija par viņiem pieejamo ārstēšanu. - Bērniem un pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem tiek dotas iespējas ietekmēt ārstēšanas plānu, tostarp tā grafiku, vietu un režīmu. - Informācija un ārstēšana ir pieejama bērniem un ģimenei/aprūpētājiem saprotamā valodā. - Īpašas pūles tiek vēltas tam, lai nodrošinātu, ka cietušajam sniegtais atbalsts atbilst viņa īpašajām vajadzībām, tostarp tas attiecas uz bērniem ar invaliditāti. <p>Krīzes intervence</p> <ul style="list-style-type: none"> - Bērna mājai ir skaidra organizatoriskā struktūra un pastāvīgi darbinieki, kas apmācīti sniegt atbalstu krīzes situācijā. - Bērna māja ikdienā sniedz atbalstu visiem krīzē nonākušajiem bērniem un pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem, kuriem tas nepieciešams.
RESURSI	<p>NB! Šeit iekļautie rīki ir tikai piemēri un nav pilnīgs empīriski validēto novērtējumu un ārstēšanas pieeju uzskaitījums. Visiem dienestiem būtu rūpīgi jāizraugās resursi, ko tie izmanto savā darbā, un jānodrošina, ka tie tiek pienācīgi iztulkoti un standartizēti, ņemot vērā valsts kontekstu.</p> <p><i>Novērtējums. UCLA PTSD indekss DSM-IV [UCLA PTSD Index for DSM-IV] (Versija bērniem un versija vecākiem)¹²⁴, Beka Jauniešu saraksts [Beck Youth Inventory] (BYI)¹²⁵, Daudzdimensionāla nemiera skala bērniem [Multidimensional Anxiety Scale for Children] (MASC)¹²⁶, Bērnu depresijas saraksts [Children's Depression Inventory] (CDI)¹²⁷, Depresijas, nemiera, stresa skalas [Depression Anxiety Stress Scales] (DASS)¹²⁸, Interviju grafiks veģetatīvās distonijas gadījumā DSM-IV, versija bērniem [Anxiety Disorders</i></p>

¹²³ Tas, piemēram, var notikt, ja tiesvedība joprojām turpinās un bērns tiek izsaukts kā liecinieks, kas tiek prasīts dažās Eiropas valstīs.

¹²⁴ Pynoos, R., Rodriguez, N., Steinberg, A., Stuber, M., & Frederick, C. (1998). *The UCLA PTSD reaction index for DSM IV (Revision 1)*. Los Angeles: UCLA Trauma Psychiatry Program.

¹²⁵ Beck, J. S., Beck, A. T. and Jolly, J. (2001). *Beck Youth Inventories of Emotional and Social Impairment manual*. San Antonio: Psychological Corporation.

¹²⁶ March, J. S. (1997). *Multidimensional Anxiety Scale for Children: Technical manual*. Toronto, ON: Multi-Health Systems.

¹²⁷ Kovacs, M. (1992). *Children's Depression Inventory*. Toronto, ON: Multi-Health Systems.

¹²⁸ Loviband S.H. and Loviband P.F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales* (2nd edition). Sydney: Psychological Foundation.

Interview Schedule for DSM-IV Child Version] (*ADIS-IV- Child*)¹²⁹ un Klīnicistu administrēta PTSD skala [*Clinician Administered PTSD Scale*] (*CAPS*)¹³⁰; Bērnu traumu simptomu kontrolsaraksts [*Trauma Symptom Checklist for Children*]¹³¹, Mazu bērnu traumu simptomu kontrolsaraksts [*Trauma Symptom Checklist for Younger Children*]¹³² un Traumu simptomu uzskaitē, pusaudžiem virs 16 gadiem [*Trauma Symptom Inventory, for adolescents older than 16 years*]¹³³; Bērnu uzvedības kontrolsaraksts [*Child Behaviour Checklist*] (*CBCL*)¹³⁴. Sk. arī: www.cebc4cw.org
Ārstēšana: traumcentrēta kognitīvi biheiviorālā terapija [*Trauma Focused Cognitive Behavioral Therapy*]¹³⁵ (*TFCBT*), kognitīvās apstrādes terapija [*Cognitive Processing Therapy*]¹³⁶ (*CPT*), kognitīvi biheiviorālā terapija [*Cognitive Behavioral Therapy*]¹³⁷ (*CBT*), akustību desensibilizācijas un atkārtotas apstrādes terapija [*Eye Movement Desensitization and Reprocessing therapy*]¹³⁸ (*EMDR*).

Atbalsts cietušajam – bērna māja Islandē

Atbalsta dienesti

Kad bērns ir sniedzis atbildes uz izmeklēšanas intervijas vai aptaujas jautājumiem, bērna mājas grupa nolemj, vai bērnam ir nepieciešams sniegt turpmākus pakalpojumus bērna mājā (piemēram, medicīnisko apskati vai terapeitiskos pakalpojumus). Terapeitiskos pakalpojumus vienmēr piedāvā, ja bērns ir sniedzis ziņas par vardarbību. Bērnu nosūta pie terapeita, kas veic novērtējumu un sniedz atbilstošu ārstēšanu un pārraudzību. Bērna mājā visi terapeiti ir garīgās veselības aprūpes speciālisti un ir apmācīti ar traumām saistītā terapijā.

Saskaņā ar valsts tiesību aktiem bērnus, kas ir vecāki par 15 gadiem, nav obligāti jānosūta uz bērna māju izmeklēšanas intervēšanai. Dažkārt 15–18 gadus vecos pusaudžus noprātina policijas iecirknī. Tomēr viņiem ir tiesības saņemt bērna mājā sniegtos terapeitiskos pakalpojumus, kā arī medicīniskās apskates, ja tiek uzskatīts, ka tas ir noderīgi vai nepieciešami.

Bērna mājā terapeiti strādā, cieši sadarbojoties ar bērnu aizsardzības dienestiem (*CPS*), kā arī vairākiem citiem ārstniecības pakalpojumu sniedzējiem, tostarp Valsts Universitātes slimnīcas Bērnu un pusaudžu psihiatrijas nodaļu un Valsts novērtēšanas centru bērniem un pusaudžiem.

Bērnu aizsardzības dienesta darbinieks, kas strādā ar konkrēto lietu, koordinē starpdisciplināro grupu, nodrošinot bērnam un viņa ģimenei/aprūpētājiem pastāvīgu atbalstu un pārraudzību. Bērna mājas personāls ir atbildīgs par ārstniecības pakalpojumu sniegšanu bērnam un par ārstniecības pakalpojumu sniegšanu pārkaipumus neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem līdz trīs seansu apjomā. Tas ietver regulāru saziņu ar Bērnu aizsardzības dienesta darbiniekiem, kas strādā ar konkrēto lietu. Šāda sadarbība ar Bērnu aizsardzības dienesta sociālajiem

¹²⁹ Silverman W. K. and Albano, A. M. (1996). *Anxiety Disorders Interview Schedule for DSM-IV Child Version (ADIS-IV- Child)*. New York: Oxford University Press.

¹³⁰ Blake, DD, Weathers, FW, Nagy LM, Kaloupek D, Klauminzer G, Charney DS, Keane TM, and Buckley TC. (2000). *Clinician-Administered PTSD Scale (CAPS) Instruction Manual*. Boston, MA: National Center for PTSD.

¹³¹ Sk. <http://www.johnbriere.com/tssc.htm>

¹³² Sk. <http://www.johnbriere.com/tscyc.htm>

¹³³ Sk. <http://www.johnbriere.com/tsi.htm>

¹³⁴ Achenbach, T.M., & Rescorla, L.A. (2000). *Manual for the ASEBA Preschool forms and Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont Department of Psychiatry.; Achenbach, T.M., & Rescorla, L. A. (2001). *Manual for the ASEBA School-Age Forms and Profiles*. Burlington, VT: University of Vermont, Research Center for Children, Youth, and Families.

¹³⁵ Sk. piem., <https://tfcbt.musc.edu/>

¹³⁶ Sk. piem., <https://cpt.musc.edu/>

¹³⁷ Sk. piem., <http://www.nacbt.org/>

¹³⁸ Sk. piem., <http://www.emdr.com/>

darbiniekiem ļauj nodrošināt labklājību bērniem un ģimenēm, kas saņem pakalpojumus bērna mājā.

Novērtējums

Pirmais solis, kas jāveic, lai noteiktu ārstēšanas un psiholoģiskās izglītošanas plānu, ir novērtēt ārstēšanas vajadzības. Ja bērnam ir nepieciešama turpmāka ārstēšana, viņam to var sniegt, pamatojoties uz pierādījumiem un koncentrējoties uz traumām.

Pirmie trīs terapijas seansi tiek veltīti novērtēšanai un psiholoģiskai izglītošanai¹³⁹. Novērtējums ir svarīga ārstēšanas kursa daļa. Bez novērtējuma nevar noteikt konkrētā bērna ārstēšanas vajadzības. Nozīmīgs ārstēšanas kursa mērķis ir uzzināt traumatiskās ietekmes vēsturi un noteikt pēctraumas stresa traucējumu simptomus.

Attiecībā uz pirmsskolas vecuma bērniem un bērniem līdz 7 gadu vecumam ir lietderīgi apspriesties ar aprūpētāju par bērna simptomiem un uzvedību. Maziem bērniem novērojami simptomi ir miega režīma, noskaņojuma, apetītes un uzvedības izmaiņas. Bērni virs 8 gadu vecuma parasti aizpilda pašnovērtējuma anketas vai tiek iztaujāti strukturētā klīniskā intervijā.

Ārstēšana

Pēc novērtēšanas tiek izstrādāts individuālais ārstēšanas plāns, saskaņā ar kuru bērna mājā tiek sniegti pastāvīgi pakalpojumi. Ja bērns dzīvo ārpus galvaspilsētas, pārraudzības pakalpojumi tiek sniegti viņa mītnes vietā saskaņā ar ārstēšanas plānu. Bērna mājā terapeiti strādā, izmantojot uz pierādījumiem balstītu ārstēšanas pieeju, piemēram, izmantojot traumcentrēto kognitīvi biheiviorālo terapiju (*TFCBT*), kognitīvās apstrādes terapiju (*CPT*), kognitīvi biheiviorālo terapiju (*CBT*) un dažos gadījumos – akustību desensibilizācijas un atkārtotas apstrādes terapiju (*EMDR*).

¹³⁹ Biežāk izmantotie novērtējuma rīki ir: Pynoos, R., Rodriguez, N., Steinberg, A., Stuber, M., & Frederick, C. (1998); *the UCLA PTSD reaction index for DSM IV (Revision 1)*. Los Angeles: UCLA Trauma Psychiatry Program; Beck, J. S., Beck, A. T. & Jolly, J. (2001). *Beck Youth Inventories of Emotional and Social Impairment manual*. San Antonio: Psychological Corporation; March, J. S. (1997). *Multidimensional Anxiety Scale for Children: Technical manual*. Toronto, ON: Multi-Health Systems; Kovacs, M. (1992). *Children's Depression Inventory*. Toronto, ON: Multi-Health Systems; Loviband S.H., & Loviband P.F. (1995). *Manual for the Depression Anxiety Stress Scales*; Sydney: Psychological Foundation; Silverman W. K., & Albano, A. M. (1996). *Anxiety Disorders Interview Schedule for DSM-IV Child Version (ADIS-IV- Child)*. New York: Oxford University Press; Blake, DD, Weathers, FW, Nagy LM, Kaloupek D, Klauminzer G, Charney DS, Keane TM, & Buckley TC. (2000). *Clinician-Administered PTSD Scale (CAPS) Instruction Manual*. Boston, MA: National Center for PTSD.

Ārstēšanas telpa, bērna māja Islandē

Strādājot ar pirmsskolas vecuma bērniem, ārstēšana notiek, sniedzot bērniem un viņu pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem psiholoģisku izglītošanu. Bērnu mājas rotaļu terapijas telpā ārstnieciskā pakalpojuma sniedzēji iesaista bērnus dažādās aktivitātēs, piemēram, mudina, lai bērni, stāstot savu stāstu vai izsakot savas emocijas, izmantotu rotaļlietas. Šo metodi izmanto galvenokārt attiecībā uz mazākiem bērniem. Rotaļu terapijas laikā izmanto dažādus materiālus, piemēram, smilšu terapijas kasti ar dažādām figūrām, leļļu koka māju ar koka mēbelēm un ģimenes figūriņām, dzīvnieku figūriņas, mālu un mīcīšanas pastu, krāsas un otas vai rokdarbu materiālus.

Ģimenes terapiju sniedz gadījumos, ja ģimene ir nonākusi krīzes situācijā un tai nepieciešams tūlītējs atbalsts. Bērna mājā ģimenes terapiju primāri sniedz, lai noteiktu, kādas ģimenei ir vajadzības un ar kādām problēmām tā saskārusies. Ģimenes nosūta uz Bērnu atbalsta dienestu, kur tām vajadzības gadījumā sniedz turpmākos ģimenes terapijas seansus.

Bērna mājā ir izstrādāts arī pašapziņas veicināšanas kurss, lai palīdzētu pusaudžiem uzlabot pašcieņu. Pusaudžus nosūta uz šiem kursiem, ja pēc traumatiskās situācijas ārstēšanas viņiem joprojām ir zems pašnovērtējums.

Personāls

Visi bērna mājā strādājošie terapeiti un izmeklēšanas intervētāji ir speciālisti ar augstāko izglītību, piemēram, psiholoģijā, sociālā darba maģistri, maģistri ģimenes terapijas, kriminoloģijas un pedagoģijas zinātnēs. Viņi visi ir apmācīti veikt dažādas ārstniecības iejaukšanās un viņus regulāri pārrauga pieredzējuši un praktizējoši psihologi.

Īslaicīga un ilglaicīga atbalsta sniegšana no vardarbības cietušiem bērniem – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba

Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centra galvenais uzdevums ir sniegt atbalstu bērniem, kas piedzīvojuši traumatiskus notikumus. Centrs ir sabiedrības veselības sistēmas sastāvdaļa un ir pieejams bērniem neatkarīgi no ģimenes finanšu stāvokļa. Horvātijā pamata veselības apdrošināšana ir obligāta un to finansē valsts.

Atbalsta iespējas

Pamatojoties uz Centrā veikto starpdisciplināro novērtējumu, tiek izstrādāti individuālās ārstēšanas plāni. Izstrādājot ārstēšanas plānu, tiek ņemti vērā tādi apstākļi kā bērna fiziskā un psiholoģiskā labklājība, bērna atbalsta tīkla statuss un spējas, bērna dzīvesvieta un gaidāmā tiesvedība. Atkarībā no bērna un viņa ģimenes vajadzībām, tiek sniegts īstermiņa vai ilgstošs atbalsts.

Centrs atbalsta bērnu un viņa ģimeni, nodrošinot pieeju informācijai, atbalstu krīzes situācijās un dažādas ārstniecības formas, tostarp konsultēšanu, uz pierādījumiem balstītu un uz traumu vērstu psihoterapiju, logopēda terapiju vai farmakoterapiju. Ja bērns nespēj ierasties Centrā, lai ārstētos, piemēram, jo Centrs atrodas tālu no mājām, darba grupa sniedz ieteikumus, kādi alternatīvi ārstēšanas pakalpojumi būtu sniedzami bērna dzīvesvietā. Bērni un ģimenes saņem informāciju par pieejamajiem ārstniecības pakalpojumiem un var ietekmēt šo pakalpojumu sniegšanas laiku un veidu.

Centrs sniedz terapijas atbalstu, pamatojoties uz pierādījumiem un ņemot vērā traumu.¹⁴⁰ Centrā strādājošie speciālisti ir apmācīti izmantot dažādas psihoterapeitiskās pieejas un piedāvā klientiem plašas iespējas, kas nodrošina ģimenes konkrēto vajadzību izpildi¹⁴¹.

Terapiju parasti sāk pēc izmeklēšanas intervijas, lai neietekmētu bērna liecības. Kamēr tiesvedība joprojām turpinās un bērnam vēl ir jāliecina, ārstēšanu veic tiesai piemērotā veidā.

Atbalsts pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem/aprūpētājiem

Kā liecina pieredze saistībā ar cietušo bērnu un vardarbības liecinieku atveseļošanos, viens no svarīgākajiem bērna atlabšanas priekšnoteikumiem ir atbalsts, ko sniedz pārkāpumus neizdarījušais aprūpētājs. Bērni, kas cenšas runāt par vardarbību, bieži vien saskaras ar nevērību, viņu pieredzes noniecināšanu, neticību, pārmetumiem vai spiedienu noliegt vardarbību. Nevarmācīgā vecāka/aprūpētāja uzvedība var izpausties ļoti dažādi, sākot ar to, ka netiek sniegts pienācīgs atbalsts, līdz tam, ka uzvedība ir emocionāli nevērīga vai vardarbīga.

Vecāka/aprūpētāja ierobežotās spējas sniegt atbalstu dažkārt ir saistāmas ar ilgstoši uzturētiem problemātiskiem personiskajiem vai ģimenes dzīves modeļiem. Tomēr to var izraisīt arī emocionālā stāvokļa radītās īslaicīgās sekas, pieņemot jauno realitāti. Vecāki/aprūpētāji var būt dziļi emocionāli ietekmēti, izjūtot vainu, bēdas, bailes par nākotni vai dusmas uz vardarbības

¹⁴⁰ Sīkāku informāciju par ārstēšanas iespējām, sk., piemēram, http://www.nctsn.org/nctsn_assets/pdfs/CCG_Book.pdf.

¹⁴¹ Atkarībā no terapijas priekšvēstures Centra personāls var sniegt ārstēšanu, pamatojoties uz šādām pieejām: rotaļu terapija, kognitīvi biheiviorālā terapija, geštalterapija, psihoanalīze, transakciju analīze, sistēmiskā terapija un integratīvā terapija.

veicēju, sevi vai bērnu. Vecāki/aprūpētāji var arī izkropļotā veidā uztvert situāciju, jo viņiem ir kļūdaini priekšstati par vardarbību vai arī pastāv konflikts par lojalitāti pret bērnu vai vardarbīgo vecāku/aprūpētāju. Turklāt var gadīties, ka viņiem ir grūti rūpēties par bērnu vai tikt galā ar bērna emocionālās labsajūtas un uzvedības izmaiņām, ko radījusi pieredzētā vai piedzīvotā vardarbība.

Saprotot vecāku vai aprūpētāju kā bērna sargātāju lomu un attīstot viņu prasmes tikt galā ar emocionālajām ciešanām un sniegt atbalstu bērnam, ir iespējams panākt, ka nevardarbīgais vecāks/aprūpētājs kļūst par atbalstu sniedošu vecāku/aprūpētāju.

Pārkāpumus neizdarījušais vecāks/aprūpētājs un citi ģimenes locekļi, piemēram, brāļi un māsas, var tikt iekļauti bērna ārstēšanas procesā, ja tiek izmantota traumcentrētās kognitīvi biheiviorālās terapijas metode (sk. plašāku informāciju nākamajā sadaļā). Viņiem var sniegt psiholoģiskās izglītības pamatus, individuālas konsultācijas, individuālo terapiju vai grupas atbalstu.

Ja vecāka/aprūpētāja vajadzības pārsniedz iespējas, ko sniedz šīs atbalsta un ārstēšanas formas, viņiem parasti sniedz individuālu terapiju. Tas var būt gadījumos, kad viņi paši ir piedzīvojuši vardarbību, kas netika izskatīta, vai gadījumos, kad ilgstoši ir ierobežota vecāku funkciju spēja.¹⁴²

Traumcentrēta kognitīvi biheiviorālā terapija (*TF-CBT*)

TF-CBT ir uz pierādījumiem balstīta ārstēšanas pieeja, kas pierādījusi, ka var palīdzēt bērniem un viņu aprūpētājiem pārvarēt ar traumatisko pieredzi saistītās grūtības.¹⁴³ Šā modeļa galvenie mērķi ir mazināt emocionālās un uzvedības problēmas saistībā ar piedzīvoto traumu, palīdzēt bērnam un ģimenei pārstrādāt traumatisko pieredzi un sasniegt normālu bērna attīstības gaitu. Kā redzams, *TF-CBT* sekmīgi darbojas attiecībā uz 3 līdz 18 gadus veciem bērniem un pusaudžiem, kuriem ir būtiskas emocionālas problēmas saistībā ar traumatiskiem notikumiem viņu dzīvē. Piemēram, tas varētu attiekties uz pēctraumas stresa traucējumu, baiļu, nemiera vai depresijas simptomiem. Ārstēšanu var sniegt ar vecāku līdzdalību vai bez tās, daudzās dažādās vidēs, piemēram, vecāku mājās, audžuģimenē, radnieku mājās, grupu mājās, un attiecībā uz bērniem ar atšķirīgu kultūras fonu.

Terapeitiskā darba resursi

Nozīmīgākais resurss, ko izmanto Centrs savā terapeitiskajā darbā, ir zinātnisko darbu bibliotēka un tiešsaistes kursi, ko vada atzīti eksperti. Tie ļauj Centra personālam sekot jaunākajiem sasniegumiem un pētījumiem saistībā ar vardarbību un nevērtīgu izturēšanos pret bērniem un ģimeni un terapeitisko darbu šajā jomā.

Terapeitiskais darbs ar bērniem ir radošs pat tad, ja tiek veikts saskaņā ar konkrētu modeli, piemēram, *TF-CBT*. Piemēram, Centrs izmanto terapijas darbgrāmatas un darblapas, terapijas stāstu grāmatas, zīmēšanas vai krāsošanas materiālus, kinētiskās smiltis, smilšu teknes ar

¹⁴² Plašāka informācija par pārkāpumus neizdarījušo aprūpētāju vajadzībām un viņiem sniegto atbalsta kursu, izmantojot *TF-CBT* pieeju, ir atrodamā grāmatā: *Deblinger, E., & Heflin, A. H. (1996). Treating sexually abused children and their non-offending parents: a cognitive behavioural approach. Sage Publications, Inc.*

¹⁴³ Sīkāka informācija par *TF-CBT* ir pieejama: <https://www.childwelfare.gov/pubPDFs/trauma.pdf>, http://www.nctsn.org/nctsn_assets/pdfs/TF-CBT_Implementation_Manual.pdf, <https://tfcbt.musc.edu/> (*web based training course*), *Cohen, J. A., Mannarino, A. P., & Deblinger, E. (Eds.). (2012). Trauma-focused CBT for children and adolescents: Treatment applications. Guilford Press.*

miniatūrām un statuetēm, lelles, leļļu mājas un daudz citu radošu materiālu, piemēram, burvju nūjiņas un luksoforus.

Terapijas seanss – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs Zagrebā

Centrs ir arī publicējis vairākas brošūras un bukletus. Psiholoģiskās izglītības seansu laikā vecāks/aprūpētājs bieži vien ir pārņemts ar emocionālām ciešanām un/vai jaunas informācijas apjomu. Tāpēc viņam var rasties grūtības saprast vai atcerēties speciālista sniegto informāciju. Rakstveida materiāls ļauj viņam piekļūt informācijai, kad viņš jūtas tai gatavs vai kad vēlas saņemt kādu konkrētu informāciju.¹⁴⁴

Iespējas un izaicinājumi

Centram bieži vien ir jāspēj savlaicīgi reaģēt uz bērna vajadzībām, neietekmējot bērna liecības. Tiesvedība Horvātijā dažkārt var ilgt vairākus gadus. Tomēr pierādījumi liecina, ka tūlītējs atbalsts mazina traumas radīto ilgstošo seku risku un smaguma pakāpi. Centrs risina šo dilemmu, veicot ārstēšanu tiesai piemērotā veidā, kamēr notiek tiesvedība un tiek gaidītas bērna liecības. Bērna izturību var stiprināt, palīdzot viņam attīstīt pielāgošanās prasmes, piemēram, spēju relaksēties un pārvaldīt stresu, emocionālu izpausmi un modulāciju un kognitīvu pielāgošanos. Kamēr notiek tiesvedība, ir jāatliek traumatisko notikumu procesēšana.

Centram ir nozīmīga loma bērna sociālā atbalsta tīkla stiprināšanā. Tomēr, strādājot ar atbalstu nesniedzošiem nevardarbīgiem vecākiem, terapeits dažkārt dusmojas uz vecākiem par to, ka viņi nesniedz bērnam nepieciešamo atbalstu. Pastāv arī risks, ka terapeits izjūt vilinājumu pārņemt dažus vecāku lomas aspektus. Lai tas nenotiktu, ir svarīgi, lai terapeits rūpīgi izvērtētu savu reakciju un lai notiktu regulāra viņa darba pārraudzība.

Konkrēta gadījuma piemērs no Bērnu un jauniešu aizsardzības centra Zagrebā

Marija kopā ar savu māti nonāca Bērnu un jauniešu aizsardzības centrā pēc paziņošanas par seksuālu vardarbību. Marija bija redzējusi TV reklāmu par bērnu palīdzības līniju, un tas bija

¹⁴⁴ Visbiežāk lieto materiālus, kas paredzēti, lai sniegtu atbalstu no seksuālās vardarbības cietušiem bērniem (<http://www.poliklinika-djeca.hr/english/publications/its-happened-what-now%E2%80%A6/>), bērniem, kas pieredzējuši vardarbību ģimenē (<http://www.poliklinika-djeca.hr/english/publications/whitnensing-family-violence/>) vai kas piedzīvojuši jebkāda veida traumas (<http://www.poliklinika-djeca.hr/english/publications/the-child-and-trauma/>).

viņu mudinājis pastāstīt mātei par piedzīvoto vardarbību. Viņas tēvs nomira, kad viņai bija 5 gadi. Pēc diviem gadiem māte apprecējās otrreiz, un pēc tam drīz vien sākās vardarbība. Tagad Marijai ir 12 gadi. Māti satrieca Marijas teiktais. Viņa emocionāli cieta un jutās vainīga, tomēr viņa bija arī atbalstoša un ticēja savai meitai.

Informācija, kas tika iegūta ar starpdisciplinārā novērtējuma starpniecību un psihologa veiktās izmeklēšanas intervijas laikā, apstiprināja Marijas patēva seksuālo vardarbību. Marijai tika diagnosticēti pēctraumas stresa traucējumi. Ar to saistītās grūtības koncentrēties, motivācijas trūkums un nemiers radīja viņai grūtības skolā, tostarp mērenas grūtības mācībās un attiecībās ar vienaudžiem.

Pēc novērtējuma darba grupa ieteica psihoterapiju, kā arī sociālā pedagoga atbalstu mācībās un attiecībās ar vienaudžiem. Psihologs sāka psihoterapijas kursu saskaņā ar *TF-CBT* modeli. Tā kā Marijai bija jāliecina tiesā, terapija tika veikta tiesai piemērotā veidā.

Marijai tika sniegta informācija par seksuālo vardarbību, vispārējiem maldīgajiem priekšstatiem un biežākajām emocionālajām un uzvedības reakcijām. Viņa mācījās attiecināt savas grūtības uz traumatisko pieredzi, un tādējādi tas ļāva viņai “beidzot justies, ka ar viņu viss ir kārtībā, ka viņa ir normāla”. Vienlaikus psiholoģiskā izglītošana palīdzēja mātei labāk izprast Marijas situāciju, efektīvāk komunicēt un vadīt Marijas emocionālās un uzvedības reakcijas. Pēc tam atsevišķos seansos tika vērsta uzmanība uz tādu prasmju attīstīšanu, kas palīdzēja Marijai un viņas mātei efektīvāk pielāgoties, piemēram, relaksēšanās un stresa pārvaldības prasmes un kognitīvā pielāgošanās, tieši neapstrādājot traumatisko notikumu.

Pēc tiesvedības terapija tika turpināta. Gan Marija, gan viņas māte izjuta nevēlēšanos, lai Marija liecinātu tiesā, un baidījās, ka runāšana par notikumiem atkal varētu negatīvi ietekmēt Mariju, taču saņēma terapeita atbalstu iziet tam cauri. Turpinot ārstēšanu, tika apstrādātas ar traumu saistītās kognitīvās spējas, kas lielākoties saistījās ar Marijas kauna un vainas izjūtām. Nobeiguma seansos koncentrējās uz tādu prasmju attīstīšanu, kas saistītas ar personas drošību, un izglītoja Mariju par seksualitāti viņas attīstībai piemērotā veidā, lai mazinātu reviktimizācijas risku un veicinātu veselīgu attīstību. Pēc ārstēšanas ar *TF-CBT* metodi, kas ilga pusotru gadu, Marija turpināja saņemt pārraudzības pakalpojumus. Seansi kļuva retāki, bet laikposmā, kad viņa pusaudža gados sāka veidot savas pirmās romantiskās attiecības un kad no cietuma tika atbrīvots notiesātais patēvs, atbalsts bija lielāks.

Vecāku un bērna apvienotā kognitīvi biheiviorālā terapija, bērna māja Linšēpingā

Dažkārt ne tik smagos gadījumos bērns var palikt saskarē ar vardarbīgo vecāku/aprūpētāju. Ja sociālie dienesti secina, ka tas ir droši un bērna interesēs, tie var nosūtīt bērnu un vecākus/aprūpētājus, tostarp vardarbīgo vecāku, kopīgi ārstēties. Šāda ārstēšana var notikt tikai mazāk smagos vardarbības gadījumos un ja vardarbīgais vecāks/aprūpētājs ir atzinis vardarbību.

Šādos gadījumos Linšēpingas bērna māja piedāvā uz pierādījumiem balstītu ārstēšanas programmu “Vecāku un bērna apvienotā kognitīvi biheiviorālā terapija” [*Combined Parent Child Cognitive Behavioural Therapy*] (*CPC-CBT*). Ārstēšanas mērķi ir mazināt atkārtotas fiziskās vardarbības risku un palīdzēt vecākiem labot savas realitātei neatbilstošās gaidas un maldīgos priekšstatus par bērna uzvedību. Ārstēšanas mērķis ir arī uzlabot dusmu savaldīšanas

spējas un izmantot nevardarbīgas bērnu audzināšanas prasmes, lai veicinātu pozitīvu bērna un vecāku mijiedarbību un uzlabotu vispārējo emocionālo pielāgošanos.¹⁴⁵

Ārstēšanas programma tiek īstenota apmēram 16 seansos un tai nepieciešami divi terapeiti. Vecāks(-i)/aprūpētājs(-i) satiekas ar vienu terapeitu, bet bērns satiekas ar otru terapeitu. Katra seansa beigās visi satiekas kopā. Strādājot ar vecākiem/aprūpētājiem, terapeits koncentrējas uz psiholoģisko izglītošanu, viņu apņemšanos rīkoties bez vardarbības, kognitīvām un pārvaldības prasmēm, rūpības un problēmu risināšanas prasmēm. Vecākiem/aprūpētājiem ir arī jāuzraksta bērnam vēstule, kurā viņi uzņemas pilnu atbildību par vardarbību. Bērna terapijas seansos tiek risinātas pret bērnu vērstās vardarbības sekas, pielāgošanās prasmes, problēmu risināšanas prasmes un stāstījums par traumu. Kopīgajos ģimenes seansos koncentrējas uz to, lai izveidotu apstākļus spēt runāt par vardarbību, lai vecāki/aprūpētāji izmantotu iegūtās prasmes attiecībās ar bērnu, lai izstrādātu ģimenes drošības pasākumu plānu, dalītos ar stāstījumu par traumu un vēstuli, kurā vecāki uzņemas pilnu atbildību par vardarbību.

¹⁴⁵ Runyon, M.K, Deblinger, E. & Schroeder. C.M. (2009) *Pilot evaluation of outcomes of combined parent-child cognitive-behavioral group therapy for families at-risk for child physical abuse. Cognitive Behavioral Practice*, 16, 101- 118.

9. standarts. Spēju veidošana

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>9.1. Speciālistu apmācība. Bērna mājas darbiniekiem un iesaistītajām iestādēm tiek sniegta regulāra apmācība konkrētajās kompetences jomās un piedāvāta kopīga apmācība par transversālām tēmām.</p> <p>9.2. Norādījumi, pārraudzība un konsultācijas. Bērna mājas darbiniekiem ir pieejami regulāri norādījumi, pārraudzība, konsultācijas un salīdzinošās pārbaudes gan saistībā ar atsevišķām lietām, gan lai risinātu profesionālo un personīgo emocionālo spriedzi, izaicinājumus un ētiskas dabas dilemmas darbā ar cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem.</p>
<p>KĀPĒC ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Saikne ar tiesību normām: Iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību Palīdzības un atbalsta sniegšana Apmācītu speciālistu iesaistīšana psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs / apmācība un rīki</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja (<i>CRC</i>) uzsvēr <i>UNCRC</i> 19. pantā noteiktos plašos izglītojošos pasākumus, tostarp attiecībā uz bērna tiesību pieeju. Speciālistiem būtu jāsniedz “sākotnējā apmācība un vispārējā un speciālā apmācība darba vietā (tostarp attiecīgā gadījumā starpdisciplinārās mācības)”. <i>CRC</i> arī norāda, ka “speciālistiem, kas strādā bērnu aizsardzības sistēmā, ir jābūt apmācītiem sadarboties ar citām iestādēm un sadarbības protokolu jomā” (<i>CRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13¹⁴⁶).</p> <p>Sk. arī Eiropas Padomes Pamatnostādnes par bērniem piemērotu tiesu sistēmu¹⁴⁷ (2011. g.); Eiropas Padomes Ieteikumu par bērniem piemērotiem sociālajiem pakalpojumiem¹⁴⁸ (2011. g.); un EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei¹⁴⁹.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Šajā dokumentā vairākos standartos ir uzsvērts, ka kompetents un apmācīts personāls ir galvenais rādītājs. Lai nodrošinātu kompetentus darbiniekus un augstu sniegto pakalpojumu kvalitāti, svarīgi nodrošināt pastāvīgu apmācību darba vietā un izglītību ar bērna māju saistītajiem speciālistiem. Apvienotās mācības var palīdzēt veicināt starpdisciplināras un starpinstitucionālas grupas sadarbību, piemēram, veidojot kopīgu izpratni un vienprātību, kā arī labāku izpratni par attiecīgo iestāžu lomu un pienākumiem.</p> <p>Lai nodrošinātu profesionālo ētiku, kvalitatīvus intervences pasākumus un aizsargātu personālu no izdegšanas sindroma, ir obligāti jānodrošina, ka personālam ir regulāri pieejami individuāli un grupas norādījumi, pārraudzība, konsultācijas un salīdzinošās pārbaudes.</p>
<p>RĀDĪTĀJU UN/VAI PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA</p>	<p>Speciālistu apmācība - Ir skaidrs plāns, kā attīstīt ar bērniem bērna mājā strādājošā personāla kompetenci un pastāvīgu izglītošanu¹⁵⁰. - Bērna mājas darbiniekiem ir izstrādāti individuālās apmācības plāni, kuri tiek pilnībā īstenoti un regulāri pārskatīti.</p>

¹⁴⁶ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹⁴⁷ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-justice>

¹⁴⁸ <http://www.coe.int/en/web/children/child-friendly-social-services>

¹⁴⁹ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

¹⁵⁰ Apmācību var veikt tostarp tādās jomās kā bērna attīstība; vardarbības un nevērtīgas izturēšanās pret bērnu parādības izpratne; izmeklēšanas interviju veikšana; bērniem piemērota, netraumatiska pieeja klīnisko un izmeklēšanas vajadzībām veikto novērtējumu veikšanā; dažādi uz pierādījumiem balstīti ārstēšanas veidi, kas vērsti uz traumas novēršanu; juridiskā pamatojuma un prasību izpratne; riska faktoru identificēšana un atbalsta sniegšana ģimenēm, kas ir riska grupā, ar mērķi novērst retraumatizāciju; atbalsta sniegšana pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem.

STANDARTS TIEK IEVĒROTS	- Starpinstitucionālās grupas locekļiem tiek piedāvātas regulāras kopīgas mācības un spēju veidošanas darbības, piemēram, transversālos un starpdisciplināros jautājumos, ievērojot personāla konkrētās vajadzības. Norādījumi, pārraudzība, konsultācijas - Bērna mājas darba grupas locekļiem ir pieejami individuāli un grupas norādījumi, pārraudzība un speciālistu atbalsts. - Bērna mājas darba grupas locekļiem ir pieejamas individuālas un grupas konsultācijas gan saistībā ar atsevišķām lietām, gan lai risinātu profesionālo un personīgo emocionālo spriedzi, izaicinājumus un ētiskas dabas dilemmas darbā ar cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem.
RESURSI	Sk., piemēram, http://www.nationalcac.org/ , kur pieejamas apmācības iespējas, tiešsaistes semināri un citi tiešsaistes resursi.

Spēju veidošana – bērna māja Linšēpingā

Sociālo darbinieku izglītošana bērnu iztaujāšanā

Lai noskaidrotu informāciju par bērna stāvokli, galveno lomu pilda sociālie darbinieki. Linšēpingas bērna māja piedāvā izglītības iespējas sociālajiem darbiniekiem, lai viņi spētu ar lielāku pārliecību runāt ar bērniem par dažādām grūtām tēmām, piemēram, ļaunprātīgu rīcību. Divreiz gadā sociālajiem darbiniekiem, kas veic bērnu aizsardzības novērtējumus, tiek piedāvāta profesionālā apmācība bērnu iztaujāšanas jomā. Apmācības procesā ir iekļauta vispārēja informācija par bērniem, kas cietuši no vardarbības, un traumām un praktiskā apmācība par dažādām iztaujāšanas metodēm.

Dalībniekiem tiek lūgts sagatavot trīs interviju ar bērniem videoierakstus, kas apmācības laikā tiek analizēti. Dalībnieki saņem atgriezenisko saiti par savu darbu un norādījumiem. Videoieraksti ir problemātisks apmācības elements, jo dažkārt ir grūti panākt bērnu un vecāku piekrišanu ierakstīt interviju. Tomēr ir vērts to darīt, jo videoieraksti lieliski ietekmē sociālo darbinieku darbības rezultātus. Sociālo darbinieku apmācība ir ļoti populāra, un dalībai kursos vienmēr ir gaidītāju saraksts.

Uz vajadzībām balstīta apmācība

Linšēpingas bērna māja regulāri organizē arī darbseminārus par tēmām, kas būtiskas iestāžu sadarbības veicināšanai, piemēram, par jaunām vadlīnijām un/vai jauniem pētījumiem. Izskatāmās tēmas var būt, piemēram, vardarbība pret bērniem, kas izraisa bērna nāvi, seksuālā uzvedība internetā un bērnu seksualitāte. Apmācība galvenokārt ir bez maksas.

Apmācība ir ļoti nozīmīgs bērna mājas aspekts, tomēr dažkārt ir problemātiski izsekot jaunajiem pilnveidojumiem un pastāvīgi novērtēt apmācības vajadzības. Apmācība tāpēc ir iekļauta oficiālajos sadarbības nolīgumos kā centrālais elements, un apmācībai tiek piešķirts gada budžets, lai nodrošinātu apmācības prioritāšu noteikšanu, plānošanu un finansēšanu.

Bērna māja citām sadarbības iestādēm, citām bērnu mājām Zviedrijā un citiem attiecīgiem dalībniekiem organizē arī “Bērna mājas dienu”. Šā pasākuma mērķis ir stimulēt zināšanu un pieredzes apmaiņu par vispārēji interesējošām tēmām, kas ir būtiskas, lai starpdisciplinārā un starpinstitucionālā veidā reaģētu uz vardarbību pret bērniem.

Spēju un profesionālās kompetences veidošana. Izglītība un pārraudzība – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs Zagrebā

Zagrebas Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs savu darbību sāka kā motivētu, labi apmācītu speciālistu grupa, kas ir pieredzējusi darbā ar bērniem. Viņi visi iepriekš bija saskārušies ar traumētiem bērniem, taču nav bijis iestādes, kas būtu specializējušies atbalsta sniegšanā bērniem, kas piedzīvojuši ļaunprātīgu rīcību un nevērīgu izturēšanos, tāpēc viņi visi ir jutuši vajadzību pilnveidoties un vairāk mācīties.

Centrs mudina personālu piedalīties mācībuursos, konferencēs, kā arī doktorantūras līmeņa studijās, un sniedz personālam finansiālu un organizatorisku atbalstu izglītības turpināšanai.¹⁵¹ Katru gadu Centrs sagatavo turpmāko mācību un tālākizglītības gada plānu. Katram darbiniekam tiek lūgts, lai viņš norāda savas vajadzības un preferences, kas tiek izmantotas plāna izstrādē.

Centrs pastāvīgi organizē apmācību uz vietas, ko vada Horvātijas un ārvalstu speciālisti. Ir bijusi apmācība, piemēram, par traumu un empātiju, pieķeršanos un traumu, par traumcentrēto kognitīvi biheiviorālo terapiju un par darbu ar pārkāpumus neizdarījušiem vecākiem. Turklāt darbiniekiem periodiski tiek organizētas kvalifikācijas celšanas mācības par bērnu intervēšanu izmeklēšanas vajadzībām, izmantojot uz pierādījumiem balstītas metodes, tostarp par paplašinātām izmeklēšanas intervijām.¹⁵²

Pārraudzība

Centrā tiek īstenota divu veidu pārraudzība, proti, pārraudzība, kas attiecas uz darbu ar konkrētām lietām, jo īpaši sarežģītām lietām, un pārraudzība, kas vērsta uz speciālistu labklājību, pielāgošanās stratēģijām, attieksmi un ētiskas dabas dilemmām. Centrā pārraudzību veic ar mērķi nodrošināt, lai sniegtie pakalpojumi būtu kvalitatīvi un bērna interesēs un lai mazinātu personāla izdegšanas sindroma riskus.

Pārraudzībā ir obligāti jāpiedalās visiem speciālistiem, kas strādā ar bērniem. Pārraudzību veic divreiz mēnesī darbinieku darba laikā. Pārraudzības procesā, ko vada neatkarīgs pārraugis, darbinieki apspriež īpašus gadījumus, kā arī profesionālos un personiskos izaicinājumus un ētiskas dabas dilemmas darbā ar bērniem, kas cietuši no vardarbības vai kļuvuši tās liecinieki.

Ieguldījums izglītībā, apmācībā un pārraudzībā ir būtiski ietekmējis iestāžu savstarpējo sadarbību Bērnu un jauniešu aizsardzības centrā. Tas ir palīdzējis stiprināt profesionālo tīklu un radījis spēcīgu sajūtu par darbošanos kopā kopīgu mērķu īstenošanai. Speciālistu turpmākā apmācība ir palīdzējusi uzlabot Centra vispārējā darba kvalitāti un efektivitāti. Vēl ir jārisina šādi izaicinājumi

¹⁵¹ Jaunāko apmācību sniedza Barbara Bonere [*Barbara Bonner*] (Jauniešu seksuālās uzvedības nacionālais centrs, Oklahoma) par *TF-CBT* un Linda C. Stīla [*Linda C. Steel*] (Bērnu aizstāvības nacionālais centrs, Alabama) par izmeklēšanas intervijām.

¹⁵² Dažas izglītojošās tēmas ir šādas: vardarbības un nevērīgas izturēšanās pret bērnu cēloņi un sekas; saiknes izveidošana un runāšana ar bērnu, kas cietis no seksuālas vardarbības; bērna attīstība un attīstības psihopatoloģija; bērnu aizsardzība krimināllietās; pierādījumu vākšana un bērnu iztaujāšana izmeklēšanas vajadzībām; atbalsta sniegšana krīzes situācijās; dažādi psihoterapeitiskās iejaukšanās veidi; atbalsta sniegšana nevardarbīgiem vecākiem un ģimenei; juridiskais pamatojums; vardarbības un nevērīgas izturēšanās pret bērnu novēršana.

10. standarts. Preventīvi pasākumi. Informācijas apmaiņa, informētības veicināšana un ārēja kompetenču veidošana

<p>KAS IR STANDARTS?</p>	<p>10.1. Datu vākšana, informācijas apmaiņa un informētības veicināšana. Tiek vākti un izplatīti attiecīgajām ieinteresētajām personām, tostarp lēmuma pieņēmējiem, akadēmiskajām aprindām, bērnu aizsardzības speciālistiem un plašākai sabiedrībai, apkopoti un dezagregēti dati/statistikas dati, lai veicinātu informētību par vardarbību pret bērniem un starpdisciplinārās/starpinstitucionālās darbības lomu, lai veicinātu pētniecību un lai nodrošinātu uz pierādījumiem balstītus tiesību aktus, politiku un procedūras.</p> <p>10.2. Ārēja kompetences veidošana. Bērna māja piedāvā mērķtiecīgas darbības, lai palielinātu ar bērniem un bērnu interesēs strādājošo darbinieku kompetenci un zināšanas, piemēram, organizējot mācību komandējumus, informatīvas tikšanās, lekcijas un gatavojot rakstveida materiālus.</p>
<p>KĀPĒC DIENESTIEM ŠIS STANDARTS BŪTU JĀIEVĒRO?</p>	<p>Starptautiskie un Eiropas juridiskie pienākumi</p> <p>Pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu cietušo bērnu privāto dzīvi, identitāti un attēlu un lai novērstu jebkādas informācijas publiskošanu, kas ļautu atklāt viņu identitāti</p> <p>Apmācība un rīki Dati un uzraudzība Informētības veicināšana Preventīvi pasākumi</p> <p>Norādījumi. ANO Bērnu tiesību komiteja mudina valstis atklāti runāt par vardarbību, tostarp iesaistot plašsaziņas līdzekļus un pilsonisko sabiedrību. <i>UNCRC</i> dalībvalstīm bez tam būtu jāizveido “vispusīga un droša valsts datu vākšanas sistēma, lai nodrošinātu sistēmu (ietekmes analīze), dienestu, programmu un rezultātu sistemātisku uzraudzību un novērtēšanu”. Dienesti, kas strādā ar cietušiem bērniem un vardarbības lieciniekiem, var sniegt nozīmīgu ieguldījumu datu vākšanā. (<i>UNCRC</i> Vispārējais komentārs Nr. 13¹⁵³).</p> <p>Sk. arī EK Pārdomu dokumentu, kurā piedāvāti 10 principi integrētas bērnu aizsardzības sistēmas izveidei¹⁵⁴, tostarp 3., 5., 6., 9. principu.</p> <p>Pētniecība un pieredze. Informēšanas darbs, kas var ietvert vispārēju un specifisku datu, statistikas datu un informācijas izplatīšanu par vardarbību pret bērniem un sniegt informāciju par pienācīgiem preventīviem un korektīviem pasākumiem, var būt nozīmīgs preventīvais pasākums. Ārējā informētības veicināšana un kompetences veidošana var palīdzēt veicināt sabiedrības informētību un atbalstu, uzlabot speciālistu kompetenci un palielināt lēmuma pieņēmēju un likumdevēju atbalstu starpdisciplinārai un starpinstitucionālai atbildes reakcijai. Sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem varētu būt nozīmīgs rīks, kas ļautu sasniegt un informēt plašāku auditoriju. Darbā ar plašsaziņas līdzekļiem ir jānodrošina atbilstīgas tiesiskās garantijas, lai pasargātu bērna identitāti un intereses.</p>
<p>PIERĀDĪJUMU PIEMĒRI, KAS LIECINA, KA STANDARTS TIEK IEVĒROTS</p>	<p>Bērna pasargāšana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Saistībā ar informēšanas darbu tiek veikti pasākumi, lai nodrošinātu bērnu tiesiskās garantijas un aizsargātu viņu privāto dzīvi un datus, tostarp datu droša uzglabāšana un ierobežota pieejamība. • Ir izstrādātas un tiek īstenotas ētikas vadlīnijas attiecībā uz plašsaziņas līdzekļu iesaistīšanu. • Ir izstrādātas un tiek konsekventi īstenotas vadlīnijas par bērna mājas atbilstīgu, būtisku un ētisku iesaistīšanos informētības veicināšanā, kompetences veidošanā un ieguldījumu kampaņās, pētījumos, mācībās, konsultācijās. • Bērna mājas personāls ir iepazīstināts ar attiecīgajām ētikas vadlīnijām un apmācīts tās lietot. <p>Informētības veicināšana un kompetences veidošana</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bērna māja organizē mācību komandējumus speciālistiem, lēmumu pieņēmējiem, akadēmiskajām aprindām, plašsaziņas līdzekļiem un citām attiecīgajām ieinteresētajām personām. • Bērna māja piedāvā speciālistiem un studentiem lekcijas, apmācību, darbseminārus.

¹⁵³ http://www2.ohchr.org/english/bodies/crc/docs/CRC.C.GC.13_en.pdf

¹⁵⁴ http://ec.europa.eu/justice/fundamental-rights/files/2015_forum_roc_background_en.pdf

	<ul style="list-style-type: none"> · Bērna māja attiecīgā gadījumā veicina sabiedriskās kampaņas. <p>Datu vākšana un izpēte</p> <ul style="list-style-type: none"> · Ir izstrādāta dezagregētu datu vākšanas sistēma, un tā tiek sistemātiski lietota, lai apkopotu attiecīgos dezagregētos datus. · Bērna māja sniedz ieguldījumu pētniecībā, studijās, apsekojumos un konsultācijās, ņemot vērā ētiskas dabas apsvērumus. <p>Plašsaziņas līdzekļi</p> <ul style="list-style-type: none"> · Darbs ar plašsaziņas līdzekļiem ar mērķi nodrošināt preventīvus pasākumus un veicināt sabiedrības informētību ir oficiāli iekļauts aspekts dienesta funkciju un attiecīgo darbinieku darba aprakstos. · Attiecīgajiem bērna mājas darbiniekiem ir sniegtas iespējas saņemt apmācību darbam ar plašsaziņas līdzekļiem.
RESURSI	<p><i>Safeguarding Children: Keeping Children Safe</i>¹⁵⁵ Vadlīnijas plašsaziņas līdzekļiem: <i>APA Media Guidelines</i>¹⁵⁶, <i>EFPA Board of Ethics Media Guidelines</i>¹⁵⁷, <i>BASPCAN Media Guidelines</i>¹⁵⁸</p>

Plašsaziņas līdzekļi kā partneris vardarbības pret bērniem novēršanai un reakcijai uz to – Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs, Zagreba

Kāpēc Centrs sadarbojas ar plašsaziņas līdzekļiem?

Strādājot ar vardarbībā cietušiem bērniem, Bērnu un jauniešu aizsardzības centra personāls ir ieguvis unikālas zināšanas par to, kā šie bērni jūtas, ko domā un kas viņiem nepieciešams. Šai zinātnībai un pieredzei ir izšķiroša nozīme, sniedzot atbalstu aprūpētājiem, lēmuma pieņēmējiem un citiem speciālistiem, kas ir saskarē ar bērniem, un mudina viņus rīkoties, lai novērstu un reaģētu uz vardarbību pret bērniem.

Ar plašsaziņas līdzekļu starpniecību Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs spēj īsā laikā un bez pūlēm sasniegt ikvienas mājas. Plašsaziņas līdzekļiem ir spēja sasniegt auditoriju un spējas veicināt informētību un izglītēt, aktivizēt kritiskās masas, kas nepieciešamas, lai motivētu lēmuma pieņēmējus un lai risinātu sistēmiskās, kultūras un sociāli ekonomiskās nepilnības.

Tie var arī palīdzēt bērniem, kas ir atvērti un gatavi runāt par piedzīvoto ļaunprātīgo rīcību un vardarbību. Bērni bieži vien atklāj informāciju pieaugušajiem, kuriem uzticas, piemēram, vecākiem, vecvecākiem, tantēm un onkuļiem, kaimiņiem vai skolotājiem. Šīm personām ir iespējas apturēt ļaunprātīgu rīcību, bet, no otras puses, viņi var arī ignorēt bērna pausto vai retraumatizēt bērnu, neatbilstīgi reaģējot. Ir veikts plašs pētījums, kas apliecinājis, ka bērniem, kas pauž ziņas, izšķirošs ir šo personu atbalsts un sapratne. To apstiprina bērni, kas cietuši no ļaunprātīgas rīcības. Tāpēc sevišķi svarīgs ir tas, cik liela ir tās personas sapratne, kurai bērns pastāsta par ļaunprātīgo rīcību.

¹⁵⁵ www.keepingchildrensafe.org.uk

¹⁵⁶ www.apa.org/pubs/authors/media/

¹⁵⁷ www.bdp-verband.org/bdp/verband/clips/efpa_media_guidelines.pdf

¹⁵⁸ <http://napac.org.uk/wp-content/uploads/2016/06/NAPAC-media-guidelines-FINAL-Jan-2016.pdf>

“Es vēlos atsaukt savu paskaidrojumu mammai dēļ. Viņi mīl viens otru, un es nevēlos, lai viņš iet cietumā. Viņa simtām reižu lūdzās, lai es ļauju viņas vīram palikt kopā ar viņu. Tagad mamma būs laimīga un es būšu laimīgāka par viņu. Tā ir mana vaina, ka viņš pret viņu izturas slikti.

Tas viss bija noticis, taču mamma nekad man neticēja, un neticēja arī mana skolotāja un visi citi, kuriem es biju stāstījusi. Bieži vien es naktī nevaru gulēt, jo mana mamma man netic. Es jūtos, ka man neviena nav. Es gribu, lai mana mamma būtu laimīga, tad viņa mīlēs mani.”

Seksuālā vardarbībā cietusi meitene, 11 gadi

Partnerība ar plašsaziņas līdzekļiem palīdzēja izveidot arī Bērnu un jauniešu aizsardzības centru. Plašsaziņas līdzekļi ziņoja par radīto politisko atbalstu un speciālistu vēlmi attīstīt bērniem piemērotu organizāciju, kas ir specializējusies sniegt atbalstu traumētiem bērniem, izmantojot starpdisciplināru un starpinstitucionālu pieeju.

Sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem

Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs sniedz plašsaziņas līdzekļiem vispārēju informāciju, tostarp zinātniskos un pētniecības datus, par vardarbības izplatību un sekām, par vardarbībā cietušo bērnu vajadzībām un to, kā viņus atbalstīt. Centrs sniedz arī konkrētu informāciju par jautājumiem, kas skar vardarbību un nevērīgu izturēšanos pret bērnu, ja plašsaziņas līdzekļu uzmanības centrā ir nonākuši kādi atsevišķi gadījumi. Dažkārt Centrs izplata vardarbībā cietušo bērnu zīmējumus un vēstules, lai veidotu empātisku sapratni par bērniem, kas cietuši no vardarbības. Zīmējumus un vēstules vienmēr izplata tikai ar bērna un aprūpētāju piekrišanu. Personas dati tiek aizsargāti un nekad netiek izpausti. Centrs regulāri uzstājas TV un radio un sniedz ziņas laikrakstu slejās.

Izaicinājumi, ar kuriem nākas saskarties

Bieži vien lielākais izaicinājums ir spert pirmos soļus, lai sāktu atklāti publiski runāt par vardarbību un nevērīgu izturēšanos pret bērnu. Kad Centrs sāka to darīt pirms 20 gadiem, daudzi neticēja vai noliedza, ka Horvātijā vardarbība un nevērīga izturēšanās pret bērnu faktiski notiek. Bija nepieciešami daudzi gadi un daudz pūļu, lai speciālistu kopiena sasniegtu to, ka plašsaziņas līdzekļos šī tēma tiktu atklāti apspriesta.

Centrs regulāri sadarbojas ar vairākiem patiesi profesionāliem reportieriem, un šī sadarbība dod labumu. Tomēr Centram ir arī pieredze, ka plašsaziņas līdzekļu speciālisti, kas vēl nav pietiekami pilnveidojuši pietiekamu sapratni par vardarbības pret bērnu parādību un nav iejūtīgi pret to vai kam trūkst zināšanu par ētikas normām, bieži vien ziņas sniedz neprofesionāli un neētiski. Viņi cenšas koncentrēties vienīgi uz gadījuma sensacionālajiem aspektiem. Sensāciju meklētāju ziņojumi iznīcina iespēju veicināt pozitīvu praksi vai izglītot sabiedrību par preventīvajiem pasākumiem un pienācīgu reakciju uz notikumu. Ja žurnālists nepārzina ētikas normas, viņš, visticamāk, arī negatavos rakstus par tēmām, kas saistītas ar vardarbību un nevērīgu izturēšanos pret bērnu, ja sabiedrības uzmanības centrā nenonāk lielu rezonansi ieguvuši gadījumi.

Bērnu un jauniešu centrs ir sastapies ar reportieriem, kas nav ievērojuši bērna tiesības uz privāto dzīvi, kas dažkārt pat radījis draudus bērnam. Ir bijuši arī tādi, kas veicinājuši bērna retraumatizāciju, intervējot viņu neatbilstošā veidā, lai iegūtu augstākus skatījumu reitingus.

Centrs tāpēc pieprasa, lai plašsaziņas līdzekļu speciālisti, ar kuriem tas sadarbojas, būtu labi informēti par ētikas apsvērumiem un vadlīnijām un tos ievērotu. Centrs sniedz savu ieguldījumu, informējot plašsaziņas līdzekļu speciālistus par ētikas jautājumiem un akcentējot to jutīgumu, un mudina veidot ētiskus ziņojumus. Centrs patur tiesības nesadarboties ar žurnālistiem, kas neievēro ētikas normas.

Informēšana un ārējas kompetences veidošana – bērna māja Linšepingā

Lai varētu novērst vardarbību pret bērniem un risināt ar to saistītos jautājumus, svarīgi ir identificēt un pievērst pietiekamu uzmanību cietušiem bērniem. Tāpēc Linšepingas bērna māja reizi gadā aicina visu skolu un pirmskolas iestāžu darbiniekus uz informatīvajiem vakariem. Šis uzaicinājums attiecas uz visām deviņām pašvaldībām, kas ietilpst bērna mājas pārklājuma zonā. Pirmskolu un skolu darbinieki dodas mācību vizītē uz bērna māju un saņem īsu ziņojumu par “bērna mājas procesu”. Viņi tiek informēti par galvenajiem jautājumiem, par kuriem ir svarīgi padomāt, ja bērns spontāni izpauž informāciju par ļaunprātīgu rīcību, un kas ir sagaidāms, ja viņiem ir jāpavada bērns uz bērna māju. Viņi tiek arī mudināti būt uzmanīgiem attiecībā uz iespējamu ļaunprātīgu rīcību un informētiem par to, ka ir ļoti svarīgi “saņemt drosmi” redzēt un dzirdēt bērnus, kas atklāj ziņas.

Sasniegt tik lielu speciālistu mērķgrupu ir liels izaicinājums. Sanāksmes tiek rīkotas vairākus vakarus, un bērna mājas darbinieki sanāksmes rīko un uzņem vairākos piegājienos. Šīs sanāksmes ir kļuvušas ļoti populāras, un dalībnieki kopumā jūtas, ka viņi labāk spēj tikt galā ar savu neveiklības sajūtu, risinot vardarbības gadījumus pret bērniem.

Bērna māja sniedz atbildes arī uz konkrētiem pieprasījumiem un bieži vien satiekas ar dažādām speciālistu grupām, lai sniegtu informāciju un apspriestu bažas. Konsultācijas ir iespējams saņemt arī pa telefonu.

Ārējas kompetences veidošanas darbības – Bērnu un jauniešu aizsardzības centra Zagrebā

Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs sniedz apmācību attiecīgajām amatpersonu un speciālistu grupām vietējā, valsts un starptautiskajā līmenī. Mērķis ir apmācīt attiecīgās amatpersonas un speciālistus, kas strādā ar bērniem visā Horvātijā, un nodrošināt, ka bērnu aizsardzības dienesti ir pieejami ikvienam bērnam valstī. Apmācības un izglītības darbības tiek īstenotas, pamatojoties uz starptautisko tiesību aktu regulējumu, vadlīnijām un ieteikumiem, kā arī pētījumu rezultātiem. Galvenais mērķis ir integrēt esošās un jaunākās zināšanas vispusīgā, uz bērnu vērstā un uz pierādījumiem balstītā pieejā.

Vietējās izglītības programmas un darbības finansē Zagrebas pilsēta, savukārt valsts izglītības programmas un darbības finansē ar dažādu Horvātijas ministriju starpniecību.

Mācību iniciatīvas tiek sniegtas sadarbībā ar valdību, ministrijām un valsts iestādēm. Tās ir domātas sociālajiem dienestiem, veselības aprūpes sistēmai, izglītības sistēmai, tiesībaizsardzības sistēmai, tiesu iestādēm un NVO. Sociālo darbinieku apmācību, piemēram, sniedza sadarbībā ar Sociālās politikas un jaunatnes lietu ministriju. Divās mācību kursu sērijās tika iekļauti visu Horvātijā darbojošos sociālo dienestu speciālisti. Mācību programma tika vadīta sadarbībā ar Zinātnes, izglītības un sporta ministriju, aptverot visas pamatskolas un vidusskolas. Pediatru apmācība tika veikta sadarbībā ar Veselības ministriju. Apmācība tika sagatavota, pamatojoties uz pētījumu, kurā tika novērtētas pediatru zināšanas un attieksme pret vardarbību un nevērtīgu izturēšanos pret bērnu. Šis pētījums atklāja, ka pediatriem nav

pietiekošas zināšanas un ir nepieciešama īpaša izglītība. Tiesnešu izglītošana tika veikta sadarbībā ar Tieslietu akadēmiju.

Centrs sadarbojas arī ar Jauniešu un ģimenes lietu tiesnešu un speciālistu asociāciju. Šīs divas institūcijas piedāvā kopīgas mācību programmas un pasākumus, lai veicinātu pieredzes apmaiņu primāri bērniem piemērotas tiesu sistēmas jomā.

Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs kalpo kā akadēmiskās izglītības centrs psiholoģijas, sociālā darba, izglītības un rehabilitācijas zinātņu, pedagogu izglītības, tiesību zinātņu nodaļas un policijas akadēmijas studentiem. Apmācot šo fakultāšu un institūciju studentus, Centrs veicina pret bērnu vērsta vardarbības un nevēlīgas izturēšanās agrīnu identificēšanu, pienācīgu reaģēšanu uz paustajām ziņām, atbalsta sniegšanu pēc ziņu paušanas un bērniem piemērotas prakses īstenošanu.

Centra direktors Zagrebas Universitātes Psiholoģijas nodaļā ir ieviesis jaunus akadēmiskus kursus, kuru uzmanības centrā ir vardarbība un nevēlīga izturēšanās pret bērnu, cietušo bērnu izmeklēšanas intervijas un vecāku aprūpes prasmes. Šo fakultāšu studenti var gūt praktisko pieredzi Centrā. Centra darbinieki darbojas kā mentori dažādu fakultāšu praktikantiem un stažieriem, tostarp sociālā darba, izglītības un rehabilitācijas zinātņu, sociālās pedagogijas un psiholoģijas jomā.

Centrs sadarbojas arī ar Zagrebas Universitātes Stomatoloģijas skolu. Abi veic kopīgu pētījumu par bailēm no zobārsta bērniem, kas cietuši no seksuālas vardarbības. Turklāt Centra darbinieki dažādās fakultātēs un doktorantūras līmeņa studijās pasniedz kursus par vardarbību un nevēlīgu izturēšanos pret bērniem, bērniem piemērotu tiesu sistēmu un citām tēmām un publicē akadēmiskos rakstus un grāmatas.

Bērnu un jauniešu aizsardzības centra telpās ir izvietota NVO “*Brave Phone*”. Tās mērķis ir palīdzēt bērniem, kas cietuši no vardarbības un nevēlīgas izturēšanās. Tā sniedz sociālos pakalpojumus bērniem, vecākiem un speciālistiem, īpašu uzmanību veltot aizsardzībai, atbalstam un preventīviem pasākumiem. Centra darbinieki sniedz pastāvīgu apmācību un pārraudzību 180 “*Brave Phone*” organizācijas brīvprātīgajiem darbiniekiem.

Galvenais izaicinājums ir nodrošināt pastāvīgu apmācību un izglītību, ņemot vērā šim nolūkam pieejamo ierobežoto budžetu. Politikas veidotāji bieži vien neapzinās, cik svarīgi ir ieguldīt resursus izglītībā un sniegt politisku un organizatorisku atbalstu mācību programmās. Bērnu un jauniešu aizsardzības centrs ir sekmīgi pārvarējis organizatoriskās problēmas, jo ir atradis lielu lekciju zāli, kurā notiek mācības un akadēmiskie kursi.

Centra izglītojošo un apmācības darbību ietvaros tiek atbalstīti bērni, ģimenes un speciālisti ar brošūru, bukletu, vadlīniju un citu drukāto materiālu starpniecību. Šo materiālu mērķis ir nepieļaut vardarbīgu/nolaidīgu uzvedību un neatbilstīgu reakciju uz ziņu paušanu. Tie domāti mācību kursa atbalstam un tos var izmantot psiholoģiskai izglītošanai. Līdz šim brīdim Centrs sadarbībā ar Zagrebas pilsētu ir izgatavojis un bez maksas bērniem, vecākiem un speciālistiem izdalījis 350 000 brošūru un bukletu.

Centrs daudz pūļu velta arī pastāvīgai zinātniskai darbībai. Tas veic pētījumu par to, kā sadarbība ar plašsaziņas līdzekļiem un ieinteresētajām personām veicina informētību. Centrs sadarbojas ar valdības iestādēm un institūcijām un nevalstiskajām organizācijām, lai, pamatojoties uz pētījumiem un pierādījumiem, izstrādātu preventīvās un reaģēšanas programmas attiecībā uz vardarbību pret bērniem.

IV. Saistītie noteikumi, juridiskie pienākumi un Eiropas bērna mājas standarti. Pārskats

Šajā tabulā ir sniegta Eiropas bērna mājas standartu saikne ar galvenajiem juridiskajiem pienākumiem, kas noteikti trijos Eiropas juridiskajos instrumentos, proti, Eiropas Padomes 2010. gada Konvencijā par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (Lansarotes konvencija), ES 2011. gada 13. decembra Direktīvā par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu (“Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu”) un ES 2012. gada 25. oktobra Direktīvā, ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus (“Direktīva par cietušo tiesībām”).

Pirmajā tabulas slejā (Prakse/Darbības standarts) ir uzskaitīti Eiropas bērna mājas standarti.

Otrajā slejā ir sniegti juridiskie pienākumi, kas visvairāk attiecas uz katru standartu. Juridiskie pienākumi izriet no juridisko pienākumu pamatnostādņēm *PROMISE*. Šīs pamatnostādnes tika izstrādātas *PROMISE Atsauču dokumentā par Eiropas un starptautiskās tiesībām un norādījums [Reference Document on European & International Law & Guidance]*¹⁵⁹, lai noteiktu galvenos pienākumus attiecībā uz noziegumos cietušajiem un viņu iesaistīšanu kriminālprocesos. Šīs pamatnostādnes tika izmantotas, lai radītu katra attiecīgā tiesību akta profilu, ņemot vērā šos galvenos pienākumus. Triju tabulā sniegto instrumentu profili ir atrodami tālāk tekstā.

Tabulas trešajā slejā (Juridiskie instrumenti) ir norādīti konkrēti triju minēto juridisko instrumentu panti, kas attiecas uz attiecīgo pienākumu. Šajā slejā ir sniegtas atsauces arī uz šajos juridiskajos instrumentos sniegtajiem apsvērumiem, kas sniedz nozīmīgas interpretācijas vadlīnijas par juridiskajiem pienākumiem.

Lai redzētu attiecīgo juridisko instrumentu apsvērumu un pantu pilnu tekstu, uzklikšķiniet uz trešajā slejā norādītās hipersaites. Instrumentu saturs visā pilnībā saskaņā ar juridisko pienākumu pamatnostādņēm ir sniegts attiecīgi 1. pielikumā (“Direktīva par cietušo tiesībām”), 2. pielikumā (“Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu”) un 3. pielikumā (“Lansarotes konvencija”).

BĒRNA MĀJAS STANDARTS	ATTIECĪGAIS JURIDISKAIS PIENĀKUMS	JURIDISKAIS INSTRUMENTS	PASKAIDROJUMS
1.1. Bērna intereses	Labāko interešu nodrošināšana ir primārais apsvēruma, piemērojot Direktīvās noteiktās saistības	Direktīva par cietušo tiesībām: 14. apsvēruma, 1. panta 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 2., 6., 30. apsvēruma, 18. panta 1. punkts	Atsauces uz apsvērumiem un pantiem, kuros ir sniegtas norādes par vispārējiem bērna interešu nodrošināšanas pienākumiem. Konkrētus juridiskos pienākumus, kas attiecas uz noteiktu praksi, sk. 1.2., 1.3. 4.–10. standartā.

¹⁵⁹ O'Donnell, Rebecca (2017) *Child victims of violence and multidisciplinary and interagency services: Reference Document on European & International Law & Guidance. Stockholm, projekts "PROMISE" www.childrenatrisk/promise*

		Lansarotes konvencija: 30. panta 1. punkts	
1.2. Tiesības tikt uzklusītam un saņemt informāciju	Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā	Direktīva par cietušo tiesībām: 14., 42. apsvēruma, 1. panta 2. punkts; 10. panta 1. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 19. panta 3. punkts Lansarotes konvencija: 14. panta 1. punkts, 31. panta 1. punkts	Sk. arī 6. standartu "Izmeklēšanas intervijas" attiecībā uz tiesībām tikt uzklusītam kriminālizmeklēšanas procesā. Sk. arī 7. un 8. standartu.
	Informācijas sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 21., 26., 30., 31. apsvēruma, 1. panta 1. punkts; 3., 4., 6. pants Lansarotes konvencija: 31. panta 1. punkta a), b) apakšpunkts, 31. panta 2., 6. punkts	Sk. arī 6., 7. un 8. standartu.
	Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu	Direktīva par cietušo tiesībām: 34., 36. apsvēruma, 5. panta 2.–3. punkts; 7. panta 1.–8. punkts Lansarotes konvencija: 31. panta 6. punkts	Sk. arī 6. un 8. standartu. Lansarotes konvencijas 31. panta 6. punkts šeit ir iekļauts, ņemot vērā, ka tajā ir sniegta norāde, ka informācija ir jāsniedz bērnam saprotamā valodā.
	Iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uzklusīt, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas	Direktīva par cietušo tiesībām: 23. panta 3. punkta a), b) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 5. punkta b) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 36. panta 2. punkta b) apakšpunkts	Sk. arī 6. standartu.
1.3. Nepamatotas kavēšanās novēršana	Pēc faktu paziņošanas iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās	Direktīva par cietušo tiesībām: 20. panta a) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkta a) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 30. panta 3. punkts, 35. panta 1. punkta a) apakšpunkts	Atsauces uz apsvērumiem un pantiem šeit ir iekļautas, ja ir konkrētas norādes, kas attiecas uz nepamatotas kavēšanās novēršanu. Sk. arī 5. un 7. standartu. Sk. arī 1.2. standartu.
	Ikviena bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums	Direktīva par cietušo tiesībām: 22. panta 1. punkts	Sk. arī 8. standartu.
	Informācijas sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 4. panta 1. punkts, 6. panta 1. punkts	

		Lansarotes konvencija: 31. panta 2. punkts	
	Palīdzības un atbalsta sniegšana	Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 18. panta 2. un 3. punkts	
2. Starpdisciplinārā un starpinstitucionālā sadarbība bērna mājā	Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība	Direktīva par cietušo tiesībām: 38., 62. apsvērums, 26. panta 1. punkts Lansarotes konvencija: 10. panta 1. un 3. punkts, 11. panta 1. punkts	Sk. arī Lansarotes konvencijas 5. panta 3. punktu un 15. pantu saistībā ar preventīvajiem pasākumiem un 38. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktu saistībā ar starptautisko sadarbību.
3. Mērķgrupa	Diskriminācijas aizliegums	Direktīva par cietušo tiesībām: 9., 10., 15., 19., 66. apsvērums, 1. pants, 22. panta 3. punkts Lansarotes konvencija: 2. pants	Šeit norādītajos apsvērumos un pantos ir noteikts vispārējs pienākums nodrošināt, lai bērniem būtu vienādas tiesības un tiesas un palīdzības pieejamība.
	Noteikumi par cietušo identificēšanu, tostarp īpaši noteikumi par bērnu kā noziegumā cietušo identificēšanu, piemēram, noteikums par vecuma noteikšanu, noteikums par ģimenes locekļiem	Direktīva par cietušo tiesībām: 19. apsvērums, 1. pants, 2. panta 1. punkts; 17. pants, 24. panta 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 18. panta 2. un 3. punkts, 19. panta 5. punkts Lansarotes konvencija: 3. panta a) apakšpunkts, 11. panta 2. punkts, 14. panta 4. punkts, 34. panta 2. punkts, 35. panta 3. punkts	Šie panti tieši attiecas uz izmeklēšanas intervijām, starpinstitucionālo plānošanu un lietu vadību, medicīniskajām apskatēm un terapeitiskajiem pakalpojumiem.
4. Bērniem piemērota vide	Iztaujāšana notiek telpās, kas īpaši paredzētas vai pielāgotas šim nolūkam	Direktīva par cietušo tiesībām: 9. panta 1. un 3. punkts, 12. panta 1. punkts, 18. pants, 22. panta 1. un 4. punkts, 26. pants Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkts Lansarotes konvencija: 35. panta 1. punkta b) apakšpunkts	Sk. arī 6. standartu.
	Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju	Direktīva par cietušo tiesībām: 19. panta 1. un 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30. apsvērums	Sk. arī Lansarotes konvencijas 31. panta 1. punktu. Sk. arī 6. standartu.
5. Starpinstitucionālā lietas vadība	Labāko interešu nodrošināšana ir primārais apsvērums, piemērojot Direktīvās noteiktās saistības	Direktīva par cietušo tiesībām: 1. pants, 2. panta c) apakšpunkts	Starpinstitucionālajai grupai visā plānošanas un lietas vadības procesā ir jānodrošina, ka primārais apsvērums ir bērna intereses.

		Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 18. panta 1. punkts, 19. panta 2. punkts Lansarotes konvencija: 30. panta 1. punkts	
	Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums	Direktīva par cietušo tiesībām: 9., 55., 56., 58. apsvērumi, 22. panta 1.–7. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 19. panta 3. punkts	Šeit norādītie apsvērumi un panti attiecas uz starpinstitucionālās grupas funkciju veikt individuālos novērtējumus un izstrādāt plānus
	Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība	Direktīva par cietušo tiesībām: 62. apsvērumi, 26. panta 1. punkts Lansarotes konvencija: 10. panta 1. punkts	Sk. arī Lansarotes konvencijas 38. panta 1. punkta a)–c) apakšpunktu attiecībā uz starptautisko sadarbību
	Uzticības loka veidošanas noteikumi	Direktīva par cietušo tiesībām: 18. apsvērumi Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30. apsvērumi, 19. panta 1. punkts Lansarotes konvencija: 14. panta 1. punkts	Apsvērumi un panti attiecas uz starpinstitucionālās grupas lomu nodrošināt, ka bērni tiek pasargāti no turpmākas vardarbības.
6. Izmeklēšanas intervijas	Informācijas sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 21., 26., 30., 31. apsvērumi, 1. panta 1. punkts, 3. panta 1.–3. punkts, 4. panta 1.–2. punkts, 6. pants Lansarotes konvencija: 31. panta 1.–2. punkts	Sk. arī 1.2. standartu.
	Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu	Direktīva par cietušo tiesībām: 9. panta 1., 3. punkts, 12. panta 1. punkts, 18. pants, 22. panta 1., 4. punkts, 26. pants Lansarotes konvencija: 31. panta 6. punkts	Sk. arī 1.2. standartu. Lansarotes konvencijas 31. panta 6. punkts šeit ir iekļauts, ņemot vērā, ka tajā ir sniegta norāde, ka informācija ir jāsniedz bērnam saprotamā valodā.
	Izmeklēšanas un tiesvedības procedūru pielāgošana gadījumos, kad ir iesaistīti bērni	Direktīva par cietušo tiesībām: 58., 59., 66. apsvērumi, 1. panta 1. punkts; 18. pants, 23. panta 1. punkts Lansarotes konvencija: 30. panta 1.–4. punkts, 31. panta 1. punkts	Sk. arī 1.1.–1.3. standartu. 1.3. standartā ir iekļauts juridisks pienākums nodrošināt, ka pēc faktu paziņošanas iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās.
	Iztaujāšana notiek telpās, kas īpaši paredzētas vai pielāgotas šim nolūkam	Direktīva par cietušo tiesībām: 23. panta 2. punkta b) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkts Lansarotes konvencija: 35. panta 1. punkta b) apakšpunkts	Sk. arī 4. standartu.

Iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību	Direktīva par cietušo tiesībām: 23. panta 2. punkta b) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkta c) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 35. panta 1. punkta c) apakšpunkts	Sk. arī sadaļu "Apmācība un rīki".
Bērnu iztaujāšanas iespēju robežās un attiecīgā gadījumā vienmēr veic viena un tā pati persona	Direktīva par cietušo tiesībām: 23. panta 2. punkta c) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkta d) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 35. panta 1. punkta d) apakšpunkts	
No seksuālas vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās cietušo personu iztaujāšanu veic tā paša dzimuma persona	Direktīva par cietušo tiesībām: 23. panta 2. punkta d) apakšpunkts	
Iztaujāšanu skaits ir pēc iespējas mazāks, un tās veic tikai tad, ja kriminālizmeklēšanā un tiesvedībā tās ir obligāti vajadzīgas	Direktīva par cietušo tiesībām: 20. panta b) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkta e) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 35. panta 1. punkta e) apakšpunkts	
Visas cietušā bērna vai attiecīgā gadījumā liecinieka statusā esošā bērna iztaujāšanas var ierakstīt audiovizuāli un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumu kriminālprocesā	Direktīva par cietušo tiesībām: 24. panta 1. punkta a) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 4. punkts 4 Lansarotes konvencija: 35. panta 2. punkts	Sk. arī 1.2. standartu.
Iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uz klausīt, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas	Direktīva par cietušo tiesībām: 58. apsvēruma, 23. panta 3. punkta a), b) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 5. punkta b) apakšpunkts	Sk. arī 1.2. standartu.

		Lansarotes konvencija: 36.panta 2. punkta b) apakšpunkts	
	Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju	Direktīva par cietušo tiesībām: 58. apsvērums, 19. panta 1.–2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30. apsvērums Lansarotes konvencija: 31. panta 1. punkts	Sk. arī 4. standartu.
	Apmācība un rīki	Direktīva par cietušo tiesībām: 61., 63. apsvērums, 25. pants Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30. apsvērums A Lansarotes konvencija: 5. panta 1., 2. punkts, 35. panta 1. punkta c) apakšpunkts, 36. panta 1. punkts	Sk. arī 9. standartu.
	Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība	Direktīva par cietušo tiesībām: 38., 62. apsvērums, 26. panta 1. punkts Lansarotes konvencija: 10. panta 1. punkts	Sk. arī 5. standartu.
7. Medicīniskā apskate	Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā	Direktīva par cietušo tiesībām: 1. panta 2. punkts, 10. panta 1., 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 19. panta 3. punkts Lansarotes konvencija: 14. panta 1. punkts	Sk. arī 1.2. standartu.
	Informācijas sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 1. panta 1. punkts, 3., 4., 6. pants Lansarotes konvencija: 31. panta 1., 6. punkts	Sk. arī 1.2. standartu.
	Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu	Direktīva par cietušo tiesībām: 5. panta 2.–3. punkts, 7. panta 1.–8. punkts Lansarotes konvencija: 31. panta 6. punkts	Sk. arī 1.2. standartu. Lansarotes konvencijas 31. panta 6. punkts šeit ir iekļauts, ņemot vērā, ka tajā ir sniegta norāde, ka informācija ir jāsniedz bērnam saprotamā valodā.
	Palīdzības un atbalsta sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 38. apsvērums, 8. panta 1.–5. punkts, 9. panta 1.–3. punkts, 25. panta 4. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 31. apsvērums, 18. panta 1. punkts	

		Lansarotes konvencija: 14. panta 1. punkts	
	Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums	Direktīva par cietušo tiesībām: 9., 55., 56. apsvērums, 22. panta 1., 4. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 19. panta 3. punkts	Sk. arī 5. standartu.
	Apmācītu speciālistu iesaistīšana psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs / Apmācība un rīki	Direktīva par cietušo tiesībām: 25. panta 4. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 36. apsvērums Lansarotes konvencija: 5. panta 1., 2. punkts	Sk. arī 9. standartu.
	KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: (Tiesu medicīnas) apskates tiek veiktas minimāli	Direktīva par cietušo tiesībām: 20. panta c), d) apakšpunkts	
8. Terapeitiskie pakalpojumi/Garīgā veselība	Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā	Direktīva par cietušo tiesībām: 1. panta 2. punkts, 10. panta 1., 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 19. panta 3. punkts Lansarotes konvencija: 14. panta 1. punkts	Sk. arī 1.2. standartu.
	Informācijas sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 1. panta 1. punkts, 3., 4., 6. pants Lansarotes konvencija: 31. panta 1., 6. punkts	
	Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu	Direktīva par cietušo tiesībām: 5. panta 2.–3. punkts, 7. panta 1.–8. punkts Lansarotes konvencija: 31. panta 6. punkts	Sk. arī 1.2. standartu. Lansarotes konvencijas 31. panta 6. punkts šeit ir iekļauts, ņemot vērā, ka tajā ir sniegta norāde, ka informācija ir jāsniedz bērnam saprotamā valodā.
	Palīdzības un atbalsta sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 1. panta 1. punkts, 8. panta 1.–5. punkts, 9., 17. pants, 25. panta 4. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 31. apsvērums, 18. panta 2., 3. punkts; 19. panta 1.–5. punkts Lansarotes konvencija: 11. panta 1. punkts, 14. panta 1., 4. punkts	Sk. arī Lansarotes konvencijas 38. panta 1. punkta b) apakšpunktu par starpdisciplināritāti saistībā ar starptautisko sadarbību
	Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums	Direktīva par cietušo tiesībām: 9., 55., 56., 56. apsvērums, 22. panta 1., 4. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 19. panta 3. punkts	Sk. arī 5. standartu.

	Apmācītu speciālistu iesaistīšana psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs/ Apmācība un rīki	Direktīva par cietušo tiesībām: 66. apsvērums, 25. panta 4. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30., 36. apsvērums Lansarotes konvencija: 5. panta 1., 2. punkts	Sk. arī 9. standartu.
9. Spēju veidošana	Iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību	Direktīva par cietušo tiesībām: 23. panta 2. punkta b) apakšpunkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 3. punkta c) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 35. panta 1. punkta c) apakšpunkts	Sk. arī 6. standartu.
	Palīdzības un atbalsta sniegšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 66. apsvērums, 8. panta 1.–5. punkts, 9. panta 1.–3. punkts, 25. panta 4. punkts Lansarotes konvencija: 5. panta 1., 2. punkts	Sk. arī 7. un 8. standartu.
	Apmācītu speciālistu iesaistīšana psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs/ Apmācība un rīki	Direktīva par cietušo tiesībām: 61., 62., 66. apsvērums, 25. pants Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30., 36. apsvērums, 20. panta 3. punkta c) apakšpunkts Lansarotes konvencija: 5. panta 1., 2. punkts, 35. panta 1. punkta c) apakšpunkts, 36. panta 1. punkts	Sk. arī 6., 7. un 8. standartu.
10. Preventīvi pasākumi. Informācijas apmaiņa un ārēju kompetenču veidošana	Pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu cietušo bērnu privāto dzīvi, identitāti un attēlu un lai novērstu jebkādas informācijas publiskošanu, kas ļautu atklāt viņu identitāti	Direktīva par cietušo tiesībām: 21. panta 1., 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 20. panta 6. punkts Lansarotes konvencija: 31. panta 1. punkta e) apakšpunkts	Šis juridiskais pienākums ir pamats visam dienesta darbam, tomēr juridiskajos instrumentos tas ir uzmanības centrā saistībā ar tiesas procesiem.
	Apmācība un rīki	Direktīva par cietušo tiesībām: 61., 62. apsvērums, 25. pants, 26. panta 1. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 30., 36. apsvērums, 23. panta 1., 3. punkts	Direktīvas par cietušo tiesībām 26. panta 1. punkts un Lansarotes konvencijas 38. pants šeit iekļauti, ņemot vērā, ka tajos ir atsauce par labākas prakses apmaiņu saistībā ar starptautisko sadarbību.

		Lansarotes konvencija: 5. panta 1., 2. punkts, 35. panta 1. punkta c) apakšpunkts, 36. panta 1. punkts, 38. pants	
	Dati un uzraudzība	Direktīva par cietušo tiesībām: 62., 64. apsvērums Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 44. apsvērums Lansarotes konvencija: 10. panta 2. punkta b) apakšpunkts	Noderīgi varētu būt arī aplūkot Lansarotes konvencijas X nodaļu, kurā uzmanība ir vērsta uzraudzības mehānismu Eiropas Padomes līmenī.
	Informētības veicināšana	Direktīva par cietušo tiesībām: 62. apsvērums, 26. panta 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 34., 45. apsvērums, 23. panta 1.–3. punkts Lansarotes konvencija: 5., 6. un 8. pants	
	Preventīvi pasākumi	Direktīva par cietušo tiesībām: 26. panta 1., 2. punkts Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu: 34., 37., 45. apsvērums, 22. pants, 23. panta 1.–3. punkts Lansarotes konvencija: 4. pants, 5. panta 3. punkts, 7., 15., 16., 17., 38. pants.	Sk. arī Lansarotes konvencijas 10. panta 1. un 3. punktu, kurā uzmanība vērsta uz sadarbību seksuālas vardarbības un izmantošanas novēršanai. Direktīvas par cietušo tiesībām 26. panta 1. punkts un Lansarotes konvencijas 38. pants šeit iekļauti, ņemot vērā, ka tajos ir atsauce par labākas prakses apmaiņu saistībā ar starptautisko sadarbību.

1. pielikums. EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (“Direktīva par cietušo tiesībām”)

NOTEIKUMI	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/29/ES (2012. gada 25. oktobris), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI
VISPĀRĒJIE PRINCIPI	
Cietušo pasargāšana no atkārtotas vai sekundāras viktimizācijas	<p>(9) [...] Noziegumos cietušie būtu jāaizsargā no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, no iebiedēšanas un no atriebības, tiem būtu jāsaņem piemērots atbalsts, kas sekmētu to atlabšanu, un būtu jānodrošina pietiekama piekļuve tiesu sistēmai. [...]</p> <p>(17) No vardarbības dzimuma dēļ cietušajām sievietēm un viņu bērniem bieži ir vajadzīgs īpašs atbalsts un aizsardzība, jo šāda veida vardarbība ir saistīta ar paaugstinātu sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku.</p> <p>(46) Atjaunojošās justīcijas pakalpojumi, piemēram, mediācija starp cietušo un likumpārkāpēju, ģimenes grupu pārrunas un cita veida sabiedriskas samierināšanas darbības (“<i>sentencing circles</i>”), var nākt cietušajam par labu, taču to laikā ir vajadzīgi aizsardzības pasākumi, lai nepieļautu sekundāru un turpmāku viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. [...]</p> <p>(52) Vajadzētu būt pieejamiem pasākumiem, lai cietušo un viņu ģimenes locekļu drošību un cieņu pasargātu no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības, piemēram, tādiem pasākumiem kā pagaidu noregulējums vai aizsardzības un rīcības ierobežošanas rīkojums.</p> <p>(53) Sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risks, ko rada likumpārkāpējs vai kas rodas, piedaloties kriminālprocesā, būtu jāmazina, tiesvedību veicot saskaņoti un ar cieņu pret cietušajiem, lai viņiem rastos uzticība iestādēm. Saskarsmei ar kompetentām iestādēm vajadzētu būt cik vien iespējams vienkāršai, vienlaikus ierobežojot lieku cietušā saskarsmi ar tām, šim nolūkam, piemēram, ierakstot iztaujāšanu video un ļaujot ierakstu izmantot tiesas procesā. Speciālistu rīcībā vajadzētu būt pēc iespējas plašākam līdzekļu klāstam, lai cietušajiem novērstu nepatīkamus pārdzīvojumus tiesas procesa laikā, jo īpaši rodoties vizuālam kontaktam ar likumpārkāpēju, tā ģimeni, līdzdalībniekiem vai sabiedrības locekļiem. Tālā dalībvalstis būtu jānudina īpaši saistībā ar tiesas ēkām un policijas iecirkņiem veikt reāli īstenojamus un praktiskus pasākumus, lai ēkās paredzētu tādas ērtības kā atsevišķas ieejas un uzgaidāmās telpas cietušajiem. Turklāt dalībvalstīm kriminālprocess iespēju robežās būtu jāplāno tā, lai izvairītos no cietušo un viņu ģimenes locekļu un likumpārkāpēju saskarsmes, piemēram, cietušos un likumpārkāpējus uzaicinot uz pratināšanu dažādos laikos.</p> <p>(54) Cietušā privātās dzīves aizsardzība var būt svarīgs veids, kā nepieļaut sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību, un to var panākt ar dažādiem līdzekļiem, tostarp neizpaužot vai ierobežojot informācijas atklāšanu par cietušā identitāti un uzturēšanās vietu. Šāda aizsardzība, tostarp bērna vārda neizpaušana, īpaši svarīga ir cietušajiem bērniem. [...]</p> <p>(55) Daži cietušie ir īpaši pakļauti sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riskam no likumpārkāpēju puses kriminālprocesa laikā. Ir iespējams, ka šāds risks izriet no cietušā personu raksturojošām iezīmēm, no nozieguma veida, rakstura vai no nozieguma veikšanas apstākļiem. Tikai pie pirmās izdevības veicot individuālu novērtējumu, var efektīvi apzināt šāda riska iespējas. Šādi novērtējumi būtu jāveic attiecībā uz visiem</p>

	<p>cietušajiem, lai noteiktu, vai viņi ir pakļauti sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riskam un kādi īpaši aizsardzības pasākumi viņiem ir vajadzīgi.</p> <p>(57) No cilvēku tirdzniecības, terorisma, organizētās noziedzības, vardarbības tuvās attiecībās, seksuālas vardarbības vai ekspluatācijas, vardarbības dzimuma dēļ, naida nozieguma dēļ cietušajiem un cietušajiem ar invaliditāti, un cietušiem bērniem ir tendence lielā mērā tikt pakļautiem sekundārai un atkārtotai viktimizācijai, iebiedēšanai un atriebībai. Novērtējot, vai šādi cietušie ir pakļauti šādas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riskam, tas būtu jādara īpaši rūpīgi un būtu jābalstās uz stingru pieņēmumu, ka īpaši aizsardzības pasākumi šādiem cietušajiem nāks par labu.</p> <p>(58) Cietušajiem, kuri ir identificēti kā neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību, būtu jāpiedāvā atbilstīgi pasākumi, lai tos aizsargātu kriminālprocesa laikā.</p> <p>(63) Lai veicinātu un vienkāršotu paziņošanu par noziegumiem un lai palīdzētu cietušajiem pārraut atkārtotas viktimizācijas loku, būtiski ir, ka cietušajiem ir pieejami uzticami atbalsta pakalpojumi un lai kompetentās iestādes būtu gatavas ar cieņu, iejūtīgi, profesionāli un bez diskriminācijas reaģēt uz cietušo ziņojumiem.</p> <p>9. panta 1. punkts. Cietušo atbalsta dienesti, kā minēts 8. panta 1. punktā, sniedz vismaz: [...] e) konsultācijas saistībā ar sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku un novēršanu, ja vien šādas konsultācijas jau nesniedz citi valsts vai privāti dienesti. [...]</p> <p>9. panta 3. punkts. Ja vien to jau nesniedz citi valsts vai privāti dienesti, 8. panta 3. punktā minētie speciālistu atbalsta dienesti plāno un sniedz vismaz: a) patvērumu vai jebkādu citu piemērotu pagaidu mājokli cietušajiem, kam ir vajadzīga droša vieta sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riska dēļ;</p> <p>12. pants. 1. Dalībvalstis veic pasākumus cietušo aizsardzībai no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības, kuri jāpiemēro, sniedzot jebkurus atjaunojošās justīcijas pakalpojumus.</p> <p>18. pants. [...] Neskarot aizstāvības tiesības, dalībvalstis nodrošina, ka ir pieejami pasākumi, ar ko cietušos un viņu ģimenes locekļus aizsargā no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības, tostarp pret emocionāla vai psiholoģiska kaitējuma risku, un ar ko aizstāv cietušo cieņu nopratināšanas un liecības sniegšanas laikā. Vajadzības gadījumā šādi pasākumi ietver arī procedūras, kas cietušo un viņu ģimenes locekļu fiziskai aizsardzībai noteiktas saskaņā ar valsts tiesību aktiem. [...]</p> <p>22. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie saskaņā ar valsts procedūrām laikus saņem individuālu novērtējumu, ar ko tiek apzināta vajadzība pēc īpašas aizsardzības un tiek noteikts, vai un kādā mērā viņi varēs izmantot īpašus pasākumus kriminālprocesa laikā, kā paredzēts saskaņā ar 23. un 24. pantu, tādēļ, ka viņi ir īpaši neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. [...]</p> <p>22. pants. 4. Piemērojot šo direktīvu, uzskata, ka cietušajiem bērniem ir īpašas aizsardzības vajadzības, jo viņi ir neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. Lai noteiktu, vai un kādā mērā viņiem būtu jāizmanto īpaši pasākumi, kas paredzēti saskaņā ar 23. un 24. pantu, cietušie bērni saņem individuālu novērtējumu, kā paredzēts šā panta 1. punktā.</p>
--	---

	<p>26. pants. Dalībvalstis veic atbilstīgas darbības, tostarp ar interneta starpniecību, lai uzlabotu informētību par šajā direktīvā izklāstītajām tiesībām, mazinātu viktimizācijas risku un līdz minimumam samazinātu noziedzības negatīvo ietekmi un sekundārās un atkārtotās viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku, jo īpaši pievēršoties tādām riska grupām kā bērni, no vardarbības dzimuma dēļ un no vardarbības tuvās attiecībās cietušie. Šāda darbība var aptvert informētības un izpratnes veicināšanas kampaņas un pētniecības un izglītības programmas, vajadzības gadījumos sadarbojoties ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētajām personām.</p>
<p>Labāko interešu nodrošināšana ir primārais apsvērum, piemērojot direktīvās noteiktās saistības</p>	<p>(14) Piemērojot šo direktīvu, vispirms ir jāņem vērā bērnu intereses saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un 1989. gada 20. novembrī pieņemto ANO Konvenciju par bērna tiesībām. Cietušie bērni būtu jāuzskata par piltiesīgiem attiecībā uz šajā direktīvā noteiktajām tiesībām, un pret viņiem būtu attiecīgi jāizturas, viņiem vajadzētu būt tiesīgiem izmantot šīs tiesības tādā veidā, lai tiktu ņemta vērā viņu spēja izteikt pašiem savu viedokli.</p> <p>(19) Persona būtu jāuzskata par cietušo neatkarīgi no tā, vai likumpārkāpējs ir identificēts, aizturēts, apsūdzēts vai notiesāts, un neatkarīgi no radnieciskām attiecībām starp tiem. Ir iespējams, ka nozieguma rezultātā kaitējums ir radies arī cietušā ģimenes locekļiem. Nozieguma rezultātā kaitējums varētu rasties jo īpaši tās personas ģimenes locekļiem, kuras nāves tiešais cēlonis bija noziedzīgs nodarījums. Tādēļ arī uz šādiem ģimenes locekļiem, kas ir netieši noziegumos cietušie, būtu jāattiecinā šajā direktīvā noteiktā aizsardzība. Tomēr dalībvalstīm vajadzētu spēt ieviest procedūras, lai ierobežotu tādu ģimenes locekļu skaitu, kas var izmantot šajā direktīvā noteiktās tiesības. Gadījumā, ja cietušais ir bērns, bērnam vai, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm, personai, kurai ir vecāku atbildība, vajadzētu būt tiesīgai bērna vārdā izmantot šajā direktīvā noteiktās tiesības.</p> <p>1. pants. 2. Dalībvalstis nodrošina, lai, piemērojot šo direktīvu gadījumos, kad cietušais ir bērns, pirmām kārtām vērā tiktu ņemtas bērna intereses un lai tās tiktu vērtētas ar individuālu pieeju. Prevalē bērnam piemērota pieeja, kurā pienācīgi tiek ņemti vērā bērna vecums, brieduma pakāpe, uzskati, vajadzības un bažas. Bērnu un personu, kam ir vecāku atbildība, vai citu viņa juridisko pārstāvi, ja viņam tāds ir, informē par visiem pasākumiem vai tiesībām, kuros īpaša uzmanība pievērsta bērnam.</p>
<p>Diskriminācijas aizliegums</p>	<p>(9) Noziegums ir ļaundarība pret sabiedrību, kā arī cietušo individuālo tiesību pārkāpšana. Noziegumos cietušie būtu attiecīgi jāatzīst, un pret viņiem būtu jāizturas ar cieņu, iekļauti un profesionāli, un bez jebkādas diskriminācijas, kas balstīta uz tādiem apsvērumiem kā rase, ādas krāsa, etniskā vai sociālā izcelsme, ģenētiskās īpašības, valoda, ticība vai pārliecība, politiskie vai jebkādi citi uzskati, piederība kādai nacionālajai minoritātei, īpašums, izcelsme, invaliditāte, vecums, dzimums, dzimuma izpausme, dzimumidentitāte, dzimumorientācija, uzturēšanās statuss vai veselība. [...]</p> <p>(10) Šī direktīva neskar noziegumos cietušo uzturēšanās nosacījumus dalībvalstu teritorijā. Dalībvalstīm būtu jāveic vajadzīgie pasākumi, ar kuriem nodrošina, lai šajā direktīvā noteiktās tiesības netiktu piemērotas nosacīti – atkarībā no cietušās personas uzturēšanās statusa attiecīgās dalībvalsts teritorijā vai no cietušās personas pilsonības vai valstspiederības. Paziņošana par noziegumu un piedalīšanās kriminālprocesā nerada nekādas tiesības attiecībā uz cietušās personas uzturēšanās statusu.</p> <p>(15) Piemērojot šo direktīvu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai cietušie ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem varētu pilnībā baudīt šajā direktīvā noteiktās tiesības, tostarp vienkāršojot piekļuvi telpām, kurās norit kriminālprocesa izskatīšana, un piekļuvi informācijai.</p> <p>(17) Vardarbība, kas ir vērsta pret personu minētās personas dzimuma, dzimumidentitātes vai dzimuma izpausmes dēļ vai kas nesamērīgā pārsvarā skar konkrēta dzimuma personas, tiek uzskatīta par vardarbību dzimuma dēļ. Tās rezultātā var rasties fizisks, seksuāls, emocionāls vai psiholoģisks kaitējums vai ekonomisks zaudējums cietušajam vai var tikt izraisītas ciešanas. Vardarbību dzimuma dēļ saprot kā diskriminācijas veidu un cietušā</p>

	<p>pamatbrīvību pārkāpumu, un tā aptver vardarbību tuvās attiecībās, seksuālu vardarbību (tostarp izvarošanu, vardarbīgu dzimumtieksmes apmierināšanu un uzmākšanos), cilvēku tirdzniecību, verdzību, kā arī dažādu kaitējošu darbību veidus, piemēram, piespiedu laulības, sieviešu dzimumorgānu kropļošanu un tā dēvētos “goda aizstāvības” noziegumus. No vardarbības dzimuma dēļ cietušajām sievietēm un viņu bērniem bieži ir vajadzīgs īpašs atbalsts un aizsardzība, jo šāda veida vardarbība ir saistīta ar paaugstinātu sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atbēdības risku.</p> <p>(25) Neskarot noteikumus saistībā ar noilguma laikposmiem, nevajadzētu atteikt cietušā sūdzības iesniegšanas apliecinājumu, ja ziņošana par noziedzīgu nodarījumu ir novēlota bailēs no atbēdības, pazemojuma vai apkaunojuma.</p> <p>(56) Individuālajos novērtējumos būtu jāņem vērā tādas cietušā personu raksturojošās iezīmes, piemēram, vecums, dzimums un dzimumidentitāte vai dzimuma izpausme, etniskā piederība, rase, ticība, dzimumentācija, veselības stāvoklis, invaliditāte, uzturēšanās statuss, saziņas grūtības, radniecība ar likumpārkāpēju vai atkarība no tā un agrāk piedzīvots noziegums. Tajos būtu jāņem vērā arī nozieguma veids un raksturs un nozieguma veikšanas apstākļi, piemēram, vai tas ir naida, aizspriedumu vai diskriminējošu motīvu dēļ izdarīts noziegums, noziegums ar seksuālu vardarbību, vardarbība tuvās attiecībās, vai likumpārkāpējam bija dominējošs stāvoklis, apstākļi, ka cietušā dzīvesvieta ir teritorijā, kurā pastāv augsts noziedzības līmenis vai dominē noziedzīgi grupējumi, vai ka cietušā izcelsmes valsts nav dalībvalsts, kurā noziegums izdarīts.</p> <p>(66) Šajā direktīvā ir ņemtas vērā pamattiesības un ir ievēroti principi, kas ir atzīti Eiropas Savienības Pamattiesību hartā. Tā ir īpaši vērsta uz to, lai veicinātu tiesības uz cieņu, dzīvību, fizisko un garīgo neaizskaramību, uz brīvību un drošību, tiesības uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību, tiesības uz īpašumu, nediskriminācijas principu, sieviešu un vīriešu līdztiesības principu, bērnu tiesības, vecāka gadagājuma cilvēku un cilvēku ar invaliditāti tiesības, kā arī tiesības uz taisnīgu tiesu.</p> <p>1. pants. [...] Dalībvalstis nodrošina, lai cietušie tiktu atzīti un lai visu veidu saskarsmē ar cietušo atbalsta vai atjaunojošās justīcijas dienestu vai jebkādu kompetento iestādi, kas rīkojas saistībā ar kriminālprocesu, pret viņiem attiektos ar cieņu, iejūtīgi, pamatojoties uz katru atsevišķu gadījumu, profesionāli un bez diskriminācijas. Šajā direktīvā noteiktās tiesības piemēro cietušajiem, viņus nediskriminējot, tostarp saistībā ar viņu uzturēšanās statusu. [...]</p> <p>22. panta 3. punkts. Saistībā ar individuālo novērtējumu īpaša uzmanība tiek pievērsta cietušajiem, kas nozieguma smaguma dēļ ir guvuši ievērojamu kaitējumu, tādos noziegumos cietušajiem, kuri veikti aizspriedumu vai diskriminējošu motīvu dēļ un kuri varētu būt jo īpaši saistīti ar cietušā personu raksturojošām iezīmēm, un cietušajiem, kuru attiecības ar likumpārkāpēju un kuru atkarība no likumpārkāpēja viņus padara īpaši neaizsargātus. Šajā sakarā pienācīgi ņem vērā no terorisma, organizētās noziedzības, cilvēktirdzniecības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās, seksuālas vardarbības, ekspluatācijas cietušos vai naida motivētos noziegumos cietušos un cietušos ar invaliditāti.</p> <p>25. panta 5. punkts. Saskaņā ar veicamajiem pienākumiem un tās saskarsmes veidu un būtību, kādā speciālists nonāk ar cietušajiem, apmācības mērķis ir pilnveidot speciālista spēju atpazīt cietušos un izturēties pret viņiem ar cieņu, profesionāli un bez diskriminācijas.</p>
<p>Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā</p>	<p>(14) Piemērojot šo direktīvu, vispirms ir jāņem vērā bērnu intereses saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un 1989. gada 20. novembrī pieņemto ANO Konvenciju par bērna tiesībām. Cietušie bērni būtu jāuzskata par pilntiesīgiem attiecībā uz šajā direktīvā noteiktajām tiesībām, un pret viņiem būtu attiecīgi jāizturas, viņiem vajadzētu būt tiesīgiem izmantot šīs tiesības tādā veidā, lai tiktu ņemta vērā viņu spēja izteikt pašiem savu viedokli.</p>

	<p>(41) Ja cietušajiem ir atļauts sniegt rakstiskus paziņojumus vai paskaidrojumus, būtu jāuzskata, ka cietušie ir izmantojuši tiesības tikt uzklautiem.</p> <p>(42) Cietušajiem bērniem nedrīkstētu liegt tiesības tikt uzklautiem kriminālprocesā tikai tādēļ, ka cietušais ir bērns, vai minētā cietušā vecuma dēļ.</p> <p>(58) Cietušajiem, kuri ir identificēti kā neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību, būtu jāpiedāvā atbilstīgi pasākumi, lai tos aizsargātu kriminālprocesa laikā. Konkrētais šādu pasākumu veids būtu jānosaka individuālā novērtējumā, ņemot vērā cietušā vēlmes. Šādu pasākumu apmērs būtu jānosaka, neskarot aizstāvības tiesības un saskaņā ar tiesu iestāžu diskrecijas noteikumiem. Vienam no galvenajam faktoriem, nosakot, vai cietušajiem ir nepieciešams konkrēts aizsardzības pasākums, vajadzētu būt cietušo bažām un bailēm attiecībā uz procesu.</p> <p>1. pants. 2. Dalībvalstis nodrošina, lai, piemērojot šo direktīvu gadījumos, kad cietušais ir bērns, pirmām kārtām vērā tiktu ņemtas bērna intereses un lai tās tiktu vērtētas ar individuālu pieeju. Prevalē bērnam piemērota pieeja, kurā pienācīgi tiek ņemti vērā bērna vecums, brieduma pakāpe, uzskati, vajadzības un bažas. Bērnu un personu, kam ir vecāku atbildība, vai citu viņa juridisko pārstāvi, ja viņam tāds ir, informē par visiem pasākumiem vai tiesībām, kuros īpaša uzmanība pievērsta bērnam.</p> <p>10. panta 1. punkts Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie var liecināt kriminālprocesā un iesniegt pierādījumus. Ja liecība ir jāsniedz bērnam, pienācīgi ņem vērā bērna vecumu un briedumu. 2. Procesuālos noteikumus, saskaņā ar kuriem cietušie var liecināt kriminālprocesā un iesniegt pierādījumus, nosaka valsts tiesību akti.</p>
MĒRĶGRUPA	
<p>Noteikumi par cietušo identificēšanu, tostarp īpaši noteikumi par bērnu kā noziegumā cietušo identificēšanu, piemēram, noteikums par vecuma noteikšanu, noteikums par ģimenes locekļiem</p>	<p>(19) Persona būtu jāuzskata par cietušo neatkarīgi no tā, vai likumpārkāpējs ir identificēts, aizturēts, apsūdzēts vai notiesāts, un neatkarīgi no radnieciskām attiecībām starp tiem. Ir iespējams, ka nozieguma rezultātā kaitējums ir radies arī cietušā ģimenes locekļiem. Nozieguma rezultātā kaitējums varētu rasties jo īpaši tās personas ģimenes locekļiem, kuras nāves tiešais cēlonis bija noziedzīgs nodarījums. Tādēļ arī uz šādiem ģimenes locekļiem, kas ir netieši noziegumos cietušie, būtu jāattiecinā šajā direktīvā noteiktā aizsardzība. Tomēr dalībvalstīm vajadzētu spēt ieviest procedūras, lai ierobežotu tādu ģimenes locekļu skaitu, kas var izmantot šajā direktīvā noteiktās tiesības. Gadījumā, ja cietušais ir bērns, bērnam vai, ja vien tas nav pretrunā bērna interesēm, personai, kurai ir vecāku atbildība, vajadzētu būt tiesīgai bērna vārdā izmantot šajā direktīvā noteiktās tiesības. Šī direktīva neskar valstu administratīvās procedūras, kas vajadzīgas, lai apstiprinātu, ka kāda persona ir cietušais.</p> <p>1. pants. 1. [...] Dalībvalstis nodrošina, lai cietušie tiktu atzīti un lai visu veidu saskarsmē ar cietušo atbalsta vai atjaunojošās justīcijas dienestu vai jebkādu kompetento iestādi, kas rīkojas saistībā ar kriminālprocesu, pret viņiem attiektos ar cieņu, iejūtīgi, pamatojoties uz katru atsevišķu gadījumu, profesionāli un bez diskriminācijas. Šajā direktīvā noteiktās tiesības piemēro cietušajiem, viņus nediskriminējot, tostarp saistībā ar viņu uzturēšanās statusu.</p> <p>2. panta 1. punkta a) apakšpunktā "cietušais" ir:</p> <p>i) fiziska persona, kurai nodarīts kaitējums, tostarp fizisks, garīgs vai emocionāls kaitējums, vai ekonomiski zaudējumi, ko tieši izraisījis noziedzīgs nodarījums;</p> <p>ii) tās personas, kuras nāvi ir tieši izraisījis noziedzīgs nodarījums, ģimenes locekļi, kuriem minētās personas nāves rezultātā ir nodarīts kaitējums;</p>

	<p>b) “ģimenes locekļi” ir laulātais, persona, kura ar cietušo pastāvīgi un ilgstoši dzīvo tuvās attiecībās un kurai ar cietušo ir kopīga mājsaimniecība, radnieki tiešā līnijā, brāļi un māsas un cietušā apgādājamie;</p> <p>c) “bērns” ir jebkura persona, kas jaunāka par 18 gadiem;</p> <p>2. panta 2. punkts. Dalībvalstis var ieviest procedūras:</p> <p>a) lai, ņemot vērā katras lietas konkrētos apstākļus, ierobežotu to cietušā ģimenes locekļu skaitu, kuri var izmantot šajā direktīvā noteiktās tiesības; un</p> <p>b) lai saistībā ar 1. punkta a) apakšpunkta ii) punktu noteiktu, kuriem ģimenes locekļiem tiek piešķirta prioritāte attiecībā uz šajā direktīvā noteikto tiesību izmantošanu.</p> <p>17. pants. Cietušā, kas ir citas dalībvalsts iedzīvotājs, tiesības</p> <p>1. Dalībvalstis nodrošina, ka to kompetentās iestādes var veikt atbilstīgus pasākumus, ar kuriem mazina grūtības, ar ko saskaras cietušais, kura dzīvesvieta ir citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā noticis noziedzīgs nodarījums, jo īpaši attiecībā uz procesa organizēšanu. Šim nolūkam tās dalībvalsts iestādes, kurā izdarīts noziedzīgs nodarījums, jo īpaši ir gatavas:</p> <p>a) saņemt cietušā liecību tūlīt pēc tam, kad sūdzība par noziedzīgu nodarījumu ir iesniegta kompetentajā iestādē;</p> <p>b) pēc iespējas vairāk piemērot noteikumus par videokonferencēm un telefonkonferencēm, kas paredzēti 2000. gada 29. maija Konvencijā par Eiropas Savienības dalībvalstu savstarpējo palīdzību krimināllietās, lai saņemtu liecības no cietušajiem, kuri dzīvo ārzemēs (1).</p> <p>2. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušie, kuri piedzīvojuši noziedzīgu nodarījumu citās dalībvalstīs, nevis tajā, kurā viņi dzīvo, var iesniegt sūdzību tās dalībvalsts kompetentajām iestādēm, kurā viņi dzīvo, ja viņi to nevar izdarīt dalībvalstī, kurā notika noziedzīgs nodarījums, vai – smaga nodarījuma gadījumā, kā noteikts saskaņā ar minētās dalībvalsts tiesību aktiem, – nevēlas to darīt.</p> <p>3. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentā iestāde, kurai cietušais iesniedz sūdzību, nekavējoties pārsūta sūdzību tās dalībvalsts kompetentajai iestādei, kurā izdarīts noziedzīgais nodarījums, ja dalībvalsts, kurā sūdzība bija iesniegta, nav īstenojusi savu kompetenci uzsākt procesu.</p> <p>24. pants. 2. Ja bērna vecums nav skaidrs un ja ir pamats domāt, ka cietušais ir bērns, tad, piemērojot šo direktīvu, pieņem, ka cietušais ir bērns.</p>
PALĪDZĪBA UN ATBALSTS	
Informācijas sniegšana	(15) Piemērojot šo direktīvu, dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai cietušie ar invaliditāti vienlīdzīgi ar citiem varētu pilnībā baudīt šajā direktīvā noteiktās tiesības, tostarp vienkāršojot piekļuvi telpām, kurās norit kriminālprocesa izskatīšana, un piekļuvi informācijai.

	<p>(21) Kompetento iestāžu, cietušo atbalsta dienestu un atjaunojošās justīcijas dienestu sniegtā informācija un ieteikumi būtu jānodrošina, izmantojot pēc iespējas dažādākus līdzekļus un tādā veidā, lai cietušais tos saprastu. Šāda informācija un ieteikumi būtu jāsniedz vienkāršā un skaidri saprotamā valodā. Būtu arī jānodrošina, lai cietušo varētu saprast procesa laikā. Šajā ziņā būtu jāņem vērā cietušā zināšanas valodā, kas tiek izmantota informācijas sniegšanai, cietušā vecums, briedums, intelektuālās un emocionālās spējas, lasītprasme un rakstītprasme, un jebkuri garīgie vai fiziskie traucējumi. Īpaši būtu jāņem vērā grūtības saprast vai sazināties, kuru cēlonis var būt kāda veida invaliditāte, piemēram, dzirdes vai runas traucējumi. Tāpat kriminālprocesa laikā būtu jāņem vērā arī cietušā ierobežotās saziņas spējas, ja tādas ir.</p> <p>(23) Pēc pirmās saziņas ar kompetento iestādi informācija par izdevumu atlīdzināšanu būtu jāsniedz, piemēram, bukletā, kurā ir izklāstīti pamatnosacījumi šādi izdevumu atlīdzināšanai. Dalībvalstīm nebūtu jāizvirza prasība šajā kriminālprocesa sākumposmā pieņemt lēmumu par to, vai attiecīgais cietušais atbilst nosacījumiem, lai atlīdzinātu izdevumus.</p> <p>(26) Sniedzot informāciju, tas būtu jā dara pietiekami plaši, lai nodrošinātu cieņpilnu attieksmi pret cietušajiem un lai cietušie varētu pieņemt apzinātus lēmumus par savu daļību procesā. Šajā ziņā īpaši svarīga ir informācija, kas cietušajam ļauj uzzināt par jebkāda procesa pašreizējo stāvokli. Tas tāpat arī attiecas uz informāciju, kas cietušajam ļauj pieņemt lēmumu par to, vai lūgt pārskatīt lēmumu par kriminālvajāšanas neveikšanu. Ja nav prasīts citādi, informāciju cietušajam būtu jāvar sniegt mutiski vai rakstveidā, tostarp izmantojot elektroniskos saziņas līdzekļus.</p> <p>(27) Informācija cietušajam būtu jāsniedz, nosūtot to uz pēdējo zināmo korespondences adresi vai elektronisko kontaktadresi, ko cietušais ir paziņojis kompetentajai iestādei. Izņēmuma gadījumos, piemēram, lietā iesaistīto cietušo personu lielā skaita dēļ, vajadzētu būt iespējai informāciju sniegt presē, kompetentās iestādes oficiālajā tīmekļa vietnē vai ar līdzīgu informācijas kanālu starpniecību.</p> <p>(28) Dalībvalstīm nebūtu jāuzliek par pienākumu sniegt informāciju, ja šīs informācijas izpaušana varētu ietekmēt kādas lietas pienācīgu izskatīšanu vai kaitēt konkrētajai lietai vai personai un ja tās uzskata, ka tas ir pretrunā būtiskām to drošības interesēm.</p> <p>(29) Kompetentajām iestādēm būtu jānodrošina, lai cietušie saņemtu atjauninātu kontaktinformāciju saziņai par viņu lietu, ja vien viņi nav izteikuši vēlmi nesaņemt šādu informāciju.</p> <p>(30) Atsauce uz vārdu “lēmums” saistībā ar tiesībām uz informāciju, kā arī mutisku un rakstisku tulkošanu būtu jāsaprot vienīgi kā atsauce uz vainas konstatēšanu vai citādu kriminālprocesa izbeigšanu. Minētā lēmuma iemeslus cietušajam būtu jā dara zināmus tā dokumenta kopijas veidā, kurā ietverts minētais lēmums, vai arī to īsa kopsavilkuma veidā.</p> <p>(31) Tiesības uz informāciju par tiesas sēdes laiku un vietu, kas paredzēta saistībā ar sūdzību par noziedzīgo nodarījumu, kuru pārcietis cietušais, būtu jāpiemēro arī informācijai par laiku un vietu, kad tiek sniegta kāda liecība saistībā ar attiecīgajā lietā izdarītā sprieduma pārsūdzību.</p> <p>(32) Cietušajiem pēc viņu lūguma vajadzētu sniegt konkrētu informāciju par likumpārkāpēja atbrīvošanu vai izbēgšanu, vismaz gadījumos, kad varētu rasties apdraudējums cietušajiem vai kad ir konstatēts kaitējuma risks cietušajiem, ja vien nav konstatēts kaitējuma risks likumpārkāpējam, kas rastos paziņojuma rezultātā. [..]</p> <p>(33) Cietušajiem būtu jāsaņem informācija par visām tiesībām pārsūdzēt lēmumu par likumpārkāpēja atbrīvošanu, ja valsts tiesību aktos šādas tiesības ir paredzētas.</p>
--	---

	<p>1. pants. 1. Šīs direktīvas mērķis ir nodrošināt, lai noziegumos cietušie saņemtu atbilstīgu informāciju, atbalstu un aizsardzību un varētu piedalīties kriminālprocesā.</p> <p>3. pants. 1. Dalībvalstis veic piemērotus pasākumus, lai no pirmā saziņas brīža un visu turpmāko laiku, kad cietušais saistībā ar kriminālprocesu nonāk saskarsmē ar kompetentu iestādi, palīdzētu cietušajam saprast un tikt saprastam, tostarp, ja informāciju sniedz minētā iestāde.</p> <p>2. Dalībvalstis nodrošina, lai mutiskā vai rakstiskā saziņā ar cietušajiem tiktu lietots vienkāršs un saprotams valodas izteiksmes veids. Šādā saziņā ņem vērā cietušā personu raksturojošas iezīmes, tostarp jebkāda veida invaliditāti, kas varētu ietekmēt spēju saprast vai tikt saprastam.</p> <p>3. Ja vien tas nav pretrunā cietušā interesēm un neskar procesa gaitu, dalībvalstis ļauj kādai cietušā izvēlētai personai viņu pavadīt, kad viņš pirmo reizi sazinās ar kompetentu iestādi, ja cietušajam nozieguma ietekmes dēļ ir vajadzīga palīdzība saprast vai tikt saprastam.</p> <p>4. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušajiem no pirmā saziņas brīža ar kompetento iestādi nolūkā nodrošināt viņiem piekļuvi šajā direktīvā noteiktajām tiesībām bez liekas kavēšanās tiktu sniegta šāda informācija:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) kāda veida atbalstu viņi var saņemt un no kā, tostarp vajadzības gadījumā pamatinformācija par piekļuvi medicīniskai palīdzībai, speciālistu atbalstam, tostarp psiholoģiskajam atbalstam, un alternatīvam mājoklim; b) procedūras attiecībā uz to, kā iesniegt sūdzību par noziedzīgu nodarījumu, un viņu loma saistībā ar šādām procedūrām; c) kā un ar kādiem nosacījumiem viņi var saņemt aizsardzību, tostarp aizsardzības pasākumus; d) kā un ar kādiem nosacījumiem viņi var saņemt juridisku konsultāciju, juridisko palīdzību vai jebkura cita veida konsultāciju; e) kā un ar kādiem nosacījumiem viņi var saņemt kompensāciju; f) kad un ar kādiem nosacījumiem viņiem ir tiesības uz mutisku vai rakstisku tulkojumu; g) ja cietušo pastāvīgā dzīvesvieta ir citā dalībvalstī, nevis tajā, kur noticis noziedzīgs nodarījums, – vai ir kādi īpaši pasākumi, procedūras vai noteikumi, ko varētu izmantot, lai aizstāvētu viņu intereses tajā dalībvalstī, kurā viņi ir pirmoreiz sazinājušies ar kompetento iestādi; h) pieejamās procedūras sūdzību iesniegšanai, ja kompetentā iestāde, rīkojoties saistībā ar kriminālprocesu, nav ievērojusi viņu tiesības; i) kontaktinformācija saziņai par viņu lietu; j) pieejamie atjaunojošās justīcijas pakalpojumi; k) kā un ar kādiem nosacījumiem viņiem var atlīdzināt izdevumus, kas radušies, piedaloties kriminālprocesā.
--	---

	<p>2. Informācijas, kas minēta 1. punktā, apjoms vai tas, cik sīki šāda informācija tiek sniegta, var mainīties atkarībā no cietušā īpašajām vajadzībām un personiskajiem apstākļiem un atkarībā no izdarītā nozieguma veida vai rakstura. Papildu informāciju var sniegt arī vēlākos posmos atkarībā no cietušā vajadzībām un šādas papildu informācijas nozīmīguma katrā procesa posmā.</p> <p>5. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušais, iesniedzot oficiālu sūdzību par noziedzīgu nodarījumu kompetentā dalībvalsts iestādē, saņemtu rakstisku apliecinājumu, kurā ir izklāstīti attiecīgā noziedzīga nodarījuma pamatelementi.</p> <p>6. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie bez liekas kavēšanās tiek informēti par viņu tiesībām saņemt turpmāk norādīto informāciju par kriminālprocesu, kas ierosināts sūdzības par cietušā pārciestu noziedzīgu nodarījumu rezultātā, un ka cietušie saņem šādu informāciju, ja viņi to lūdz:</p> <p>a) jebkāds lēmums neturpināt izmeklēšanu vai to beigt, vai arī neveikt likumpārkāpēja kriminālvajāšanu;</p> <p>b) tiesas procesa norises laiks un vieta, kā arī izvirzītā apsūdzība pret likumpārkāpēju.</p> <p>2. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušie atbilstīgi viņu lomai attiecīgajā krimināltiesību sistēmā bez liekas kavēšanās tiktu informēti par viņu tiesībām saņemt turpmāk norādīto informāciju un lai cietušie, ja viņi to lūdz, saņemtu šādu informāciju par kriminālprocesu, kas ierosināts viņu sūdzības par pārciestu noziedzīgu nodarījumu rezultātā:</p> <p>a) jebkāda tiesas procesa galīgais spriedums;</p> <p>b) informācija, kas cietušajam ļauj zināt pašreizējo stāvokli kriminālprocesā, izņemot atsevišķus gadījumus, kad šādas informācijas sniegšana var negatīvi ietekmēt lietas pienācīgu izskatīšanu.</p> <p>3. Informācijā, kas paredzēta 1. punkta a) apakšpunktā un 2. punkta a) apakšpunktā, ir iekļauts attiecīgā lēmuma pamatojums vai arī īss attiecīgā lēmuma pamatojuma kopsavilkums, izņemot zvērīnāto lēmuma vai tāda lēmuma gadījumā, kura pamatojums ir konfidenciāls, – šādos gadījumos pamatojumu nedod saskaņā ar valsts tiesību aktiem.</p> <p>4. Cietušo vēlmei saņemt vai nesaņemt informāciju vajadzētu būt saistošai kompetentajai iestādei, ja vien minētā informācija nav jāsniedz saistībā ar cietušā tiesībām aktīvi piedalīties kriminālprocesā. Dalībvalstis cietušajiem jebkurā brīdī ļauj mainīt savu vēlmi un ņem šādu izmaiņu vērā.</p> <p>5. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušajiem tiek piedāvāta iespēja bez liekas kavēšanās saņemt paziņojumu, ja persona, kas aizturēta, apsūdzēta vai notiesāta par noziedzīgiem nodarījumiem pret cietušajiem, ir atbrīvota vai izbēgusi no apcietinājuma. Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka cietušos informē par visiem attiecīgajiem pasākumiem, kas tiek veikti viņu aizsardzībai likumpārkāpēja atbrīvošanas vai izbēgšanas gadījumā.</p> <p>6. Cietušie, ja viņi to lūdz, saņem 5. punktā paredzēto informāciju vismaz gadījumos, kad pastāv apdraudējums cietušajiem vai kad ir noteikts, ka viņiem pastāv kaitējuma risks, ja vien nav konstatēts kaitējuma risks likumpārkāpējam, kas rastos paziņojuma rezultātā.</p>
--	--

<p>Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu</p>	<p>(34) Taisnīgu tiesu nevar nodrošināt, ja cietušie nevar pienācīgi paskaidrot nozieguma apstākļus un sniegt liecību kompetentajām iestādēm saprotamā veidā. Vienlīdz svarīgi ir nodrošināt, ka pret noziegumos cietušajiem izturas ar cieņu un ka viņi spēj izmantot savas tiesības. Tāpēc mutiskajai tulkošanai vajadzētu būt pieejamai bez maksas cietušā pratināšanas laikā un tādēļ, lai viņi varētu aktīvi piedalīties tiesas sēdē saskaņā ar cietušā lomu attiecīgajā krimināltiesību sistēmā. Attiecībā uz citiem kriminālprocesa aspektiem vajadzība pēc mutiskās un rakstiskās tulkošanas var būt atšķirīga atkarībā no konkrētiem jautājumiem, cietušā lomas attiecīgajā krimināltiesību sistēmā un iesaistīšanās procesā, kā arī no viņa īpašajām tiesībām. Šādos citos gadījumos mutisko un rakstisko tulkošanu nodrošina tikai tādā mērā, kādā tas ir nepieciešams cietušo personu tiesību izmantošanai.</p> <p>(35) Cietušajam būtu jāpiešķir tiesības saskaņā ar valsts tiesību aktos paredzētajām procedūrām pārsūdzēt lēmumu, kurā noteikts, ka mutiska vai rakstiska tulkošana nav vajadzīga. No šīm tiesībām neizriet dalībvalstīm noteikts pienākums nodrošināt atsevišķu mehānismu vai sūdzību iesniegšanas procedūru, kādā šādu lēmumu var pārsūdzēt, un šīm tiesībām nebūtu nepamatoti jāpildzina kriminālprocess. Pietiktu ar lēmumu iekšēju pārskatīšanu saskaņā ar pastāvošajām valsts procedūrām.</p> <p>(36) Faktam, ka cietušais runā reti sastopamā valodā, nebūtu jākalpo par pamatu lēmumam, ka mutiska vai rakstiska tulkošana nepamatoti paildzinātu kriminālprocesu.</p> <p>5. pants. 2. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušajiem, kas vēlas iesniegt sūdzību par noziedzīgu nodarījumu un kas nesaprot valodu vai nerunā valodā, ko lieto kompetentajā iestādē, tiktu dota iespēja sūdzību iesniegt valodā, ko viņi saprot, vai nodrošinot viņiem vajadzīgo lingvistisko palīdzību.</p> <p>3. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie, kas nesaprot valodu vai nerunā valodā, ko lieto kompetentajā iestādē, pēc pieprasījuma un bez maksas saņem 1. punktā paredzētā sūdzības rakstiskā apliecinājuma tulkojumu tajā valodā, ko cietušie saprot.</p> <p>7. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar cietušo lomu attiecīgajā krimināltiesību sistēmā cietušajiem, kas nesaprot to valodu vai nerunā tajā valodā, kurā notiek attiecīgais kriminālprocess, nodrošina bezmaksas mutisko tulkošanu, ja viņi to lūdz, vismaz iztaujājot vai nopratinot cietušo kriminālprocesa gaitā izmeklēšanas un tiesu iestādēs, tostarp nopratinot policijas iestādēs, kā arī mutisko tulkošanu viņu aktīvai dalībai tiesas sēdēs un visās nepieciešamajās starpposma sēdēs.</p> <p>2. Neskarot aizstāvības tiesības un saskaņā ar tiesu iestāžu diskrecijas noteikumiem, var izmantot komunikācijas tehnoloģiju, piemēram, videokonferences, tālruni vai internetu, ja vien cietušo pienācīgai tiesību izmantošanai vai procesa izpratnei nav nepieciešama tulka fiziska klātbūtne.</p> <p>3. Dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar cietušo lomu attiecīgajā krimināltiesību sistēmā cietušie, kas nesaprot to valodu vai nerunā tajā valodā, kurā notiek attiecīgais kriminālprocess, ja viņi to lūdz, saņem bezmaksas tulkojumu valodā, ko viņi saprot, attiecībā uz informāciju, kas ir būtiska, lai viņi kriminālprocesā varētu izmantot savas tiesības tādā apjomā, kādā šādu informāciju dara pieejamu cietušajiem. Šādas informācijas tulkojums ietver vismaz jebkuru lēmumu par kriminālprocesa izbeigšanu saistībā ar noziedzīgu nodarījumu, ko pārcietis cietušais, un, ja cietušais to lūdz, šāda lēmuma pamatojumu vai īsu tā kopsavilkumu, izņemot zvērināto lēmumu vai tāda lēmuma gadījumā, kura pamatojums ir konfidenciāls, – šādos gadījumos pamatojumu nedod saskaņā ar valsts tiesību aktiem.</p> <p>4. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušajiem, kam saskaņā ar 6. panta 1. punkta b) apakšpunktu ir tiesības saņemt informāciju par tiesas procesa norises laiku un vietu un kas nesaprot kompetentajā iestādē izmantoto valodu, pēc viņu lūguma tiek sniegts tās informācijas tulkojums, uz kuru viņiem ir tiesības.</p>
---	--

	<p>5. Cietušie var iesniegt pamatotu lūgumu kādu dokumentu uzskatīt par būtisku. Netiek prasīts tulkot tādus būtisku dokumentu fragmentus, kas nav vajadzīgi, lai cietušie varētu aktīvi piedalīties kriminālprocesā.</p> <p>6. Neatkarīgi no 1. un 3. punkta rakstiskā tulkojuma vietā var sniegt būtisku dokumentu mutisku tulkojumu vai mutisku kopsavilkumu ar nosacījumu, ka šāds mutisks tulkojums vai kopsavilkums neietekmē taisnīgu lietas izskatīšanu.</p> <p>7. Dalībvalstis nodrošina, lai kompetentā iestāde novērtētu, vai cietušajiem ir vajadzīga mutisks vai rakstisks tulkojums, kā paredzēts šā panta 1. un 3. punktā. Cietušie var apstrīdēt lēmumu nesniegt rakstisku vai mutisku tulkojumu. Procesuālos noteikumus šādam apstrīdējumam nosaka valsts tiesību akti.</p> <p>8. Mutiska un rakstiska tulkošana un jebkāda izskatīšana saistībā ar apstrīdētu lēmumu par mutiska vai rakstiska tulkojuma nesniegšanu saskaņā ar šo pantu nepamatoti nepaildzina kriminālprocesu.</p>
<p>Palīdzības un atbalsta sniegšana</p>	<p>(17) [...] No vardarbības dzimuma dēļ cietušajām sievietēm un viņu bērniem bieži ir vajadzīgs īpašs atbalsts un aizsardzība, jo šāda veida vardarbība ir saistīta ar paaugstinātu sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku.</p> <p>(37) Atbalstam vajadzētu būt pieejamam no brīža, kad kompetentās iestādes ir uzzinājušas par cietušo, visa kriminālprocesa laikā un atbilstīgu laikposmu pēc šā procesa saskaņā ar cietušā vajadzībām un šajā direktīvā noteiktajām tiesībām. Atbalsts būtu jāsniedz dažādos veidos bez pārmērīgām formalitātēm, nodrošinot pietiekamu ģeogrāfisko izplatību dalībvalstīs, lai visiem cietušajiem būtu iespējams piekļūt šādiem pakalpojumiem. Cietušajiem, kas nozieguma smaguma dēļ ir guvuši ievērojamu kaitējumu, varētu pieprasīt speciālistu atbalsta pakalpojumus.</p> <p>(38) Īpaši neaizsargātām personām vai personām, kas atrodas īpaši apdraudētās situācijās, piemēram, kas atkārtoti ir cietušas no vardarbības tuvās attiecībās, no vardarbības dzimuma dēļ vai cietušas cita veida noziegumos kādā dalībvalstī, kuras pilsoņi vai pastāvīgie iedzīvotāji tās nav, būtu jānodrošina speciālistu atbalsts un juridiska aizsardzība. Speciālistu atbalsta pakalpojumu pamatā vajadzētu būt integrētai un mērķtiecīgai pieejai, kurā jo īpaši būtu jāņem vērā konkrētās cietušo vajadzības, noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma smagums, kā arī attiecības starp cietušajiem, likumpārkāpējiem, bērniem un viņu plašākā sociālā vide. Galvenajam šo dienestu un to personāla mērķim, kuriem ir liela nozīme, lai palīdzētu cietušajam atlabt no noziedzīgajā nodarījumā gūtā kaitējuma vai traumas vai pārvarēt iespējamu nozieguma radītu kaitējumu vai traumu, vajadzētu būt informēt cietušos par viņu tiesībām, kuras noteiktas šajā direktīvā, lai viņi var pieņemt lēmumus labvēlīgā vidē, kur pret viņiem izturas ar cieņu un iekļautību. Atbalsta veidi, kādi ar šiem speciālistu atbalsta pakalpojumiem būtu jāpieņem, varētu ietvert patvēruma un droša mājokļa, neatliekamās medicīniskās palīdzības sniegšanu, norīkošanu uz medicīnisko vai kriminālistikas pārbaudi, lai gūtu pierādījumus izvarošanas un vardarbīgas dzimumtieksmes apmierināšanas gadījumos, īstermiņa vai ilgtermiņa psiholoģiskās konsultācijas nodrošināšanu, aprūpi traumu gadījumos, juridiskas konsultācijas, advokātu un īpašus pakalpojumus tieši vai netieši cietušajiem bērniem.</p> <p>(39) Netiek prasīts, lai cietušo atbalsta dienesti paši nodrošinātu plašu speciālistu sniegtu un profesionālu ekspertīzi. Vajadzības gadījumā cietušo atbalsta dienesti palīdz saņemt jau pastāvošu profesionālu atbalstu, piemēram, psihologu atbalstu.</p> <p>(40) Lai arī atbalsta sniegšanai nevajadzētu būt atkarīgai no tā, vai cietušie iesniedz sūdzību par noziedzīgu nodarījumu kādai kompetentai iestādei, piemēram, policijai, šādas iestādes bieži vien ir vispiemērotākajā situācijā, lai cietušos informētu par atbalsta iespējamību. Tādēļ dalībvalstis tiek</p>

	<p>aicinātas radīt piemērotus apstākļus, lai cietušos varētu nosūtīt uz cietušo atbalsta dienestiem, tostarp nodrošinot, lai datu aizsardzības prasības var tikt un tiek izpildītas. Būtu jāizvairās no atkārtotas nosūtīšanas.</p> <p>(51) Ja cietušais ir atstājis tās dalībvalsts teritoriju, kurā ir noticis noziedzīgais nodarījums, minētajai dalībvalstij vairs nav jāsniedz cita palīdzība, atbalsts un aizsardzība kā tikai tā, kas ir tieši saistīta ar kriminālprocesu, kurš dalībvalstī notiek saistībā ar attiecīgo noziedzīgo nodarījumu, piemēram, īpaši aizsardzības pasākumi tiesas procesa laikā. Cietušā dzīvesvietas dalībvalstij būtu jāsniedz palīdzība, atbalsts un aizsardzība, kas cietušajam vajadzīga atlabšanas nolūkos.</p> <p>(61) [...] Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai šādu apmācību prasība attiektos uz policijas dienestiem un tiesu personālu. Tāpat būtu jāveicina apmācība advokātiem, prokuroriem un tiesnešiem, un speciālistiem, kas cietušajiem sniedz atjaunojošās justīcijas pakalpojumus un atbalstu. Šai prasībai būtu jāietver arī apmācība par īpašiem cietušo atbalsta dienestiem, pie kuriem cietušie būtu jānosūta, vai specializēta apmācība, kurā darbs būtu attiecīgi koncentrēts uz cietušajiem ar īpašām vajadzībām un uz īpašu psiholoģisku apmācību. Attiecīgos gadījumos šādā apmācībā būtu jāņem vērā dzimumu aspekti. Dalībvalstu darbība apmācības jomā būtu jāpapildina ar pamatnostādņēm, ieteikumiem un paraugprakses apmaiņu saskaņā ar Budapeštas ceļvedi.</p> <p>(62) [...] Dalībvalstīm būtu jāiedrošina pilsoniskās sabiedrības organizācijas un cieši jāsadarbjas ar tām, tostarp ar atzītām un aktīvām nevalstiskajām organizācijām, kas strādā ar noziegumos cietušajiem; konkrētāk, piedaloties politikas veidošanas iniciatīvās, informācijas un izpratnes veicināšanas kampaņās, pētniecības un izglītības programmās un apmācībā, kā arī uzraugot un novērtējot tādu pasākumu ietekmi, kas paredzēti, lai atbalstītu un aizsargātu noziegumos cietušos. Lai noziegumos cietušie saņemtu pietiekamu palīdzību, atbalstu un aizsardzību, sabiedrisko pakalpojumu dienestiem būtu jādarbojas saskaņoti, un tiem vajadzētu būt iesaistītiem visos administratīvajos līmeņos – Savienības līmenī un valstu, reģionālajā un vietējā līmenī. Būtu jāpalīdz cietušajiem atrast kompetentās iestādes un vērsties pie tām, lai izvairītos no atkārtotas nosūtīšanas. Dalībvalstīm būtu jāapsver “centralizētas piekļuves” vai “viena kontaktpunkta” izveide, kuros tiek risinātas kriminālprocesā iesaistīto cietušo dažādās vajadzības, tostarp vajadzība pēc informācijas, palīdzības, atbalsta, aizsardzības un kompensācijas.</p> <p>(63) Lai veicinātu un vienkāršotu paziņošanu par noziegumiem un lai palīdzētu cietušajiem pārraut atkārtotas viktimizācijas loku, būtiski ir, ka cietušajiem ir pieejami uzticami atbalsta pakalpojumi un lai kompetentās iestādes būtu gatavas ar cieņu, iejūtīgi, profesionāli un bez diskriminācijas reaģēt uz cietušo ziņojumiem. Tas varētu vairost cietušo uzticēšanos dalībvalstu krimināltiesiskajai sistēmai un mazinātu tādu noziegumu skaitu, par kuriem nav paziņots. Speciālistiem, kas varētu saņemt cietušo sūdzības par noziedzīgiem nodarījumiem, vajadzētu būt pienācīgi apmācītiem, lai veicinātu paziņošanu par noziegumiem, un būtu jāveic pasākumi, lai varētu paziņot arī trešās personas, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Vajadzētu būt iespējai izmantot saziņas tehnoloģiju, piemēram, e-pastu, videoierakstus vai tiešsaistē pieejamas elektroniskas sūdzību veidlapas.</p> <p>(64) [...] Attiecīgajos statistikas datus var būt ietverti tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības iestāžu reģistrēti dati, kā arī, kad vien iespējams, administratīvi dati, kurus apkopojusi veselības aprūpes un sociālās palīdzības dienesti un valsts un nevalstiskās cietušo atbalsta, atjaunojošās justīcijas dienesti un citas organizācijas, kas strādā ar noziegumos cietušajiem. Tiesu iestāžu datus var būt ietverta informācija par paziņotajiem noziegumiem, par lietu skaitu, kuras ir izmeklētas, un par personām, kurām ir izvirzīta apsūdzība un pasludināts spriedums. Administratīvajos datus par pakalpojumiem, kad vien iespējams, var būt ietverti dati par to, kā cietušie izmanto pakalpojumus, ko sniedz valsts dienesti un publiskās un privātās atbalsta organizācijas, piemēram, dati par to gadījumu skaitu, kad policijas dienesti ir nosūtījuši uz cietušo atbalsta dienestiem, par cietušo skaitu, kuri lūdz atbalstu, saņem vai nesaņem atbalstu vai atjaunojošās justīcijas pakalpojumus.</p>
--	---

	<p>8. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušajiem saskaņā ar viņu vajadzībām pirms kriminālprocesa, tā laikā un atbilstīgu laikposmu pēc tā būtu bez maksas pieejami konfidenciāli cietušo atbalsta dienesti, kas rīkojas viņu interesēs. Ģimenes locekļiem ir pieejami cietušo atbalsta dienesti saskaņā ar viņu vajadzībām un kaitējuma apmēru, kas tiem radies pret cietušo vērstā noziedzīgā nodarījuma rezultātā.</p> <p>2. Dalībvalstis veicina to, lai kompetentā iestāde, kura saņēmusi sūdzību, un citas attiecīgās iestādes cietušo nosūtītu pie cietušo atbalsta dienestiem.</p> <p>3. Dalībvalstis veic pasākumus, lai izveidotu bezmaksas un konfidenciālus speciālistu atbalsta dienestus, kas papildinātu vispārējos cietušo atbalsta dienestus vai būtu to sastāvdaļa, vai dotu iespēju cietušo atbalsta organizācijām vērsties pie jau pastāvošām specializētām iestādēm, kas sniedz šādu speciālistu atbalstu. Cietušajiem ir piekļuve šādiem dienestiem saskaņā ar viņu īpašajām vajadzībām, un ģimenes locekļiem – saskaņā ar viņu īpašajām vajadzībām un tā nodarītā kaitējuma pakāpi, kas viņiem radies pret cietušo izdarītā nozieguma rezultātā.</p> <p>4. Cietušo atbalsta dienestus un jebkādus speciālistu atbalsta dienestus var izveidot kā nevalstiskas organizācijas, un tās var būt veidotas uz profesionāliem vai brīvprātīgiem pamatiem.</p> <p>5. Dalībvalstis nodrošina, ka piekļuve jebkādiem cietušo atbalsta dienestiem nav atkarīga no tā, vai cietušais kompetentajai iestādei iesniedz oficiālu sūdzību par noziedzīgu nodarījumu.</p> <p>9. pants. 1. Cietušo atbalsta dienesti, kā minēts 8. panta 1. punktā, sniedz vismaz:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) informāciju, konsultācijas un atbalstu, kas attiecas uz cietušo tiesībām, tostarp informāciju par piekļuvi valsts kompensācijas sistēmām attiecībā uz ievainojumiem, kas radušies nozieguma rezultātā, kā arī informāciju par viņu lomu kriminālprocesā, tostarp par sagatavošanos tiesas procesa apmeklēšanai; b) informāciju par visiem pastāvošajiem attiecīgajiem speciālistu atbalsta dienestiem vai tieši nosūta pie tiem; c) emocionālu un, ja pieejams, psiholoģisku atbalstu; d) konsultācijas finansiālos un praktiskos jautājumos, kas radušies saistībā ar noziegumu; e) konsultācijas saistībā ar sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku un novēršanu, ja vien šādas konsultācijas jau nesniedz citi valsts vai privāti dienesti. <p>2. Dalībvalstis mudina cietušo atbalsta dienestus īpašu uzmanību pievērst to cietušo īpašajām vajadzībām, kuri guvuši ievērojamu kaitējumu nozieguma smaguma dēļ.</p> <p>3. Ja vien to jau nesniedz citi valsts vai privāti dienesti, 8. panta 3. punktā minētie speciālistu atbalsta dienesti plāno un sniedz vismaz:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) patvērumu vai jebkādu citu piemērotu pagaidu mājokli cietušajiem, kam ir vajadzīga droša vieta sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riska dēļ;
--	--

	<p>b) mērķtiecīgu un integrētu atbalstu cietušajiem ar īpašām vajadzībām, piemēram, no seksuālas vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ un no vardarbības tuvās attiecībās cietušajiem, tostarp atbalstu traumu gadījumos un konsultācijas.</p> <p>25. pants. 4. Dalībvalstis, izmantojot savus publiskos dienestus vai finansējot cietušo atbalsta organizācijas, veicina tādas ierosmes, kuru rezultātā tiem, kas sniedz cietušo atbalsta un atjaunojošās justīcijas pakalpojumus, nodrošina piemērotu apmācību tādā līmenī, kas ir atbilstīgs saskarsmei ar cietušajiem, un ievēro profesionālos standartus, lai nodrošinātu, ka šādus pakalpojumus sniedz objektīvi, ar cieņu un profesionāli.</p>
<p>Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu individuālais novērtējums</p>	<p>(9) [...] Visā saziņā ar kompetentu iestādi, kas darbojas saistībā ar kriminālprocesu, vai ar jebkuru dienestu, kas nonāk saskarsmē ar cietušajiem, piemēram, ar cietušo atbalsta vai atjaunojošās justīcijas dienestiem, būtu jāņem vērā noziegumos cietušo individuālā situācija un neatliekamās vajadzības, vecums, dzimums, iespējamā invaliditāte un brieduma līmenis, vienlaikus pilnībā ievērojot viņu fizisko, garīgo un morālo neaizskaramību. [...]</p> <p>(55) Daži cietušie ir īpaši pakļauti sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riskam no likumpārkāpēju puses kriminālprocesa laikā. Ir iespējams, ka šāds risks izriet no cietušā personu raksturojošām iezīmēm, no nozieguma veida, rakstura vai no nozieguma veikšanas apstākļiem. Tikai pie pirmās izdevības veicot individuālu novērtējumu, var efektīvi apzināt šāda riska iespējas. Šādi novērtējumi būtu jāveic attiecībā uz visiem cietušajiem, lai noteiktu, vai viņi ir pakļauti sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības riskam un kādi īpaši aizsardzības pasākumi viņiem ir vajadzīgi.</p> <p>(56) Individuālajos novērtējumos būtu jāņem vērā tādas cietušā personu raksturojošās iezīmes, piemēram, vecums, dzimums un dzimumidentitāte vai dzimuma izpausme, etniskā piederība, rase, ticība, dzimumorientācija, veselības stāvoklis, invaliditāte, uzturēšanās statuss, saziņas grūtības, radniecība ar likumpārkāpēju vai atkarība no tā un agrāk piedzīvots noziegums. Tajos būtu jāņem vērā arī nozieguma veids un raksturs un nozieguma veikšanas apstākļi, piemēram, vai tas ir naida, aizspriedumu vai diskriminējošu motīvu dēļ izdarīts noziegums, noziegums ar seksuālu vardarbību, vardarbība tuvās attiecībās, vai likumpārkāpējam bija dominējošs stāvoklis, apstākļi, ka cietušā dzīvesvieta ir teritorijā, kurā pastāv augsts noziedzības līmenis vai dominē noziedzīgi grupējumi, vai ka cietušā izcelsmes valsts nav dalībvalsts, kurā noziegums izdarīts.</p> <p>(58) Cietušajiem, kuri ir identificēti kā neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību, būtu jāpiedāvā atbilstīgi pasākumi, lai tos aizsargātu kriminālprocesa laikā. Konkrētais šādu pasākumu veids būtu jānosaka individuālā novērtējumā, ņemot vērā cietušā vēlmes. Šādu pasākumu apmērs būtu jānosaka, neskarot aizstāvības tiesības un saskaņā ar tiesu iestāžu diskrecijas noteikumiem. Vienam no galvenajam faktoriem, nosakot, vai cietušajiem ir nepieciešams konkrēts aizsardzības pasākums, vajadzētu būt cietušo bažām un bailēm attiecībā uz procesu.</p> <p>(61) [...] Personām, kuras var būt iesaistītas individuālo izvērtējumu izstrādē, lai apzinātu cietušo vajadzību pēc īpašas aizsardzības un lai noteiktu cietušo vajadzību pēc īpašiem aizsardzības pasākumiem, būtu jāsaņem īpaša apmācība par to, kā ir jāveic šādi izvērtējumi. [...]</p> <p>22. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie saskaņā ar valsts procedūram laikus saņem individuālu novērtējumu, ar ko tiek apzināta vajadzība pēc īpašas aizsardzības un tiek noteikts, vai un kādā mērā viņi varēs izmantot īpašus pasākumus kriminālprocesa laikā, kā paredzēts saskaņā ar 23. un 24. pantu, tādēļ, ka viņi ir īpaši neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību.</p> <p>2. Individuālajā novērtējumā jo īpaši ņem vērā:</p>

	<p>a) cietušā personu raksturojošās iezīmes;</p> <p>b) nozieguma veidu vai tā raksturu; un</p> <p>c) nozieguma apstākļus.</p> <p>3. Saistībā ar individuālo novērtējumu īpaša uzmanība tiek pievērsta cietušajiem, kas nozieguma smaguma dēļ ir guvuši ievērojamu kaitējumu, tādos noziegumos cietušajiem, kuri veikti aizspriedumu vai diskriminējošu motīvu dēļ un kuri varētu būt jo īpaši saistīti ar cietušā personu raksturojošām iezīmēm, un cietušajiem, kuru attiecības ar likumpārkāpēju un kuru atkarība no likumpārkāpēja viņus padara īpaši neaizsargātus. Šajā sakarā pienācīgi ņem vērā no terorisma, organizētās noziedzības, cilvēktirdzniecības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās, seksuālas vardarbības, ekspluatācijas cietušos vai naida motivētos noziegumos cietušos un cietušos ar invaliditāti.</p> <p>4. Piemērojot šo direktīvu, uzskata, ka cietušajiem bērniem ir īpašas aizsardzības vajadzības, jo viņi ir neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. Lai noteiktu, vai un kādā mērā viņiem būtu jāizmanto īpaši pasākumi, kas paredzēti saskaņā ar 23. un 24. pantu, cietušie bērni saņem individuālu novērtējumu, kā paredzēts šā panta 1. punktā.</p> <p>5. Individuālā novērtējuma apjomu var pielāgot atbilstīgi nozieguma smagumam un cietušajam nodarītā acīmredzamā kaitējuma apmēram.</p> <p>6. Individuālo novērtējumu veic, cieši iesaistot cietušos, un tajā ņem vērā viņu vēlmes, tostarp, ja viņi nevēlas izmantot īpašos pasākumus, kas paredzēti 23. un 24. pantā.</p> <p>7. Ja būtiski mainījušies elementi, kas ir individuālā novērtējuma pamatā, dalībvalstis nodrošina, ka to atjaunina visa kriminālprocesa laikā.</p>
Uzticības loka veidošanas noteikumi	<p>(18) Ja vardarbība ir veikta tuvās attiecībās, to ir veikusi persona, kas ir pašreizējais vai bijušais laulātais vai partneris, vai kāds cits cietušā ģimenes loceklis, neatkarīgi no tā, vai likumpārkāpējam ir vai ir bijusi kopīga ģimenes saimniecība ar cietušo. Šāda vardarbība varētu aptvert fizisku, seksuālu, psiholoģisku vai ekonomisku vardarbību, un tās rezultātā varētu rasties fizisks, garīgs vai emocionāls kaitējums vai ekonomisks zaudējums. Vardarbība tuvās attiecībās ir nopietna un bieži vien slēpta sociāla problēma, kas varētu izraisīt sistemātisku psiholoģisku un fizisku kaitējumu ar nopietnām sekām, jo likumpārkāpējs ir persona, uz kuru cietušajam vajadzētu varēt paļauties. Tādēļ no vardarbības tuvās attiecībās cietušajiem var būt vajadzīgi īpaši aizsardzības pasākumi. Šāda veida vardarbība nesamērīgā pārsvarā skar sievietes, un stāvoklis var būt daudz sliktāks, ja sieviete no likumpārkāpēja ir atkarīga ekonomiski, sociāli vai saistībā ar viņas uzturēšanās tiesībām.</p> <p>(46) Atjaunojošās justīcijas pakalpojumi, piemēram, mediācija starp cietušo un likumpārkāpēju, ģimenes grupu pārrunas un cita veida sabiedriskas samierināšanas darbības (“<i>sentencing circles</i>”), var nākt cietušajam par labu, taču to laikā ir vajadzīgi aizsardzības pasākumi, lai nepieļautu sekundāru un turpmāku viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. Tādēļ, lai sniegtu šādus pakalpojumus, vispirms būtu jāņem vērā cietušā intereses un vajadzības, mazinot cietušajam nodarīto kaitējumu un nepieļaujot turpmāku kaitējumu. Nododot lietu kādam atjaunojošās justīcijas dienestam un šis atjaunojošās justīcijas procesa laikā būtu jāņem vērā tādi faktori kā nozieguma raksturs un smagums, no tā izrietošā kaitējuma pakāpe, atkārtota vardarbība pret cietušā fizisko, seksuālo vai psiholoģisko neaizskaramību, spēka nesamērīgums, kā arī cietušā vecums, briedums vai intelektuālās spējas, kas varētu ierobežot vai mazināt viņa spējas izdarīt apzinātu izvēli vai varētu negatīvi ietekmēt pozitīvu iznākumu cietušajam. Atjaunojošās justīcijas procesiem principā vajadzētu būt konfidenciāliem, izņemot gadījumus, kad puses ir vienojušās citādi vai kad tas ir prasīts valsts tiesību aktos saistībā ar sevišķām</p>

	sabiedrības interesēm. Tādus faktorus kā izteiktus draudus vai jebkādas vardarbības izpausmes procesa laikā var uzskatīt par faktoriem, kas prasa izpaušanu sabiedrības interesēs.
Attiecīgā gadījumā pārstāvības nodrošināšana bērniem, kuriem liegta vecāku gādība, vai gadījumos, kad bērnu intereses nesaskan ar vecāku interesēm	(60) Tad, kad saskaņā ar šo direktīvu bērnam ir jāieceļ aizbildnis vai pārstāvis, tā varētu būt viena un tā pati persona vai arī juridiska persona, struktūra vai iestāde. 24. pants. 1. b) saskaņā ar cietušo lomu attiecīgajā krimināltiesību sistēmā kompetentās iestādes cietušajiem bērniem iecel īpašu pārstāvi kriminālizmeklēšanas un procesa laikā, ja saskaņā ar attiecīgās valsts tiesību aktiem personām, kam ir vecāku atbildība, interešu konflikts starp tām un cietušo liedz pārstāvēt šo cietušo bērnu vai ja cietušais bērns ir bez pavadona, vai ir nošķirts no savas ģimenes;
Juridiskā konsultācija un pārstāvība	13. pants. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušajiem ir piekļuve juridiskajai palīdzībai, ja kriminālprocesā viņiem ir puses statuss. Nosacījumus vai procesuālos noteikumus par to, kā cietušie saņem juridisko palīdzību, nosaka valsts tiesību akti. 24. pants. 1. c) ja cietušajam bērnam ir tiesības uz advokātu, viņam ir tiesības uz juridisko padomu un pārstāvību viņa paša vārdā tādos procesos, kuros pastāv vai var pastāvēt interešu konflikts starp cietušo bērnu un personām, kam ir vecāku atbildība.
ZIŅOŠANA/IZMEKLĒŠANA/TIESVEDĪBA	
Izmeklēšana un kriminālvajāšana nav atkarīga no cietušā ziņojuma/apsūdzības	nepiemēro
Ziņojumi	(63) Lai veicinātu un vienkāršotu paziņošanu par noziegumiem un lai palīdzētu cietušajiem pārraut atkārtotas viktimizācijas loku, būtiski ir, ka cietušajiem ir pieejami uzticami atbalsta pakalpojumi un lai kompetentās iestādes būtu gatavas ar cieņu, iejūtīgi, profesionāli un bez diskriminācijas reaģēt uz cietušo ziņojumiem. Tas varētu vairot cietušo uzticēšanos dalībvalstu krimināltiesiskajai sistēmai un mazinātu tādu noziegumu skaitu, par kuriem nav paziņots. Speciālistiem, kas varētu saņemt cietušo sūdzības par noziedzīgiem nodarījumiem, vajadzētu būt pienācīgi apmācītiem, lai veicinātu paziņošanu par noziegumiem, un būtu jāveic pasākumi, lai varētu paziņot arī trešās personas, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Vajadzētu būt iespējai izmantot saziņas tehnoloģiju, piemēram, e-pastu, videoierakstus vai tiešsaistē pieejamas elektroniskas sūdzību veidlapas.
Izmeklēšanas un tiesvedības procedūru pielāgošana gadījumos, kad ir iesaistīti bērni	(59) Neatliekamam operatīvu vajadzību un ierobežojumu dēļ var izrādīties neiespējami nodrošināt to, lai, piemēram, cietušo iztaujātu vienmēr viena un tā pati policijas amatpersona; šādu ierobežojumu piemēri ir saslīmšana, dzemdību vai bērna kopšanas atvaļinājumi. Turklāt telpas, kas ir īpaši paredzētas sarunām ar cietušajiem, var izrādīties nepieejamas, piemēram, remonta dēļ. Ja rodas šādi operatīvi vai praktiski ierobežojumi, atsevišķos gadījumos var nebūt iespējams nodrošināt īpašus pasākumus, kas paredzēti saskaņā ar individuālo novērtējumu. 18. pants. Neskarot aizstāvības tiesības, dalībvalstis nodrošina, ka ir pieejami pasākumi, ar ko cietušos un viņu ģimenes locekļus aizsargā no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības, tostarp pret emocionāla vai psiholoģiska kaitējuma risku, un ar ko aizstāv cietušo cieņu noprotināšanas un liecības sniegšanas laikā. Vajadzības gadījumā šādi pasākumi ietver arī procedūras, kas cietušo un viņu ģimenes locekļu fiziskai aizsardzībai noteiktas saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

	<p>22. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie saskaņā ar valsts procedūrām laikus saņem individuālu novērtējumu, ar ko tiek apzināta vajadzība pēc īpašas aizsardzības un tiek noteikts, vai un kādā mērā viņi varēs izmantot īpašus pasākumus kriminālprocesa laikā, kā paredzēts saskaņā ar 23. un 24. pantu, tādēļ, ka viņi ir īpaši neaizsargāti pret sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atreibību. (Sk. individuālo vajadzību novērtējuma sadaļu)</p> <p>23. pants. 1. Neskarot aizstāvības tiesības un saskaņā ar tiesu iestāžu diskrecijas noteikumiem dalībvalstis nodrošina, ka cietušie, kas izmanto īpašus pasākumus, kuri ir apzināti 22. panta 1. punktā paredzētā individuālā novērtējuma rezultātā, var izmantot pasākumus, kas paredzēti šā panta 2. un 3. punktā. Individuālā novērtējuma rezultātā iecerētu īpašu pasākumu nedara pieejamu, ja operatīvi un praktiski šķēršļi to neļauj izdarīt vai ja ir neatliekama vajadzība iztaujāt cietušo un tā nedarīšana varētu kaitēt cietušajam vai kādai citai personai vai varētu skart procesa gaitu.</p>
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: pēc faktu paziņošanas iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās	20. pants. [..] a) cietušo iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās tūlīt pēc tam, kad kompetentajai iestādei ir iesniegta sūdzība par noziedzīgu nodarījumu;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: (tiesu medicīnas) apskates tiek veiktas minimāli	20. pants. c), d) medicīnisko pārbaūžu skaits ir minimāls, un tās tiek veiktas tikai tad, ja tas ir absolūti nepieciešams kriminālprocesa nolūkos.
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšana notiek telpās, kas īpaši paredzētas vai pielāgotas šim nolūkam	23. pants. 2. a) cietušā iztaujāšana tiek veikta telpās, kas paredzētas un piemērotas šim nolūkam;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību	23. pants. 2. b) cietušā iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: bērnu iztaujāšanas iespēju robežās un attiecīgā gadījumā vienmēr veic viena un tā pati persona	23. pants. 2. c) cietušā iztaujāšanas vienmēr veic viena un tā pati persona, ja vien tas nav pretrunā ar labu tiesvedības praksi;

<p>KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: no seksuālās vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās cietušo personu iztaujāšanas veic tā paša dzimuma persona</p>	<p>23. pants. 2. d) no seksuālās vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās cietušo personu iztaujāšanas vienmēr, ja cietušais to vēlas un ar noteikumu, ka tas neskar kriminālprocesa norisi, veic tā paša dzimuma persona, ja vien iztaujāšanu neveic prokurors vai tiesnesis.</p>
<p>KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšanu skaits ir pēc iespējas mazāks, un tās veic tikai tad, ja kriminālizmeklēšanā un tiesvedībā tās ir obligāti vajadzīgas</p>	<p>20. pants. b) cietušā iztaujāšanu skaits ir pēc iespējas mazāks, un tās veic tikai tad, ja kriminālizmeklēšanā tās ir obligāti vajadzīgas;</p>
<p>KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: bērnu var pavadīt viņa likumīgais pārstāvis vai attiecīgajā gadījumā viņa izraudzīts pieaugušais, ja vien attiecībā uz šo personu nav pieņemts pamatots pretējs lēmums.</p>	<p>20. pants. c) cietušo var pavadīt tā juridiskais pārstāvis un cietušā izvēlēta persona, ja vien nav pieņemts pamatots pretējs lēmums;</p>
<p>KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA/TIESVEDĪBA: visas cietušā bērna vai attiecīgā gadījumā liecinieka statusā esošā bērna iztaujāšanas var ierakstīt audiovizuāli un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumu kriminālprocesā</p>	<p>24. pants. 1. a) kriminālizmeklēšanas laikā visas cietušā bērna iztaujāšanas var ierakstīt audiovizuāli un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumu kriminālprocesā;</p> <p>[..] Procesuālos noteikumus par audiovizuālajiem ierakstiem, kas minēti pirmās daļas a) apakšpunktā, un to izmantošanu nosaka valsts tiesību akti.</p>

TIESVEDĪBA: iespēja dot rīkojumu lietu izskatīt slēgtā sēdē	23. pants. 3. d) pasākumi, lai lietu izskatītu slēgtā tiesas sēdē.
TIESVEDĪBA: iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uzklaustīt, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas	23. pants. 3. a) pasākumi, lai izvairītos no vizuāla kontakta starp cietušajiem un likumpārkāpējiem, tostarp liecības sniegšanas laikā, izmantojot piemērotus līdzekļus, tostarp atbilstīgu komunikācijas tehnoloģiju; b) pasākumi, lai cietušo tiesas zālē varētu uzklaustīt bez viņa klātbūtnes, jo īpaši izmantojot piemērotu komunikācijas tehnoloģiju;
KRIMINĀLPROCESS/ VISPĀRĪGI JAUTĀJUMI. Pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu cietušo bērnu privāto dzīvi, identitāti un attēlu un lai novērstu jebkādas informācijas publiskošanu, kas ļautu atklāt viņu identitāti.	(54) Cietušā privātās dzīves aizsardzība var būt svarīgs veids, kā nepieļaut sekundāru un atkārtotu viktimizāciju, iebiedēšanu un atreibību, un to var panākt ar dažādiem līdzekļiem, tostarp neizpaužot vai ierobežojot informācijas atklāšanu par cietušā identitāti un uzturēšanās vietu. Šāda aizsardzība, tostarp bērna vārda neizpaušana, īpaši svarīga ir cietušajiem bērniem. Tomēr var būt arī izņēmuma gadījumi, kad informācijas atklāšana vai pat plaša publicēšana var nākt bērnam par labu, piemēram, ja bērns ir nolaupīts. Pasākumiem, kurus veic, lai aizsargātu cietušo un viņu ģimenes locekļu privāto dzīvi un attēlus, vienmēr vajadzētu būt saskaņā ar tiesībām uz lietas taisnīgu izskatīšanu un vārda brīvību, kā attiecīgi atzīts Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. un 10. pantā. (68) Personas dati, kas tiek apstrādāti, īstenojot šo direktīvu, būtu jāaizsargā saskaņā ar Padomes Pamatlēmumu 2008/977/TI (2008. gada 27. novembris) par tādu personas datu aizsardzību, ko apstrādā, policijas un tiesu iestādēm sadarbojoties krimināllietās (1), un saskaņā ar principiem, kas noteikti 1981. gada 28. janvāra Eiropas Padomes Konvencijā par personu aizsardzību attiecībā uz personas datu automātisko apstrādi, ko ir ratificējušas visas dalībvalstis. 21. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes kriminālprocesa laikā var veikt atbilstīgus pasākumus privātās dzīves aizsardzībai, ietverot cietušā personu raksturojošās iezīmes, kas tika ņemtas vērā saskaņā ar 22. pantu paredzētajā individuālajā novērtējumā, un cietušo un viņu ģimenes locekļu attēlus. Turklāt dalībvalstis nodrošina, ka kompetentās iestādes var veikt visus likumīgos pasākumus, ar ko novērš jebkuras tādas informācijas publisku izplatīšanu, kuras rezultātā cietušais bērns varētu tikt atpazīts. 2. Lai aizsargātu cietušo privāto dzīvi, personas neaizskaramību un personas datus, dalībvalstis, ievērojot vārda brīvību un plašsaziņas līdzekļu informēšanu un brīvību, un plurālismu, mudina plašsaziņas līdzekļus veikt pašregulācijas pasākumus. 23. pants. 3. c) pasākumi, lai nepieļautu nevajadzīgu iztaujāšanu par cietušā privāto dzīvi, kas nav saistīta ar noziedzīgo nodarījumu;
KRIMINĀLPROCESS/ VISPĀRĪGI JAUTĀJUMI. Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju	19. pants. 1. Dalībvalstis rada nepieciešamos apstākļus, lai varētu izvairīties no cietušo un, vajadzības gadījumā, viņu ģimenes locekļu saskarsmes ar likumpārkāpēju telpās, kur notiek kriminālprocess, ja vien šāda saskarsme nav vajadzīga kriminālprocesa nolūkiem. 2. Dalībvalstis nodrošina, lai jaunās tiesu ēkās cietušajiem būtu atsevišķas uzgaidāmās telpas.
Apmācītu speciālistu iesaistīšana	Sk. 25. pantu

psihosociālajos novērtējumos, izmeklēšanas intervijās un fiziskās pārbaudēs	
Pasākumi, kas nepieciešami, lai rastu ilgtspējīgu risinājumu bērniem bez pavadoņa, kas kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem	nepiemēro
Citi pasākumi	
Apmācība un rīki	<p>(61) [...] Personām, kuras var būt iesaistītas individuālo izvērtējumu izstrādē, lai apzinātu cietušo vajadzību pēc īpašās aizsardzības un lai noteiktu cietušo vajadzību pēc īpašiem aizsardzības pasākumiem, būtu jāsaņem īpaša apmācība par to, kā ir jāveic šādi izvērtējumi. Dalībvalstīm būtu jānodrošina, lai šādu apmācību prasība attiektos uz policijas dienestiem un tiesu personālu. Tāpat būtu jāveicina apmācība advokātiem, prokuroriem un tiesnešiem, un speciālistiem, kas cietušajiem sniedz atjaunojošās justīcijas pakalpojumus un atbalstu. Šai prasībai būtu jāietver arī apmācība par īpašiem cietušo atbalsta dienestiem, pie kuriem cietušie būtu jānosūta, vai specializēta apmācība, kurā darbs būtu attiecīgi koncentrēts uz cietušajiem ar īpašām vajadzībām un uz īpašu psiholoģisku apmācību. Attiecīgos gadījumos šādā apmācībā būtu jāņem vērā dzimumu aspekti. Dalībvalstu darbība apmācības jomā būtu jāpapildina ar pamatnostādņēm, ieteikumiem un paraugprakses apmaiņu saskaņā ar Budapeštas ceļvedi.</p> <p>(63) Lai veicinātu un vienkāršotu paziņošanu par noziegumiem un lai palīdzētu cietušajiem pārraut atkārtotas viktimizācijas loku, būtiski ir, ka cietušajiem ir pieejami uzticami atbalsta pakalpojumi un lai kompetentās iestādes būtu gatavas ar cieņu, iekļautīgi, profesionāli un bez diskriminācijas reaģēt uz cietušo ziņojumiem. Tas varētu vairost cietušo uzticēšanos dalībvalstu krimināltiesiskajai sistēmai un mazinātu tādu noziegumu skaitu, par kuriem nav paziņots. Speciālistiem, kas varētu saņemt cietušo sūdzības par noziedzīgiem nodarījumiem, vajadzētu būt pienācīgi apmācītiem, lai veicinātu paziņošanu par noziegumiem, un būtu jāveic pasākumi, lai varētu paziņot arī trešās personas, tostarp pilsoniskās sabiedrības organizācijas. Vajadzētu būt iespējai izmantot saziņas tehnoloģiju, piemēram, e-pastu, videoierakstus vai tiešsaistē pieejamas elektroniskas sūdzību veidlapas.</p> <p>25. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka ierēdņi, kas varētu nonākt saskarsmē ar cietušajiem, piemēram, policijas darbinieki un tiesu personāls, saņem gan vispārīgu, gan specializētu apmācību tādā līmenī, kas ir atbilstīgs saskarsmei ar cietušajiem, lai palielinātu viņu izpratni par cietušo vajadzībām un ļautu viņiem izturēties pret cietušajiem objektīvi, ar cieņu un profesionāli.</p> <p>2. Neskarot tiesu neatkarību un atšķirības tiesu iestāžu organizācijā Savienībā, dalībvalstis pieprasa, lai par kriminālprocesā iesaistīto tiesnešu un prokuroru apmācību atbildīgās personas viņiem nodrošinātu iespēju piedalīties gan vispārējā, gan specializētā apmācībā, lai palielinātu tiesnešu un prokuroru izpratni par cietušo vajadzībām.</p> <p>3. Pienācīgi cienot juridisko profesiju neatkarību, dalībvalstis iesaka personām, kas ir atbildīgas par juristu apmācību, piedāvāt gan vispārēju, gan specializētu apmācību, lai uzlabotu juristu izpratni par cietušo vajadzībām.</p>

	<p>4. Dalībvalstis, izmantojot savus publiskos dienestus vai finansējot cietušo atbalsta organizācijas, veicina tādas ierosmes, kuru rezultātā tiem, kas sniedz cietušo atbalsta un atjaunojošās justīcijas pakalpojumus, nodrošina piemērotu apmācību tādā līmenī, kas ir atbilstīgs saskarsmei ar cietušajiem, un ievēro profesionālos standartus, lai nodrošinātu, ka šādus pakalpojumus sniedz objektīvi, ar cieņu un profesionāli.</p> <p>5. Saskaņā ar veicamajiem pienākumiem un tās saskarsmes veidu un būtību, kādā speciālists nonāk ar cietušajiem, apmācības mērķis ir pilnveidot speciālista spēju atpazīt cietušos un izturēties pret viņiem ar cieņu, profesionāli un bez diskriminācijas.</p>
Starpdisciplināritāte/koordinācija	<p>(38) [...] Speciālistu atbalsta pakalpojumu pamatā vajadzētu būt integrētai un mērķtiecīgai pieejai, kurā jo īpaši būtu jāņem vērā konkrētās cietušo vajadzības, noziedzīga nodarījuma rezultātā nodarītā kaitējuma smagums, kā arī attiecības starp cietušajiem, likumpārkāpējiem, bērniem un viņu plašākā sociālā vide. [...]</p> <p>(62) [...] Lai noziegumos cietušie saņemtu pietiekamu palīdzību, atbalstu un aizsardzību, sabiedrisko pakalpojumu dienestiem būtu jādarbojas saskaņoti, un tiem vajadzētu būt iesaistītiem visos administratīvajos līmeņos – Savienības līmenī un valstu, reģionālajā un vietējā līmenī. Būtu jāpalīdz cietušajiem atrast kompetentās iestādes un vērsties pie tām, lai izvairītos no atkārtotas nosūtīšanas. Dalībvalstīm būtu jāapsver “centralizētas piekļuves” vai “viena kontaktpunkta” izveide, kuros tiek risinātas kriminālprocesā iesaistīto cietušo dažādās vajadzības, tostarp vajadzība pēc informācijas, palīdzības, atbalsta, aizsardzības un kompensācijas.</p> <p>Starpautiskā sadarbība</p> <p>26. pants. 1. Dalībvalstis veic piemērotas darbības, lai veicinātu sadarbību starp dalībvalstīm nolūkā uzlabot cietušo piekļuvi tiesībām, kas noteiktas šajā direktīvā, un saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Šādas sadarbības mērķis ir vismaz:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) apmainīties ar paraugpraksi; b) konsultēties atsevišķās lietās; un c) palīdzēt Eiropas tīkliem, kas nodarbojas ar jautājumiem, kuri tieši attiecas uz cietušo tiesībām.
Dati un uzraudzība	<p>(62) Dalībvalstīm būtu jāiedrošina pilsoniskās sabiedrības organizācijas un cieši jāsadarbojas ar tām, tostarp ar atzītām un aktīvām nevalstiskajām organizācijām, kas strādā ar noziegumos cietušajiem; konkrētāk, piedaloties politikas veidošanas iniciatīvās, informācijas un izpratnes veicināšanas kampaņās, pētniecības un izglītības programmās un apmācībā, kā arī uzraugot un novērtējot tādu pasākumu ietekmi, kas paredzēti, lai atbalstītu un aizsargātu noziegumos cietušos.</p> <p>(64) Sistemātiska un atbilstīga statistikas datu vākšana ir atzīta par būtisku efektīvas politikas veidošanas elementu to tiesību jomā, kas noteiktas šajā direktīvā. Lai atvieglotu šīs direktīvas piemērošanas novērtēšanu, dalībvalstīm būtu Komisijai jāpaziņo attiecīgie statistikas dati, kas saistīti ar valsts procedūru piemērošanu noziedzīgajos nodarījumos cietušajiem, ietverot vismaz paziņoto noziegumu skaitu un veidu un, ja tādi dati ir zināmi un pieejami, cietušo skaitu, viņu vecumu un dzimumu. Attiecīgajos statistikas datus var būt ietverti tiesu iestāžu un tiesībaizsardzības iestāžu reģistrēti dati, kā arī, kad vien iespējams, administratīvi dati, kurus apkopojusi veselības aprūpes un sociālās palīdzības dienesti un valsts un nevalstiskās cietušo atbalsta, atjaunojošās justīcijas dienesti un citas organizācijas, kas strādā ar noziegumos cietušajiem. Tiesu iestāžu datus var būt ietverta informācija</p>

	<p>par paziņotajiem noziegumiem, par lietu skaitu, kuras ir izmeklētas, un par personām, kurām ir izvirzīta apsūdzība un pasludināts spriedums. Administratīvajos datos par pakalpojumiem, kad vien iespējams, var būt ietverti dati par to, kā cietušie izmanto pakalpojumus, ko sniedz valsts dienesti un publiskās un privātās atbalsta organizācijas, piemēram, dati par to gadījumu skaitu, kad policijas dienesti ir nosūtījuši uz cietušo atbalsta dienestiem, par cietušo skaitu, kuri lūdz atbalstu, saņem vai nesaņem atbalstu vai atjaunojošās justīcijas pakalpojumus.</p>
Informētības veicināšana	<p>(62) Dalībvalstīm būtu jāiedrošina pilsoniskās sabiedrības organizācijas un cieši jāsadarbības ar tām, tostarp ar atzītām un aktīvām nevalstiskajām organizācijām, kas strādā ar noziegumos cietušajiem; konkrētāk, piedaloties politikas veidošanas iniciatīvās, informācijas un izpratnes veicināšanas kampaņās, pētniecības un izglītības programmās un apmācībā, kā arī uzraugot un novērtējot tādu pasākumu ietekmi, kas paredzēti, lai atbalstītu un aizsargātu noziegumos cietušos.</p> <p>26. pants. 2. Dalībvalstis veic atbilstīgas darbības, tostarp ar interneta starpniecību, lai uzlabotu informētību par šajā direktīvā izklāstītajām tiesībām, mazinātu viktimizācijas risku un līdz minimumam samazinātu noziedzības negatīvo ietekmi un sekundārās un atkārtotās viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku, jo īpaši pievēršoties tādām riska grupām kā bērni, no vardarbības dzimuma dēļ un no vardarbības tuvās attiecībās cietušie. Šāda darbība var aptvert informētības un izpratnes veicināšanas kampaņas un pētniecības un izglītības programmas, vajadzības gadījumos sadarbojoties ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētajām personām.</p>
Preventīvi pasākumi	<p>26. pants. 1. Dalībvalstis veic piemērotas darbības, lai veicinātu sadarbību starp dalībvalstīm nolūkā uzlabot cietušo piekļuvi tiesībām, kas noteiktas šajā direktīvā, un saskaņā ar valsts tiesību aktiem. Šādas sadarbības mērķis ir vismaz:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) apmainīties ar paraugpraksi; b) konsultēties atsevišķās lietās; un c) palīdzēt Eiropas tīkliem, kas nodarbojas ar jautājumiem, kuri tieši attiecas uz cietušo tiesībām. <p>26. pants. 2. Dalībvalstis veic atbilstīgas darbības, tostarp ar interneta starpniecību, lai uzlabotu informētību par šajā direktīvā izklāstītajām tiesībām, mazinātu viktimizācijas risku un līdz minimumam samazinātu noziedzības negatīvo ietekmi un sekundārās un atkārtotās viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības risku, jo īpaši pievēršoties tādām riska grupām kā bērni, no vardarbības dzimuma dēļ un no vardarbības tuvās attiecībās cietušie. Šāda darbība var aptvert informētības un izpratnes veicināšanas kampaņas un pētniecības un izglītības programmas, vajadzības gadījumos sadarbojoties ar attiecīgajām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētajām personām.</p>
Citi	<p>Cietušā tiesības, iesniedzot sūdzību: 5. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, lai cietušais, iesniedzot oficiālu sūdzību par noziedzīgu nodarījumu kompetentā dalībvalsts iestādē, saņemtu rakstisku apliecinājumu, kurā ir izklāstīti attiecīgā noziedzīga nodarījuma pamatelementi.</p> <p>Tiesības pārskatīt lēmumu neveikt kriminālvajāšanu: (43) Tiesības uz lēmuma neveikt kriminālvajāšanu pārskatīšanu būtu jāsaprot kā attiecināmas uz lēmumiem, ko pieņēmuši prokurori un izmeklēšanas tiesneši vai tiesībsardzības iestādes, piemēram, policijas amatpersonas, bet ne uz lēmumiem, ko pieņēmušas tiesas. Jebkāds lēmums neveikt kriminālvajāšanu būtu jāpārskata citai personai vai citai iestādei, nevis tai, kas ir pieņēmusi sākotnējo lēmumu, izņemot gadījumus, kad sākotnējo lēmumu neveikt kriminālvajāšanu ir pieņēmusi augstākā kriminālvajāšanas iestāde, kuras lēmumu nav iespējams pārskatīt, – tādā gadījumā pārskatīšanu var veikt tā pati iestāde. Tiesības uz lēmuma neveikt kriminālvajāšanu pārskatīšanu neattiecas uz īpašajām procedūrām, piemēram, uz procesiem pret parlamenta deputātiem vai valdības locekļiem saistībā ar to amata pienākumu pildīšanu.</p>

	<p>11. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušajiem atbilstīgi viņu lomai attiecīgajā krimināltiesību sistēmā ir tiesības pieprasīt pārskatīt lēmumu neveikt kriminālvajāšanu. Procesuālos noteikumus par šādu pārskatīšanu nosaka valsts tiesību akti.</p> <p>2. Ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem attiecīgajā krimināltiesību sistēmā cietušā loma tiek noteikta tikai pēc pieņemta lēmuma par likumpārkāpēja kriminālvajāšanu, dalībvalstis nodrošina, ka vismaz smagos noziedzīgos nodarījumos cietušajiem ir tiesības pieprasīt pārskatīt lēmumu neveikt kriminālvajāšanu. Procesuālos noteikumus par šādu pārskatīšanu nosaka valsts tiesību akti.</p> <p>3. Dalībvalstis nodrošina, ka cietušie bez liekas kavēšanās tiek informēti par viņu tiesībām saņemt informāciju un lai cietušie, ja viņi to lūdz, saņemtu pietiekamu informāciju, kas ļauj pieņemt lēmumu par to, vai lūgt pārskatīt lēmumu neveikt kriminālvajāšanu.</p> <p>4. Ja sākotnējo lēmumu neveikt kriminālvajāšanu ir pieņēmusi augstākā kriminālvajāšanas iestāde, kuras lēmumu saskaņā ar valsts tiesību aktiem nav iespējams pārskatīt, tiesības pārskatīt var izmantot šī pati iestāde.</p> <p>Atjaunojošās justīcijas procedūras: (46) Atjaunojošās justīcijas pakalpojumi, piemēram, mediācija starp cietušo un likumpārkāpēju, ģimenes grupu pārrunas un cita veida sabiedriskas samierināšanas darbības (“<i>sentencing circles</i>”), var nākt cietušajam par labu, taču to laikā ir vajadzīgi aizsardzības pasākumi, lai nepieļautu sekundāru un turpmāku viktimizāciju, iebiedēšanu un atriebību. Tādēļ, lai sniegtu šādus pakalpojumus, vispirms būtu jāņem vērā cietušā intereses un vajadzības, mazinot cietušajam nodarīto kaitējumu un nepieļaujot turpmāku kaitējumu. Nododot lietu kādam atjaunojošās justīcijas dienestam un šīs atjaunojošās justīcijas procesa laikā būtu jāņem vērā tādi faktori kā nozieguma raksturs un smagums, no tā izrietošā kaitējuma pakāpe, atkārtota vardarbība pret cietušā fizisko, seksuālo vai psiholoģisko neaizskaramību, spēka nesamērīgums, kā arī cietušā vecums, briedums vai intelektuālās spējas, kas varētu ierobežot vai mazināt viņa spējas izdarīt apzinātu izvēli vai varētu negatīvi ietekmēt pozitīvu iznākumu cietušajam. Atjaunojošās justīcijas procesiem principā vajadzētu būt konfidencialiem, izņemot gadījumus, kad puses ir vienojušās citādi vai kad tas ir prasīts valsts tiesību aktos saistībā ar sevišķām sabiedrības interesēm. Tādus faktoros kā izteiktus draudus vai jebkādas vardarbības izpausmes procesa laikā var uzskatīt par faktoriem, kas prasa izpaušanu sabiedrības interesēs.</p> <p>12. pants. 1. Dalībvalstis veic pasākumus cietušo aizsardzībai no sekundāras un atkārtotas viktimizācijas, iebiedēšanas un atriebības, kuri jāpiemēro, sniedzot jebkurus atjaunojošās justīcijas pakalpojumus. Ar šādiem pasākumiem nodrošina, ka cietušajiem, kas ir izvēlējušies piedalīties atjaunojošās justīcijas procesā, ir pieejami droši un lietpratīgi atjaunojošās justīcijas pakalpojumi, ievērojot vismaz šādus nosacījumus:</p> <p>a) atjaunojošās justīcijas pakalpojumus izmanto tad, ja tie ir cietušā interesēs, ņemot vērā visus drošības apsvērumus, un tie balstās uz cietušā brīvu un apzinātu piekrišanu, ko var atsaukt jebkurā laikā;</p> <p>b) pirms piekrišanas piedalīties atjaunojošās justīcijas procesā cietušajam sniedz pilnīgu un objektīvu informāciju par procesu un iespējamiem tā iznākumiem, kā arī informāciju par procedūrām, kas paredzētas, lai uzraudzītu jebkuras vienošanās izpildi;</p> <p>c) likumpārkāpējs ir atzinis lietas galvenos apstākļus;</p> <p>d) visas vienošanās panāk brīvprātīgi, un tās var ņemt vērā turpmākā kriminālprocesā;</p>
--	---

<p>e) pārrunas atjaunojošās justīcijas procesos, ja tās nav veiktas publiski, ir konfidenciālas, un tās pēc tam neizpauž, izņemot, ja puses ir piekritušas vai ja to pieprasa valsts tiesību akti saistībā ar sevišķām sabiedrības interesēm.</p> <p>2. Dalībvalstis atbilstīgos gadījumos sekmē lietu nodošanu atjaunojošās justīcijas dienestiem, tostarp ieviešot procedūras vai pamatnostādnes par šādas nodošanas nosacījumiem.</p> <p>Izdevumu piedziņas tiesības: (47) Cietušajiem nebūtu jāsedz izdevumi saistībā ar viņu dalību kriminālprocesā. Dalībvalstīm būtu jāatlīdzina tikai nepieciešamie izdevumi saistībā ar noziegumos cietušo piedalīšanos kriminālprocesā, un tām nebūtu jāatlīdzina juridisko pakalpojumu izmaksas, kas radušās cietušajiem. Dalībvalstīm vajadzētu spēt valsts tiesībās paredzēt izdevumu atlīdzināšanas nosacījumus, piemēram, termiņus, lai prasītu izdevumu atlīdzināšanu, standarta likmes uzturēšanās un ceļa izdevumiem un dienas maksimālo apjomu attiecībā uz zaudētiem ienākumiem. Tiesībām saņemt atlīdzību par izdevumiem kriminālprocesā nevajadzētu rasties situācijā, kad cietušais sniedz liecību par noziedzīgu nodarījumu. Izdevumi būtu jāsedz tikai tādā mērā, kādā to kompetentā iestāde cietušajam ir noteikusi par pienākumu vai kad tā viņu ir lūgusi ierasties un aktīvi piedalīties kriminālprocesā.</p> <p>14. pants. Dalībvalstis nodrošina, lai pēc kompetentas iestādes lēmuma atgūstamo īpašumu, kas izņemts kriminālprocesa gaitā, bez kavēšanās atdod cietušajiem, izņemot tad, ja tas vajadzīgs kriminālprocesa nolūkos. Nosacījumus vai procesuālos noteikumus par to, kā cietušie var saņemt atlīdzību, nosaka valsts tiesību akti.</p> <p>Atgūstamā īpašuma atdošana. (48) Atgūstamais īpašums, kas konfiscēts kriminālprocesā, būtu pēc iespējas ātrāk jāatdod noziegumā cietušajam, ja vien nepastāv ārkārtas apstākļi, piemēram, strīds par īpašumtiesībām vai valdījuma tiesībām, vai ja pats īpašums ir nelikumīgs. Tiesībām atgūt īpašumu nevajadzētu skart tā likumīgu aizturēšanu cita tiesiska procesa nolūkos.</p> <p>15. pants. Dalībvalstis nodrošina, lai pēc kompetentas iestādes lēmuma atgūstamo īpašumu, kas izņemts kriminālprocesa gaitā, bez kavēšanās atdod cietušajiem, izņemot tad, ja tas vajadzīgs kriminālprocesa nolūkos. Nosacījumus vai procesuālos noteikumus par īpašuma atdošanu cietušajiem nosaka valsts tiesību akti.</p> <p>Tiesības uz kompensāciju. (49) Tiesības uz lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja un attiecīgi piemērojamā procedūra būtu jāpiemēro arī attiecībā uz cietušajiem, kas dzīvo citā dalībvalstī, nevis tajā, kurā tika izdarīts noziedzīgais nodarījums.</p> <p>16. pants. 1. Dalībvalstis nodrošina, ka kriminālprocesa gaitā cietušajam ir tiesības samērīgā laikposmā saņemt lēmumu par kompensāciju no likumpārkāpēja, izņemot, ja valsts tiesību aktos ir noteikts, ka šādu lēmumu jāpieņem citā juridiskā procesā.</p> <p>2. Dalībvalstis veicina pasākumus, lai mudinātu likumpārkāpējus sniegt cietušajiem atbilstīgu kompensāciju. Cietušā, kas ir citas dalībvalsts iedzīvotājs, tiesības. Sk. 17. pantu.</p>
--

2. pielikums. EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI (“Direktīva par seksuālas vardarbības pret bērniem apkarošanu”)

NOTEIKUMS	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2011/92/ES (2011. gada 13. decembris) par seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanu, un ar kuru aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2004/68/TI
VISPĀRĒJIE PRINCIPI	
Cietušo pasargāšana no atkārtotas vai sekundāras viktimizācijas	<p>24 apsvērums. Būtu jāizvairās no šajā direktīvā minētajos nodarījumos cietušo atkārtotas viktimizācijas. Dalībvalstīs, kuru valsts krimināltiesībās ir noteikts, ka prostitūcija vai parādīšanās pornogrāfiskos materiālos ir sodāma, vajadzētu būt iespējai nesaukt pie kriminālatbildības vai nepiemērot sankcijas saskaņā ar minētajiem tiesību aktiem, ja attiecīgais bērns ir veicis minētās darbības tādēļ, ka ir cietis no seksuālas izmantošanas, vai ja bērns bija piespiests piedalīties bērnu pornogrāfijā.</p> <p>30 apsvērums. Turklāt, cik vien iespējams, būtu jānodrošina, lai piedalīšanās kriminālprocesā, neradītu cietušajiem bērniem papildu traumu, ko var izraisīt nopratināšana vai vizuāls kontakts ar nodarījuma izdarītājiem. Laba izpratne par bērniem un viņu uzvedību pēc traumējošas pieredzes palīdzēs nodrošināt kvalitatīvu pierādījumu vākšanu un arī samazinās stresu, kas bērniem rodas, veicot nepieciešamos pasākumus.</p>
Labāko interešu nodrošināšana ir primārais apsvērums, piemērojot direktīvās noteiktās saistības	<p>2. apsvērums. Saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienību 6. panta 1. punktu Savienība atzīst Eiropas Savienības Pamattiesību hartā izklāstītās tiesības, brīvības un principus, un tās 24. panta 2. punktā ir paredzēts, ka visās darbībās, kas attiecas uz bērniem, neatkarīgi no tā, vai tās veic valsts iestādes vai privātas iestādes, pirmkārt jāņem vērā bērna intereses. [...]</p> <p>6. apsvērums. Attiecībā uz smagiem noziedzīgiem nodarījumiem, piemēram, bērnu seksuālu izmantošanu un bērnu pornogrāfiju, vajadzīga vispusīga pieeja, kurā ietilpst nodarījuma izdarītāju saukšana pie atbildības, cietušo bērnu aizsardzība un parādības novēršana. Veicot jebkādus pasākumus, lai cīnītos pret šiem nodarījumiem, pirmkārt, jāņem vērā bērna intereses saskaņā ar Eiropas Savienības Pamattiesību hartu un Apvienoto Nāciju Organizācijas Konvenciju par bērna</p>

	<p>tiesībām. Pamatlēmums 2004/68/TI būtu jāaizstāj ar jaunu instrumentu, kas nodrošina šādu visaptverošu tiesisko regulējumu minētā mērķa sasniegšanai.</p> <p>30. apsvērums. Pasākumi, lai aizsargātu cietušos bērnus, būtu jāpieņem, ņemot vērā bērnu intereses un viņu vajadzību izvērtējumu. [..]</p> <p>18. pants. 1. Bērniem, kuri cietuši 3. līdz 7. pantā minētajos nodarījumos, saskaņā ar 19. un 20. pantu nodrošina palīdzību, atbalstu un aizsardzību, ņemot vērā bērna intereses. [..]</p>
Diskriminācijas aizliegums	<p>10. apsvērums [šajā apsvērumā ir minēta grupa, kas bieži tiek diskriminēta, taču nevis saistībā ar nediskriminēšanu, bet gan drīzāk saistībā ar likumpārkāpuma definēšanu:] Invaliditāte kā tāda automātiski nenozīmē, ka nav iespējams dot piekrišanu seksuālām attiecībām. Tomēr būtu jānosaka kriminālatbildība par šādas invaliditātes esamības ļaunprātīgu izmantošanu, lai iesaistītos seksuālās darbībās ar bērnu.</p>
Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā	<p>19. pants. 3. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka īpašie pasākumi cietušo bērnu palīdzībai un atbalstam, lai viņi varētu izmantot šajā direktīvā tiem paredzētās tiesības, tiek īstenoti pēc katra konkrētā cietušā bērna īpašo apstākļu individuālas izvērtēšanas, pienācīgi ņemot vērā bērna viedokli, vajadzības un bažas.</p>
MĒRĶGRUPA	
Mērķgrupa: noteikumi par cietušo identificēšanu, tostarp īpaši noteikumi par bērnu kā noziegumā cietušo identificēšanu, piemēram, noteikums par vecuma noteikšanu, noteikums par ģimenes locekļiem	<p>15. pants. 4. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai izmeklēšanas struktūrvienības un dienesti varētu mēģināt identificēt personas, kas cietušas 3. līdz 7. pantā minētajos nodarījumos, jo īpaši analizējot bērnu pornogrāfijas materiālus, piemēram, fotogrāfijas un audiovizuālos ierakstus, kas nosūtīti vai darīti pieejami, izmantojot informācijas un komunikāciju tehnoloģijas.</p> <p>18. pants. 2. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka bērnam tiek sniegta palīdzība un atbalsts tiklīdz kompetentajām iestādēm ir norāde uz pamatotu iemeslu, lai uzskatītu, ka pret bērnu varētu būt izdarīts kāds no 3. līdz 7. pantā minētajiem nodarījumiem.</p> <p>3. Dalībvalstis nodrošina, ka gadījumos, kad pastāv neskaidrības par 3. līdz 7. pantā minētajiem nodarījumiem pakļautas personas vecumu un ir iemesls uzskatīt, ka šī persona ir bērns, minētā persona tiek uzskatīta par bērnu nolūkā saņemt tūlītēju piekļuvi palīdzības, atbalsta un aizsardzības pasākumiem saskaņā ar 19. un 20. pantu.</p>

	<p>19. pants. 5. Ja tas ir vajadzīgs un iespējams, dalībvalstis veic pasākumus, lai nodrošinātu palīdzību un atbalstu cietušā bērna ģimenei, lai tā varētu izmantot šajā direktīvā noteiktās tiesības, ja ģimene uzturas dalībvalsts teritorijā. Jo īpaši, ja tas ir vajadzīgs un iespējams, dalībvalstis cietušā bērna ģimenei piemēro Pamatlēmuma 2001/220/TI 4. pantu.</p>
PALĪDZĪBA UN ATBALSTS	
Informācijas sniegšana	Nav
Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu	Nav
Palīdzības un atbalsta sniegšana	<p>23. apsvēruma. [...] Būtu jāveicina, lai arestētie un konfiscētie rīki un līdzekļi, kas iegūti saistībā ar šajā direktīvā minētajiem nodarījumiem, tiktu izmantoti, lai atbalstītu palīdzības sniegšanu cietušajiem un viņu aizsardzību.</p> <p>31. apsvēruma. Dalībvalstīm vajadzētu apsvērt iespēju cietušajiem bērniem nodrošināt palīdzību īstermiņā un ilgtermiņā. Jebkurš kaitējums, ko radījusi seksuāla vardarbība pret bērnu un bērna seksuāla izmantošana, ir būtisks un tam būtu jāpievērš uzmanība. Ņemot vērā seksuālas vardarbības un seksuālas izmantošanas radītā kaitējuma specifiku, šādas palīdzības sniegšana būtu jāturpina, cik vien ilgi nepieciešams, lai nodrošinātu bērna fizisku un psiholoģisku atlabšanu, un vajadzības gadījumā to var turpināt sniegt arī pieaugušā vecumā. Būtu jāapsver iespēja sniegt palīdzību un konsultācijas arī cietušā bērna vecākiem vai aizbildņiem – ja vien viņi netiek turēti aizdomās par attiecīgo nodarījumu – lai palīdzētu viņiem atbalstīt cietušos bērnus visā kriminālprocesa gaitā.</p> <p>19. pants. 2. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka palīdzība un atbalsts cietušajam bērnam nav atkarīgi no cietušā bērna vēlmes sadarboties kriminālizmeklēšanā, kriminālvajāšanā vai tiesā.</p> <p>18. pants. 1. Bērniem, kuri cietuši 3. līdz 7. pantā minētajos nodarījumos, saskaņā ar 19. un 20. pantu nodrošina palīdzību, atbalstu un aizsardzību, ņemot vērā bērna intereses. [...]</p> <p>19. pants. 1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka cietušajiem tiek sniegta palīdzība un atbalsts pirms kriminālprocesa, tā gaitā un piemērotu laikposmu pēc tā pabeigšanas,</p>

	<p>lai minētās personas varētu īstenot tiesības, kas noteiktas Pamatlēmumā 2001/220/TI un šajā direktīvā. Dalībvalstis jo īpaši veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to bērnu aizsardzību, kuri ziņo par vardarbības gadījumiem viņu ģimenē. [..]</p> <p>4. Bērnus, kas cietuši 3. līdz 7. pantā minētajos nodarījumos, uzskata par īpaši neaizsargātiem cietušajiem atbilstīgi Pamatlēmuma 2001/220/TI [Eiropas Savienības Oficiālais Vēstnesis, 17.12.2011., L335] 2. panta 2. punktam, 8. panta 4. punktam un 14. panta 1. punktam.</p>
Ikvienu bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums	19. pants. 3. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka īpašie pasākumi cietušo bērnu palīdzībai un atbalstam, lai viņi varētu izmantot šajā direktīvā tiem paredzētās tiesības, tiek īstenoti pēc katra konkrētā cietušā bērna īpašo apstākļu individuālas izvērtēšanas, pienācīgi ņemot vērā bērna viedokli, vajadzības un bažas.
Uzticības loka veidošanas noteikumi	<p>30. apsvērumš. [..] Cietušajiem bērniem būtu jānodrošina atvieglota piekļuve tiesiskās aizsardzības līdzekļiem un pasākumiem interešu konfliktu atrisināšanai, ja seksuāla vardarbība pret bērnu vai bērna seksuāla izmantošana notiek ģimenē. [..]</p> <p>19. pants. 1. Dalībvalstis jo īpaši veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to bērnu aizsardzību, kuri ziņo par vardarbības gadījumiem viņu ģimenē.</p>
Attiecīgā gadījumā pārstāvības nodrošināšana bērniem, kuriem liegta vecāku gādība, vai gadījumos, kad bērnu intereses nesaskan ar vecāku interesēm	<p>30. apsvērumš. [..] Ja bērnam kriminālizmeklēšanā vai kriminālprocesā būtu jānozīmē īpašs pārstāvis, šo uzdevumu var veikt arī juridiska persona, iestāde vai struktūra. [..]</p> <p>20. pants. 1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka saskaņā ar cietušā statusu attiecīgajā tieslietu sistēmā kompetentās iestādes kriminālizmeklēšanā un kriminālprocesā cietušajam bērnam ieceļ īpašu pārstāvi gadījumos, kad attiecīgās valsts tiesību aktos noteikts, ka personām, kurām ir vecāku atbildība, nav atļauts pārstāvēt bērnu interešu konflikta dēļ, kas pastāv starp viņiem un cietušo bērnu, vai ja bērns ir bez pavadoņa vai atšķirts no ģimenes.</p>
Juridiskā konsultācija un pārstāvība	32. apsvērumš. Ar Pamatlēmumu 2001/220/TI ir noteikts cietušo tiesību kopums kriminālprocesā, tostarp tiesības uz aizsardzību un kompensāciju. Turklāt bērniem, kas ir cietuši no seksuālas vardarbības, seksuālas izmantošanas vai bērnu pornogrāfijas, būtu jānodrošina iespēja saņemt juridiskas konsultācijas un – saskaņā ar cietušā statusu attiecīgajā tieslietu sistēmā – juridisko pārstāvību, tostarp nolūkā prasīt atlīdzību. Šādas juridiskās konsultācijas un juridisko pārstāvību kompetentas

	<p>iestādes varētu nodrošināt arī, lai prasītu atlīdzību no valsts. Juridisko konsultāciju mērķis ir nodrošināt, lai cietušie saņemtu informāciju un padomus par dažādām iespējām, ko viņi var izmantot. Juridiskās konsultācijas būtu jāsniedz personai, kas saņēmusi atbilstīgu juridisku apmācību, bet tai nav obligāti jābūt juristam. Vismaz tajos gadījumos, kad cietušajam nav pietiekamu finanšu līdzekļu, juridiskās konsultācijas un – saskaņā ar cietušo statusu attiecīgajā tieslietu sistēmā – juridiskā pārstāvība būtu jānodrošina atbilstīgi dalībvalstu iekšējām procedūrām bez maksas.</p> <p>20. pants. 2. Dalībvalstis nekavējoties nodrošina cietušajiem bērniem piekļuvi juridiskām konsultācijām un, saskaņā ar cietušā statusu attiecīgajā tieslietu sistēmā, juridiskai pārstāvībai, tostarp kompensācijas pieprasīšanas nolūkos. Juridiskās konsultācijas un juridiskā pārstāvība ir bezmaksas, ja cietušajam nav pietiekamu finanšu līdzekļu.</p>
<p>ZIŅOŠANA/IZMEKLĒŠANA/TIESVEDĪBA</p>	
<p>Ziņošanas pienākumi</p>	<p>28. apsvēruma. Dalībvalstīm būtu jānodrošina visas personas, kurām ir informācija vai aizdomas par bērna seksuālu izmantošanu vai seksuālu vardarbību pret bērnu, par to ziņot kompetentajiem dienestiem. Katras dalībvalsts pienākums ir noteikt kompetentās iestādes, kurām var ziņot par šādām aizdomām. Minētajām kompetentajām iestādēm nav jābūt vienīgi bērnu aizsardzības dienestiem vai attiecīgiem sociālajiem dienestiem. Prasība par to, ka aizdomām jābūt izteiktām godprātīgi, jāparedz, lai izvairītos no tā, ka noteikumu izmanto, lai personu ļaunprātīgi apsūdzētu par pilnīgi iztēlotiem vai nepatiesiem faktiem.</p> <p>16. pants. 1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka valsts tiesību aktos noteiktie konfidencialitātes noteikumi attiecībā uz konkrētu profesiju pārstāvjiem, kuru galvenais pienākums ir darbs ar bērniem, nerada tiem šķēršļus ziņot dienestiem, kas ir atbildīgi par bērnu aizsardzību, par visām situācijām, kad tiem ir pamatoti iemesli uzskatīt, ka bērns ir kāda 3. līdz 7. pantā minētā nodarījuma cietušais. 1.</p> <p>16. pants. 2. Dalībvalsts veic vajadzīgos pasākumus, lai mudinātu visas personas, kuras zina vai tām labticīgi ir aizdomas par to, ka ir izdarīts kāds no 3. līdz 7. pantā minētajiem nodarījumiem, ziņot par to kompetentajiem dienestiem.</p>

Izmeklēšana un kriminālvajāšana nav atkarīga no cietušā ziņojuma/apsūdzības	26. apsvērumš. [...] Lai nodrošinātu šajā direktīvā minēto nodarījumu sekmīgu izmeklēšanu un saukšanu pie kriminālatbildības, šādu procedūru uzsākšanai principā nevajadzētu būt atkarīgai no cietušā vai viņa/viņas pārstāvja iesnieguma vai izvirzītās apsūdzības. [...] 15. pants. 1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka izmeklēšana vai saukšana pie kriminālatbildības par 3. līdz 7. pantā minētajiem nodarījumiem, nav atkarīga no cietušā vai viņa/viņas pārstāvja iesnieguma vai izvirzītās apsūdzības, un ka kriminālprocesu var turpināt arī tad, ja minētā persona atsauc savus paziņojumus.
Kriminālprocess: Izmeklēšana un tiesvedība: Pielāgota bērniem	
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: pēc faktu paziņošanas iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās	20. pants. 3. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka a) cietušā bērna nopratināšana tiek veikta, nepieļaujot nepamatotus kavējumus, pēc tam, kad fakti ir ziņoti kompetentajām iestādēm;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: noteikumi attiecībā uz medicīniskajām apskatēm	Nav
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: Iztaujāšana notiek telpās, kas īpaši paredzētas vai pielāgotas šim nolūkam	20. pants. 3. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka b) cietušā bērna nopratināšana vajadzības gadījumā notiek minētajam nolūkam paredzētās vai pielāgotās telpās;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību	20. pants. 3. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka: c) cietušo bērnu nopratina minētajam nolūkam īpaši apmācīti speciālisti, vai ar šādu speciālistu starpniecību;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: bērnu iztaujāšanas iespēju robežās un attiecīgā gadījumā vienmēr veic viena un tā pati persona	20. pants. 3. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka: d) ja tas ir iespējams un vajadzīgs, cietušo bērnu vienmēr nopratina vienas un tās pašas personas;

KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: no seksuālās vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās cietušo personu iztaujāšanas veic tā paša dzimuma persona	Nav
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšanu skaits ir pēc iespējas mazāks, un tās veic tikai tad, ja kriminālizmeklēšanā un tiesvedībā tās ir obligāti vajadzīgas	20. pants. 3. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka: e) nopratināšanu skaits ir pēc iespējas ierobežots, un tās veic vienīgi tad, ja kriminālizmeklēšanas un kriminālprocesa nolūkā tās ir obligāti vajadzīgas;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: bērnu var pavadīt viņa likumīgais pārstāvis vai attiecīgajā gadījumā viņa izraudzīts pieaugušais, ja vien attiecībā uz šo personu nav pieņemts pamatots pretējs lēmums.	20. pants. 3. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka: f) cietušo bērnu var pavadīt viņa vai viņas likumīgs pārstāvis vai, attiecīgā gadījumā, viņa vai viņas izraudzīts pieaugušais, ja vien attiecībā uz minēto personu nav pieņemts pamatots lēmums par pretējo.
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA/TIESVEDĪBA. Visas cietušā bērna vai attiecīgā gadījumā liecinieka statusā esošā bērna iztaujāšanas var ierakstīt audiovizuāli un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumus kriminālprocesā	20. pants. 4. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka 3. līdz 7. pantā minēto nodarījumu kriminālizmeklēšanā cietušā bērna vai, attiecīgā gadījumā, bērna kā liecinieka nopratināšanu var audiovizuāli ierakstīt un ka šādas audiovizuāli ierakstītās nopratināšanas var izmantot kā pierādījumus iztiesāšanā kriminālprocesā saskaņā ar to valsts tiesību aktiem.
TIESVEDĪBA. Iespēja dot rīkojumu lietu izskatīt slēgtā sēdē	20. pants. 5. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka: a) lietu izskata slēgtā tiesas sēdē;
TIESVEDĪBA. Iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uzklaut, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas	20. pants. 5. [...] veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka kriminālizmeklēšanā [...] var noteikt, ka:

	b) cietušo bērnu tiesas zālē var uzklaut bez viņu klātbūtnes, jo īpaši izmantojot piemērotas sakaru tehnoloģijas.
KRIMINĀLPROCESS/VISPĀRĪGI JAUTĀJUMI. Pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu cietušo bērnu privāto dzīvi, identitāti un attēlu un lai novērstu jebkādas informācijas publiskošanu, kas ļautu atklāt viņu identitāti.	20. pants. 6. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai, cietušo bērnu interesēs un ņemot vērā citus svarīgākus iemeslus, aizsargātu cietušo bērnu privātumu, identitāti un reputāciju un novērstu jebkādas tādas informācijas izplatīšanu atklātībā, kas ļautu viņus identificēt.
KRIMINĀLPROCESS/VISPĀRĪGI JAUTĀJUMI. Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju	30. apsvēruma. [...] Turklāt, cik vien iespējams, būtu jānodrošina, lai piedalīšanās kriminālprocesā, neradītu cietušajiem bērniem papildu traumu, ko var izraisīt nopratināšana vai vizuāls kontakts ar nodarījuma izdarītājiem. [...]
Pasākumi, kas nepieciešami, lai rastu ilgtspējīgu risinājumu bērniem bez padoņa, kas kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem	nepiemēro
Apmācība un rīki	30. apsvēruma. Laba izpratne par bērniem un viņu uzvedību pēc traumējošas pieredzes palīdzēs nodrošināt kvalitatīvu pierādījumu vākšanu un arī samazinās stresu, kas bērniem rodas, veicot nepieciešamos pasākumus. 36. apsvēruma. Speciālistiem, kas varētu nonākt saskarsmē ar bērniem, kuri cietuši no seksuālas vardarbības un seksuālas izmantošanas, būtu jānodrošina atbilstīga apmācība, lai viņi varētu identificēt cietušos un strādāt ar viņiem. Vajadzētu veicināt, ka minēto apmācību saņem personas, gadījumos, kad pastāv iespēja, ka tās varētu saskarties ar cietušajiem bērniem, kas pieder pie šādām kategorijām – policisti, prokurori, advokāti, tiesneši un tiesu ierēdņi, bērnu un veselības aprūpes darbinieki, bet tās varētu attiekties arī uz citām personu grupām, kuras savā darbā varētu saskarties ar bērniem, kuri cietuši no seksuālas vardarbības un seksuālas izmantošanas. 23. pants. 1. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, piemēram, izglītības un apmācības jomā, lai vājinātu un samazinātu pieprasījumu, kas veicina seksuālas vardarbības pret bērniem un bērnu seksuālas izmantošanas visus veidus.

	<p>23. pants. 3. Dalībvalstis veicina regulāru apmācību amatpersonām, tostarp ierindas policijas darbiniekiem, kuriem varētu būt saskarsme ar cietušajiem bērniem, kas tikuši seksuāli izmantoti, lai viņi spētu identificēt seksuālā izmantošanā cietušos bērnus un potenciālos cietušos bērnus, un strādāt ar viņiem.</p>
Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība	<p>35. apsvēruma. Attiecībā uz sistēmu, kas paredzēta, lai ziņotu par seksuālu vardarbību pret bērniem un bērnu seksuālu izmantošanu un lai sniegtu palīdzību bērniem, kuriem tā vajadzīga, būtu jāveicina, lai tiktu izmantoti tālruna palīdzības vai informācijas dienesti ar numuru 116 000 pazudušiem bērniem, 116 006 – noziegumos cietušajiem un 116 111 – bērniem, kas ieviesti ar Komisijas Lēmumu 2007/116/EK (2007. gada 15. februāris) par valsts numuru sērijas, kas sākas ar “116”, rezervēšanu saskaņotajiem numuriem, kuri paredzēti saskaņotajiem pakalpojumiem ar sociālo vērtību, (1) un būtu jāņem vērā pieredze, kas gūta saistībā ar šo numuru izmantošanu.</p>
Dati un uzraudzība	<p>44. apsvēruma. Dalībvalstis tiek mudinātas sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību izveidot valsts vai vietējā līmeņa datu vākšanas mehānismus vai kontaktpunktus, lai novērotu un analizētu jautājumu par seksuālu vardarbību pret bērniem un bērnu seksuālu izmantošanu. Lai varētu pienācīgi novērtēt to pasākumu rezultātus, kas paredzēti seksuālas vardarbības pret bērniem, bērnu seksuālas izmantošanas un bērnu pornogrāfijas apkarošanai, Savienībai arī turpmāk būtu jāpilnveido darbs saistībā ar metodiku un datu vākšanas metodēm, lai izstrādātu salīdzināmu statistiku.</p>
Informētības veicināšana	<p>34. apsvēruma. Dalībvalstīm būtu jānosaka un/vai jānostiprina politikas nostādnes, lai novērstu seksuālu vardarbību pret bērniem un bērnu seksuālu izmantošanu, tostarp pasākumi, lai ar informēšanas un izpratnes veidošanas kampaņu un pētniecības un izglītošanas programmu palīdzību atturētu no pieprasījuma un samazinātu šo pieprasījumu, kas veicina visus bērnu seksuālās izmantošanas veidus, un pasākumi, lai mazinātu risku, ka bērni kļūst par cietušajiem. Šādās iniciatīvās dalībvalstīm būtu jāpieņem uz bērnu tiesībām balstīta pieeja. Īpaši būtu jāpūlejas par to, lai nodrošinātu, ka bērniem domātās izpratnes veidošanas kampaņas ir atbilstošas un pietiekami viegli saprotamas. Būtu jāapsver palīdzības vai informācijas līniju izveidošana.</p> <p>45. apsvēruma. Dalībvalstīm būtu attiecīgi jārikojas, lai izveidotu informācijas dienestus, lai sniegtu informāciju par to, kā atpazīt seksuālas vardarbības un seksuālas izmantošanas pazīmes.</p>

	<p>23. pants. 2. Dalībvalstis, tostarp ar interneta starpniecību, veic atbilstīgus pasākumus, piemēram, informēšanas un izpratnes veidošanas kampaņas, pētniecības un izglītības programmas – vajadzības gadījumā sadarbībā ar attiecīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētajām personām –, lai vairotu izpratni un samazinātu risku, ka bērni, varētu kļūt par seksuālas izmantošanas upuriem.</p>
Preventīvi pasākumi	<p>33. apsvērumš. Sk. preventīvi pasākumi attiecībā uz bērnu sekstūrismu</p> <p>34. apsvērumš. sk. iepriekš informētības veicināšana/ & pētniecība & izglītība [...] bērniem piemēroti materiāli [...] palīdzības vai informācijas līniju izveidošana</p> <p>37. apsvērumš. Intervences programmas vai pasākumi.</p> <p>21. pants. Pasākumi pret bērnu seksa tūrisma reklamēšanu</p> <p>22. pants. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu, ka personām, kuras baidās, ka tās varētu izdarīt 3. līdz 7. pantā minētos nodarījumus, vajadzīgā gadījumā ir pieejamas efektīvas intervences programmas vai pasākumi, kas paredzēti, lai izvērtētu un novērstu šādu nodarījumu izdarīšanas iespējamību.</p> <p>23. pants. 1. Dalībvalstis veic atbilstīgus pasākumus, piemēram, izglītības un apmācības jomā, lai vājinātu un samazinātu pieprasījumu, kas veicina seksuālas vardarbības pret bērniem un bērnu seksuālas izmantošanas visus veidus.</p> <p>2. Dalībvalstis, tostarp ar interneta starpniecību, veic atbilstīgus pasākumus, piemēram, informēšanas un izpratnes veidošanas kampaņas, pētniecības un izglītības programmas – vajadzības gadījumā sadarbībā ar attiecīgām pilsoniskās sabiedrības organizācijām un citām ieinteresētajām personām –, lai vairotu izpratni un samazinātu risku, ka bērni, varētu kļūt par seksuālas izmantošanas upuriem.</p> <p>3. Dalībvalstis veicina regulāru apmācību amatpersonām, tostarp ierindas policijas darbiniekiem, kuriem varētu būt saskarsme ar cietušajiem bērniem, kas tikuši seksuāli izmantoti, lai viņi spētu</p>

	<p>identificēt seksuālā izmantošanā cietušos bērnus un potenciālos cietušos bērnus, un strādāt ar viņiem.</p>
<p>CITI NOTEIKUMI ATTIECĪBĀ UZ SASKARI AR BĒRNIEM VAI BĒRNU ATTĒLIEM</p>	<p>40. apsvērums. Ja tas ir atbilstīgi, ņemot vērā nodarījumu izdarītāju bīstamību un risku, ka nodarījumi varētu tikt atkārtoti, notiesātajiem nodarījumu izdarītājiem būtu uz laiku vai pastāvīgi jāliedz veikt vismaz profesionālo darbību, kas ietver tiešu un regulāru saskarsmi ar bērniem. Darba devējiem gadījumos, kad viņi pieņem darbā amatam, kurā ir tieša un regulāra saskarsme ar bērniem, ir tiesības būt informētiem par spēkā esošiem notiesājošiem spriedumiem par seksuāliem nodarījumiem pret bērniem, par kuriem informācija iekļauta sodāmības reģistrā vai par spēkā esošiem aizliegumiem. Šajā direktīvā termins “darba devējs” būtu arī jāattiecina uz personām, kas vada organizāciju, kura aktīvi veic brīvprātīgu darbu saistībā ar bērnu uzraudzību un/vai aprūpi, kur ir tieša un regulāra saskarsme ar bērniem. Informācijas sniegšanas veids, piemēram, piekļuve ar attiecīgās personas starpniecību, un informācijas precīzs saturs, organizētas brīvprātīgas darbības nozīme un tieša un regulāra saskarsme ar bērniem būtu jānosaka saskaņā ar valsts tiesību aktiem.</p> <p>25. pants. 1. Dalībvalstis veic vajadzīgos pasākumus, lai nodrošinātu nekavējošu tādu tīmekļa vietņu likvidēšanu, kurās ir bērnu pornogrāfija vai caur kurām to izplata, un kuru serveri atrodas to teritorijā, un cenšas panākt šādu vietņu likvidēšanu, ja to serveri atrodas ārpus to teritorijas.</p> <p>2. Dalībvalstis var veikt pasākumus, lai bloķētu piekļuvi tīmekļa vietnēm, kurās ir bērnu pornogrāfija vai caur kurām to izplata, interneta lietotājiem to teritorijā. Šie pasākumi jānosaka, izmantojot pārredzamas procedūras, un ar tiem ir jānodrošina atbilstīgi drošības pasākumi, jo īpaši nodrošinot, ka ierobežojuma apmērs nepārsniedz vajadzīgo līmeni un tas ir samērīgs, un ka lietotāji ir informēti par ierobežojuma iemeslu. Minētie drošības pasākumi ietver arī pārsūdzības iespēju.</p> <p>Tiesības uz kompensāciju: 20. pants. 2. Dalībvalstis nekavējoties nodrošina cietušajiem bērniem piekļuvi juridiskām konsultācijām un, saskaņā ar cietušā statusu attiecīgajā tieslietu sistēmā, juridiskai pārstāvībai, tostarp kompensācijas pieprasīšanas nolūkos.</p> <p>Tiesības uz atbrīvošanu no apsūdzības un sankciju nepiemērošanu. 30. apsvērums. Turklāt cietušie bērni, kas par savu gadījumu ziņo kompetentajām iestādēm, būtu jāpasargā no sankcijām, ko paredz, piemēram, valstu tiesību akti par prostitūciju.</p>

14. pants. Dalībvalstis saskaņā ar savu tiesību sistēmu pamatprincipiem veic pasākumus, kas vajadzīgi, lai nodrošinātu, ka kompetentās valsts iestādes ir tiesīgas bērnus, kas cietuši no seksuālas vardarbības vai seksuālas izmantošanas, nesaukt pie kriminālatbildības un tiem nepiemērot sankcijas par iesaistīšanos tādās noziedzīgās darbībās, ko viņi ir bijuši piespiesti izdarīt, ja šāda piespiešana bijusi jebkuras darbības, kas minēta 4. panta 2., 3., 5. un 6. punktā, kā arī 5. panta 6. punktā tiešas sekas.

Attēlu izņemšana/bloķēšana

(46) Bērnu pornogrāfija, proti, attēli, kuros redzama seksuāla vardarbība pret bērniem, ir īpaša veida saturs, ko nevar uzskatīt par viedokļa izpausmi. Lai pret to cīnītos, ir jāierobežo vardarbību pret bērniem attēlojošu materiālu aprīti, nodrošinot, ka nodarījumu izdarītājiem ir grūtāk šādu saturu augšupielādēt publiski pieejamā internetā. Tādēļ ir nepieciešams veikt pasākumus, lai izņemtu šādu saturu un aizturētu personas, kas atbildīgas par tādu attēlu, izgatavošanu, izplatīšanu vai lejupielādēšanu, kuros redzama seksuāla vardarbība pret bērniem. Lai atbalstītu Savienības centienus bērnu pornogrāfijas apkarošanā, dalībvalstīm būtu jādara viss iespējamais, lai sadarbotos ar trešām valstīm, cenšoties panākt šāda satura izņemšanu no serveriem, kas atrodas to teritorijā.

(47) Tomēr, neraugoties uz šādiem centieniem, bērnu pornogrāfijas satura izņemšana no to avota bieži vien nav iespējama, ja oriģinālie materiāli neatrodas Savienībā, vai nu tāpēc, ka valsts, kurā serveri atrodas, nevēlas sadarboties, vai arī tāpēc, ka materiālu izņemšana attiecīgajā valstī ir īpaši ilgs process. Var arī ieviest mehānismus, lai Savienības teritorijā bloķētu piekļuvi tīmekļa vietnēm, par kurām ir konstatēts, ka tajās ir bērnu pornogrāfija vai ka caur šīm vietnēm to izplata. Pasākumi, ko dalībvalstis saskaņā ar šo direktīvu veic, lai izņemtu vai attiecīgajā gadījumā bloķētu tīmekļa vietnes, kurās ir bērnu pornogrāfija, varētu būt balstīti uz dažāda veida publisku rīcību, piemēram, likumdošanas, nenormatīvu, tiesu vai cita veida rīcību. Šādā kontekstā šī direktīva neskar interneta nozares lietotāju brīvprātīgu rīcību, lai novērstu interneta pakalpojumu ļaunprātīgu izmantošanu, un dalībvalstu atbalstu šādai rīcībai. Neatkarīgi no tā, kādu rīcības pamatu vai metodi izvēlas, dalībvalstīm būtu jānodrošina, ka tā lietotājiem un pakalpojumu sniedzējiem sniedz pienācīgu juridisko noteiktību un paredzamību. Lai izņemtu un bloķētu vardarbību pret bērnu attēlojošu saturu, būtu jāizveido un jāpastiprina publisko iestāžu sadarbība, jo īpaši ar mērķi nodrošināt, ka valstu saraksti ar tīmekļa vietnēm, kurās ir bērnu pornogrāfijas materiāli, ir pēc iespējas pilnīgāki un ka tiek novērsta darba dublēšana. Veicot šādus pasākumus, vienmēr jāņem vērā gala lietotāju

	<p>tiesības un jānodrošina atbilstība spēkā esošajām tiesas un juridiskajām procedūrām, kā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas un Eiropas Savienības Pamattiesību hartas noteikumiem. Ar programmu “Drošāks internets” ir izveidots informācijas līniju tīkls, kura mērķis ir vākt informāciju par galvenajiem nelegāla satura veidiem tiešsaistē, kā arī nodrošināt pienācīgu aptvērumu un apmaiņu ar ziņojumiem šajā jautājumā.</p>
--	--

3. pielikums. Eiropas Padomes Konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību (“Lansarotes konvencija”)

NOTEIKUMS	Eiropas Padomes Konvencija par bērnu aizsardzību pret seksuālu izmantošanu un seksuālu vardarbību
VISPĀRĒJIE PRINCIPI	
Cietušo pasargāšana no atkārtotas vai sekundāras viktimizācijas	<p>30. pants. 2. Ikviena Puse pret cietušajiem izmanto aizsargājošu pieeju, nodrošinot to, lai izmeklēšana un tiesvedība krimināllietā nepasliktinātu bērna stāvokli pēc piedzīvotās traumas un lai pēc kriminālprocesuālajām darbībām attiecīgajā gadījumā tiktu sniegta palīdzība. [..]</p> <p>31. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos: [..]; b) nodrošinot vismaz tajos gadījumos, kad cietušie un viņu ģimenes var būt apdraudētas, lai viņi ir informēti, ja nepieciešams, par to, kad apsūdzētā vai notiesātā persona tiks īslaicīgi vai pavisam atbrīvota; [..] f) nodrošinot to, lai viņi, kā arī viņu ģimenes un liecinieki būtu pasargāti no iebiedēšanas, atriebības vai atkārtotas vajāšanas; g) nodrošinot to, ka cietušais un izdarītājs nenonāk saskarē tiesas un tiesībaizsardzības iestāžu telpās, ja vien kompetentas iestādes nenosaka citādi bērna interesēs vai ja vien izmeklēšana vai tiesvedība neprasa šādu saskari.</p>
Labāko interešu nodrošināšana ir primārais apsvēruma, piemērojot direktīvās noteiktās saistības	<p>ņemot vērā to, ka ikvienam bērnam ir tiesības saņemt no savas ģimenes, sabiedrības un valsts tādu aizsardzību, kāda atbilst nepilngadīgā statusam;</p> <p>[..] ņemot vērā to, ka bērnu labklājība un intereses ir visu dalībvalstu pamatvērtības un tās ir jāveicina bez kādas diskriminācijas;</p> <p>30. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka izmeklēšanas un kriminālprocesa gaitā tiktu ņemtas vērā bērna intereses un ievērotas viņa tiesības.</p> <p>31. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos: [..]; g) nodrošinot to, ka cietušais un izdarītājs nenonāk saskarē tiesas un tiesībaizsardzības iestāžu telpās, ja vien kompetentas iestādes nenosaka citādi bērna interesēs vai ja vien izmeklēšana vai tiesvedība neprasa šādu saskari.</p>

Diskriminācijas aizliegums	2. pants. Puses, īstenojot šīs konvencijas noteikumus, it īpaši veicot cietušo tiesību aizsardzības pasākumus, nodrošina to, ka ir aizliegta jebkāda diskriminācija neatkarīgi no tā, vai tās pamatā būtu personas dzimums, rase, ādas krāsa, valoda, reliģija, politiskie vai citi uzskati, valstiskā vai sociālā izcelsme, piederība mazākumtautībai, īpašums, izcelšanās, seksuālā orientācija, veselības stāvoklis, invaliditāte vai cits statuss.
Bērna viedokļa pienācīga ņemšana vērā	14. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai īstermiņā un ilgtermiņā palīdzētu cietušajiem fiziskās un psihosociālās atlabšanas procesā. Veicot šajā punktā minētos pasākumus, jāņem vērā bērna viedoklis, vajadzības un bažas. 31. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos: [..]; c) atbilstoši valsts procesuālajām normām dodot viņiem iespēju tikt uzklautiem, sniegt pierādījumus un izvēlēties līdzekļus, saskaņā ar kuriem tieši vai ar starpnieku palīdzību dara zināmu un izskata viņu viedokli, vajadzības un bažas;
MĒRĶGRUPA	
Noteikumi par cietušo identificēšanu, tostarp īpaši noteikumi par bērnu kā noziegumā cietušo identificēšanu, piemēram, noteikums par vecuma noteikšanu	3. pants, a) ar terminu “bērns” apzīmē ikvienu personu, kas jaunāka par 18 gadiem; b) ar terminu “seksuāla izmantošana un seksuāla vardarbība pret bērnu” apzīmē rīcību, kas minēta šīs konvencijas 18.–23. pantā; c) ar terminu “cietušais” apzīmē ikvienu bērnu, kas ir seksuāli izmantots un vai ir seksuālās vardarbības upuris. 11. pants. 2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka situācijā, kad nevar noteikt cietušā vecumu un ir pamats aizdomām, ka cietušais ir bērns, aizsardzības un palīdzības pasākumi, kas paredzēti bērniem, viņam tiek nodrošināti līdz viņa vecuma noskaidrošanai. 14. pants. 4. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka cietušajam tuvās personas attiecīgajā gadījumā saņem terapeitisko palīdzību, jo īpaši neatliekamo psiholoģisko aprūpi. 34. pants. 2. Ikviena puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka neskaidrība par cietušā patieso vecumu neattur uzsākt kriminālizmeklēšanu. 35. pants. 3. Kad cietušā vecums nav skaidri zināms un ir pamats uzskatīt, ka cietušais ir bērns, 1. un 2. punktā noteiktie pasākumi ir jāveic līdz viņa vecuma noskaidrošanai.
PALĪDZĪBA UN ATBALSTS	

Informācijas sniegšana	<p>31. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos, jo īpaši:</p> <p>a) informējot viņus par viņu tiesībām un pieejamiem pakalpojumiem un, ja viņi vēlas saņemt šādu informāciju, par pasākumiem, kas uzsākti pēc viņu sūdzības saņemšanas, apsūdzībām, vispārējo izmeklēšanas un kriminālvajāšanas gaitu un viņu nozīmi šajā procesā, kā arī viņu lietas iznākumu;</p> <p>31. pants. 2. Ikviena Puse nodrošina to, lai cietušajiem jau no pirmās saskares ar kompetentajām iestādēm būtu pieejama informācija par tiesisko un administratīvo procesu.</p> <p>31. pants. 6. Ikviena Puse nodrošina to, ka informācija saskaņā ar šo pantu cietušajiem tiek dota viņu vecumam un briedumam atbilstošā veidā un viņiem saprotamā valodā.</p>
Tiesības uz mutisko un rakstisko tulkošanu	<p>31. pants. 6. Ikviena Puse nodrošina to, ka informācija saskaņā ar šo pantu cietušajiem tiek dota viņu vecumam un briedumam atbilstošā veidā un viņiem saprotamā valodā.</p>
Palīdzības un atbalsta sniegšana	<p>14. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai īstermiņā un ilgtermiņā palīdzētu cietušajiem fiziskās un psihosociālās atlabšanas procesā. Veicot šajā punktā minētos pasākumus, jāņem vērā bērna viedoklis, vajadzības un bažas.</p> <p>2. Ikviena Puse veic pasākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai sadarbotos ar nevalstiskajām organizācijām, citām attiecīgajām organizācijām un pilsoniskās sabiedrības struktūrām, kas sniedz palīdzību cietušajiem.</p> <p>3. Kad vecāki vai personas, kuru aprūpē atrodas bērns, ir iesaistīti viņa seksuālajā izmantošanā vai seksuālajā vardarbībā pret viņu, tad to procedūru vidū, kuras veic, piemērojot 11. panta 1. punktu, ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> – iespēja pārvietot par izdarītāju uzskatīto personu; – iespēja izņemt cietušo no viņa ģimenes. Šādas izņemšanas apstākļi un ilgums ir jānosaka saskaņā ar bērna interesēm. <p>4. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka cietušajam tuvās personas attiecīgajā gadījumā saņem terapeitisko palīdzību, jo īpaši neatliekamo psiholoģisko aprūpi.</p>

	<p>31. pants. 1. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos, jo īpaši: [...] d) sniedzot tiem attiecīgu palīdzību, lai viņu tiesības un intereses būtu attiecīgi darītas zināmas un ņemtas vērā;</p> <p>31. pants. 5. Ikviens Puse, veicot normatīvos vai citus pasākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem, nodrošina iespēju grupām, fondiem, asociācijām vai valstiskām vai nevalstiskām organizācijām palīdzēt un/vai atbalstīt cietušos ar viņu piekrišanu kriminālprocesā par šajā konvencijā noteiktajiem nodarījumiem.</p>
Ikviens bērna apstākļu un pārkāpumus neizdarījušo ģimenes locekļu vajadzību individuālais novērtējums	Nav
Uzticības loka veidošanas noteikumi	<p>14. pants. 3. Kad vecāki vai personas, kuru aprūpē atrodas bērns, ir iesaistīti viņa seksuālajā izmantošanā vai seksuālajā vardarbībā pret viņu, tad to procedūru vidū, kuras veic, piemērojot 11. panta 1. punktu, ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> – iespēja pārvietot par izdarītāju uzskatīto personu; – iespēja izņemt cietušo no viņa ģimenes. Šādas izņemšanas apstākļi un ilgums ir jānosaka saskaņā ar bērna interesēm.
Attiecīgā gadījumā pārstāvības nodrošināšana bērniem, kuriem liegta vecāku gādība, vai gadījumos, kad bērnu intereses nesaskan ar vecāku interesēm	31. pants. 4. Ikviens Puse nodrošina iespēju tiesībsargājošām iestādēm norīkot īpašu cietušā pārstāvi, ja saskaņā ar valsts tiesību aktiem viņam var piemērot puses statusu kriminālprocesā un ja ar vecāku varu apveltītām personām ir liegta bērna pārstāvība šajā procesā interešu konflikta dēļ starp viņiem un cietušo.
Juridiskā konsultācija un pārstāvība	31. pants. 3. Ikviens Puse nodrošina to, lai tad, ja cietušajiem ir iespējams iegūt puses statusu kriminālprocesā, viņiem būtu pieejama juridiskā palīdzība, kas pamatotos gadījumos tiek nodrošināta bez maksas.
ZIŅOŠANA/IZMEKLĒŠANA/TIESVEDĪBA	
Ziņojumi	25. pants. 6. Attiecībā uz kriminālvajāšanu par nodarījumiem, kas noteikti šīs konvencijas 18., 19. pantā, 20. panta 1. punkta a) apakšpunktā un 21. pantā, ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu

	<p>to, ka tās jurisdikcija attiecībā uz šā panta 1. punkta d) un e) apakšpunktu nav atkarīga no nosacījuma, ka kriminālvajāšanu var ierosināt tikai pēc tam, kad cietušais iesniedzis ziņojumu, vai pēc tam, kad apsūdzību cēlusi valsts, kurā nodarījums ir izdarīts.</p> <p>32. pants. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka tiesvedība vai izmeklēšana par šajā konvencijā noteiktajiem nodarījumiem nav atkarīga no cietušā ziņojuma vai apsūdzības un ka tiesvedība var turpināties arī tad, ja cietušais ir atsaucis savus paziņojumus.</p> <p>12. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka valsts tiesību aktu uzliktie konfidencialitātes nosacījumi atsevišķu profesiju pārstāvjiem, kuriem ir jāstrādā saskarē ar bērniem, nekavē šos darbiniekus ziņot dienestiem, kuri ir atbildīgi par bērnu aizsardzību, par jebkuru situāciju, saistībā ar kuru viņiem ir pamatotas aizdomas, ka bērns ir cietis no seksuālas izmantošanas vai seksuālas vardarbības.</p> <p>2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai veicinātu to, ka jebkura persona, kura zina vai kurai labā ticībā ir aizdomas par bērnu seksuālu izmantošanu vai seksuālu vardarbību pret bērniem, par šiem faktiem informētu kompetentās iestādes.</p> <p>13. pants. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai veicinātu un atbalstītu tādu informatīvo pakalpojumu izveidi kā telefona vai interneta palīdzības līnijas, lai zvanītājiem sniegtu konsultācijas, arī konfidenciali vai respektējot viņu anonimitāti.</p>
<p>Izmeklēšanas un tiesvedības procedūru pielāgošana gadījumos, kad ir iesaistīti bērni</p>	<p>30. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka izmeklēšanas un kriminālprocesa gaitā tiktu ņemtas vērā bērna intereses un ievērotas viņa tiesības.</p> <p>2. Ikviena Puse pret cietušajiem izmanto aizsargājošu pieeju, nodrošinot to, lai izmeklēšana un tiesvedība krimināllietā nepasliktinātu bērna stāvokli pēc piedzīvotās traumas un lai pēc kriminālprocesuālajām darbībām attiecīgajā gadījumā tiktu sniegta palīdzība.</p> <p>3. Ikviena Puse nodrošina to, lai izmeklēšanu un tiesvedību krimināllietā uztvertu par prioritāti un lai izmeklēšana un tiesvedība krimināllietā noritētu bez nepamatotas kavēšanās.</p> <p>4. Ikviena Puse nodrošina to, lai šajā nodaļā noteiktie pasākumi neskartu aizstāvības tiesības un prasību par taisnīgu un objektīvu tiesu saskaņā ar Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas 6. pantu. [..]</p>

	31. pants. 1. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos: [sk. a)–g) punktu citviet tabulā]
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: Pēc faktu paziņošanas iztaujāšana notiek bez nepamatotas kavēšanās	30. pants.3. Ikviens Puse nodrošina to, lai izmeklēšanu un tiesvedību krimināllietā uztvertu par prioritāti un lai izmeklēšana un tiesvedība krimināllietā noritētu bez nepamatotas kavēšanās. 35. pants. 1. Ikviens puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka: a) bērna pratināšana notiek bez nepamatotas kavēšanās pēc tam, kad kompetentās iestādes ir saņēmušas faktus;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: medicīniskās apskates	Nav
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšana notiek telpās, kas īpaši paredzētas vai pielāgotas šim nolūkam	35. pants. 1. Ikviens puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka: b) ja nepieciešams, bērna pratināšana notiek šim mērķim izveidotās vai pielāgotās telpās;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA; iztaujāšanu veic šim nolūkam apmācīti speciālisti vai ar viņu starpniecību	35. pants. 1. Ikviens puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka: c) bērna pratināšanu vada šim nolūkam apmācīti profesionāļi;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: bērnu iztaujāšanas iespēju robežās un attiecīgā gadījumā vienmēr veic viena un tā pati persona	35. pants. 1. Ikviens puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka: d) ja vien tas iespējams un ja ir attiecīga situācija, vienas un tās pašas personas vada visas pratināšanas;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: no seksuālās	Nav

vardarbības, vardarbības dzimuma dēļ, vardarbības tuvās attiecībās cietušo personu iztaujāšanas veic tā paša dzimuma persona	
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: iztaujāšanu skaits ir pēc iespējas mazāks, un tās veic tikai tad, ja kriminālizmeklēšanā un tiesvedībā tās ir obligāti vajadzīgas	35. pants. 1. Ikviena puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka: e) pratināšanu skaits ir pēc iespējas ierobežots, un to ir tikai tik daudz, cik noteikti nepieciešams kriminālprocesam;
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA: bērnu var pavadīt viņa likumīgais pārstāvis vai attiecīgajā gadījumā viņa izraudzīts pieaugušais, ja vien attiecībā uz šo personu nav pieņemts pamatots pretējs lēmums.	35. pants. 1. Ikviena puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka: f) bērnu var pavadīt viņa likumīgais pārstāvis vai attiecīgajā gadījumā viņa izraudzīts pieaugušais, ja vien attiecībā uz šo personu nav pieņemts pamatots pretējs lēmums.
KRIMINĀLIZMEKLĒŠANA/TIESVEDĪBA. Visas cietušā bērna vai attiecīgā gadījumā liecinieka statusā esošā bērna iztaujāšanas var ierakstīt audiovizuāli un šādus ierakstus var izmantot kā pierādījumu kriminālprocesā	35. pants. 2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka visas cietušā un attiecīgā gadījumā bērna, kas ir liecinieks, pratināšanas var ierakstīt videolentē, un šīs videolentē ierakstītās pratināšanas var pieņemt kā pierādījumus tiesvedībā saskaņā ar valsts tiesību aktiem.

TIESVEDĪBA: iespēja dot rīkojumu lietu izskatīt slēgtā sēdē	36. pants. 2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem: a) tiesnesis var noteikt lietas izskatīšanu slēgtā sēdē;
TIESVEDĪBA: iespēja dot rīkojumu cietušo bērnu uzklaut, izmantojot atbilstīgas sakaru tehnoloģijas	36. pants. 2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka saskaņā ar valsts tiesību aktiem: b) cietušo var uzklaut tiesas sēdē bez viņa klātbūtnes, tas ir, izmantojot attiecīgas komunikāciju tehnoloģijas.
KRIMINĀLPROCESS/VI SPĀRĪGI JAUTĀJUMI Pasākumi, kas nepieciešami, lai aizsargātu cietušo bērnu privāto dzīvi, identitāti un attēlu un lai novērstu jebkādas informācijas publiskošanu, kas ļautu atklāt viņu identitāti.	31. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos: [...] e) saskaņā ar valsts tiesību aktiem aizsargājot viņu privātumu, identitāti un reputāciju un veicot pasākumus, lai novērstu jebkādas tādas informācijas publisku izplatību, kas varētu atklāt viņu identitāti;
KRIMINĀLPROCESS/VI SPĀRĪGI JAUTĀJUMI Tiesības izvairīties no saskarsmes starp cietušo un likumpārkāpēju	31. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai aizsargātu cietušo tiesības un intereses, tostarp īpašās vajadzības, kādas tiem ir liecinieku statusā, visos izmeklēšanas un kriminālvajāšanas posmos, jo īpaši: g) nodrošinot to, ka cietušais un izdarītājs nenonāk saskarē tiesas un tiesībaizsardzības iestāžu telpās, ja vien kompetentas iestādes nenosaka citādi bērna interesēs vai ja vien izmeklēšana vai tiesvedība neprasa šādu saskari.
Pasākumi, kas nepieciešami, lai rastu ilgtspējīgu risinājumu bērniem bez pavadoņa, kas kļuvuši par cilvēku tirdzniecības upuriem	nepiemēro

Apmācība un rīki	<p>5. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai veicinātu to, ka par bērnu aizsardzību un tiesībām ir informētas personas, kurām ir regulāra saskare ar bērniem izglītības, veselības, sociālās aizsardzības, tiesību un tiesību aizsardzības nozarēs un jomās, kas attiecas uz sportu, kultūru un brīvā laika aktivitātēm.</p> <p>2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka 1. punktā minētajām personām ir atbilstošas zināšanas par bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem, par veidiem, kā to noteikt, un par 12. panta 1. punktā minēto iespēju.</p> <p>3. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai saskaņā ar valsts tiesību aktiem nodrošinātu to, ka uz profesijām, kurās ir regulāra saskare ar bērniem, nepretendē personas, kas atzītas par vainīgām bērnu seksuālā izmantošanā vai seksuālā vardarbībā pret bērniem.</p> <p>34. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu to, ka par izmeklēšanu atbildīgās personas, vienības vai dienesti ir specializējušies bērnu seksuālās izmantošanas un seksuālās vardarbības pret bērniem jomā vai ir šim nolūkam apmācīti. Šādām vienībām vai dienestiem tiek piešķirti pietiekami finanšu līdzekļi.</p> <p>35. pants. 1. Ikviena puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka:</p> <p>[..] c) bērna pratināšanu vada šim nolūkam apmācīti profesionāļi;</p> <p>36. pants. 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, ievērojot noteikumus par juridisko profesiju autonomiju, lai nodrošinātu to, ka mācības par bērnu tiesībām un bērnu seksuālo izmantošanu, un seksuālo vardarbību pret bērniem ir pieejamas visām tiesvedībā iesaistītajām personām, it īpaši tiesnešiem, prokuroriem un advokātiem.</p>
Starpdisciplināritāte/koordinācija/sadarbība	<p>10. pants: 1. Ikviena Puse veic nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu koordināciju valsts vai vietējā līmenī starp dažādām iestādēm, kuras ir atbildīgas par bērnu aizsardzību pret seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību, tās nepieļaušanu un apkarošanu, īpaši izglītības sektorā, veselības sektorā, sociālo pakalpojumu jomā un izpildvaras un tiesu iestādēs.</p> <p>2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai izveidotu vai noteiktu: a) neatkarīgas valsts vai vietējās institūcijas, kas veicinātu bērnu tiesību ievērošanu un tās aizstāvētu, un lai nodrošinātu, ka tām ir noteikti resursi un pienākumi [..];</p>

	<p>3. Ikviena Puse veicina sadarbību starp kompetentām valsts iestādēm, pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, lai labāk pasargātu bērnus no seksuālās izmantošanas un seksuālās vardarbības un minētās parādības apkarotu.</p> <p>11. pants. 1. Ikviena Puse izstrādā efektīvas sociālās programmas un daudznozaru struktūras, lai sniegtu nepieciešamo atbalstu cietušajiem, viņu tuviniekiem un jebkurai personai, kura ir atbildīga par viņu aprūpi.</p> <p>13. pants. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai veicinātu un atbalstītu tādu informatīvo pakalpojumu izveidi kā telefona vai interneta palīdzības līnijas, lai zvanītājiem sniegtu konsultācijas, arī konfidenciāli vai respektējot viņu anonimitāti.</p> <p>14. pants. 2. Ikviena Puse veic pasākumus saskaņā ar valsts tiesību aktiem, lai sadarbotos ar nevalstiskajām organizācijām, citām attiecīgajām organizācijām un pilsoniskās sabiedrības struktūrām, kas sniedz palīdzību cietušajiem.</p> <p>Starptautiskā sadarbība</p> <p>38. pants. 1. Puses sadarbojas saskaņā ar šīs konvencijas noteikumiem, piemērojot attiecīgos starptautiskos un reģionālos dokumentus, pasākumus, par kuriem ir panākta vienošanās, pamatojoties uz vienotiem vai savstarpējiem tiesību aktiem un valsts tiesību aktiem, pēc iespējas plašākā apjomā, lai:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) nepieļautu un apkarotu bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem; b) aizsargātu cietušos un sniegtu viņiem palīdzību; c) veiktu izmeklēšanu un tiesvedību par šajā konvencijā noteiktajiem nodarījumiem. <p>2. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka personas, kas cietušas no šajā konvencijā noteiktajiem nodarījumiem minētās Puses teritorijā, kas nav cietušo dzīvesvieta, var iesniegt prasību kompetentām iestādēm savas dzīvesvietas valstī.</p> <p>3. Ja Pusi, kas sniedz savstarpēju tiesisko palīdzību krimināllietās vai veic izdošanu saskaņā ar pastāvošo savstarpējo līgumu, Puse, ar kuru tai nav noslēgts šāds līgums, lūdz sniegt tiesisko palīdzību vai veikt izdošanu, tad šī pirmā minētā Puse var uzskatīt šo konvenciju par juridisku pamatu savstarpējai tiesiskai palīdzībai krimināllietās vai izdošanā par šajā konvencijā noteiktajiem nodarījumiem.</p>
--	--

	<p>4. Ikviens Puse attiecīgajā gadījumā bērnu seksuālās izmantošanas un seksuālās vardarbības pret bērniem profilaksi un cīņu pret minētajām parādībām cenšas integrēt palīdzības programmās, kas paredzētas trešo valstu attīstības veicināšanai.</p>
Dati un uzraudzība	<p>10. pants. 2. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai izveidotu vai noteiktu: [...] b) mehānismus datu vākšanai vai kontaktpunktiem valsts vai vietējā līmenī un sadarbībā ar pilsonisko sabiedrību, lai, pienācīgi ievērojot prasības, kas attiecas uz personas datu aizsardzību, varētu pētīt un izvērtēt tādu parādību kā bērnu seksuālā izmantošana un seksuālā vardarbība pret bērniem.</p> <p>Sk. arī X nodaļu – Uzraudzības mehānisms: Eiropas Padomes līmenī</p>
Informētības veicināšana	<p>5. pants. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai veicinātu to, ka par bērnu aizsardzību un tiesībām ir informētas personas, kurām ir regulāra saskare ar bērniem izglītības, veselības, sociālās aizsardzības, tiesību un tiesību aizsardzības nozarēs un jomās, kas attiecas uz sportu, kultūru un brīvā laika aktivitātēm.</p> <p>2. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka 1. punktā minētajām personām ir atbilstošas zināšanas par bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem, par veidiem, kā to noteikt, un par 12. panta 1. punktā minēto iespēju.</p> <p>6. pants. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nodrošinātu to, ka, apgūstot pamatskolas un vidusskolas izglītību, bērni saņem informāciju par seksuālās izmantošanas un seksuālās vardarbības risku, kā arī par sevis pasargāšanas veidiem, kas pielāgoti viņu attīstības posmam. Šāda informācija, ko attiecīgajā gadījumā sniedz sadarbībā ar vecākiem, ir jādod, vispārīgi informējot par seksualitāti un pievēršot īpašu uzmanību riska situācijām, sevišķi tām, kurās iesaistīta jauno informācijas un komunikācijas tehnoloģiju izmantošana.</p> <p>8. pants. 1. Ikviens Puse veicina vai organizē plašai sabiedrībai paredzētas informatīvās kampaņas, kurās informē par bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem, un par veicamajiem preventīvajiem pasākumiem.</p> <p>2. Ikviens Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai atturētu vai aizliegtu izplatīt tādas materiālus, kas reklamē šajā konvencijā noteikto nodarījumu izdarīšanu.</p> <p>9. pants (šeit vai citur). Ikviens Puse mudina bērnus iesaistīties atbilstoši viņu attīstības posmam valsts politikas, programmu un citu ierosinājumu izstrādē un īstenošanā, ko veic, lai cīnītos ar bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem.</p>

	<p>2. Ikviena Puse mudina privāto sektoru, īpaši informācijas un komunikācijas tehnoloģiju sektoru, tūrisma un ceļojumu nozari un banku un finanšu sektoru, kā arī pilsonisko sabiedrību piedalīties politikas izstrādē un īstenošanā, lai nepieļautu bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret bērniem un īstenotu iekšējos tiesību aktus, izmantojot pašregulāciju vai līdzreglamentāciju.</p> <p>3. Ikviena Puse mudina plašsaziņas līdzekļus sniegt atbilstošu informāciju par visiem bērnu seksuālās izmantošanas un seksuālās vardarbības pret bērniem aspektiem, respektējot plašsaziņas līdzekļu neatkarību un preses brīvību.</p> <p>4. Ikviena Puse mudina finansēt, tostarp ar konkrētā gadījumā izveidotu fondu palīdzību, projektus un programmas, ko realizē pilsoniskā sabiedrība, lai nepieļautu bērnu seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret tiem un lai bērnus no tām aizsargātu.</p>
Preventīvi pasākumi	<p>4. pants. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai nepieļautu bērnu nekāda veida seksuālo izmantošanu un seksuālo vardarbību pret tiem un lai bērnus aizsargātu.</p> <p>7. pants. Ikviena Puse nodrošina to, ka personām, kuras baidās no tā, ka tās varētu izdarīt kādu no šajā konvencijā noteiktajiem nodarījumiem, attiecīgā gadījumā ir pieejamas efektīvas iesaistīšanās programmas vai pasākumi, kas paredzēti, lai izvērtētu un novērstu nodarījuma izdarīšanas risku.</p>
Citi (kompensācijas, atbrīvošana no apsūdzības un sankciju nepiemērošana)	<p>5. pants. 3. Ikviena Puse veic nepieciešamos normatīvos vai citus pasākumus, lai saskaņā ar valsts tiesību aktiem nodrošinātu to, ka uz profesijām, kurās ir regulāra saskare ar bērniem, nepretendē personas, kas atzītas par vainīgām bērnu seksuālā izmantošanā vai seksuālā vardarbībā pret bērniem.</p> <p>15., 16., 17. pants. Intervences programmas vai pasākumi</p>